
seu
OPUSCULA
VARIA

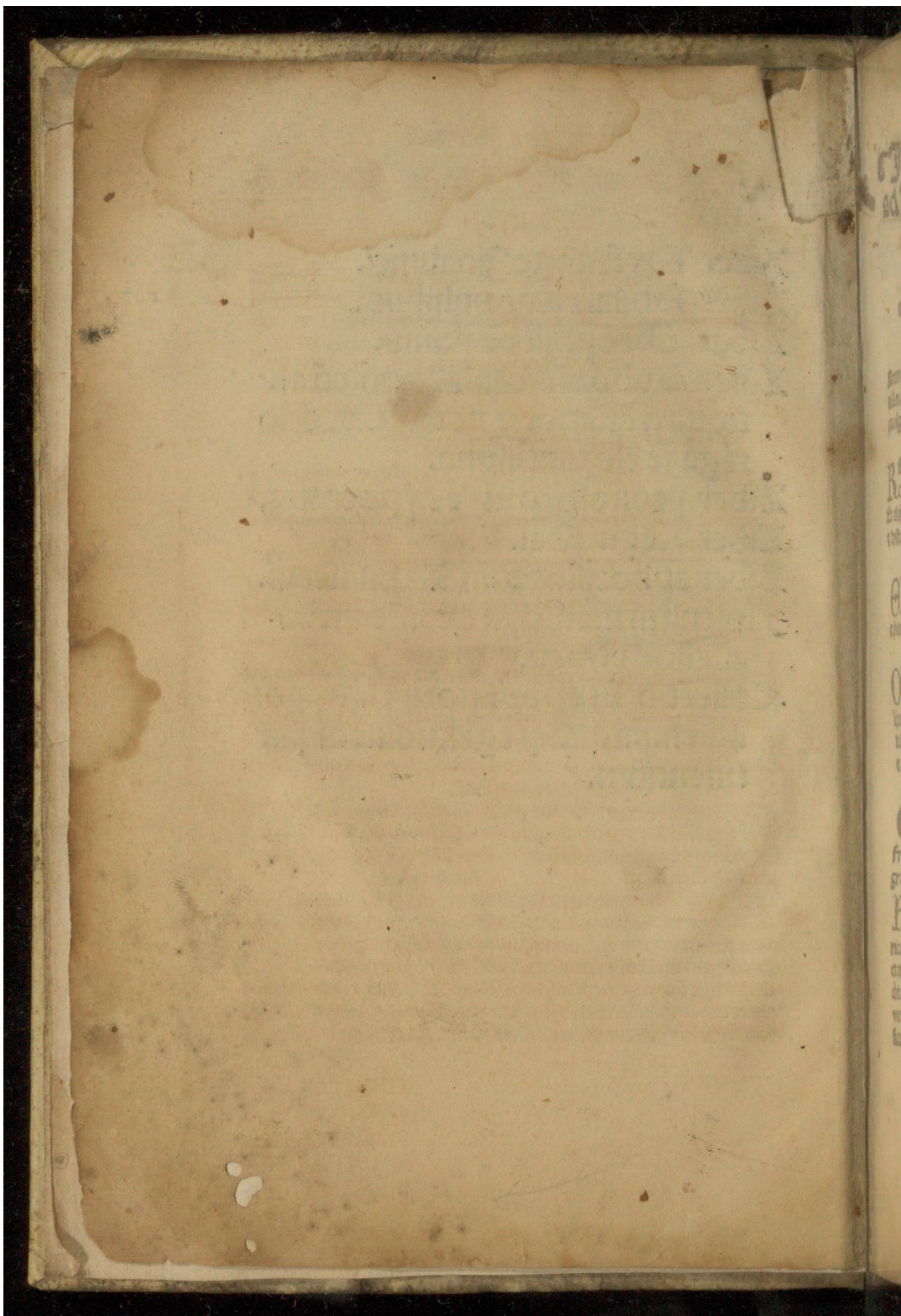

ARTICELLA

—

corruta · p. 49.

Incipiunt Hysagoge Joannici ad Tegni Galieni.

M Edicina diuiditur in duas partes.s.in theoricā & practicam. Quarū theorica ī tria diuidit᷑: scilicet in cōtēplationē rerū naturalium & non nālium: & earū que sunt contra nām: ex quib⁹ egritudinis & sanitatis & neutralitatis & suarū causarum & significationum sciētia procedit: quādo extra cursum nālem quattuor humores excrescunt: ex qua occasione vel ex qua significatione egritudo habeatur.

De rebus naturalibus.

RES vo naturales sunt septem.s.elementa: commixtiōes compositiones: membra: virtutes opationes: & spiritus Et alij addiderūt his alia quattuor.s.etates: colores: figuras & distantia inter masculum & feminam.

De quattuor elementis.

ELementa sunt quattuor.s.ignis.aer.aqua.& terra. Ignis calidus & siccus. Aer calidus & humidus. Aqua frigida & humida. Terra frigida & sicca.

De commixtionibus.

COmmixtiones sunt nouem: octo inequales: & vna equalis, de inequalibus vo quattuor sūt simplices: hoc est calidum & frigidū: & humidū & siccū. Et quattuor ex his cōposite.s.calidū & humidū: calidū & siccū: frigidū & humidū: frigidū & siccū. Equalis vo est qn̄ cū moderatiōe corp⁹ icolume ducit᷑.

De humoribus.

COmpositiones sūt quattuor.s.sanguis.flegma.colera rubea & colera nigra. Sāguis est calidus & hūidus. Flegma frigidum & humidum. Colera rubea calida & sicca. Colera nigra frigida & sicca.

De flegmate.

FLegmatis autem quinq; sunt modi. Est autem flegma salsum calidius & siccius ceteris: infectum humore colerico. Et est flegma dulce pertinens ad caliditatem & humectationem infectum sanguineo. Est & acre pertinens ad frigiditatem & siccitatem infectum melancolico. Est etiam flegma vitreum quod nascitur ex magna frigiditate & coagulatione: sicut in senib⁹ naturali calore destitutis. Et est aliud frigidū &

humidum: illud vͦ saporem non habet: sed propriam reti-
net frigiditatem ⁊ humiditatem.

¶ De colera rubea.

Colera rubea quinqꝫ modis constat. Est colera rubea cla-
ra vel pura naturalr̃ ⁊ substantialr̃ calida: cuius origo
est ab epate. Alia est citrina: cuius exordiũ est a compositiõe
aquosi flegmatis: ⁊ colere rubee pure: ideoqꝫ ē calida minus.
Alia est vitellina similis vitellis ouoꝝ que nascit̃ ex cõmixtio-
ne flegmatis coagulati ⁊ colere rubee clare: que ē minꝰ calida.
Alia est colera prassiua ad modũ prassij viridis: cuius origo
magis est a stomacho q̃ ab epate. Est ⁊ alia eruginosa ad mo-
dum viridi eris ⁊ vtit̃ in modũ veneni: q̃ nascit̃ ex nimia adu-
stione: que ꝓpriũ habet colorē ꝓpriãqꝫ eius v̓tutem ⁊ maliciã.

¶ De colera nigra.

Colera nigra duobus modis constat. Vno mõ est nãlis in
modũ fecis sanguinis ⁊ eiusdē ꝑturbatiõis: ⁊ cognõscit̃
esse a coloribus nigris cũ inferius vel superius extra manat: ⁊
iste modus est veraciter frigidus ⁊ siccus. Est ⁊ aliꝰ modus ex-
tra nãlē cursũ: cuius origo est de vstione colerice cõmixtiõis:
⁊ hic veraciter appellat̃ niger: ⁊ est calidior ⁊ leuior a superiori
modo habēs in se impetũ pnecabilē: ⁊ qualitatē pniciosam.

¶ De modis membrorum.

Membroꝝ modi sunt quattuor: eoꝝ enĩ sunt quedã prin-
cipalia: ⁊ sunt quasi materia ⁊ fũdamēta: scilicet cerebꝝ:
cor: epar: ⁊ testiculi. Et sunt alia quedã que ꝑdictis principali-
bus deseruiunt: vt sunt nerui qui cerebro ministrãt. Arterie
que deseruiũt cordi: vene que deseruiũt epati. Et vasa spmati-
ca que deseruiũt testiculis: ⁊ illis sperma ministrãt. Sũt vͦ de
mēbris alia ꝓpriaꝫ v̓tutē habētia: vnde eadē mēbra regunt̃ ⁊
eorum qualitas cõstat. Vt sunt ossa: ⁊ cartilagines: ⁊ membra-
ne: que sunt īter coriũ ⁊ carnē: ⁊ musculi: ⁊ pinguedo: ⁊ caro.
Alia sunt que ꝓpria virtute enixa: tamē principiũ habēt ⁊ vi-
gorē a principalibus fundamētis: vt est stomachus: renes: in-
testina: omnesqꝫ lacerti: hec enĩ sua virtute ꝓpria appetũt ci-
bum ⁊ mutãt: ⁊ operant̃ suos actus secũdũ nãm: habēt ⁊ alias
ꝓprias v̓tutes decurrētes a principalibus fũdamētis: de qui-
bus principalibus constat sensus ⁊ vita cũ volũtario motu.

¶ De numero virtutum ⁊ diuisione.

Virtutis itaqꝫ trina fit particio. Est virtus animalis. Et
spiritualis ⁊ naturalis. Virtus siquidem naturalis vna

est que ministrat: altera cui ministrat. Sed nālis virt⁹ cui ministratur modo generat: modo nutrit: modo pascit. Virt⁹ aūt que ministrat ⁊ nō ministratur ei: modo appetit: ⁊ retinet: ⁊ digerit: ⁊ expellit que deseruiunt pascēti virtuti: quēadmodum pascens virtus nutritiui. Et generāti virtuti deseruiunt alie due. Una que imutat cibū: altera que informat: que in se differunt. Nam prior virtus imutat cibū ⁊ ministrat virtuti generanti sine informatione. Secūda vō imutat ⁊ ministrat generanti virtuti cū informatione: sed informatiue virtutis opationes sūt qnqꝫ. Assimilatiua: cōcaua pforabil: aspera ⁊ leuis.

¶ De virtute spirituali.

De virtute spirituali duo procedunt: vnum operatiuū: aliud ab hoc operatū: operatiua virtus est que cor dilatat ⁊ arterias: ⁊ iterum constringit. Ab operata vō hec nascūtur: ira: indignatio: victoria: dñatio: astucia: ⁊ sollicitudo.

¶ De virtute animali.

Zodiaca virtus tria cōplectit. Est vna virtus animalis q̄ ordinat ⁊ cōponit ⁊ discernit. Secūda que mouetur voluntario motu. Tertia q̄ sensibilis vocat. De ordinatiua ⁊ discretiua ⁊ cōpositiua vtute hec pcedunt. Fantasia in fronte. Cogitatio vel ratio in cerebro. Memoria in occipitio. Virt⁹ vō voluntarie mobilis lacertos qbus cetera membra mouētur mouet: que voluntario motu mouent. Virtus itaqꝫ sensibilis constat visu. auditu. gustu. tactu. ⁊ odoratu.

¶ De operationibus.

Operationes duobus modis sunt. Sūt opationes: quarum vnaqueqꝫ singulariter quod suum est pficit vt est cibi appetitus p caliditatem ⁊ siccitatē. Digestio p caliditatē ⁊ humectationē: retētio p frigiditatē ⁊ siccitatē. Expulsio p illud quod est frigidum ⁊ humidū. Sunt ⁊ cōposite que a duobus cōponunt: vt est desideriū: ⁊ deportatio. Nam desideriū virtute duplici componit. Quarꝫ vna est que appetit: altera q̄ sentit. Stomachus enim suam mansionem sentit. Deportatio vō duplici virtute vel amplius componit: vna que expellit: altera que attrahit vel sentit: altera que appetit.

¶ De spiritibus.

Spiritus igit sunt tres. Primus naturalis qui sumit pricipium ab epate. Secūdus vitalis a corde. Tertius animalis a cerebro. Horum primus ab epate per venas que nō habent pulsum in totum corpus diffundit. Secundus a cor-

ac per arterias in totū corpus dirigitur. Tertius vo per nervos in totum corpus a cerebro dirigitur: que in septima parte rerum naturalium. i. in spiritu. cognoscuntur.

¶ De numero etatum.

Quattuor sunt etates. s. adolescētia. iuuētus. senectus: & senium. Adolescentia complexionis: videlicet calide & humide est. in qua crescit & auget corp⁹ vsq3 ad. xxv. vel. xxx. perueniens annum: hanc iuuentus sequitur que calida est & sicca: pfectū sine diminutione virium corpus conseruans q̄ xxxv. vel. xl. anno finitur: huic succedit senectus frigida & sicca: in qua quidē minui & decrescere corpus incipit: tamen virtus non deficit: qnquagesimo qnto anno vel sexagesimo persistens: huic succedit seniū collectiōe flegmatis hūoris frigidi & humidi: in quo v̄tutis appet defect⁹: qō suos annos vite termino metitur.

¶ De colore cutis & diuisione.

Color cutis duobus modis fit: aut. n. hunc interiora subministrant: aut exteriora deducunt. Ab interioribus autem duobus modis accidit: vel ex abundātia: seu ab equalitate humo℞. Ab equalitate est ille: q est cōpositus ex albedine & rubore. Ab iequalitate vo pcedūt niger: citrinus: rube⁹: glaucus: & albus color. Color nāq3 rubeus: & niger: & citrin⁹: significant hūorē corpori dn̄antē. Citrinus vo solus significat colerā rubeā: niger vo solus colerā nigrā: rubeus solus abūdātiam sanguinis. Albus nāq3 & glaucus abūdātē frigiditatē corpori dn̄antē: sed glaucus ex melancolia: albus ex flegmate sui causas hic significat. Ab exteriorib⁹ nēpe colores aduenīūt sicut ex frigore scotis: & ex calore ethiopibus: & ex alijs multis accidētibus. Sunt & alij spāles vel spirituales colores: aut ex timore: aut ex ira: aut ex tristicia: vel alijs animi motibus.

¶ De coloribus capillorum.

Capillo℞ colores sūt quattuor. s. niger: rubeus: glaucus: & canicies: niger fit ex abūdantia colerici incēsi vel cōbustione multa sanguinis: rubeus a nimietate caloris nō adusti: vnde semp fiunt rubei capilli. Glaucus ex abūdātia melācolie. Canicies vo fit ex nimia defectōe caloris nālis: & ex effectu putridi flegmatis hoc pluribus fit in senibus.

¶ De tunicis oculorum.

Oculorum tunices sūt septē: & humores tres. Prima tunica dr̄ retina. Secūda secūdina. Tertia sclirosi. Quarta tella aranee. Quinta vuea. Sexta cornea. Septia cōiuncti.

na. Humor vero primus est vitreus. Secūdus cristallinus. Et tertius albugineus qui est ante vuea tunicam.

De coloribus oculorum.

Oculorum colores sūt quattuor. s. niger: subalbidus: varius: et glaucus. Nigredo fit ex defectu visibilis spūs: vel ex pturbatiōe ipsius: aut ex penuria cristallini hūoris: vel quia plurimū recedit interius ipse cristallinus hūor: aut ex hūor abūdātia: qui est similis albugini oui: aut ex pturbatiōe ipsius: aut ex abūdantia qualitatis vuei hūoris. Subalbedo fit ex septē rebus supioribus cōtrarijs. i. ex abūdātia spūs visibilis: vel claritate ipsius: aut ex magnitudine cristallini hūoris et eminentia ipsius: aut ex minorātia albuginei hūoris. et claritate ipsius: et defectione qualitatis vuei humor: varius vero color et glaucus fit: si cōueniūt cū rebus que accidunt nigredini et subalbedini. Varius vero color significat spūm visibilē magis abūdare et clarescere in sua varietate. Glaucus vero color significat spūm visibilem minus abūdare et subnigrescere in sua glaucedine.

De modis qualitatum corporis.

Modi qualitatis corporis quinqz sūt. s. crassitudo nimia: et extenuata macies: sinthesis: squaliditas: et equalitas. Crassitudinis due sunt spēs. s. abūdantia carnis: et pinguedo: abundantia carnis fit ex abundantia caloris et humor. Pinguedo fit ex frigiditate et humiditate intensa. Pinguedinis diminutio vel extenuata macies fit ex caliditate et siccitate intensa. Sinthesis fit ex frigiditate et siccitate intensa. Squaliditas nēpe fit ex frigiditate: et intēsa hūiditate: aut simul vtrisqz itēsis. Eq̄litas itaqz fit ex hūor eq̄litate: corpis hec sūt forme.

De distantia inter masculū et feminam.

Masculus a femina differt in eo quod hic calidior et siccior est: illa vero est econtrario frigidior et humidior.

Incipit tractatus rer non naturalium.

Et primo de aeris mutatione.

Aeris mutatio fit quinqz modis: aut enim fit ex anni temporibus et ex ortu stellarum et occasu: ventis: terris et earum fumositatibus.

De temporibus anni.

Anni tempora sunt quattuor. s. ver equale calidū et humidum. Estas calida et sicca. Autūnus frigidus et siccus. Et hyems frigida et humida. Ex stellis immutatur aeris na-

tura. Nam cum appropinquauerit sol stellis vel ipse illi calidior fit aer his quidem a se separatis frigiditas aeris mutatur. s. aut augetur aut minuitur.

¶ De numero ventorum et eorum qualitatibus.

Venti quattuor sunt. s. subsolanus: fauonius: septentrio: et auster. Quorum vnus habet virtutem frigidã et siccã. alter calidã et humidam: ceteri vero duo equalis virtutis sunt. Quorum vni. s. subsolano caliditas: et siccitas. alteri vero fauonio frigiditas et humiditas attribuuntur. Et auster paulo calidior et humidior: septentrio vero frigidior et siccior.

¶ De modis terrarum et earum qualitatibus.

Terrarum modi sunt quattuor: altitudo, profunditas: vicinitas montium et maris: equalitas terrarum seu locorum. quibus terre a se differunt: altitudine et profunditate: quoniam altitudo frigiditaté: profunditas huic cõtrarium reddit: propinquitate montium eueniũt hec: quoniam si ipsi fuerint a parte meridiana terra erit frigida. Nam montes calidis meridiani obstant ventis. Septẽtrionales vẽti frigidis eam petũt flatibus. Si vero septẽtrio mõtes habuerit superiori terre contraria erit vicinitate maris. Quoniam meridies calidã et siccã: sepẽtrio frigidã et siccã terrã prebet. Preterea terre sui natura inter se differunt. Nam si fuerit terra petrosa: frigida et sicca: si vero pinguis et crassa calida et humida: lutea autem frigida et humida erit: immutatur quoque aer fumositate videlicet paludum siue putredinis alicuius. Vnde fiunt morbi ac pestes in hominibus.

¶ De exercitio corporis.

Exercitium immutat corpus: quia quãdo equale est equalem prestat calorem: cum vero amplius fit magis calefacit. Sed postea infrigidat et desiccat. Ociositate corpus immutatur: quia si inequalis est et frigiditatem facit et humectationem inequalem: si vero equalis equaliter.

¶ De diuisione balnei.

Balnea autem dulcis sunt aque aut non dulcis. Sed dulcis aque balneum remollit. Calidum calefacit. et frigidũ infrigidat. Nõ dulcis vero aque balneum desiccat corpus quod si ex aqua salsa vel amara siue sulphurea fuerit: calefacit et desiccat. Si vero a luminosa et gipsea infrigidat et desiccat.

¶ De modis ciborum.

Modi ciborum sunt duo. Est enim cibus bonus qui bonum gignit humorem: et est malus qui malum gignit humorem

Bonū aūt gignit q bonū sanguinē creat: ꝛ equalē in cōmixtio ne ꝛ operit ē panis mūdus recēs ꝛ fermētatus: ꝛ caro aialis agni ꝛ hedulina. Malus aūt cōtraria opatur: vt est panis opi rus nō recēs: ꝛ bouina ꝛ hyrcina caro vetusta. Preterea bonū malūq; humorē creātiū ciboꝝ duo sūt modi grauis: atq; le uis. Grauis est caro porcina: ꝛ bouina. Leuis pulloꝝ vel pi scium: caro mediocriū magis mobilium ꝛ minus pinguiū ꝛ squamosoꝝ. Est ꝛ oleꝝ genus quod malū generat humorē. s. coleram rubeā: vt est nasturciū sinapis: ꝛ aleū. Sūt que gene rant melācoliā: sicut lēs: caulis: caro caprina vetus ꝛ bubuli na. Et sūt que generāt flegma vt est caro porcelloꝝ: ꝛ agnorū portulaca: ꝛ atriplex. Preterea grauis cibus gignit flegma: ꝛ coleram nigrā: cibus leuis coleram rubeā: ꝛ vterq; malus.

De modis potationum.

Modi potationū sunt tres. Est potus qui nihil aliud est q̄ potus vt aqua. Est ꝛ alius q est potus ꝛ cibus vt vi num. Et est aliꝰ potꝰ duobꝰ ptinens supioribus: vt potio que datur contra morbi vitiū aliquod: vt melicratū: vel mulsa: vel conditū. Cibus vo huius vtilitatis est q: reparat integri tatem corpis recto ordine: potus vo hāc vtilitatē prestat q: reportat cibū p corpus. Sed illius potus quē potioni dixi mus pertinere: corporis naturam ad se conuertit.

De somno.

Somnus corporis nām immutat. Primo q: īfrigidat ex terius: ꝛ calefacit interius. Qui si plixus fuerit: infrigi dat ꝛ humectat. Vigilijs quoq; immutatꝰ corpus: q: extrinse cus calefaciūt: intrinsecus autē infrigidant ꝛ exsiccant.

De coitu.

Coitus hoc prestat corpori. siccat corpus: ꝛ minuit natu ralem virtutem: ideoq; infrigidat: multotiēs vo ex mul ta cōcussiōe corpus calefacit.

De accidētibus aie.

Sunt quedā accidentia aie que faciūt intra corpus aliqd: sicut que cōmouēt nālem calorē ab interiori pte ad su periorē seu supficiē cutis. Aut ipetuose vt ira aut leniter cū suauitate vt delicie ꝛ gaudiū. Sūt aūt q̄ ad se caliditatē cōtra hūt ꝛ celāt. Aut ipetuose vt terror vel timor. Aut leuit vt an gustia. Et sūt q̄ cōmouēt nālē vtutē itus ꝛ extra, vt ē tristicia.

Incipit tractatus rerum contra naturā.

Tria ergo cōtra nām sunt: morbus: morbi causa: ꝛ acci dētia morbū sequētia. Morbus ē q principalit corpori

nocet nullo mediatore q eũ adiuuet: vt calor i febre succedẽte

¶ De febribus.

Febris est calor innaturalis cursum supgrediẽs nature ꝓcedens a corde in arterias suoqȝ ledens effectu: cuiꝰ sũt tria genera: vnũ in aĩa ⁊ dicit ephimera. Aliud de humoribꝰ qui putrescunt: ⁊ putrida nuncupatur. Tertium ledit mẽbra solida: ⁊ ipsa est ethica. Quaꝝ ephimera nascitur ab accidenti occasione. Putrida quoqȝ a putridis rebus: cuiusmodi sunt simplices atqȝ singulares: ⁊ sunt quattuor. Primus modus ẽ qui fit de putredine sanguinis cõburẽs vtrãqȝ partẽ interiorem ⁊ exteriorẽ: vt est synochus. Secũdus q fit de putredine colere rubee: vt est triteus. Tertius fit ex putredine flegmatis vt est quottidianus. Quartus vo q fit ex putredine melancolie: qui itermissis duobus diebus affligit infirmum: ⁊ dicitur quartanus.

¶ De modis ⁊ speciebus febrium.

Modi preterea febriũ ex putredine accidẽtium tres sunt. Est febris q̃ quottidie minuit vt paugmasticus. i. decrescens. Et est que auget vt augmasticus donec recedat. Est q in eodẽ statu pmanet donec iteꝝ recedat vt omothenus. Continua febris de putredine venaꝝ fit declinãs qdẽ extra venas in aliqbus corporis partibus. Horripilatio fit in febribus ex infusione putredinis in sensibilibus membris mordẽs ⁊ infrigidãs. Ideoqȝ horripilatio fit in febribus illis que habẽt anesim. i. inter palationem: qꝛ putredines extra venas sunt.

¶ De modis apostematum.

Apostematuȝ autẽ quattuor sũt modi simplices. Aut. n. fiunt ex sanguine ⁊ dicũtur flegmones: aut ex colera rubea ⁊ dicũtur herisipile: aut ex flegmate quod est coagulatuȝ: ⁊ dicũtur vndimie vel cimie. i. tumor: aut ex colera nigra: ⁊ dicuntur cãcri flegmonũ. Ex sanguine signa sunt hec rubor duricia: pulsus. dolor. calor. ⁊ tumor. Ex colera flegmonum signa sũt: hec calor. rubor mixtus. citrino colori. magnitudo dolori cum punctione: ⁊ velox augmẽtatio. Ex flegmate flegmonis signa sunt hec. albedo. mollicies: vt si digitum impresseris quasi signũ facit foraminis: ⁊ est sine dolore. Ex colera nigra flegmonis signa sunt hec: duricies ingens: cũ nigredine absqȝ sensu.

¶ De re naturali in humano corpore.

In humano corpore vnaqueqȝ res naturalis si propriã naturam retinuerit facit sanitatem: si vero eam dimiserit: aut facit egritudinem aut neutrum.

¶De generibus egritudinum.

GEnera egritudinum sunt tria. scilicet cõsimile: officiale: ⁊ vniuersale. Est quidem egritudo consimilis similib⁹ membris cõtingẽs que similia sortiunt̃ vocabula cũ eadẽ passione. vt est caput dolẽs. Et est officialis egritudo que accidit officialibus mẽbris. sicut sũt pedes. manus. lingua. dentes: ⁊c. que nomina sibi sumunt ex sibi accidẽte infirmitate vt podagra pedi: ⁊ ciragra manui: vel que nomina sumunt ex mẽbris quibus accidunt. vt ciragra: ⁊ podagra. Et est deniq; vniuersalis egritudo que sociatur supradictis duabus. vt est mẽbroꝝ seiunctio ⁊ paralisis.

¶De egritudinibus similibus.

EGritudines ergo que partiũ habẽt similitudinez octo sunt: quattuor simplices: ⁊ quattuor cõposite. Simplices sũt aut ex sola caliditate: aut ex humiditate: aut frigiditate: aut siccitate. Ex his inter se iunctis fiunt quattuor composite. s. fri. ⁊ humi. fri. ⁊ sic. ca. ⁊ humidũ ca. ⁊ sic. Haꝝ octo p singulas duo modi sũt egritudinis: aut. n. fit ex qualitate simplici: aut ex humoris alterius cõmixtione. Ex simplici vero qualitate contingit infirmitas que solidis accidit membris q̃ grece ethica dicitur egritudo calida: que ex hũore accidit est febris ex putredine: vt superius dictũ est. Egritudo frigida que sine aliquo humore accidit est: vt algor ex nimia frigiditate aeris seu niuis. ⁊ est egritudo que cum aliquo humore frigido accidit. vt paralisis que fit in toto corpore. aut in parte. Modus humectati morbi est qui fit ꝓprie vt nõ indigeat alterius humorum admixtiõe. vt est frigidum vulnus vel vacuum. vel fetidissimum cum tabiditate corporis queadmodum inflata caro hydropicoꝝ. vacuo squallore torpẽs. Morbus vero humidus est alios trahẽs ad se humores. vt hydropisis. Morbus siccus est cum humore. vt cancer durus ⁊ siccus.

¶De morbo in officiali membro.

MOrbi in officialibus mẽbris accidentes quattuor sunt. Ipsi sunt qui accidunt in plasmatiõe. i. forma creature. ⁊ in quãtitate mẽbrorum ⁊ in nãlis numeri superfluitate ⁊ in mẽbrorum positione. Morbi officialium in forma hominis quinq; modis fiunt. Mẽbroꝝ icõuenietia. vt est feda. capitis lõgitudo. In cõcauitatibus vt si manuũ pedumq; cõcauitas carne replet̃. In poris vt eoꝝ strictura. aut largitas. In aspitate vt gutturis. aut pulmonis carnalium aspitas. In leuitate: veluti matricis leuitas vel stomachi.

De morbo in quantitate membrorum.

Morbi in quantitate membrorum fiunt ex habundantia .spermatis cũ mẽbra crescũt amplius q̃ decet: sicut videmus fieri in magno capite: ⁊ in lingua grossa: aut vltima puitate: ⁊ indecẽti: vt paruũ caput: stomachus: ⁊ epar. Morbi in numero mẽbrorũ fiunt: aut ex augmento aut ex diminutiõe. Secũdum augmentum qdẽ: aut ex cursu nature: vt supfluus digitus: aut extra cursuz: vt lombrici: ascarides: vẽruce: ⁊ acrocordines .i. magne carnis additiones: vel verruce magis late: vel pori: ſm diminutionẽ vero: aut vniuersaliter vt oĩum digitorum abscisio: aut particulariter: vt vnus digitus.

De morbo in situ membrorum.

In positione membrorũ fiunt morbi aut ꝑpter mẽbri motionem de loco suo: aut ex dispositione vicini membri: vt sunt digiti ⁊ labia: que conglutinant: vel adherent ⁊ nõ separant. aut que separant ⁊ nõ cõglutinant. Sed sepatio adherẽtis mẽbri: vniuersalr fit: aut in mẽbris ↄsimilibus: aut officialibus. Consimilibus mẽbris vt ossibus: ⁊ neruis: carne: venis: lacertis: ⁊ cute: quod si acciderit ossi: fractura dicit. Si carni ex recẽti tempore: plaga dicit. Si vero ex veteri: nõ tãtũ plaga sed putrida plaga nũcupat. Qd̃ si venis: neruis: ⁊ arterijs: alio atq3 alio noĩe nuncupat. Si autem euenerit medijs lacertis concussio: siue contritio nũcupat. Si vero in cute: excoriatio dicit. Que si inueterauerit putrida plaga nuncupatur. In officialibus vero membris perpetua fit separatio: vt est manus: vel pedis abscisio.

De qualitatibus corporum.

Corporis qualitates sunt tres. s. sanitas: egritudo: ⁊ neutralitas. Sanitas est temperamentum pficiens vel custodiẽs res naturales ſm cursum nature. Infirmitas est intẽperantia extra cursum nature: naturã ledens: vñ fit lesionis effect⁹ sensibilis. Neutrũ qdem est qd̃ nec sanum nec infirmũ dr. Sed neutralis qualitas trib⁹ modis cõstat: vt si in vno corpe simul cõueniãt infirmitas ⁊ sanitas. In diuersis mẽbris: vt est in corpe ceci ⁊ claudi: siue in corpe senis: cui nec vnũ membrũ remanet qd̃ nõ malũ fiat ⁊ patiat: ⁊ si corpus hoĩs aliquibus horis sanũ fuerit: alijs v̾o infirmũ: vt eoꝝ qui estate infirmãtur: hyeme sani sunt. Qui aũt frigidioris nature fuerint: hyeme infirmãtur: estate sani sũt. Et q humidã naturã habuerit in pueritia infirmãtur: in iuuẽtute ⁊ senectute sanant. Qui vero siccã habuerint naturã in puericia sani sũt: in iuuẽtute aũt

& senectute infirmantur. In trib⁹ inueniūr reb⁹ sanitas & īfirmitas & neutrū: aut in corpe in quo triū qualitatū vnaqueq3 repit: aut in causa faciēte illas: & regēte: & cōseruāte: aut in significationib⁹ eas significātib⁹.

De modis occasionum.

Occasionis vo duo sunt genera: vnū est naturale: & est aliud extra cursum nature. Occasiones aūt naturales aut faciunt sanitatem: aut conseruant. Occasiones cōseruantes ptinent ad sanitatem. Facientes vo pertinent ad infirmitatem expellendam. Occasiones nō naturales aut que vltra naturā pcedunt: alie pertinent ad infirmitatem: alie ad neutralitatē. Sed egre occasiones faciunt infirmitatem: & sunt res easdem infirmitates cōseruantes. Ille vo que pertinent nec ad sanitatem nec ad infirmitatem: cōstituunt neutrum. atq3 conseruāt.

De occasionib⁹ sanitatis & egritudinis vel infirmitatis.

Omnium occasionū societatem habētiū cū sanitate & infirmitate sex modi sunt: quor vn⁹ est aer: q humanum corpus circūdat: cib⁹ & pot⁹: & motus: & qes: somnus: & vigilie: inanitio: & repletio: & accidentia aīe: que oīa si cū moderatione decenti fuerint: & in quātitate: qualitate: tpe: opere & ordine: custodiūt sanitatē ab accidētibus: qđ si ɔtra hoc aliqđ fuerit: accidunt infirmitates: & permanent. Modi occasionum infirmitatem facientium sunt tres. Nā alie sunt q vocanť pmitiue q exterius accidūt corpi: vt calor & frigus. Sūt & accidētia que admouenť intrinsecus in corpore: vt repletio: & inanitio. Sunt & alie q vocanť cōiuncte: que cū adsunt: adest īfirmitas & abeuntibus his infirmitas abest: vt putredo in febribus.

De diuersitate egritudinum.

Egritudinum fm aliam diuisionem modi sunt duo. Cōiter: aut pprie. Que communiter accidunt aut accidentaliter: vt percussio: combustio: morsus: deceptio: & cetere res nociue. Aut necessario: vt alia superius memorata: que vt dictum est sunt socia sanitati & infirmitati. Que vero proprie sunt egritudines: aut sunt in consimilibus membris & conseruant egritudinē: aut officialibus: aut in cōtinua diuisione.

De modis morborū ex calore pcedentiū.

Modi morborum ex caliditate pcedentium quinq3 sunt. Primus fit ex cōmotione spiritus: aut ex commotione corporis. Ex cōmotione spūs vt ira. Ex cōmotione corporis vt labor vel supbia. Secūdus vt est cōcursus visibilis caliditatis cum effectu: vt hypāthasis. i. expositio ad solē. Tertius

ex caliditate corpori aduenientе cum potestate quādo recipit caliditatē ex vsu acuminū. Quartus fit ex iterclusione pororum: vt ex frigiditate hyemis. Quintus fit ex putredine humorum. vt infebribus. ¶ De causis frigidorꝫ morborꝫ.

Occasiones frigidorum morborꝫ octo sunt. Prima est occursus frigoris visibilis cum effectu. vt frigiditas niuis Secunda vt frigiditas opij adueniens fortiter humano corpori. Tertia ex abundantia ciborum corpori aduenientе atqꝫ replente ꝛ extinguente naturalem calorem. Quarta ex paruitate ciborum. vnde calor naturalis extinguitur. Quinta vō ex abundātia frigoris vel humoris frigidi poros obturantis. vnde naturalis calor minuitur. Sexta ex dissolutiōe ꝛ aptione corporum ad dissoluendum ꝛ euacuandum naturalem calorem. Septima ex cōmotiōe ꝛ exercitio nimio. vnde fit multa dissolutio humorum ꝛ euacuatio ꝛ sudor: vnde corpus attenuatur. Octaua fit ex requie ꝛ occasione multa.

¶ De causis siccorum morborum.

Siccorum morborum occasiones sunt quattuor. Prima est occursus aliene siccitatis visibilis ac manifeste cuꝫ effectu vt veneni siccitas. Secunda vō ex aduentu sicce rei in corpore cum fortitudine vt acetum. sal. sinapis. Tertia paruitas cibi ꝛ potus. Quarta cōmotio nimia ꝛ exercitium.

¶ De causis morborum humidorum.

Occasiones morborum humidorum quattuor sunt. Prima vt occursus rei afferentis humorem cū effectu. vt balneum. Secūda vt ingressio rei afferentis humorem cum virtute in corpore vt recentes pisces. Tertia autem vt nimietas cibi ꝛ potus. Quarta sicut requies ꝛ ocium.

¶ De modis morborum.

Modi morborum ex innaturali malicia cum aliquo humore decurrentiū ad infirma loca quattuor sunt. Primus est virtus mēbri impellētis. ꝛ debilitas mēbri substinentis. Secūdus multitudo hūoris. Tertius debilitas virtutis nutrientis. Quartus largitas vie pororum.

¶ De malicia egritudinis.

Malicia egritudinis ingreditur ꝛ superuenit in consimile membrum naturale quinqꝫ modis: aut contingit in vtero materno. aut in tempore natiuitatis. aut cum constringit fasia. aut ex malo nutrimento. siue ex aliqua infirmitate adueniente in predictis tēporibus vel postea. Si tēpore cōceptiōis

in vtero debilitatur aliquod cõsimile mēbrū fit ex abūdantia spermatis. aut ex paruitate ꝛ indigentia cõuenientis qualitatis spermatis. vt si fuerit grossum ꝛ pingue. vel aquosuꝫ. ꝛ tenue. Quando vō nascitur infans debilitatur aliquod in eo mēbrum si egressus fuerit nō equa. sed mala egressione. vt supinus. aut super genua incuruus. Cum igitur fascia constringitur incōuenienti cōstrictione duplicatus debilitatur. Quādo autem nutritur male ꝛ inconuenienter lac suggendo vel accipiendo debilitatur. His vō temporibus vel postea infirmitate accidēte egritudinis maliciā cōsimili membro superuenit ex cuiuslibet nerui incisione. Et si passus fuerit ex aliquō accidenti. siue debilitatem. seu vulnus vel apostema.

¶ De egritudinibus membroꝝ consimilium.

INgreditur egritudo cōsimile mēbrū nāle septē modis. aut ex obstetrice. si culpā habuerit cum tenet infantem. vel si permiserit ambulare antē debitū tempus seu congruū. vel ex medico. si cōtrafacta ꝛ colisa mebra ignoranter cōstituerit ꝛ cōstrinxerit: ex infirmo: si ea cōmouerit a medico composita anteꝗ̄ solidenť ꝛ firma sint: ex fractura: vt si super musculum vertebri quod in femore est contorqueatur coxa: aut ex concussione: vt si comprimatur nasus ꝛ accidet vt fiat chimꝰ: aut ex malo humore q accidit leprosis: siue ex paruitate humoris accidente ptisicis.

¶ De modis constrictionis pororum.

COnstrictio pororum fit tribus modis: vel occasionibus: aut ex constrictione attenuatoria: aut ex carnositate: siue ex coartatione. Constrictio vero fit aut ex nimietate virtutis retinentis. aut ex debilitate virtutis expellentis: aut ex abundantia frigoris: aut ex abundanti constrictione comprimente aliquam partem loci: vt sepe fit ex ligatura constricta: aut ex abundantia siccitatis. Ex carnositate vō cōstringuntur porri: vt si acciderit aliquod apostema ꝛ fiat carnositas: aut si prius euenerit aliquid vulnus. Ex coarctatione vero cum deciderit aliquid in poris: vt humōr siue lapis seu coagulatus sanguis. aut aliquod latitans in eis. vt superflua caro ꝛ scabies. Largitas quoqꝫ pororum quattuor fit modis: aut ex multa commotione impellentis virtutis: aut ex debilitate retinentis: aut ex abundantia colorum ꝛ humorum: aut ex medicamentis aperientibus. Leuitas accidit duobus modis: videlicet de intus ꝛ de foris. sed intus ex hu

more viscoso liquefacto. Foris vero ex cera liquefacta: cũ vnguẽto. Asperitas autem duobus modis fit deintus: & deforis. Intus nãq3 ex sup̃fluo humore & acuto. Foris vero ex fumo & puluere. ¶ De sup̃fluitate mẽbrorũ in numero.

S Vperfluitas mẽbroꝝ in numero accidit duobus modis. Nã sup̃fluitas si fuerit naturalis erit ex sup̃fluo humore naturali & bono: vel ex abundãtia ṽtutis ĩformatiue: que si fuerit extra cursum nãlem erit ex humore nõ nãli & incõuenienti: aut ex abundantia ṽtutis vel debilitate.

¶ De diminutione membrorum.

D Iminutio membrorum in numero duobus similiter fit modis: aut interius aut exterius. Interius ꝑpter diminutionem humorum. Exterius ex cõbustione ignis: aut ex frigore: siue putredine: siue incisione. Putredo aũt accidit: aut ex potione mortificante: aut putredinẽ faciẽte. aut ex cõstrictione & retentione illius humoris qui soluit.

¶ De magnitudine membrorum.

M Agnitudo membrorum tribus modis fit: aut ex multitudine humorum: aut ex abundantia virtutis: aut ex commixtione vtrorumq3. Paruitas fit tribus modis similiter: aut ex debilitate virtutis: aut ex incisione: vel combustione ignis: vel ex frigore niuis.

¶ De commotione membri

C Ommotio mẽbri de suo loco duobus modis fit: aut ex cõmotiõe volũtaria aut ex humore vicino eqtati dissoluẽti mẽbrũ & lubricũ faciẽti. mẽbrũ vel os egredit̃ a sua iũctura & mutat̃ duob⁹ modis. Sil'r aut ex iunctura in q̃ non conuenit separatio: aut ex separatione vbi nõ cõuenit iunctura. Si ex coniunctione hoc fuerit sine sepatõe: aut erit ex hũore acuto patiẽtis: aut ex accidenti vulnere: aut spasmo. Si vero fuerit ex sepatione vbi non cõuenit cõiunctio: aut ex grosso humore: aut ex accidẽti vulnere aut ex spasmo.

¶ De separatione iuncture.

S Eparatio iũcture duobus modis fit: aut intrinsecus aut extrinsecus. Intrinsecus vero fit aut ex humore acuto & incidenti: aut ex ventositate pingui distendẽte vel dissipante. Extrinsecus vero fit aut cũ scissura: aut fractione: aut exercitio nimio: aut incisione vt ensis: aut quod distendit vt funis: aut quod contundit vt lapis.

¶ De modis & numero significationum.

Genera

GEnera significationum sunt tria. Alia eniꝫ significant sanitatem. Alia egritudinem. Alia neutrū. Quarum significationum vnūquodqꝫ genus in duo partit: sunt enī q̄ significant de officialibus mēbris: ⁊ sūt q̄ significant de cōsimilibꝰ mēbris. Cōsimiliū partiū significationū duo sūt modi: alie.n. sunt substantiales: alie accidentatales. Substantiales v̊o vt est calor frigiditas: siccitas ⁊ humectatio. Accidentales autem quedam significant aut per tactum vt durum: molle: quedam per visum vt coloratum: quedam per perfectionem virtutum vt sunt operationes plene ⁊ perfecte.

¶ De signis officialium mēbrorum.

SIgnificationum membrorum egritudinis officialiū duo sunt modi similiter.s. substantiales: ⁊ accidentales. Substantiales significationes quattuor sunt: ars: modus: numerꝰ: ⁊ positio. Accidentales significationes similiter quattuor sūt bonum: malum: perfectum ⁊ imperfectum.

¶ De generibus significationum.

GEnera significationum ꝑficientiū suum genus tria sunt: quedā sunt q̄ significant preteritaꝫ rem que iam abijt: ⁊ dicuntur cognitiua: vel agnitiua: vt videntes corpus humidum agnoscimus quia sudor precessit. Alia significant presentiam que a Galieno dicuntur demonstratiua: ⁊ agnoscuntur per significationes: veluti cum inuenitur pulsus magnus ⁊ citatus intelligimus quod significat calorem superantē: sunt ⁊ alia que significant futuꝝ ⁊ antecedit agnitio: vt cum viderimus labium inferius citari percipimus vomitum accidere: q postq̃ acciderit vocatur precessio significatiua. Sed inter significationes ⁊ accidentia distat: quoniam est diuisio cum augmento inter eas. Quod si vnāquāqꝫ diuisionum scrutari volueris vnam habet habitudinem: sed infirmo hec sunt accidentia: medico autem significationes.

¶ De signis accidentium ⁊ numero.

ACcidentia ergo significatiua tria sunt: aliud enim est virtus operatiua mutata sicut indigestio. Aliud autem corporis qualitas mutata vt icteritia: aliud exiens a corpore vt nigra vrina.

¶ De virtutis operatiue immutatiōe.

VIrtutis operatiue immutatio triplex ē. Aut.n. ex toto est. sicut indigestio: aut ex parte sicut oculoꝝ obscuritas vel tarda digestio: aut de qualitate in qualitatē: velut de bona digestione in fumosam vel accidā: vel quasi sicut musca: vl'

ligna in oculis apparentia: aut ex parte visus vel obscuritas.

¶ De modis mutationis qualitatis.

QUalitatis mutate corporis significatio quattuor modis fit: aut enim p visum sicut ictericia vł morphea: et nigredo lingue: et similia: aut p odoratum: vt anhelitus fetidus: vel sudor. vel polipus: vel hircus: et similia: aut p gustum: vt salsum amarum: vel accidum: aut p tactum. vt molle et durum.

¶ De exeuntibus a corpore.

EXiens a corpore bipartita est significatio: vna cum sonitu: altera sine sonitu. Cū sonitu vt oris ructus: vel intestinorum rugitꝰ vel p anum ventꝰ. Eius vo que est sine sonitu innaturali tripliciter habetur. Alia quantitate vt lienteria. Alia qualitate et vrina nigra. Alia vtraqꝫ vt sanguinis fluxꝰ.

¶ De motione membrorum.

MEmbrorum mutatoꝝ significatio bifarie diuidit: intrinsecus videlicet et extrinsecus. Intrinsecꝰ sex modis. Alia enim a mutatione opatiue v̄tutis in mēbro. Alia ab exeūtibꝰ a corpore. Alia ex dolore in mēbro vicino pertinenti. Alia ex proprio loco. Alia ex inaturali semotione de loco. Alia ex pacientibus iudicio. Extrinsecus fit tribus modis. Aut p visum vt album vel nigrū. Aut p tactū vt duꝝ et molle: calidū et frigidum. Aut p vtrūqꝫ vt magnū vel paruū: plus vel minus.

¶ De occasionibus egritudinum.

OCcasiones egritudinū sūt tres. Nature mutatio: officialis mēbri inconueniens habitudo. iuncture separatio.

¶ De operatione medicine.

OPeratio medicine habet triplicem effectum: aut enim custodit sanitatem secundum multitudinem suaꝫ. Aut ex infirmitate facit sanitatem: aut econtrario.

¶ De regimine sanitatis.

REgendorum sanorum triplex est modus: egrotare parati: incipientes infirmari. et defecti infirmari paratos. Supradictorum sex competenti moderatione regimus icipiētibus ifirmari: duplicē curā adhibemus. Aut enim chimi supꝰ abūdātiā trahimus: aut nature defectionē reparando: predictorum sex que sunt necessaria adhiberi pcipimus. Defectoꝝ alij infantes: alij senex: alij ex infirmitate conualescentes.

¶ De diuisione medicine in generali.

OMnis medicina aut est vl'is aut pticularis. Vl'is est sex precedentiū recta ordinatio. Particularis p contrariuꝫ

sit triplex:alia enim in consimilibus membris:alia in officialibus membris:alia in iuncturarum separatione. Assimilatiua membra mutata reddimus similitudini:⁊ in sua qualitate stare colligando compescimus. Concaua si pretermodum ampliata fuerint ad sui modum constringimus ⁊ quietem inducimus:si minus contrarium. In largis autem similiter addito contrario cause:vnde vitiuȝ acciderit foramina strictiora suo modo facimus. Si defectu contentiue virtutis contigerit fomentis ⁊ captaplasmate mollimus. Quod si de expulsiue ē defectu:dyaforeticis:⁊ cōfortatiuis. Si de stiptica causa mollificatione. Si de sicca humectatione. Si de constrictione solutione. Ea vō que de naturali dispositiōe fuerint mutata:suo loco restituimus:si de apostemate apostema maturādo: sanamus si de nāli iunctura:cā aut aperitiuo medicamine aut cirurgia disiungimus:si de qualibet nascentia: ipsam delemus: si de asperitate leuitate:si de leuitate asperitate.

¶ De ablatione superfluitatis.

Superfluitatem in numero:aut tollemus ex parte vt scrophulas:aut ex toto vt cancrum:separationem in numero sanamus:si ex abūdantia sanguinis fit:in omni etate tollimus:si ex spermate in puericia tantū sanamus:paruitatē mēbrorum motibus ⁊ fomētis admoduȝ augmentamus:magnitudinē vō comprimēdo quiete mutamus ⁊ minuimus.

¶ De mutatione membrorum.

Mutatio membri de suo loco reddimus loco ꝓprio duobus modis:aut enī sepatum iungimus:aut iunctum separamus. Necessaria ad sepatorum iuncturam quattuor sūt: separata iungere:iuncturam custodire:ne rescindatur:defendere:naturam loci custodire.

¶ De sufficientia ⁊ diuisione medicine.

Omnis enim medicina est aut eorum sex modis que supra diximus temperata exhibitio:aut potio:aut cirurgia. Opatio medicine hȝ triplicē effectū. Intus vt ea que ore: aut naribus:auribus:siue ano:siue vulua intromittanᵒ. Foris vt epithima:captaplasma:emplastra:⁊ similia q̄ foris operātur. Medicine interioris opatio in tria diuiditur: aut enī soluit vt farinatia:aut comprimit vt coctana:aut mutat qualitatem: vt aqua frigida in febribus. Eius autem effectus quadruplex est:aut enim minuit abundantiam vt formatia: aut replet inopiam vt caro vel sanguine. Aut constringit so-

lutum vt stipticum: aut mutat qualitatem vt frigida aqua in febribus.

De cirurgia.

Cirurgia duplex est: in carne: et in osse. In carne vt incidere: suere: coquere. In osse vt solidare: aut innectere aut reddere.

De specierum cognitione.

Specierum cognitio quinqz modis fit: qualitatis: quantitatis: temporis: ordinis: boni mali ve discretio.

Libri Hysagogarum Joannici cum dei laude. Finis.

Incipit Liber Philareti. de pulsibus.

Intentionem habemus in presenti conscriptione de pulsuum negocio compendiosam exponere traditionem et dicere primum qd sit pulsus: et que vtilitas pulsus: et quid est arteria: et quare dicatur arteria: et vnde exoritur.

Quid est pulsus.

Incipiendum a primo. Pulsus est motio cordis et arteriarum que sm dyastolē et sistolez fit ad infrigidationez caloris innati: et egestionem vel eiectionem fumosaruz superfluitatum.

Quot sunt efficientia pulsuum.

Efficientia pulsuum sunt tria: virtus faciens motionem: vtilitas inducens: et instrumentum obediens.

Quid est arteria.

Arteria est corpus oblongum rotundum ad instar cānalis: duabus thunicis consistens: a corde incipiens: et in omne corpus diuisum aerem: et spiritum vitalem continens.

Vnde dicitur arteria.

Arteria dicitur a parastopyr. idest seruare aerez vitalē.

Vnde oritur arteria.

Hec v̄o a sinistra auricula cordis que dicitur adorti exoritur: que scinditur dupliciter. Et hec quidem fertur deorsum per interiora: et diuiditur in dextram et sinistram: ad coxas et vsqz ad pedes et digitos. Altera vero rursus fertur sursum et diuiditur similiter in dextram et sinistram: in manus et caput: et que quidem ad caput fertur facit arterias que dicun

tur parotide:que vo in dextram et sinistram. Intrinsecus fertur tendit ad brachia:et cubitos et vsqz ad extremos manuum digitos. Intentionem vo habet presens conscriptio:ad pulsuum motionem:et cognitiones:et causas exponere.

¶ Quotiens mutatur pulsus.

Tripliciter:ab his enim que sm naturam:et que contra naturam:et que non natura:velut crasibus virorum et mulierum:et etatibus et alijs coniugatis:hominum enim hij quidem mares:he vo femine:et horum ipsorum:hij quidem calidiores sm crasim:hij vo frigidiores:et hij quidem graciles natura.hij vo pingues,et carnosi. Et viri quidem mulieribus omnino calidiores et fortiores sm naturam sunt. Merito igitur pulsus in eis velociores et vehementiores sunt mulierum vt frigidarum:tardiores et leuiores. In vtrisqz vero horum: dico autem viris et mulieribus intensa crasi intenditur et pulsus in calidiori quidem maiores et velociores sunt:calidum enim velociter mobile. In frigidiore vero minores et tardiores: frigidum enim tarde mobile:habitudines vo in vtrisqz inueniuntur:velut gracile et carnosum. In graciliotibus enim multum subiacent tactui pulsus:in pinguibus vo et carnosis: humiliores. Considerandum ergo est ad coniugata velut regiones et tempora:et etates particulares constitutiones:et est dicere in temporibus quattuor anni quidem existentibus : vere: estate:autũno:et hyeme. horum duo sunt bene temperata: ver et autũnus:distemperata vo:hyems et estas. Merito ergo vere et autũno,pulsus sunt magni et fortes valde propter temperamentum qualitatis:manifestum est quoniam sm etates proportionantur. In estate enim velociores et spissiores sunt sm vnãquãqz etatem necessitatem inducente:propter continẽtis nos exterius caliditatem aeris. In hyeme vo rariores et tardiores,pulsus fiunt propter aeris continentis frigiditatem: aut constructionem. Similiter autem et in vnaquaqz regione sm illius crasin et pulsus commutatur. Calidior siquidem magnos et veloces facit pulsus. Frigidior est econtrario. Dicamus autem de etatibus. Si igitur etates differentes sunt:et pulsus earum differentes mouebuntur:puerorum siquidem pulsus veloces sunt et leues et spissi:secundum vero magnitudinem et fortitudinem medij:veloces quidem quoniam sm substantiam abundat in eis naturalis calor. spissi propter abundantem in eis sm quantitatem caliditatem:leues vero quoniam

Ex sexu

Ex regione et temp.

Ex etate

imperfecte sunt in eis virtutes. Dicimus enim quoniã leues ex imbecillitate virtutum fiunt. Senum vero econtrario tardiores & rariores: quantum ad pueros propter imbecillitatẽ & frigiditatem que in eis est. Augmasticorum vero magni & fortissimi eo quod fortes in eis magis virtutes sunt. Similiter autem & secundũ temporis qualitatem commutant crasses & pulsus: sicut enim predictũ est continens mutat contentum ad propriã eius crasim. In pregnantibus vero mulieribus sunt parui: spissi & veloces: parui vero eo quod grauat virtus ex fetu: spissi vero & veloces propter inducentem necessitatẽ pregnantis & fetus. In somno vero sunt pulsus minores & leuiores: manifestũ ẽ quoniam fit naturali calore ingrediente profundum. In superuenientibus vero crasibus ad superuenientia mutantur & pulsus. Similiter autem & in gracilibus vt quando secundum naturã virtus patitur aut secundum substantiam alicuius principalis partis: aut ab aliquo faciente vel grauante eam. Veniamus igitur ad ea que non natura. Hec vero sunt gignasea: balnea cibi: multi vini potio: & aque multe potatio. Similiter in his que preter naturam: hoc est causis egritudinibus accidentibus similiter secũdum predicta considerare oportet. Sciendum enim quoniam que secundũ naturam & que non natura: si immoderate fiant in id quod preter naturam est vertuntur pulsus.

¶ Quot sunt obseruanda in cognitione pulsus.

Cum ergo ad egrotum ingredieris quẽ nunquam vidisti attẽde prius quidẽ si masculus aut femina est: & si masculus cõsidera pulsũ masculi: si vero femina: femine: deinde nãque laborantis & etatẽ eius: & post hoc tẽpus anni & regionẽ: & cõparãs omnia & coniectans qualem pulsum laborantẽ habere oportuit quãdo sanus erat: tunc cognosces diligenter magnitudinem preter naturam facte conuersionis pulsus.

¶ Quot sunt genera pulsuum.

Genera pulsuum sunt decem. Primum genus. Secundũ quantitatem trium dimensionum consideratur: scilicet secundum longitudinem latitudinem & profunditatem. Conuenienter igitur iste augmentatus secundum tres dimensiones transcẽdẽs modum dicitur magnus pulsus. Secundum genus pulsuum est secundum quantitatem motiõis arterie diastolis & sistolis: in quo consideratur velox tardus & mediocris. Tertium genus pulsuum secundum genus virtutis: in quo cõsideratur fortis debilis & mediocris: frequentia enim accipiens magnitudinem facit vali

dum: quando vo dominatur vtus causarum: tunc magis fit validus pulsus: et econtrario. Quartum genus pulsuum scdm consistentiam arterie corporis. Dico autem arterie corporis: in quo consideratur durus mollis et mediocris. Quintum genus pulsuum scdm quantitatem quietis: in quo spissus et rarus consideratur. Breue enim tempus quietis significat spissum longum vo rarum. Sextum genus pulsuum propter equalitatem et inequalitatem que consideratur in vno pulsu vel in pluribus. In vno quidem vt in caprisante: que vo in pluribus fit: dicitur consistens inequalitas: vbi vo inequalitas: ibi fit inordinatio vt in omnibus: aut enim decidit vna pcussio: aut incidit: et hoc fit grauata et afflicta vtute aliqua causa. Septimum genus scdm plenam ordinationem: et inordinationem est. Incisio enim ab equali pulsu facit inequalem: et inequalis scdm periodos ordinatus fit: et iste rursus considerat scdm vnam percussionem. et scdm plures redditiones. Octauum genus pulsuum scdm plenum et vacuū: hoc est scdm arterie figurā: omne. n. vas aut plenum aut vacuum. Nonum genus pulsuum scdm cōcordiam in quo mensurat pportio temporis ad temp9. vnde cognoscuntur deficientes et incidentes. Decimum genus pulsuum consideratur scdm calorem qui reddit p totum corpus arterie in quo considerat qualitas supposite materie corporis p tactum veluti distemperata et mordax.

¶ De causis et differentijs pulsuum.

Dictis ergo decem generibus pulsuum dicamus breuit paucas causas et differentias eorum. Si quis enī ad diligentiam eorum puenire voluerit: sciat quod. xvj. libri sunt de pulsuum negocio. Ego enī lōgitudini parcens in paucis capitulis paucas quasdā dr̄ias et causas pulsuum in breui dicaʒ.

¶ Propter quam causam pulsant arterie.

Pulsant arterie vt seruet moderatus scdm naturām calor cordi et omnibus partibus.

¶ Quid differt saltus a pulsu.

Saltus a pulsu differt: quoniam quidem propt inciden tem spiritum fit salt9 in omni corpore. pulsus vo in operatione virtutis mouetur et in solis arterijs.

¶ Quid differt pulsus magnus a valido.

Pulsus magnus a valido differt: quoniam quidem scdm tres dimensiones magn9 consideratur: validus vo scdm motionem: tenorem enim virtutis significat.

¶ Quid differt pulsus spissus a veloci.

Pulsus spissus a veloci differt secundum continuum et discretum. Spissum enim continuū dicimus: velocem vero discretū veluti si currat aliquis velocius et stet.

¶ Quid differt rarus pulsus a tardo.

Rarus pulsus a tardo differt: quoniam rarus ex infirmiore magis virtute fit. Rari enim pulsus difficiliores tardus ex solo defectu fieri potest caloris: rarus autem maiorem defectum significat virtutis.

¶ Quot differentie pulsuum fiunt in dyastole.

Octo sūt pulsus differentie in dyastole. s. magnitudo: paruitas: valitudo: debilitas: velocitas: tarditas: duricia: et mollicies

¶ Quot sunt iudicatiua pulsus.

Duo intellectus et sensus: sensus quidem iudicat presentia: intellectus facta et futura.

¶ Quot sunt efficientis cause pulsus.

Due: virtus faciens et mouens corpus vasis: et vtilitas propter quam mouetur.

¶ Quot modis consideratur moderatus et imoderatus pulsus.

Quadrupliciter: secundum magnitudinem: secundum velocitatem: secundum valitudinem: et secundum spissitudinem.

¶ Quid differt pulsus inequalis ab inordinato.

Quoniam inequalis quidem in vno pulsu consideratur: et in pluribus: aut enim secundum vnam dyastolem et sistolem: aut secundum plura congregata: que dicitur consistens inequalitas in multitudine pulsuum considerata: inmoderatus vero fit secundum rithmū. idest numerum: vt si post tres magnos: et vnum paruum sequantur duo magni.

¶ Quid differunt deficientes pulsus ab incidentibus.

Quia deficientes ex infirmiori magis virtute fiunt: aggrauata enim et deficiente deficiunt. Incidentes vero pugnante et resistente: continet enim seipsam virtus excitans volens repellere contraria: et videntur esse contrarij deficientes incidentibus.

¶ Quid differt spasmosus a ramoso.

Quoniam in spasmoso quidē tendit arteria: ad instar corde tense: in ramoso vero transfert dextera et sinistra.

¶ Quomodo fiunt fluctuātes pulsus.

Ex abundantia contenti: magis humoris infundētes corpus arterie sicut hyposarca in hydropisis.

¶ Quid differt caprisans a bispulsante.

Secundũ q caprisans quidem in vna dyastole differenter motiones facit. vt capra sursum saliens bis saltat pedibus in aere: hic vero fit coacta virtute grauata ab aliqua cõtribulante eam: bis pulsans vero bis: & scdm idem pulsat percussiõem: hic vero fit ꝓpter duriciem corporis arterie: repercutiente enim & rursus currẽte violenter spiritu in scdam venit percussionem: vt in incude malleus.

¶ Quid differt vermiculosus a formicante.

Quoniam vermiculosus quidem plurimũ conuertitur & venit ad melius & manifestam magis habet inequalitatem: formicans vero non contenta iam virtute: sed dissoluta & deleta fit & mortem significat. Et hec vobis de pulsu ad presens sufficiant.

¶ Explicit liber pulsuum Philareti.

¶ Sequitur liber de vrinis.

Incipit liber vrinarum Theophili

De vrinarum differentia negocium multi veterum medicorum aggressi sunt scribere. Quorum primꝰ omniũ fuit hypocras chous: cuius libris insueuimus. Post huiusmodi vero tẽpora. Galienus mirabilis medicus aggressus ẽ & scripsit. De hinc post hũc magnus medicus sophista. Hij ergo viri laudibus digni sunt: qm̃ primi studuerũt aliquid vtile inuenire in vita. Nullus tñ horũ virorũ perfectã & nõ diminutã doctrinã fecit. Nã hypocrates chous de vrinis exponẽs: aliud alibi. in suis tratatibus sparsim tangens genera: & species: & differentias vrinarum. & ex eis cognitiones in futuris partium dispositionibus preter naturã: & in sanis corporibus: & in acutis egritudinibꝰ minus habentẽ doctrinam relinquit. Et sĩr etiã post eum galienus in tractatu suo per hycriseos cõponens & docens valde multa & indeterminata & obscura relinquit ſm genera: & species: & differentias. Cõsequenter his superueniens magnus

medicus ratione in expertus. vero rez aggressus est: et ipse de his artem scdm diuisionem incipiens: et differentias earum et species conscribere: et pronostica signa que ex eis fiunt: aut futura sunt fieri multa pretermittens. Imperfectam et ipse disciplinam tradidit: vt multa querantur ab his qui postea facti sunt medici: et nullo modo solutioné valentes inuenire: querere coguntur aliam doctrinam et non vane: qr ex his que didicerunt discernũt obseruare et antumare vł cõijcere ex ipsis manifestis obscuras res et intellectus. Nam vrinaruz apta inspectio manifesta facta nõ apparentes et patiẽtes loco cognoscit: et quõ dispositi sunt: et ẽm qualem crasin eorum singuluz: aut ẽm nãm dispositi sint: aut preter nãm constituti sint: aut dispositi extra naturam. Eius enim que sanguinis operatur ṽtutis quomodolibet scdm opus ꝓpriũ impedite nũcius nõ fallat vrinarum diligens inspectio nata est esse. Igit optimuz nobis est de vrinis volẽtibus tractare inuocare xpm dñm nostrum verũ adiutorez: et ducẽ fieri in huiusmodi doctrina: vt mereamur nõ diminuta: et inde fraudatã hanc perficere. Opz igit nos diffinire qd est ipsa vrina: deinde manifestare locum in quo nascit. De hinc locũ in quo discernitur: et deinde sic incipere doctrinã ẽm genera et species et differẽtias earum.

¶ Diffinitio vrine.

Vrina est colamentum sanguinis et aliorũ humorũ: hãc aũt alij supfluitatẽ sero similẽ vocauerũt: alij aquosaz. alij putredinẽ sanguinis: de noibus ergo nulla fit contentio. Nascitur igitur vrina in ramosa vena circa simam epatis expansa: in qua sanguinẽ ṽtus faciens opus suum pficit. Est aũt generatio eius talis sanguine formato et pturbatione facta in eo. Quodcunqz qdem leue est superiora petens qd ex colera rubea superfluitas natum est esse accipit illud susceptrix cisti fellis per suum meatuz posita ꝓpe epar. Terrenum aũt velut fecẽ sanguinis trahit splen per suũ meatũ: reliquit ergo aquosa supfluitas cum sanguine: hanc accipientes renes per mediã Kilim. i. profundam venam et formant illud in vrine constitutionem. Dicit autem aliquis et merito: vt qd fellis receptaculo: et splene ex simis epatis recipientibus sanguinis supfluitates nõne et lombi prope positi acceperunt aquosi supfluitatem: et dicimus ꝓpter magnam necessitatẽ. hoc natura retinuit. Nam ramosa vena que sanguinem operat in sima epatis posita confert per ramos suos chili vene iuxta curuaturas

epatis explicate per quosdam meatus angustos et rotundos. Sanguine ergo secundum cõstitutionẽ pingui existente: et nõ valente angustas sine impedimẽto vias pertransire: opus fuit adesse cum ea aquosam superfluitatem: vt subtilitate aquose superfluitatis facile cum ea transiret sanguis ad chilum venam: quoniam dum impellitur aquosa superfluitas ad rainamum chilis vene que adiacet spine dorsi a sursum vsqz deorsum: et per ipsum et per meatus lomborum: et dexter et sinister secundum laudam litterã grecorũ positi in impositione sua trahũt per ipsos meatus a chili vena lombi huius superfluitatez. Deinde sic formantes illam: et in vrine essentiã transmutantes per vrinales meatus transmittunt ad vrine susceptricẽ citim. Et siquidem sincerus et purus sanguis et perfectus fuerit manifestũ est quoniaz et eius superfluitas talis erit. Si vero secundũ aliquem casum sanguinis operans virtus impedita fuerit opus suũ perficere huiusmodi fit aquosa superfluitas quam et vrinaz vocamus. Propter hoc ergo aliquando quidem subtiles vrine et albe apparent. Aliquando autem pingues et albe crudiore sanguine facto: et imperfecta sanguinem operante digestione facta et veluti crudiore. Alia autem superincenso et velut feruente sanguine talis et eius superfluitas fiat. Itaqz propter huiusmodi causas et vrine secundum species immutantur.

De notificatione naturalis vrine.

Dicamus igitur de ea que est secundum naturam. Vrina que est ex perfecta creatione sanguinis facta qualem oporteat esse et diffiniamus bonam vrinã que et secundũ naturam existens nominatur vt excedentẽ. Hanc autem minus habentem non secundũ naturam: sed preter naturam reputemus: est ergo eius diffinitio talis. Que est secundũ naturam vrina bona Et sicut dicit hypocrates. albam et planam et equalem hypostasim habens. Manifestum quidem est quoniam consequente substantia moderata et colore oportuno: quia sit diffinitio diffiniens perfecta.

Vri. sz bonã.

De substantia vrine.

Vrina est bona substantia quidem moderata: hypostasi vero alba et plana et equali colore vero ruffa: aut subruffa: et ruboris paululum participans propter limpitudinem et tempus similiter consequens. Galienus quidem subruffam et subrubeam bonam esse dicit: magnus vero ruffam: et subruffaz. Nos autem ex contemperantia vtrorumqz fecimus. Quecunqz autem secundum aliquod istorũ quattuor: aut ha

Vri. sz co lorẽ

bundat:aut minus habet hanc fm naturam dicimus nō esse. De coloribus/ergo ⁊ hypostasibus non presentis est dicere tē poris:procedens enim sermo docebit. Secundum vero presens tempus dicamus de effusione:quoniam omnis vrina fʒ substantiam ipsa effusio est. substantia enim vrine humiditas est:hanc humiditatem multi sapientum medicorum effusionem vocauerunt:quoniam quid in membris effusum est in ea inspicitur vel percipitur. Huiusmodi autem effusionis differentie prime due sunt:subtilitas:⁊ pinguedo. ⁊ ex his mixtis est contemperantia:ipsa autem contemperantia que fm naturam est nō diuidit. Subtilis igitur aut mingitur tenuis ⁊ manet tenuis:aut mingitur tenuis:⁊ fit luculenta ⁊ pinguis ⁊ est prior quidem indigesta vltime luculenta vero facta ⁊ in pinguedinem transmutata digestionis principium significat accipere. Similiter autem ⁊ pinguis diuidit dupliciter:aut mingitur pinguis ⁊ manet talis:aut mingitur quidē:pinguis:residens vero fit tenuis. ⁊ monstrat quidē prior perturbationē ī corpore factā validā humorum:secundario turbationē qdeʒ determinari:sanguinis vero operationis digestionē resurgere:iungamus igit colori substantiā ⁊ determinemus ea que ex ipsis fiūt cōplexionis signa ⁊ in sanis hominibus:⁊ quomodolibet egrotantibus. Et quoniā albus color precedit alios colores:⁊ tenuis effusio precedit alios in effusiōe qualitates:cōponamus prius tenuē ⁊ albam substantiam.

¶ De tenui ⁊ alba vrina vel de vrina cum tenui substantia ⁊ albo colore.

Tenuis ergo ⁊ alba substantia vrine multa significat. Vrina ergo veniens multum tenuis ⁊ alba in sanis hominibus. multam potationem significat cum largo cibo:⁊ maxime si est vinum exile ⁊ leue. Vrina vero talis in pueris mala. nā vrine aquose in pueris pessime sunt. Vrina talis veniens significat debilitatem virtutis: vt in senectute que ē fm naturā significat ⁊ debilitatem ex diuturna egritudine q̄ appellata est a sapiētibus medicoruʒ ex egritudine senectus. Vrina tenuis ⁊ alba ⁊ multū micta ⁊ similis dyabetē significat quā sapiētes medicorū sanidā vocauerunt:⁊ quidā sapientum maximus ī vrinis dyariā vocauit. Alij aūt dipsatiō nō fm nām habēte se homine sed pter nām disposito apparet fm calidā distemperātiam lomborū. Infinita ergo atractione lomborum preter naturam dispositorū talis vrina vēit. Vrina tenuis ⁊ alba mul-

tū micta in febribus amphimerinis deficientē febrem significat per huiusmodi humorē: ⁊ in ea q̄ ſm naturā frigiditatis distemperantia epatis tenues ⁊ albe mingunt vrine: ⁊ propter emphraxini veniunt similes vt in nefreticis: ⁊ vt in quartanis in principijs. Vrina tenuis ⁊ alba in hydopricis: venit ꝑpter abundātem causam. Vrina tenuis ⁊ alba in lesis collū ⁊ caput ⁊ humeros grauatis: stotosim' ⁊ lipothomiam significat. Significare autē in futuro tp̄e hypocratis ⁊ in p̄terito sicut dicit vtit. Sudor multus ex somno sine manifesta cā factus significat qm̄ corpus plurimo cibo vtit. Vrina multa in febrib⁹ acutis tenuis ⁊ alba veniēs qetē significat. Vrina tenuis ⁊ alba veniens in fine earū que valde accuūt febriū discessuz fore significat: in eas que sunt sub frenib⁹ partes. Vrina sil'r veniens in causon febre significat frenesim. Nā causon febris a multitudine rubei fellis facta vrina nō colorata superius lata fellea superfluitate existente excelsum locū capitis occupauit: ⁊ si quidem in anteriore cerebri loco flegmonem faciens in his que in eo sunt miringis frenesim facit. ⁊ si qdē ꝑpter aliquā causam: vt in fluxu sanguinis ꝑ nares: aut ꝑpter sudorē multum in capite factum vrina subtili ⁊ alba veniente quietem significat. Si enim talis existens vrina adest ⁊ frenesis permanet: ita dispositus moritur. Tempus igitur est enarrare de colorum differentia ⁊ dicere quot sunt ⁊ quales ⁊ cum quali effusione possunt cōpleri: aut omnes: aut quidam.

¶ De coloribus vrinarū significantibus indigestionem.

Est igit̄ de coloribus primis albus ⁊ huius latitudo ī eo contenta est. Christallus enim ⁊ nix ⁊ calx ⁊ aqua purissima quidē alba sunt sed nō in sūmo omnia: perfectior autez huius coloris lacteus qualis est ex ipsa denominatione deinde remissior hec glaucus vt cornu lucidū aut ictidones. i. cornee tunice oculorū. deinde hoc glauco adhuc remissior karopos qualia camelorū vellera subalbida aut vt lapis onichin⁹ hi ergo colores albi ſm qualitatē ⁊ secūdum magis ⁊ minus sunt. Si vero infectionē aliquā recipiat fellis alba vrina: ſm primā quidē rōnem sub pallida fit vt decoctio semi crude carnis. Si vero ꝑmaneat tp̄e aliquo decoctio infectionē maiorē faciens perficit colorem palliduz significans abundatius fel priore aquosam vrinam suscepisse. Post hunc aūt ponit subruffus similis auro a celtica venienti. Deinde v̄o ruffus vt ē ſm veritatē curison aurum. deinde subruffus remissior parū

deinde rubeus qui assimilatur vero croco. deinde hyperiteron
factum ab ipso aquoso sanguine vt ex albo colore splendore
adueniente quem tinctores flauium nominant qui vero ſm
galienum finicon dicitur id est similis datillorum colori maturo
rum. Supponere enim vel ꝑponere suppositionem in colori-
bus omnibus non oẽs consueuerunt similiter arbitrari. Alij
tm̃ ꝑponunt. alij supponunt. Eridon vero sicut ipse sanguis
purus ⁊ sine dolo. Nam intensior hoc ⁊ remissior non est sa-
nus sed notus. Inopos autem vt vinum nigrum: aut ꝓfundi
or vt purpureus sanguis: sicũt est color epatis. Kyanõs vt pu
trefactus sanguis ex felle rubeo: ⁊ supadussus ⁊ in colore vt
garus ⁊ itericorum vrine. Regula autem Kyani talis est co-
lori ſm gallienum albo splendidum adueniens ⁊ in nigrum
plurimum incidens Kianõ facit. Fuscus vero ex albo ⁊ nigro
coniunctis inuicem fit sicut roisgadia. Clorõ vero idest color
viridis vt caulis virens ⁊ vt gramen: latitudo autez in eo cõ
siderat. Nam violaceus ⁊ smaradinꝰ: ⁊ hysothodis oĩa sunt
clora id est viridia secũdum magis ⁊ minus. Hec oĩa a calore
plurimo facta sunt. Pelithinon vero ꝓfundius est fusco vt
plumbum: ⁊ qui sunt ex accidentibus plagis corpori: ⁊ qui ex
cassationibus nigrantes colores: hic autem aut a frigore fit:
aut a plaga. Post hunc autem magis iudicans aliquando qui
dem frigiditatem: aliquando calorem: si vero ex viridi prece-
dẽtem calorem. Si vero ex liuido frigiditatem. Est autem ni-
gredo sup illa genera oĩum colorum: ⁊ nigredo latitudinem
multam habens secundum magis ⁊ minus: multa eniz nigra
alijs intensiora dissimilia sunt. Et de coloribus quidem suffici
ens doctrina est collecta a disciplinis antiquorũ philosopho
rum ⁊ medicorum. Horum vero colorum qui possunt coniũ
gi cũ pingui effusione ⁊ tenui: ⁊ que ex his signata siue in sanis
corporibus siue in egrotãtibus ꝓcedẽs sermo docebit. Quo
niam autem de coloribus docentes ꝑdicimus ab albo mun-
dissimo distantiã ⁊ lacteum: ⁊ glaucum: ⁊ Karopos non vt ali
quem colorum inconiugatum ꝑtermittamus cum tenui effu
sione coniungamus ⁊ ea quid significãt exponamus.

¶ Tenuis lactea ⁊ alba vrina.

IN ꝑncipijs febrium huiusmodi veniens mala qm̃ cro
nicitatẽ febriũ seu egritudinis significat. In declinationi
bus vero si multa: solutionem significat.

¶ Tenuis glauca ⁊ caropos vrina.

Quoniã igit̃ tenuis substãtia: ꝛ alba indigesta est: manifestũ est ex his qui ante nos fuerũt sapientibus: colores aũt hij conuenientes ei qui ꝑximi sunt albo ꝛ ipsi indigestionem significant: nõ enĩ colorati sunt aliqua imbecillitate naturalis coloris: igit̃ tenuis cũ his coloribus ꝯsistens: indigestionẽ significat. ¶ Tenuis pallida ꝛ subpallida vrina.

Principiũ digestiõis huiusmodi vrine significãt. Nã substãtiã q̃si difficiliorẽ nãlis calor nõ potuit dep̃sare. Colorẽ vero quasi faciliorẽ in p̃ncipio digestionis mutauit.

Tenuis subruffa ꝛ ruffa vrina.

Hec melior a p̃ori: significat enim huiusmodi vrina naturalem calorẽ ꝯualuisse eo quod plurimũ colorem vrine ꝯcessit: qm̃ nõ potuit mãm dempsare vocamus ꝛ hanc indigestã: ꝛ vrina talis veniens in hydropicis ꝑiculosa est quemadmodum. aquosa vtilis.

¶ Tenuis hypoxanthos ꝛ xanthos. i. subrubea ꝛ rubea.

Esto tenuis q̃dem vt ponebatur sed hypoxãthos aut xãthos: hec tales ſm substãtiam q̃dem indigeste: ſm colores non solum extra nãm extiterũt sed ꝛ materie indigestiã demonstrant: abstinente enim aliquo adolescente ſm naturaꝫ ꝛ ſm etatem propter indigentiam materie vrine apparẽt hypoxãthe aut xanthe: eo q̧ abundet in profundo color q̃dem preter naturam abundantiam fellis generans quoniam multo calore in fel mutatur sanguis ꝛ maxime prolongatur causa in tempore estiuo in quo ꝛ tertiane plurimũ superueniũt. ꝛ enim eorum vrine xanthe sunt propter has causas ꝛ vigilie ꝛ sollicitudo ꝛ labor rubeas ostendunt. Et de complexionibus tenuis substantie cum quibus coloribus possit componi sufficiant que dicta sunt: reliquum est vt in descriptione: propter manifestationem exponamus eas sic. Tenuis enim alba. Tenuis lactea. Tenuis glauca. Tenuis karopos. Tenuis hypoxanthos. Tenuis xanthos. Tenuis pallida. Tenuis subpallida Tenuis ruffa. Tenuis subruffa.

¶ De coloribus vrine cum grossa substantia.

Quoniam aũt oẽs complexiones tenuis substantie cum q̃bus possunt coniungi coloribus sufficienter fecimus: ꝛ q̃d significent diximꝰ: ꝛ descriptione eas exposuimus: transeamus ad cõplexiones pinguis substantie ꝛ dicamus cũ quibus coloribus possunt coniungi.

¶ De pingui alba.

TAlis complexio conſtat ⁊ monſtrat crudū humorem plurimum abundare in vaſis ⁊ diuerſas differētias flegmatis: vt eſt vitreum flegma: ⁊ ſalſum: ⁊ ſine equalitate: huius vrina pinguis multa ⁊ alba veniens in egritudinibus acutis liberat apoſtemata in articulis nata: his qui dolebāt eos: ⁊ his qui quodāmodo in egritudine laborioſa erant: ⁊ his qui diu fuerant in multitudine pinguium humorꝫ.

¶ De vrina pingui ⁊ lactea.

ET huiuſmodi conſtat: ⁊ ſi in fine talis venit lithiaſim veſice aut renum ſignificat.

¶ De pingui Karopos ⁊ glauca vrina.

HEc complexio conſtat ⁊ ſi inturbata manet demonſtrat tales humores multos in corpore eſſe. Si vero turbate huiuſmodi vrine fuerint quales ſubiugalium: demonſtrat capitis dolorem: aut preſentem aut futurū. Quō aūt apparent: ſi turbate iaꝫ ſunt ⁊ clare reſidētes manifeſtātur exterioꝛi igne probate. Calefacte enim ampullas in ſuperficie demonſtrabunt. Aliter autem pinguis exiſtens eadem ſubſtātia ſi accidit febribus trūbos eſſe: hanc ſequens multitudo vrine tenuis ſolutionem febris ſignificat.

¶ De pingui ſubrubea vrina.

TAlis conſtat: ⁊ ſi eſt hypoſtaſis huiuſmodi diuturniorem egritudinē declarat ⁊ laudabilē vel ſanabilem.

¶ De pingui rubea vrina.

TAlis conſtat ⁊ declarat multū humorem ſanguineū eſſe in corpore: quemadmodū in ſinochis: ⁊ in acutis febribus talis paulatim micta periculū ſignificat. Similiter auteꝫ huiuſmodi vrina. In talibꝰ febribus ſi turbulenta micta eſt cū ſurditate ⁊ capitis ⁊ colli ⁊ hypocūdriarum dolore ictericū fore ante ſeptem dies ſignificat.

¶ De pingui inopos vrina.

ET huiuſmodi conſtat: ⁊ ſi euenerit in febre cauſon capite dolente ⁊ circūdolente fit criſis ⁊ fert criſim.

¶ De vrina pingui Kianos.

TAlis conſtat ⁊ in ſanis ſuperueniens ſignificat laborem vie: aut curſum multum ſignificat factum eſſe: ſenioribus vō ſuperueniens quibus ex multo tempore tales fiunt a malis humoribus immutari veſicā vt in pluribus ſignificat In fine vero ſi tales facte lithiaſin conſtituuntur: ſtranguriam ſignificat futuram. ¶ De vrina pingui viridi.

Talis conſtat

Talis constat: et in fine febris huiusmodi veniens icteriiciam significat.

¶ Pinguis liuida vrina.

Talis vrina in febribus et non residens peracrusticum. a mēte alienatu3 significat. Significat aūt et aliud: in febre enim causon talis vrina apparēs stranguriā futurā significat.

¶ Pinguis nigra vrina.

Et ea complexio constat et declarat purgationem melancolici humoris vt in declinatione quartanarij: et solutione melancolie: et propter frigiditatem veniunt tales: et propter exustionem sanguinis. A talibus vero causis dempsata substantia significat tales colores cum dempsitate substantie fieri. Quoniam vero vera est ratio q tres differentie nigre vrine pinguiores sunt ea que secundum naturam est vrina secundum substantiam: et hinc manifestum est q quartanario soluto et melancolico humore per vrinas exeunte: vrine pingues apparent et nigre: similiter et dum egritudo melancolica soluitur. Et per vrinas exit causa que fecerat melancoliam: qm̄ vo melancolicus humor terrenus et pinguis et niger est ꝑpter hoc et vrinas facit et nigras et pingues. Similiter et que ex adustione sanguinis facit nigre sunt: queādmodum predictū est: dempsitatem possiderunt substātie eo q eam que in vasis ex humiditate exhaurit adustio et frigiditas manifeste dempsat materiam: ratione constrictionis. Significant autem tales vrine in febre spasmum ex siccitate. Significant autem tales et aliud: in febribus enim pactis tales veniētes cū sudore capitis et colli et dorsi et cū suspirio male sunt: ꝑpter exustionē. Significant aūt et aliud: tales eni veniēs i febribus acutis cum fetore nihil mali habente vesica: mortem significat. De cōplexionibus ergo tenuis substantie cū quibus coloribꝰ possunt constare ꝑscripsimus: et significata earum diximus: et causas propter quas facta sunt manifestauimus: et in descriptione eas exposuimus hoc modo: et in pingui substantia componentes et coniūgentes eos qui cum ea possunt colores conuenire conuenienter scripsimus: et significata eorum diligentius inquesiuimus: et causas eorum enarrauimus. Reliquum vero est vt per descriptionem eas apponamus.

¶ Pinguis alba: pinguis lactea: piguis glauca et karopos: pinguis subrufa: pinguis viridis: pinguis liuida: pinguis nigra: pinguis kianos.

Relinquitur ergo de mediocri substantia dicere: et manifestare cum quibus coloribus possit conuenire. Ea enim est secundum naturam substantia: cum hac igitur substantia vt Galienus dicit in peryperiseon subruffum: et subrubeum consistunt: magnus vero ruffum: et subruffum: nos autem viros tantos et tales reprehendere veremur: tamen ab vtrisque pretermissa complebimus conuenientemque mixtionem mediocri substantie coniungentes commisceamus ita: quoniam cum mediocri substantia potest aliquis colorum conuenire exceptis subruffo et subrubeo in medio habentibus ruffum. Iste ergo colores sunt mediocris substantie scilicet subrubeus ruffus et rubicundus. Et vt sit manifesta ratio reliquum est vt in descriptione exponamus ita hoc.

Colores mediocres

¶ Pinguis albus: pinguis lacteus: karopos pinguis subrubeus: pinguis inopos: pinguis chianos: pinguis viridis: pinguis liuidus.

Quum hic ergo conuenienter exposuerimus: et conuenientem ordinem in his que scripta sunt seruauerimus et in descriptione ea manifestauerimus et clara omnibus discentibus fecerimus: de hypostasibus disputemus ostendentes que bona hypostasis et que est ab hac siue intensa siue remissa et que ex ea aut eis possunt perfici et que periculose et minores harum et que ad sanitatem conuenientes hic compositurite et hypostasim et substantie et coloribus mixtas vt perfectum terminum assignemus inuocemus christum verum deum nostrum ducem fieri vt huius commixtionis nihil pretermittamus.

¶ Hic determinat de hypostasi in generali.

Incipiamus igitur bone hypostaseos ex expositione: melius autem a sapientissimo hypocrate hanc dicere: et neque adiectionem: neque ablationem aliquam faciamus: appositio enim et defectus non secundum naturam. Est ergo dictio sapientis hypocratis de ea que secundum naturam hypostasi.

¶ Hic determinat de hypostasi in speciali.

Urina autem bona est quando et alba hypostasis fuerit et leuis et equalis secundum omne tempus. et ita vir sapiens et amicus breuitatis existens ex contento diffinitionem protulit: continens substantias et colorem quasi particularia. Nos autem ab eo pretermissa apponamus vt omnes appropinquantes littere non qualecunque habeant gaudium: multorum enim intellectus non perfectam diffinitionem audientes et quasi in

esplentem summum expositorem opinantur. Est ergo perfecta diffinitio eius: ſm naturam vrine talis.

¶ Hic ponit diffinitionem cōpletam hypostasis ⁊ hypostasi.

VRina bona est ⁊ laudabilis cum alba hypostasis fuerit ⁊ leuis ⁊ equalis per omne tempus ſm substantiam vero moderatam: ⁊ colore ruffo ⁊ subruffo ⁊ parum aliquid participans ruboris: ⁊ quia diffinitio ita significauit iſpicere oportet in vrina hec quattuor: hypostasim: colorem: substantiam: ⁊ tempus. Dicamus autem vnumquodq; in vnoq; eorū quale oportet esse.

¶ Hic declarat hypostasim naturalem penes suas cōditiōes.

QVe quidem ergo secundum naturam hypostasis: habet album colorem ⁊ inferiorem locum ⁊ est leuis ⁊ indiuisa ⁊ equalis in multas dies talis permanens: hoc enim est equale in tempore seruatum. Quicunq; ergo ex his quattuor huiusmodi quidem que secundum naturam sedeminis conuertuntur in contrarium siue vnum siue duo hoc tale non secundum naturam quemadmodum ante compositionem superius de substantijs ⁊ coloribus fecimus: ⁊ sic nunc omnia cum hypostasim. Componentes exordiri habeamus conuertemus autem ex his que obseruantur in hypostasi oīum vltimum quidem est equale ⁊ tribus ſm naturam manētibus inequale sit quartum.

¶ Quid significat alba hypostasis ⁊ continua ⁊ equalis.

QVjusmodi infirmitatez virtutis digestiue significat: non enim omnino potuit digerere natura. Sed relinquit vnum indigestum eo quod omnibus diebus digestio non fit: sed aliquando quidem digestum sedimen. Aliquando vero indigestum. Rursus igitur conuertamus ⁊ continuum: vt sint conuersa illa duo in vnum: vt non sit hypostasis continua neq; equalis.

¶ Quid significat alba hypostasis ⁊ non cōtinua ⁊ nō equalis.

DE priori minus digesta ⁊ deficientibus ſm digestionem duobus: non solum enim equale amisit: sed ⁊ leue: vt non sit continua sed discreta: incidit autem continuum sedimen spiritus incidens pinguis: ⁊ non dimittens illud eē equale: propter has igitur causas reliquum sedimen ab his duobus minus digestum vno est: vertamus autem rursus in principio quod concessum est.

¶ Quid significat alba hypostasis non continua ⁊ equalis.

Est sedimen non leue sed diuulsum:equale vo: hoc tale malum:eo ꝙ multus spiritus sit:⁊ non possit a natura dyaforesin habere vt sit digestus.

¶ Quid significat alba hypostasis non continua ⁊ inequalis.

Rursus autez est vrina non continua ⁊ inequalis:hic melior priore:non enim quottidie dissipatur:quemadmodum equalis:aliquando tamen dispergitur:aliquando vero non:⁊ propterea declarat minorem esse spiritum diuellentez continuitatem. Hoc autem ostendamus in exemplo deficientis pulsus:si enim deficiens pulsus vsqz ad multos dies idem permanet maius:malum est ꝙ quottidie permutari: hoc enī est inequale igitur melius est diuulsuz inequale diuulso equali:⁊ ꝙ stupor est audientibus:⁊ de hac quidem complexione tanta sufficiant.

¶ Quid significat continuuz eneorima.

Sit igitur sedimen albū quidē:transmutet aūt a loco suo vt sit in medio ꝙ vocat eneorima a nyor dēptoi ꝙ ē pēdere. Est vo ⁊ continuū ⁊ equale hoc mediocriter indigestuz nō valuit eū natura digerere vt inferiorem acciperet locum: hoc enim est digestum:sed participatione alicuius spiritus incidentis eleuatur illud circa medias regionem.

¶ Quid significat alba nubes ⁊ continuus ⁊ equalis.

Si vero multus spiritus fuerit impellitur sedimen ⁊ sup mediam feretur regionem occupans superiorem superficiem ⁊ vocatur nubes:quasi a metaphora nubiuz ea nubes que superiorem locum occupat alba existēs in feb. acutis spumosis colericos humores significat. ⁊ alter si in febre cōtinua alba vrina nubes spumosas habens malum valde: significat enim dextras hypocum dolere. Si in febre causon nigras nubes habet in quartanarium transmutari significat. Si vero non omnino fuerit spiritus ad inferiorem accipit locum ⁊ demonstrat perfectam digestionem que est secundum naturam hypos itaqz ⁊ quecunqz de hypostasi sunt totidem: de eneorimate:⁊ de nube dicta oportet arbitrari: huiusmodi enim positione sola tantum differentia itaqz manifestum est: quoniam ex loco amplius nihil dicemus quā mensuram signatorum ⁊ significatorum:permutetur igitur alba:color est hypostasi ⁊ fit niger.

¶ Quid significat alba hypostasis non cōtinua ⁊ equalis hoc docet cognitionez malaz hypostasi s͠m magis ⁊ minus.

Hoc tale malum si fuerit quiddam in nube nigrum: minus malum: si vero in eneorimitate maius malum: si vero in hypostasi perfecte malum.

¶ Quid significat alba nubes non continua et inequalis.

Similiter et in alba: si enim alba et continuum et equale fuerit hypostasis bonum: si vero nubes maius bonum: si vero eneorisma manifestum: et melius bonum: et de trium quidem positione sufficienter dictum est.

¶ Notificatio hypostasis a parte coloris.

Quoniam autem diximus de tempore et substantia et loco reliquum apponamus de colore: erat autem secundum naturam color sediminis album: hoc igitur non fit album: sed nigra: aut liui: aut pallidum: aut subruffum: aut rubeum: aut viride

¶ Quid significat rubeum aut subruffum sedimen.

Subrubeum ergo ab aquoso sanguine fit vt superius dictum est: et significat indigestionem sed non mortem: rubeum vero factum a sincero sanguine significat digestionem: et si quidem fuerit moderatum neque abundantiam habens: neque indigentiam sine periculo est maxime: quoniam igitur: neque subrubeum adducit periculum materie familiare est proprium vero materie aquosi sanguinis proximi existens sanguini vt amicum corpori non adducit periculum: quoniam vero indigestionem significat propter hoc et tempus expectare oportet. Et hoc manifestum est quod sequitur tempus humorum hi quidem sanguine fiunt prius: vt flegma et liquor: hi vero post sanguinem vt colera et melancolicus humor: sincerus vero sanguis in medio amborum est: quando igitur subruffa apparet vrina significat ab aquoso sanguine habere colorem: aquosus vero sanguis prior est sincero sanguinis: et propter hoc indigestionem significat. Non enim perfectum apposuit natura aquosa colorem: manifestum est igitur quoniam nequaquam digestus est. Indiget ergo tempore natura ad digestionem aquosi sanguinis: rubeum vero sedimen et crisin futuram. in vij. die significat: si enim in quarta die superius nubem habet vrina rubea et alia digestionis signa. vij. die manifestum: quoniam egritudo iudicabitur: quod ergo significat subruffum. et rubeum dictum est.

¶ Quidque significat sedimen liuidum.

Rigiditatem et mortificationem manifestat virtutis: est autem dicere et aliter: in acutis enim febribus vrinam liui

36

dam hypostasis habens in superueniēti die nō sine periculo.

¶ Quid significat sedimen viride.

Viride vero significat calorem plurimum: & chachoeticum egritudinis.

¶ Quid significat sedimen subnigrum.

Subnigra vrina deficit a perfecto nigro: in febre enim causon vrina subnigra eneorimata habens excelsa insaniam significat: & omnes fluxus sanguinis plurimum superueniens crisis cum rigore & sudore.

¶ Quid significat sedimen nigrum.

Nigrum aliquando quidem indicat frigiditatem: aliquādo vero calorem: determinemus illud ita. Siquidem precesserit liuidum: deinde sic factum est nigrum: frigidam habet significationem: si vero viride precesserit: secutum autem est nigrum: manifestum est quoniam a calore factum.

¶ Hic docet quandam cautelam.

Quoniam autem albus color bone hypostasis creditur esse signum: nosse oportet quoniam albus color multotiens deludit artificem: quasi alba hypostasis bona sit: cū non sit: sed crudus humor albus in sedimine apparet: & post albū decipit artificem quasi hypostasis bona sit. Sed hoc quidem odore discernitur. fetidum enim est. Sed & lombis vlceratis & vesica: aut epate: aut aliqua particula: per vrinas euacuatis: pus emittitur quemadmodum dicit hypocrates. Si sanguinem mingit: quis: aut pus lomborum: aut renum: aut vesice vlcerationem significat: & rursum quibuscunq; in vrinali vīga pustule nascuntur his sanie facta & errupta solutio fit.

¶ De sedimine crudi humoris.

Manifestum quoniam sanies per eandem viam euacuata est: crudus vero humor ex inequali substantia determinatur sediminis: non enim est continuum ipsum sedimen crudi humoris: sed velut dissolutum in minima velut harena: hec quidez dicta sunt: vt non decipiatur medicus colore: sed discernat hypostasim & a sanie & a crudo humore. Si enim sanguinez & pus mingat & squamas & odor grauis est: aut lomborum aut renū aut vesice vlceratiōnē significat: hec qdem dicimus vt non decipiatur artifex: sed & harenosa in vrinis sedimina & diutarna vesicā aut lōbos lithiasim habere significat. & aliter si sanguinem mingat: lomborum & vesice significat vlcerationem hoc quidē dicimus vt nō decipiat artifex īspectio.

ne sediminis facti ⁊ a sanie ⁊ a crudo humore:⁊ quattuor quidem differentias sediminis exposuimus ⁊ colorem: ⁊ locum ⁊ substantiam ⁊ tempus:⁊ reliquũ est vt hoc ſm partes quattuor demonstremus in descriptione sic.

Alba hypostasis continua equalis.
Alba hypostasis continua inequalis.
Alba hypostasis non continua qualis.
Alba hypostasis non continua inequalis.

Hec sunt quattuor differentie descriptõis sediminis. Quoniam autem sedimen dicimus tres habere locos ⁊ significata eorum diximus:⁊ in descriptione eius quẽadmoduꝫ ⁊ apparens ratio manifestat:aut enim inferiorum locuꝫ habet ⁊ hypostasis nominatur:aut medium ⁊ eneorima dicitur:aut superiorem ⁊ nephilis vocabitur. Et causas omniuꝫ propter quas acceperunt locos ⁊ signa vel significata eorum diximus: ⁊ descriptionem eius que inferioreꝫ locuꝫ accepit hypostasis. differentias exposuimus ad eundẽ modũ:⁊ in media hypostasi que eneorima vocatur faciamus eiusdem differentias. In descriptione dicamus ita.

Album eneorima continuum equale.
Album eneorima continuum inequale.
Album eneorima non continuum inequale.
Album eneorima non continuum equale.

Iste ergo eneorimatis differentie sunt quas ⁊ in descriptione exposuimus:procedens sermo docebit significata vniuscuiusqꝫ differentie qd significent:ſm ṽo tertiaꝫ differentiam sediminis supiorem locũ tenẽtis que ⁊ nubes noiat: ⁊ huius differentias in descriptiõe exponamus:⁊ quid significent subsequenti ratione dicemus : ⁊ significata huiusmodi nõ pretermittemus. Est igitur ⁊ eius descriptio sic.

Alba nubes non continua equalis.
Alba nubes non continua ⁊ inequalis.
Alba nubes continua equalis.
Alba nubes continua inequalis.

Et de cõplexionibus quidẽ differẽtiarꝫ triũ hypostaseõ dicimus nihil ꝑtermittẽtes:⁊ in descriptõe exposuimꝰ.

¶ Diuersitas vrine a parte corporis.

Quoniam humanarum corpus ex tribus consistit:scilicet ex spiritibus humoribus ⁊ ex terreis: id est firmis partibus:humida ṽo corpus constituentia:sunt humores ⁊ co-

rum superfluitates: quecunqz quidem ex putrefactis humo-ribus per vrinas exeunt sufficienter exposuimus: dicamus igitur nūc que ex ipsis partibus firmis corporis minguntur vt perfecta & non minus habens de vrinis doctrina fiat: etenim earum partium meliores quedam sunt liquefacte in olei substantiam: aut in aliquam aliam formam assimilantur. Quoniam ergo pinguedo & caro molliora firmarum partium sunt & humidiora. Primum quidem resoluit pinguedinem & omnium firmarum partium solubiliorem: deinde carnem: pinguedine ergo liquefacta in olei substantiam transmutat calidum: & quoniam eadem non simul resoluitur: sed habet quōdam principium resolutionis & ascensum & statum temporuz eius cognitionem dicamus.

¶ Quid significat vrina oleaginosa: & de differentijs oleaginarum vrinarum.

Principium quidem oleaginarum vrinarum est cū olei colorem habentes: augmentum vō apparentes vt oleum: status vō est quia sunt oleagine: ergo olei colorem habētes principium liquefactionis declarantes quasi aquose apparent: que vō apparent vt oleuz temporis augmento facte mixtionem perfectiorem olei ad vrinam habent: oleagine vero facte que in statu sunt vrine tote omnino: & in colore & in substantia velut oleum sunt. Vrina in febre oleagina subnigra veniens incensionem ex spasmo & mortem significat. Qm̄ autem pinguedo vniuersalis est ſm plures diuiditur partes: aut .n. ſm lombos & circūuoluitur: & quasi operit. idest cooperit eos aut ſm omnes corporis partes circa lombos pinguedine resoluta & p vrinas exeūte magis simul exitus fiet q̄ ea que in toto corpore est pinguedine: eo q̄ hec quidez prope vrinales meatus fit. Hec vō longe ab his. Hypocras vero discrete considerans scripsit ita in amphorismis. Quibuscunqz pingue sedimen & multum his nefreticam significat. manifestum quoniam lomborum pinguedine resoluta: & aliter vrina in causon pinguem hypostasim habens: mortem significat: sine febre vō senibus hoc tale factum perapligiam significat .i. solutionem partis. Et de oleaginis quidem vrinis ex liquefactione piguedinis factis sufficiant que dicta sunt.

¶ Quid significant petaloides in vrina.

Quoniam igitur solide partes corporis habent in seipsis ex longitudine & latitudine & profunditate: quecunqz

vero in latitudine dilacerantur vel in sup̄ficie radunt̄: quasi quedam petula in vrinis apparentia: vesice vicij talia sunt demonstratiua. denominationē autem habent ex his que sunt similia petalis: que ex detritis triticis sunt: scd̄m vero supradictum modum ⁊ ex lombis determinant̄. Si enim fuerit febris ⁊ vrina petaloides substantiam habens: totum patit̄ corpus. si vero non sit febris vesice passio est: hec per digestionē ⁊ indigestionem terminant̄. Si enim cum indigestione totius corporis malū est: si vero sit digestio vesice malum est.

¶ Quid significant furfuree hypostases

Quando vero febris occupat corpus s̄m p̄funda vasorū hypostases furfuree fiūt ⁊ grossiores: de petaloidib⁹ sūt. Et tales igit̄ vrine predictis hypostasibus s̄m eundem modū significatiue sunt ⁊ vesice passionem esse ⁊ totius corporis. Si enim adsit febris totius corporis malum. Si vero non vesice ⁊ si quid indigestum sit totius. Si vero digestum vesice sicut hypocras dicit: quibuscunqȝ in pingui vrina furfurea conueniunt: his vesica scabit.

¶ Quid significēt crinoides.

Si vero occupet febris s̄m tres dimensiones corporis. s. longitudinem latitudinē ⁊ p̄funditatē: huius furfureis grossiores fiunt ⁊ vocant̄ crinoides: scias autem hoc tale fieri si aliquis subleuans molā triticū molentē in grossiores partes tritici operat̄: tales grossiores partes tritici crinoides nominant̄: ex his igit̄ ⁊ que in vrina apparent denominationeȝ acceperunt: fiunt aūt hui⁹ crinoides vrine aut p̄pter liquefactionem solidorū vehemētē aut p̄pter exustionē sanguinis. Sed siqdem albe fuerint: solidoruȝ est passio. Si vero rubee sanguinis quēadmodū dicit hypocrates: in febribus acutis vrina colerica crinoides ⁊ albam hypostasim habens malum ⁊ aliter: in febribus diuturnis vrina crinoidē hypostasim habens alijs salutaribus existentib⁹ discessum significat. Vrina in febribus eneorima crinoidē habens: diuturnam significat egritudinē. Et de grossioribus qdem hypostasibus que in vrinis sunt ⁊ apparent sufficiāt p̄missa.

¶ Quid significent fetide vrine ⁊ diuerse.

Fetida vero vrina: differentias significat. Vrina mali odoris ⁊ mordax: humorum putredinē significat: ⁊ rursum in febribus vrina aquosa ⁊ alba ⁊ multa cū albis eneorimatibus fetida peracopin sedat id est maniā: ⁊ aliter vrina in ac-

40

tis febribus pinguis nigra ⁊ fetida vesica nihil mali habētes mortem significat: significat vero putredinem: ⁊ mortificationem nāe. Et de huiusmodi qdē urinis sufficiēt que dicta sunt.

¶ De sedimínibus ⁊ coloribus ⁊ substantijs simul coniunctis

Quoniam autem prius ⁊ substantie tenuis ⁊ pinguis cuȝ coloribus compositiones fecimus: nunc coniungamus effusionem ⁊ sedimen cum competentibus coloribus ⁊ qd significat horum singulum apponamus: ⁊ quoniā sedimē scōm substantiam est pingue: manifestum aūt qm̄ a digestione tale factum est: aut ex abundantia pinguium ⁊ crudorū humorū. Ceterum sedimē hoc cum tenui substātia cōuenire nō pōt. Iūgamus igit̄ ipam effusionem pinguē cum hypostasi: ⁊ cum colore rubeo ⁊ subrubeo. In compositionibus enim his indigestionē significantes colores cōuenire non possunt. Incipiam⁹ ergo cōpositionē facere cuȝ subrubeo colore: qm̄ hoc ab aquoso sanguine: fit hic vero ex perfecto: oportet autem cognoscere qm̄ qdaȝ colores coniuncti in substātijs effusionis: ipsi etiā in hypostasibus: nō tm̄ perfecti quidam in substātijs fiunt: sed in hypostasibus imperfecti.

¶ Quid significat sedimen pingue subrubeum cuȝ pingui substantia vrine.

Hec compositio cōstat quēadmodū supius dictum est: ⁊ significat longitudinē egritudinis: vel vt si sit vrina subrubea: ⁊ hypostasis subrubea ⁊ cōtinua ⁊ equalis sedimē pingue ⁊ rubeum cum pingui substātia vrine.

¶ De sedimīe pingui nigro cū pingui substātia vrine ⁊ nigra.

Et ea cōstat compositio: ⁊ significat multitudinem sanguinis: ⁊ ex substantia ⁊ ex sedimine.

¶ De sedimine nigro ⁊ pingui cum substantia pingui.

Et hec compositio cōstat ⁊ monstrat adustionē: ⁊ fm̄ substantiā ⁊ sedimen: similiter aūt ⁊ cum coloribus contigētibus coniungi substātie ⁊ sedimini eadem significata declarantur supfluitatis ⁊ indigentie: excepta mediocritate vtrorumqȝ substātie ⁊ sediminis: cū scōm nām coloribus. s. cū ruffo ⁊ subruffo: ⁊ eni hec significant pfectā digestionē: ⁊ in substātia ⁊ in sedimine: ⁊ in colore. Et de vrinarū qdem disciplina ⁊ scōm ⁊ genera ⁊ spēs ⁊ differentias cōuenienter exposuimus.

Expletus est liber vrinarum Theophili. Deo gratias.

Incipit libri aphorismoruꝫ domini hypocratis a domino Theodoro gaza medico e greco in latinum de nouo translatorum.

VIta breuis. ars longa. occasio ꝑceps. Experimentũ fallax. Iudicium difficile est. Nec solum seipm officio fungẽtẽ exhibere opꝫ. Sed etiam egrũ ⁊ assidentes ⁊ exteriora. ij

IN ꝑturbationibus ventris ⁊ vomitibus spontiuis. Si tale purgat quale purgari opꝫ: res bene cedit ⁊ facile fertur. Sin minus ꝯtra. Similimodo cõceptaculoruꝫ inanitio si fiat qualis fieri opꝫ res bene cedit ⁊ facile fert. Sin minus contra. Igit ⁊ tẽpus ⁊ terram ⁊ etatẽ ⁊ genera morborum in qb⁹ oportet nec ne conspicari officium est. iij

HAbitus athletarũ ad modum boni tuti non sunt si ad summum deuenerint: non enim in eodeꝫ subsistere possunt aut quiescere quod si non quiescunt nihil ꝓficere in melius possunt restat igit his de causis: vt in deterius labantur Quaꝫ ob rem soluere habitũ expedit sine mora: vt denuo refici corpus incipiat . Nec idcirco cõpressiones inextremum ducende sunt. Haud eni tutũ hoc est: sed pro eius qui corrigetur nãª ducendum: vt tolleret omnino euacuationes. In extremũ deducte cum periculo sunt: rursusqꝫ recreationes extreme ad periculum agunt. iiij.

TEnuis exqsitaqꝫ victus ratio in affectib⁹ tũ diuturnis oib⁹: tũ ẽt acutis qbus nõ cõpetat grauis molestaqꝫ est. Itemqꝫ vict⁹ qui in extremũ tenuitatis deuenerit grauis est. Nã facietas quoqꝫ in extremũ acta mosta est.

IN tenui victus ratione egri peccant: quo fit vt maiore afficiant detrimento: quicquid enim committit grau⁹ obuenit ꝙ in aliqͣtulum pleniore. Hic igit ⁊ sanis tuta nõ est illa ad modum tenuis diligens exquisitaqꝫ ratio victus ob eã rem ꝙ difficilius errorem qui committit ferunt. Ita sit vt tenuis ⁊ diligens victus periculosior maxima ex ꝑte sit eo qui paulo plenior precipiat. vi

SOmmis morbis summa diligentissime remedia adhibenda sunt.

VBi morbus peracutus est:statim ꝛ labores summi sati-
gant ꝛ tenuissimo victu vti necesse est:vbi non ita est:
sed plenius agere licet. Tantum indulgendum est cibo quan-
to morbus ipse sit summo lenior. viij.

QVm vo morbus consistit suo vigore:tunc tenuissimo vi-
ctu vti necesse est. ix.

COlligendum etiam est an eger possit eo victu quem pre-
ceperis durare ad consistendi vigorem vsq; egrotatio-
nis:ꝛ ille ve potius deficiat. nec durare possit ea ipsa victus
ratione:an morbus ante deficiat atq; hebetescat. x.

QVibus igitur cõsistẽtia iuxta est his tenuis victus. iuxta
precipiendus est:quibus aũt cõsistẽdi vigor postea futu-
rus est:ijs in eoipso vigore ꝛ pauloante cibo subtrahẽdũ est.
Tẽpore vo supiore vberi⁹ agẽdũ est vt eger sufficiat. xj.

IN accessionibus abstinẽdum est:assumere enĩ cibũ no-
ciuum est:ꝛ quibus per circuitum veniunt accessiones
ijs in ipsa accessione abstinendum est. xij.

ACcessiones vo conditionesq; iudicantur a morbis ꝛ an-
ni tẽporibus atq; etiã circuituũ successiuis incrementis
siue quottidie siue vno interposito die. siue etiã p interualla
ampliora eueniũt:nec nõ ex his que supueniunt iudiciũ acci-
pi põt. Verbi gratia in morbo costali si screatio purulẽta stati
inter initia extitit breuẽ egritudinẽ fore ostendit. Sin postea
paruit lõgam:queti ã vrina.aluus.sudor.morbos. aut diffici-
le:aut facile:aut nullo pacto iudicari siniriue posse: aut bre-
ues:aut longos fore significabunt. xiij.

SEnes facillime ieiuniũ tolerant mox qui firma etate sũt.
Minus adolescẽtes omnium minime pueri: eorumq;
ipsorum qui animo sunt propensiores. xiiij.

QVi increscũt plurimũ caloris innati obtinent itaq; pluri-
mo cibo indigent: Alioqn corpus assumit:senib⁹ vo pa-
rum caloris inest:ꝛ ob eam rẽ paucis egent fomentib⁹ qppe q
a multis oppressi extiguant:hinc etiã febres nõ eque acute se-
nibus accidũt:corpus enim eorum frigidũ est. xv.

VEntres hyeme ꝛ vere natura calidissimi sũt ꝛ somni lõ-
gissimi. Itaq; p ea tẽpora cibi clari copiosius vti debẽt.
Caloris enĩ natiui copia magna inest:vt cibus proinde pleni-
or requiratur. Argumento etates sunt ꝛ athlete. xvj.

VIctus omnis febricitantibus humidus pficit:sed preci-
pue pueris.ꝛ his qui ita viuere consueuerũt. xvij.

EX quibus nam ſemel aut bis aſſumēdum ſit ⁊ plura vel an pauciora particulatim animaduertendum. Tēpore etiam etati ⁊ cōſuetudini impartiēdū aliquid eſt. xviij.

QUibos eſtate ⁊ autumno difficillime ferunt. Hyeme facillime mox vere. xix.

QUi per circuitus acceſſionum exacuūtur his nihil eſt dādum nec aſſumere quicq̃ cogendum: ſed adiectioni ſubſtrahendum eſt ante iudicationem. xx.

QUe iudicantur aut iudicata ſunt integre: non mouere neq̃ nouare vel medicamentis: vel aliis incitamentis ſed ſinere debes. xxj.

QUe euacuanda ſunt eo duci debent qua maxime natura cōmode tendit. xxij.

COncocta euacuare mouereq̃ non cruda oꝫ nec in principio niſi turgent. Sꝫ magna ex p̄te nō turgēt. xxiij.

DEiectiones non copia eſtimande ſunt: ſed eo quod talia deiiciuntur: alia deiici oportet ⁊ facile eger fert. Atq̃ vbi ad anime defectionem vſq̃ ducendum eſt: ita agendum modo eger durare poſſit. xxiiij.

IN affectibus acutis raro ⁊ inter initia vtendum medicamento euacuatorio eſt: idq̃ adhibito diligēter ex animo faciendum eſt. xxv.

SI quale purgari oportet tale purgatur prodeſt ⁊ facile fertur. Si contra difficulter.

¶ Incipit liber ſecūdus aphoriſmoꝝ dn̄i Hypocratis a dn̄o Theodoro gaza medico e greco i latinū nuꝑ trāſductoꝝ. j.

IN quocunq̃ morbo ſomnus laborem affert letalis eſt. At ſi iuuat letalis non eſt. ij.

Ubi ſomnus delirium tollit bene eſt. iij.

SOmnus aut vigilia ſi alterutrum modum exceſſerit mali eſt. iiij.

NOn ſacietas non fames non aliud quicq̃ bonum eſt qđ naturam excedit. v.

Laſſitudines ſponte euenientes morbos p̄nunciāt. vj.

QUicunq̃ parte corporis aliqua laborantes laborē ipſū magna ex parte nō ſentiūt his mēs egrotat. vij.

QUe longo temporis ſpacio extenuantur lente reficienda ſunt. Que breui breuiter. viij.

Si qs a morbo cibum aſſumens nõ corroboratur plus cibi
q̃ ſatis ſit aſſummi ſignificat. At vero ſi non aſſumenti
ita euenit: euacuatione opus eſſe ſciendum eſt. ix
Corpora quacunq; purgare libuerit fluida eo facies. x
Corpora impura quo magis nutris eo magis offendis. xj.
Potu q̃ cibo expleri facilius eſt. xij
Que per morbos relinquuntur ab iudicatione faciunt re
cidiuam. xiij
Quibus iudicatio iſtat his nox difficilis ẽ q̃ acceſſionẽ pcedit:
ſubſequẽs aũt nox facilior magna ex pte accidẽ ſolet. xiiij
In profluuijs alui mutationes deiectionum iuuant niſi
in praua mutentur. xv
Ubi fauces egrotant aut tubercula in corpore oriuntur ex
cretiones cõſiderande ſunt. nã ſi bilioſe ſunt corpus egro
tat: ſi ſimiles ſanis corpus alere tutum eſt. xvi
Ubi fames eſt: laborandum non eſt xvij
Ubi plus cibi preter nãm ingeſtum eſt morbũ id facit: pa
tet hoc ex ipſa curandi ratione. xviij
Eorũ que vniuerſim atq; celeriter alũt: ſecretiones quo
q; celeriter fiunt. xix
Morborum acutorũ pdictiones nõ ad modum tute ſunt
neq; mortis neq; ſalutis. xx
Quibus iuuenibus adhuc aluus humida eſt his ſeneſcen
tibus ſiccatur. Contra qbus iuuenibus adhuc aluus ſicca
eſt his ſeneſcentibus humectatur. xxi
Famem vini potio ſoluit. xxij
Quicunq; morbi ex repletione fiunt euacuatione curantur:
qcunq; euacuatione repletione. Eodemq; modo cete
rorum cõtraria: remedio ſunt. xxiij
Morbi accuti intra quartum decimum diem iudicari ſo
lent. xxiiij
Dies quartus ſeptimi iudex eſt. Octauus pncipium alte
rius ſeptennarij exorditur. Undecimus etiam conſide
randus eſt. Quartus enim ſecundi ſeptẽnarij eſt. Item deci
mus ſeptimus cõſiderandus eſt. Quartus enim a quarto de
cimo & ſeptimus ab vndecimo eſt. xxv
Quartane eſtiue breues magna ex parte ſunt. Autumna
les longe pſertim que ad hyemẽ attigerit. xxvi
Febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt q̃ conuulſi
onem febri. xxvij

HIs que non ex rōne leuant cōfidendum nō est: nec ꝑmetu omittendū soluere ea que ꝑter rationem incidūt mala: hec enim magna ex parte infirma sunt, nec ꝑseuerare aut in morari diutius solent. xxviij

FEbricitanti non ad modum leuiter si per summā corporis formam si corpus prestat nec vllo modo collabitur aut ↄtra si magis ↄsumit̄ ꝙ rō postulat viciosuꝫ est. Alteꝝ enī longitudinē morbi alterū imbecillitatē significat. xxix

CVm morbi incipiunt si qd mouendum est moue. Cuꝫ cōsistunt ꝛ vigent quiescere melius est. xxx

OMnia cum incipiunt ꝛ finiunt leuiora sunt. Cum consistunt grauiora. xxxi

SI cui ab egrotatione bene assumenti cibum corpus nihilo ꝓficit: signum est viciosum. xxxij

OMnes fere qui sese male habent ꝑncipio bene assumētes cibū nec quicꝙ̄ ꝓficientes in fine medicinā exigunt. At vero qui ꝑncipio vehemēter inedia exigentes postea bene, assumunt hi melius euadunt. xxxiij

IN quouis morbo mente cōstare ꝛ cibuꝫ appetere bonū est: cōtrarium vero vicio datur. xxxiiij

PEr morbos minus hi periclitant̄ quoꝝ nāe morbus cōuenit: aut etati: aut habitui: aut tempori: ꝙ̄ quibus non cōuenit aliqua ex his ratione. xxxv

IN quauis egritudine partem vmbilici ꝛ hymum ventrem esse pleniorē melius est admodum: extenuari atqꝫ tabescere viciosum est. Ad inferas etiā purgationes hoc ideꝫ tutum non est. xxxvi

QVi salubri corpore sunt celeriter per euacuatiōes opꝑssi dissoluunt̄ atqꝫ etiā qui prauo cibo vtunt̄. xxxvij

QVi corpore bene constant difficulter ad vsum veniūt medicamentorum. xxxviij

POtus ꝛ cib⁹ paulo deterior modo suauior fit ꝙ̄ qui melior: sed insuauior ante ponendus est. xxxix

SEniores magna ex ꝑte minus egrotant ꝙ̄ iuuenes. Attamen qui longi his acciderint morbi magna ex parte insanabiles tota vita commitant̄. xl

RAucedines ꝛ grauedines maioribus ad moduꝫ natu cū quoqui nequeunt. xli

QVi sepe ꝛ multum exoluūtur sine causa manifesta hi derepente moriuntur. xlij

STupor attonitus vehemens solui non potest: leuis non de facili potest. xliij

QUi strangulantur et euertuntur citra mortem si ore spumant non reficiuntur. xliiij

QUi obesi ad modum sunt ex natura celerius moriunt quam qui gracilles. xlv

QUi morbo commistiali laborat: si iuuenis est liberari mutatione potissimum. etatis. loci. victus. et vite munere potest. xlvi

SI dolor geminus non eodem in loco infestat qui vehementior est alterum leuiorem obscurat. xlvij

DOlores et febres accidunt magis cum conficit pus: quam vbi confectum iam est. xlviij

IN omni corporis motu cum fatigari incipit cessasse protinus latitudinis leuatio est. xlix

QUi assueuerunt ferre labores etiam si inualidi sunt aut senes. facilius ferunt: quam qui non sunt assueti quamuis robusti et iuuenes. l

QUecunque longo tempore assueta sunt etiam si deteriora sint minus infestare solent: quam que insueta sunt. Igitur ad insueta quoque mutasse conuenier. li

NImis repenteque euacuare. aut replere. aut calefacere aut refrigerare. aut alio quouismodo corpus mouere tutum non est. Atque nimium omne inimicum nature est. Contra paulatim lenteque agere tutum est. Denique de alio transire in aliud prestat. lij

SI cum omnia ratione feceris non id prouenit quod ratio postulat: noli in aliud transire dum maneat quod principio visum est. liij

QUorum aluus est humida hi quamdiu iuuenes sunt melius degunt quam quibus sicca est. At in senectute deterius. Siccatur enim aluus magna ex parte his qui senescunt. liiij

MAgnitudo corporis in iuuenta quidem formam liberalem affert nec iniocundam. Sed in senectute vsu difficilis est atque deterius euadit quod procerius est.

Incipit liber tertius afforismorum hypocratis a domino Theodoro gaza nuper e greco in latinum transductorum: .j.

Temporum

TEmporum mutationes potissimũ pariunt morbos magneq; temporum mutationes aut frigoris: aut estus & reliqua ex ratione grauius incidunt. ij.

NAturarum alie ad estatem alie ad hyemem bene maleue se habent. iij.

EX morbis alij ad alia tẽpora loca & vict⁹ genera bene maleue sese habent eodem modo etates. iiij.

PEr tempora quotiens eadem die modo estus: modo frigus existit morbos autũnales expectari op;. v.

AUstri hebetant auditum caliginem obducunt: corpora diffundunt: pigrioraq; faciunt. Caput aggrauant vbi tẽpestas ita preualuerit: affectus eiusmodi existunt. At si tempus aquilonum est tusses: fauces: alui dure: difficultatis vrine dolores orificij costarum & pectorum accidunt: vbi tempestas ita exsuparit affectus eiusmodi expectato. vj.

QUotiens estas fit similis veri sudorum copiam in febribus expectare oportet. vij.

PEr squalores febres acute fieri solent: & si magna ex parte talis fit annus qualem fecerit conditionem, morbos quoq; tales expectare magna ex parte oportebit. viij.

IN temporibus nature legitimis cunq; tempestiua tempestiue redduntur morbi constantes sinceri & faciles subeunt. At vero iniquis inconstantes & iudicatu difficiles existunt. ix.

PEr autũnũ morbi accutissimi & exitiosissimi accidũt: magna ex pte ver saluberrimũ est minimeq; exitiosũ. x.

Autũnus tabidis malus est. xj.

QUod ad temporum attinet rationem. Si hyems calida & aquilonia fuerit ver pluuiũ australeq;: febres acutas fieri estate necesse est: & lipitudines & itestinorum difficultates maxime mulierib⁹: & his qui humidã habent nãm. xij.

MOrbi autẽ p nubes fiunt magna ex pte febres longe: alui fluores: putredines. xiij.

SI hyems australis pluuia & trepida fuerit: ver calidum aquilentũq;: mulieres quarum partus iuxta ver pperant abortum ex qualibet causa facient. Que autem pepererint imbecilles ad morbidos edent infantes: ita vt aut statim pereãt aut tenues atq; valitudinarij viuant. Ceteris difficultates intestinorum & lipitudines aride accident senioribus vo distillationes que cito interimant. xiiij.

SI estas calida aquilentaqz fuerit autũnus pluuius au-strinusqz: dolores capitis: tusses: raucedines: grauedies existunt. Tabes etiam nonnullos inuadit. xv.

AT si autũnus aquilonus sit & siccus viris natura humi-dis & mulierib⁹ pderit: reliqs accũs lipitudies aride & fe-bres acute & grauedines: nõnullos et attra bil' exercebit. xvj

COnditionũ anni calores salubriores quod in totũ dixe-rim q̃ hymbres minusqz mortiferi sunt. xvij.

MOrbi per hymbres magna ex pte cõsistunt febres longe: alui fluentes putredines: attonitis angrine per calores tabitudines: lipitudines: articulorum dolores: stillicidia vri-ne difficultates intestinorum. xviij.

COnditionum quottidianaꝝ aquilones corpora cõstipa-tiora: cõtentiora: mobiliora: coloratioraqz faciũt. Audi-tum et adiuuant. Sed aluum exsiccãt. Oculos mordẽt & si in pectore dolor aliqs preest acrius excitatur. xix.

AVstri corpa dissoluunt & humefaciũt: caput aggrauant auditum obtũdunt: vertigines mouent oculis & corpo-ribus afferunt tarditatem: aluos etiã humefaciunt. xx.

PEr tẽpora anni pueri qui etate his pximi sũt vere atqz prima estate optime degunt. Et maxime valent. Senes estate & autũno aliquãdiu: reliquo autũni tempore & hyeme qui media sunt etate melius valent. xxj.

MOrbi quidẽ oẽs tẽporib⁹ oĩbus accidere solent. Sed nõ nulli certis quibusdã & oriunt & irritant. xxij.

VEre eni attre biles: furores ↄmitiales: pfusiones sangui-nis angine: tusses: grauedies: lepre: ipectigies: vtiligies: pustule vlcerose plime: tubercula: articuloꝝ dolores. xxiij.

EState nõnulli ex his ac febres continue: & ardores: & ter-tiane plime: vomitiões: et alui p fluuia: oculoꝝ & auriũ dolores oris vlcera genitaliũ putredies & sudamia. xxiiij.

AVtũno magna pars estiuoꝝ atqz etiam febres quartane & erronee: lienes: aque inter cutem tabes: stillicidia vri-ne: leuitates intestinorum: coxendices: angine: anhelationes voluuli: comitiales: attre biles: furores xxv.

HYeme costales: pulmonie: grauedines: raucedines: tus-ses dolores laterum: pectorum lomborum: capitis do-lores: vertigines: attoniti. xxvj.

PEr etates hec accidunt paruis & recens natis puerulis vlcera: oris vomitus: insomnie: pauores: inflammatio-

nes vmbilici:humores aurium. xxvij.

PAulo etate progredientibus cum dentire incipiunt: gingiuarum prurigines:febres conuulsiones :alui fluores maxime cum caninos edunt. Et his potissimum pueris qui corpulentissimi sunt ꝛ aluos habent astrictas. xxviij.

AT dulcioribus iam tonsille vertebre in occipitio: siue laxatio in partem interiorem:anhelationes calculi: lumbrici:terrentes:ascaride: verruci:satirie strume:ꝛ reliqui accessus:sed precipue que enumeraui. xxix.

ADolescentibus iam ꝛ pubescentibus magna eoruꝫ pars accidit:atqꝫ etiam febres diuturne potius: ꝛ sanguinis e naribus profusiones. xxx.

PLurimi vo affectus pueriłis etatis iudicantur siue finiuntur:aut intra quadragesimum diem:aut intra septimum mensem:aut intra septimū annum:aut cū ad pubertatē itur. Qui aūt perdurarint nec solui potuit pubescenti aut femine cum mēstrua erūpunt hi cōstenescere assolent. xxxj.

ADolescētibꝰ sāguis screatōes:tabes:febres acute cōmitiales ꝛ reliq morbi. Sꝫ pcipue q̄ nūeraui accidūt. xxxij.

QVi hanc excesserūt etatē his anhelationes costales: pulmonie:obliuiarij:delitia:ardores:bilares : alui fluores lōgi difficultates itestinoꝝ:leuitates itestioꝝ marisce. xxxiij

SEnioribus difficultates spirādi distillationes:tusses: stillicidia vrine:difficultates vrine:articuloꝝ dolores renū dolores: vertigines attoniti:mali habitus pigricijs corporis totius:insumnii:alui oculoꝝ ꝛ aurium humiditates: hebetudines:oculorum:grauitates aurium. xxxiiij.

¶ Incipit liber quartus aphorismoꝝ dn̄i Hypocratis a domino Theodoro gaza nuper e greco in latinū trāsductoꝝ. j.

m Vlierem vtero gerentem purgabis medicamento: si materia turget:quarto mēse ꝛ ad septimū vsqꝫ sꝫ eas minꝰ:a recētiore āt ꝛ ab auctore cauebis. ij.

IN medicamētoꝝ vsu si talia ducunt ex corpe qualia vł spōte exeāt vtile est. Si cōtra cohibenda sunt. iij.

SI qualis purgari oportet tale purgatur:prodest ꝛ facile fertur. Si contra difficulter. iiij.

EState potius supra hyeme infra ducendum medicamentis est. v.

Sub cane ⁊ ante canē medicamētoꝝ vsus difficilis est. vj.

MAcillentos ⁊ ad vomitum faciles purgandos supra curabis cauendo hyemem. vij.

QUi aūt ad euomendum difficiles sunt ⁊ corpore mediocriter cōstant infra purgabis cauendo estatem. viij.

TAbi obnoxios caue ne vnq̄ ad supernas ducas euacuationes. ix.

AT v̄o attrabili commotos plenius infra eademq; ratione contraria afferes. x.

IN valde acutis statim ⁊ die primi euacuandū est si mā turget. Supsedere.n.i eiusmodi morbo malo est. xj.

QUos tormina vmbilicum fatigat ⁊ labor atq; lomboruz dolor infestat: nec medicamento aut vllo alio mō solui cruciatus pōt his in aquā inter cutē siccā decūbit. xij.

QUorum alui leuitate intestinorum infestantur. Hyeberno tempore eos supra purgarē malū est. xiij.

QUi non de facili supra varatrū purgant eoꝝ corpora añ potionē humectāda sunt cibo pleniore q̄eteq;. xiiij.

CUm qui varatruz biberit ad corporis motiones magis: ad somnos quietesq; minus ducito: motione corp⁹ turbari iudicio est nauigatio. xv.

QUm libuerit vt varatrum amplius ducat corpus mouebis. Contra cum sistendum censueris somnuz molieris nec quicq̄ mouebis. xvj.

VAratrum periculosuz his est qui corpore integro sunt. facit enim conuulsionem. xvij.

SI quis nō febriens inedia exigit ⁊ cordis dolore: aut caliginosa vertigine infestatur ac oris amaritudinem sentit purgatione se egere parte supiore significat. xviij.

DOlores qui supra precordia infestant purgationem supra: qui infra: infra requirunt. xix.

QUi in medicamentorum potione nō sitiunt cum purgātur: hi non desinunt priusq̄ sitiant. xx.

SI tormina acciderunt nō febricitāti ⁊ genuū grauitas ⁊ lomboꝝ dolor purgatōe infra opus eē significat. xxj.

DEiectiones nigre modo sanguinis atri sponte venientes siue cum febre siue sine febre pessime sunt: ⁊ quo plures sunt praui colores: eo peius. Sed si ex medicamento tales egeruntur melius est: ⁊ quo plures non praui colores sunt eo melius. xxij.

In quocunqz morbo incipiente si attra bilis vel supra: vel infra exierit:letale est xxiij.

Quicunqz ex morbis acutis aut diuturnis vulneribus: aut alio quouis modo extenuati attrā bilem sanguini attro similē emiserint postridie moriunt. xxiiij.

Difficultas intestinorum si ab attra bile icepit.talis ē. xxv.

Sanguis supra emissus qualiscunqz est malus est:infra autem bonus est. xxvj.

Si difficultate itestiorum laborāti carūcule exeūt:letale ē. xxvij

Quibus per febres alicunde large exierit:his in recreatione alui humide reducuntur. xxviij.

Quibus deiectiones biliose exeunt surditate superueniēte finiuntur. Et quibus surditas precesserit desinit si deiectiones sequuntur biliose. xxix.

Quibus febricitantibus die sexto frigora accidunt his difficulter iudicantur. xxx.

Quibus accessiones veniunt si febris quacūqz hora dimiserit:eadē altero die repetit:his difficile iudicaf. xxxj

Qui per febres lassantur:his in articulos ⁊ maxillas potissimum accessus decubunt. xxxij.

Quibus cōualescētibus a quauis egritudine pars aliqua corporis dolore vexaf:his eā in partē ascēdit. xxxiij.

Quin ⁊ si priusq̄ͣ egrotassent pte aliqua sui corporis perdoluerint:eodem morbus decumbit. xxxiiij.

Si febricitanti nullo tumore faucū strāgulatio accidit subito:letale est. xxxv.

Si febricitanti colluz peruertitur vt vix deuorare possit sine vllo colli tumore:mortiferum est. xxxvj.

Sudores febricitāti si statiz icepit bono sūt. Et tertio die ⁊ qnto ⁊ septio ⁊ nono:⁊ vndecimo ⁊ q̄rtodecimo:⁊ vigesimo:⁊ vigesimoq̄rto:⁊ vigesimoseptio:⁊ trigesimo:⁊ trigesimo q̄rto:his.n.sudoribꝰ morbi iudicanf.q aūt nō ita veniūt: laborem significāt ⁊ lōgitudinē morbi ⁊ recidiuā. xxxvij.

Sudores frigidi si cum febre acuta accidūt:mortez significant si cū mitiore:lōgitudinē morbi. xxxviij.

Ex qua parte corporis sudor est:ibi morbum esse significatur. xxxix.

Et qua pte corpis frigor aut calor est:ibi morbꝰ est. xl.

Ubi toto in corpore mutatio fit:⁊ modo corpus frigescit:modo calescit aut colorem alium ab alio recipit: lon

gitudo morbi significatur. xlj.

SI per somnum sudoris copia sine causa manifesta euenit vsus cibi plenioris significatur. Sed si non per cibum id accidit: inanitione corpus egere significatur. xlij.

SVdor multus nō frigidus nō calidus assidue fluens frigidus magis: calidus minus: morbū significat. xliij.

QVecunqꝫ nō intermittētes tertio die vehemētiores redduntur: magis periculose existunt: sed si quouis modo intermittunt securitatē ineē significatur. xliiij.

QVos febres longe exercēt: his vel accessus in articulos vel dolores decumbunt. xlv.

QVos febres diuturne habent: his in articulos ascendit si labor accidit. Quibus aūt in articulos ascendit si labor ex febre: hij cibo pleniore vtuntur. xlvj.

SI rigor accidit per febrem continuam egro iam debili. letale est. xlvij.

EXcreationes in febribus non inter paulatis liuide: aut cruente: aut fetide omnes sunt male: sed si bene excernit salutares sūt deiectiōes etiā ⁊ vrine iuuāt q̄ comode exeunt. At si nihil comode p̄ ea loca excernit malū est. xlviij.

IN febribus non interpaulatis si exteriora frigent: interiora vruntur ⁊ sitiunt: letale est. xlix.

IN febre non interpaulata si labrū: aut oculos: aut supercilium: aut nasus puertit: si visus. si auditꝰ defecerit egro iā debili: qcqd ex his accidit: mors in ꝓpinquo est. l.

QVibus in febre nō interpaulata difficultas spirandi cuꝫ delirio accidit: letale est. lj.

PEr febres accessus nisi primis soluatur iudicationibus morbi longitudinem iudicat. lij.

QVibus in febribus aut in alijs morbis oculis volenti bus illachrimant: nullum est periculum: sed quibus inuictis: periculosius est. liij.

QVibus per febres lentore dentes opplentur: his febres incidunt vehementes. liiij.

QVibus tusses sicce leniter irritantur in febribus arduis: hi non ad modum siti afficiuntur. lv.

FEbres que p̄ accessum inquinum accidunt male sūt nisi genere ephimere hoc est dyarie continentur. lvj.

FEbricitanti si sudor accedit febre nō īternittēte malū ē: morbꝰ. n. ꝓrogat plusq̄ hūiditā ĝ ieē significat. lvij.

 5 3

Qui conuulsione aut distensione tenetur. si accidit febris: morbum leuat. lviij.

Qui ardore tenet si frigus acciderit soluet eo malo. lix.

Febres tertiane septenis circuitibus iudicantur quod lõgissimum est. lx.

Quibus per febres aures obsurduerit: his sanguis e naribus fusus aut aluus ꝑturbata soluit morbum. lxi.

Quib⁹ ꝑ febres morb⁹ regi⁹ ante septimũ accidit mali ẽ. lxij.

Febris nisi die pari desieri solet recidiuare. lxiij.

Quibus per febres quottidie frigus accidit: febres quottidie soluuntur. lxiij.

Quibus per febres morbus regius die septimo: aut quartodecimo acciderit: bono est: nisi alia obduruerint: nam si hoc ita accidit: non bene est. lxiiij.

In febribus si circa aluum calor vehemens ac dolor vẽtriculi vexat male est. lxv.

In febribus acutis si conuulsiones aut viscerum dolores vehementes acciderint: male erit. lxvi.

In febribus si pauores per somnum aut conuulsiones accidunt: malum est. lxvij.

In febribus spiritus subsistens malo est: quoniam conuulsionem significat. lxviij.

Quibus vrine crasse: grumose ꝛ pauce sunt non sine febre si tenues copiose ꝓdierint: ꝓderunt maxime vo tales exeunt his q̄ statim aut breui sedimen habeant. lxix.

Quibus vrina turbulẽta qualis iumentoꝝ est: his dolor capitis vel adest vel aderit. lxx.

Quibus septimo die iudicantur ad salutẽ: his vrina quarto die nubeculã hꝫ rubicũdã ꝛ reliqua ex rõne. lxxi.

Quibus vrina perlucida alba emittitur malo est: delirijs potissimum talis euenit. lxxij.

Quibus ylia suspensa murmurant: si lomboꝝ dolor accesserit: his alui admodum humectant: nisi flatus erũpat: aut vrine copia prodeat: idqꝫ in febribus. lxxiij.

Quibus in articulos abscessurum est: his extauit abscessũ vrina crassa copiosa alba: qualis in febribus laboriosis quarto die nõnullis exire incipit: sed si sanguis quoqꝫ eruperit breui admodum leuabuntur. lxxiiij.

Si sanguis aut pus effluit per vrinam ex vlceratiõe: aut renum aut vesice significat. lxxv.

54

Quibus cum vrina crassa carũcule exigue aut veluti capillamenta exeunt ex renibus his excernitur. lxxvj.

Quibus vrina crassa furfurea quedam exeunt: his vesica scabie affecta est. lxxvij.

Quicũqꝫ sponte sanguinem mingunt his venulam ruptã esse in renibus significatur. lxxviij.

Quibus in vrina decidunt arenosa: his calculo vesica laborat. lxxix.

Si quis sanguinem mingit ⁊ grumos ⁊ guttatim emittit vrinam ac dolore ad ventrem imũ, ⁊ pectinem ⁊ semen vicijs vesice laborat. lxxx.

Si quis sanguinem aut pus aut scamulas mingit ⁊ cũ graue olẽtia in vrina exulceratio vesice significat. lxxxj.

Quibus in vrinario meatu tubercula oriuntur: his supuratione facta ⁊ eruptione leuatur dolor. lxxxij.

Mictio noctu copiose facta exiguam fore deiectionem significat.

¶ Incipit liber quintus aphorismorꝫ dñi hypocratis a dño Theodoro gaza e greco nuper in latinũ trãsductorꝫ. j.

Conuulsio a varatro letalis est. ij.

Conuulsio a vulnere letalis est. iij.

Sanguinis multe profusionis conuulsio aut singultus superueniens malo est. iiij.

Ex purgatõe cõuulsia aut singultus supueniẽs malũ ẽ. v.

Si febrius quisqꝫ obmutuerit cõuulsus emoritur: nisi prehensus a febre sit: aut cum ad eam venerit horã qua crapula soluitur facultatem recipiat loquendi. vj.

Qui a distentione prehẽduntur intra quartum diẽ intereunt. Si tamẽ hos dies euaserint cõualescent. vij.

Comitiales quibus ante pubertatem accidunt: quibus ante vigesimoquinto cõmoriuntur. viij.

Costales nisi intra quartũdecimum diem repurgantur in supurationem vertuntur. ix.

Tabitudini maxime etas obnoxia est ab anno decimooctauo ad trigesimumquintum. x.

Qui tabe infestantur: si quod despuunt ⁊ extussiunt grauiter olet ⁊ capilli defluunt letale signũ ostendũt. xj.

Qui anginã euaserint: his in pulmonẽ accedit ⁊ itra septimũ diẽ moriunt: si tñ hos dies euaserit supurant. xij.

Quibus per tabem capilli defluunt: hij alui fluctionez sup
uemiente moriuntur. xiij
Qui spumatē sanguinē despuūt: his de pulmone educit xiiij
Tabe detentis fluxio alui accedēs letalis est. xv
Qui a costali supurāt si itra q̄dragesimū diē a quo ruptio
facta est repurgent leuant: aliogn trāseūt in tabē. xvi
Calida si in modica sit detrimēta hec isert corpis effemi
nationē: neruoꝝ incōtinētiā: mētis torpedinē: sanguinis
ꝓfusionem: aie defectionē qbus mors sequit. xvij
Frigida ꝯuulsiōes distētiōes: liuores: algores: febriles. xviij
Frigida ossibus: dentibus: neruis: cerebro: medule dor
sali inimica est. Calida cōtra amica est. xix
Que perfrixerint calefaciēda sunt exceptis his que san
guinem ꝓfundant. xx
Frigida vlceribus mordax cutē obdurat: dolorem insu
perabilem mouet liuorē trahit algores, febriles ꝯuulsio
nes distensionesq̧ inuehit. xxi
Nonnunq̄ per distensionem sine vlcere iuueni bene cor
porato estate media frigide aque larga perfusio reuocat
calorem: calor aūt mala hec tollit. xxij
Calida suppuratoria vulnerum omnium est summuz se
curitatis iudicium ꝑstat cutem mollit: extenuat dolorē:
leuit rigores: conuulsiones: distensiones mitigat capitis autē
grauitatem soluit: ossibus fractis plurimuz ꝓdest sed ꝑcipue
his que exuta sunt eorumq̧ maxime his que vlcera habēt ca
pitis ⁊ que ab algore vel moriunt vel vlcerant: nec nō repēti
bus comesis: sedi: genitali vtero vesice opitulat: his calor ami
cus ⁊ decretorius est frigus inimicū atq̧ interimēs. xxiij
Usus frigide vbi sanguis ꝓfundit: attamen nō qua efflu
at sed iuxta inijcienda est. Quinetiā vbi inflammatiōes
sunt aut inflammina ad rubrum cruentūue tendentia sangui
ne recenti. Nam veteribus qdem nigredinē affert: ignem etiā
sacrū nō exulceratū iuuat: exulceratum ledit. xxiiij
Frigida qualis nix aut glacies pectori nimica sūt: tusses
mouent ⁊ sanguinē ⁊ destillationem. xxv
Tumores articulorū ⁊ dolores sine vlcere atq̧ etiam po
dagricos dolores ⁊ conuulsa aqua frigida large effusa
magna ex parte leuat: soluit dolorem: extenuat: torpor tm̄ me
diocris dolorem mitigat. xxvi
Aqua que cito salescit ⁊ cito frigescit leuissima est. xxvij.

Qui noctu bibere cupiunt: his admodum sitientib⁹ si obdormierint bono est. xxviij

Menstrua ducunt suffitu aromatorum que sepe vel ad alios usus reciperent nisi caput tentarent. xxix

Mulierem utero gerentē purgabis medicamento si materia turget quarto mense & ad septimū usq3: sed ea min⁹ a recentiore aūt & ab auctiore cauebis. xxx

Mulieri grauide capi ab aliquo morbo acuto letale est. xxxi

Mulier pregnans sanguinem misso ex vena abortu3 facit: & magis si fetus auctior est xxxij

Mulieri sanguinē euomenti si menstrua erruperint: leuiatio mali contingit. xxxiij

Mulieri menstruis deficiētibus si sanguis e naribus fluxit bono est. xxxiiij

Mulieri pregnantis si aluus nimiū fluxit periculum faciendi abortum imminet. xxxv

Mulieri quā vitia uteri infestāt aut que difficulter parit: distermitamentum supuenit bonum est. xxxvi

Si mulieri menses decolores nec semp eodem tpe puenīunt purgatione opus esse significat. xxxvij

Si mulieri utero graui manie subito extenuantur abortio sequitur. xxxviij

Mulieri grauide geminis si altera mamma extenuet alteru3 ammittit & si dextra mamma extenuata est marem: si sinistra feminam amittit. xxxix

Si mulier non pregnans non puerpera habet lac: menstrua eius defecerunt. xl

Quibus mulieribus sanguis in ubera colligitur insaniam iudicat. xli

Si nosse libuerit an mulier grauida sit mulsum e bibendum dabis cum ictura cubitum est: post deinde si venter torquetur grauida est: si minus non est. xlij

Mulier si marē gerunt pbe colorata ē si feminā decolor ē. xliij

Si mulieris pgnātis uterū ignis sacer ifestat letale est. xliiij

Que preter naturam tenues uterum gerunt abortum faciūt donec cracescant. xlv

Mulieres que mediocriter corpulente abortū faciunt secundo mense aut tertio sine causa manifesta: his acetabula uteri plea mucoris sunt: ita ne futura cōtinere possint. Sed pre suo pondere prūpat clabaturq3 partus necesse sit. xlvi

Que preter naturam crasse concipere nequeunt: his vteri os ab omento comprimitur: itaqꝫ impleri donec extenuentur non possunt. xlvij

Si vterus in coxa positus suppuratur liciamentum recipiat necesse est. xlviij

Fetus qui mares sunt pte vteri dextra continent: qui femine magis in sinistra. xlix

Si secunda procidit sternutatorio posito: nares ꝛ os apprehendimus. l

Si mẽstrua sistere placet cucurbitulam magnam appone ad mammas. li

Que vterum gerunt: his vulua se comprimit. lij

Mulieri grauide si lac effluit e mammis fetum imbecillem esse significat. At si mamme sunt firme ac solide fetuꝫ eẽ validiorem significatur: liij

Que abortũ facture sunt: his mamme extenuant. Sed si denuo durescant dolor in mãmis fatigabit aut in coxis aut in oculis aut in genibus itaqꝫ nõ faciet abortum. liiij

Quibꝰ vteri os durũ est: his cõpressum id eẽ necesse est. lv

Que vterũ gerentes a febribus capiunt: valdeqꝫ extenuant sine cã manifesta hec difficulter pariunt ꝛ cum piculo: aut abortum facientes periclitant. lvi

Si profluuio mulieris conuulsio: aut anime defectio superuenit. malo est. lvij

Si mẽstrua in modice fiunt morbi accidunt. Et si non fiũt morbi matricarij accidunt. lviij

Uteri aut recti itestini iflãmatiõe vrine stillicidiũ accidit renibus ẽt purulentis vrine stillicidiũ sequit. lix

Si mulier nõ cõcipit ꝛ scire placet an cõcipere possit veste obuolutã suffles infra. Naꝫ si odor transmittit per os ad nares videbit nõ esse sua culpa sterilem cognosces. lx

Si mulieri grauide mẽstrue purgationes pdeunt fieri nõ põt vt fetus bene valeat. lxi

Si mulieri mẽstrue purgatiões non pdeũt: nec horror aut febris supuenit ꝛ fastidia accidũt: grauidã eẽ arbitrat. lxij

Mulieres que pre humidos hẽnt vteros cõcipere nequeunt: que etiaꝫ frigidos spissosqꝫ habent non concipiũt. Fetus enim extinguitur. Necnon sicci ꝛ admodum calidi concipere non possunt: genitale enim semen corrumpitur pter inopiam alimenti: que aũt modice tẽperatos obtinẽt vtero-

hec valent fecunditate. lxij

Pari modo vel naribus euenit: aut enim ꝑpter corporis la xitatē difflatᷓ euanescitq; spiritus: nec semē genitale trāsmitti possit: aut ob spissitudinē humor nō foras discedit: aut ꝑpter frigiditatē foueri nō patitᷓ vt ad eū colligatᷓ locū aut ꝑpter nimiū calorē hoc idem accidit. lxiij

Lac febricitanti dari aut caput dolenti malum est ⁊ qbus ypia suspensa murmurant ⁊ his qui sitibūdi sunt: nocet etiam quibus per febres accutas biliose deiectiones ꝓdeunt ⁊ quibus sanguinis multi deiectio facta est. Competit tale confectis nisi admodum febriunt. dandum etiam in febribus longis tussibundis: si nec vllum ex predictis vrget: ⁊ ꝑter rationē eger consumitur. lxv

Quibus tumores in vulneribus apparēt: hij nō maxime conuelluntᷓ neq; insaniunt: sed deletis tumoribus alijs de repente conuulsiones a tergo ⁊ distentiones accidunt: alijs ante insania aut lateris dolor acutus ⁊ vomica aut difficultas intestinorum si tumores sunt rubicundi. lxvi

Si in vulneribus validis ⁊ prauis tumor nō apparet: malum est magnum. lxvij

Vulnus molle ⁊ cedēs bonū est crudū ⁊ renitēs malū. lxviij

Dolenti partem capitis posteriorem frontis venaȝ surrectam incidisse prodest. lxix

Mulieribus frigora inchoantᷓ a lombis ⁊ per dorsuȝ ad caput deueniūt: viris etiā in ꝑte posteriore corporis potiꝰ q̄ de ꝑore verbi gratia cubitorum aut femorum cutis etiam rara est qd̄ pilus declarat. lxx

Qui a quartanis capiuntᷓ nō admodū ꝯuulsióibꝰ capiuntᷓ. ⁊ si antea capiebātᷓ: q̄rtana supueniente liberantᷓ. lxxi

Quorum cutis obtenditur calida ⁊ sicca hij sine sudore moriuntur. Contra quorum cutis laxa solutaq; est: hij ebeunt cum sudore. lxxij

Qui regio laborant hij nō admodum inflantur.

¶ Incipit liber sextus aphorismorum dn̄i hypocratis a dn̄o Theodoro gaza e greco in latinū nuper transductoꝝ i

In longis leuitatibus intestinoꝝ ructus accidus supueniens qui nō extitit ꝑus signū est bonū. ij

Quibus nares humēt aut genitura hij valitudinarij degunt: qbus econtrario est: melius valent. iij

In longis difficultatibus itestinor fastidiose inedie male sunt: et peiores si accedunt cum febre. iiij

Vulnera obglabrata praua sunt. v

Dolores aut pectores aut coxe: aut cuiussuis membri an multū infestent animaduertendum est. vi

Vitia renū et vesice senioribus difficulter sanant. vij

Dolores ventris si suspensi sunt leuius: si nō suspensi grauius manifestat. viij

Vlcera aque iter cutē que in corpore fiūt nō facile sanant. ix

Pustule late non admodum pruriunt. x

Dolenti caput et vehemēter laboranti pus aut aqua aut sanguis effusus p nares aut aures egritudinē tollit. xi

Vicijs attre bilis et renū si marisce supuenerint bñ erit. xij

A Mariscis diuturnis sanato: nisi vna seruet periculū vel aque inter cutē vel tabitudinis imminet. xiij

Singultiēti si sternutamēta supuenierint: tollūt singultū. xiiij

Ab aqua inter cutem detentus si aqua per venas in ventrem defluxerit morbo soluet. xv

A Fluore alui diutino detento vomitus sponte superueniens tollit fluorem. xvi

Postali aut pulmonia detento si alui fluor superuenit malo est. xvij

Lippientē deprehendi alui fluore bonū est. xviij

Si vesica pcidit: aut cerebrū: aut cor: aut pcordia: aut aliqd ex tenuiorib⁹ itestinis: aut vēter aut iecur letale ē. xix

Cum pcisum os est aut cartilago aut geue particula tenuis aut pputium nec augeri neqz calescere pōt. xx

Si sanguis preter naturam in ventrē transfundit: suppuretur necesse est. xxi

Si varisses aut marisce isaniēti supuenerit: isania soluet. xxij

Quecunqz rupta de dorso ad cubitum descendunt sanguine detracto soluunt. xxiij

Si mestitia et met⁹ lōgo tpe tenēt attra bilis: i vitio est. xxiiij

Si qd intestinū extenuioribus pcisuz est nunqz calescit. xxv

Ignem sacrum deforis verti introrsum nō bene est: interius foras bene est. xxvi.

Qui per ardores contremiscunt: his delirium affert solutionem. xxvij

Qui suppurati aut aqua inter cutē laborātes vrunť: aut secā tur: oēs intereūt: si pus: aut aqua vniuersa effluxerit. xxviij
Spadones neq3 podagra laborāt neq3 calui efficiunť. xxix
Mulier podagra nūq̄ laborat: nisi menstrua defecerit. xxx
Puer podagra nō laborat anteq̄ cōcubere icipiat. xxxi
Dolores oculorum soluit aut meri potio: aut balneu3 aut fomētum: aut vena incisa: aut medicamentū e potu. xxxij
Qui vitio lingue balbutiunt: hi maxime ab alui profusione longa capiuntur. xxxiij
Qui accida ructāt: nō admodū costali morbo laborāt. xxxiiij
Qui calui sunt his varices grādes non fiūt: qbus aūt caluis varices supuenerit his capilli denuo subnascunť. xxxv
Aqua inter cutē laborāti si tussis supuenit malū est. xxxvi
Difficltatē vrine vena icisa soluit: icidēde sūt iteriores. xxxvij
Ab angina detento si tumor in collo extitit: bonū est: foras enim morbus discedit. xxxviij
Quib⁹ cācri occulti fiūt: eos nō curari meli⁹ est: qui enī curanť sceleri⁹ pereūt: qui nō curanť diutius durāt. xxxix
Cōuulsio fit vel ianitiōe vel repletiōe eodēq3 mō singultus. xl
Quorū3 ilia dolores fatigant sine inflāmatione: his febris supueniens soluit dolorem. xli
Quibus suppuratū qd in corpe aditū nō innotescit id ꝓpter crassitudinem vel puris vel loci delitescit. xlij
Arquatis iecur effici durum male est. xliij
Lienosis qui a difficultate intestinorum capiunť si ea ipsa difficultas longa est aqua inter cutē supueniet aut leuitas intestinorū atq3 ita interimenť. xliiij
Quibus per stillicidium vrine superuenerit voluulus intra septimum diem moriuntur. nisi febre superueniente vrina effluat satis. xlv
In vlceribus annuis aut etiā diuturniorib⁹ os discedere c[...]tricesq3 effici canas necesse est. xlvi
Qui gilbi ex hannellitu aut tussi efficiuntur ante pubertatem intereunt. xlvij
Qui leuandi sanguine sunt aut medicamento purgandi: his verno tēpore vel cultello soluenda est vena: vel medicamentū adhibendum est. xlviij
Lienosis difficultas itestinoꝝ supueniēs bonū est. xlix
Podagrici morbi inflāmatione sedata intra quadragesimum diem desistunt.

Quibus cerebrum ꝑcisum est his febrem ⁊ bilis vomitum supervenire necesse est. li

Quibus bene valentibꝰ dolores subito accidūt capitis statim, qꝫ obmutescunt ⁊ stertunt intra septimum diem pereunt nisi febris prehendat. lij

Oculorum suspectiones ēt per somnū obseruasse ꝯsiliū est. nā si qd candide ptis inspicit palpebris nō vndiqꝫ sibi cōmissis: nec alui fluor aut medicamenti potio in cā est: prauū hoc signū: letaleqꝫ admodum est. liij

Deliria que cum risu accidunt tutiora sunt q̄ que serio. liiij

In affectibus acutis qui affligant cum febre suspiria luctuosa mala sunt. lv

Podagrici morbi vere ⁊ autūno magna ex pte mouent. lvi

Atribularijs morbis in pericula hec decumbit stuporē corpis aut cōuulsionē aut furorē indicant aut cecitatem. lvij

Stupores attoniti potissimum venīūt a quadragesimo ad sexagesimum annum. lviij

Si omentum decidat putrescat necesse est. lix

Quibus a coxendice infestatis coxa recedit ⁊ redit: his mucores ea in pte gignunt. lx

Quibus a coxēdici infestatis diutina recesserit coxa: his crus contabescit: ⁊ claudicat nisi adurat.

¶ Incipit septimꝰ liber dn̄i hypocratis aphorismoꝝ e greco in latinū nuper a dn̄o Theodoro gaza translatorum. .j.

In morbis acutis frigus partium extremarum: malū est. ij

In osse egrotante caro liuida malum est. iij

A vomitu singultus ⁊ oculorū rubor malum est. iiij

Horror a sudore non bonum est. v

Ab insania difficultas intestinoꝝ aut aqua īter cutē aut mentis alienatio bonum est. vi

In morbo diuturno iedia ⁊ deiectiōes sincere malo sūt. vij

Ex multa potione rigor aut deliriū malum est. viij

A vomice ruptione iterna resolutio aut vomitio aut aīe defectio euenit. ix

A sanguis ꝓfusione mētis cōmotio aut ꝯuulsio malū est. x

A voluulo vomitus aut singultus aut mentis cōmotio: aut conuulsio malum est. xi

A costali pulmonia malum est. xij

62

A pulmonia delirium malum est. xiij
Per estus vehemētes ꝯuulsio aut distētio malum est. xiiij
In capitis ictu stupor aut mētis cōmotio malū est. xv
A sanguinis sputo puris sputum malum. xvi
A puris sputo tabes ꝛ fluor cunqꝫ saliua subsistit: moriuntur. xvij
A iecoris inflāmatione singultus malum est. xviij
Ab insomnia ꝯuulsio aut mētis cōmotio malū est. xix
Ab ossis exutione ignis accidit sacer. xx
Ab igne sacro putredo aut suppuratio sequit. xxi
A forti vlcerum pulsu sanguinis ꝓfusio seqtur. xxij
A ventris dolóre diuturno suppuratio sequit. xxiij
A deiectione sincera sequit difficultas intestinorū. xxiiij
Ab ossis ꝑcisione stupor ꝛ delirīū incidet. xxv
Conuulsio ex medicamenti potione letalis est. xxvi
In ventris dolore forti algor partium extremarum malum est. xxvij
Si mulieri vterum gerenti tentia acciderit ab ortum partietur. xxviij
Quodcunqꝫ os aut cartilago preciditur in corpore increscere non potest. xxix
A pituita alba detento si alui fluor supuenerit vehemēs egritudinem tollet. xxx
Quibus per alui fluorem deiectiones spumant his pituita a capite defluit. xxxi
Quibus febricitātibꝰ vrine sedimentū speciē farine crassioris refert longam egritudinē fore significat. xxxij
Quibus sedimen biliosum desuper tenue est: acutuꝫ significat morbum. xxxiij
Quibus vrina deducta disiectaqꝫ est: his perturbatio vehemēs in corpore est. xxxiiij
Quibus vrina bulat his fore morbum renalem ꝛ longuꝫ significat. xxxv
Quibus sedimen pingue congestumqꝫ est his renale vitiū acutum iudicatur. xxxvi
Quibus igit vitio renali detentis ꝑdicta accidunt signa eos dolores circa musculos spine fatigāt: qui si locis exertioribus accidunt ascessus quoqꝫ futuros eodem extimato. Sed si interioribus magis laboratur intus accessus fore expecta.. xxxvij xxxviij

Quomitio

Vomitio sanguinis sine febre salutaris est: cum febre malo est curandum accerbis & refrigerātibus. xxxix.

Distillationes in ventrem superiorem suppurantur intra dies viginti. xl.

Si quis sanguinem mingit & grumos atq; vrine stilicidio affligitur & dolore femorum ventris: hymi pectinisq; infestatur morbum circa vesicā esse significatur. xlj.

Si lingua subito incōtinēs facta est aut ps aliqua corporis stupore elāguit: vitiū hoc eē attre bilis certū est. xlij.

Si mesticia & met⁹ lōgo tpe tenet attre bil' vitio est. xliij.

Si natu maioribus per purgationem singultus superuenit non bono est. xliiij.

Si febris ortum non ex bile trahit: calide copia capiti affusa tollit febrem. xlv.

Mulierē fieri ambidextrā natura nō patitur. xlvj.

Qui suppurati aduruntur: si pus effluit pur & albū euadūt: si cruentum feculentū & fetidū pereūt. xlvij.

Quorum iecur suppuratū aduritur si pus effluit pur & album euadūt: his eni pus conclusum in mēbrana est: sz si qualis murca est tale effluxit intereunt. xlviij.

In oculor doloib⁹ sanguinē detrahe cū vri⁹ vinū p potionē exhibueris & ex calida aq̄ multa dilueris. xlix.

Qui aq̄ inter cutē laborat si a tussi tenet desperādus ē. l.

Stilicidium & difficultatez vrine potio vini & detractio sanguinis tollit: incidēde sūt vene iteriores. lj.

Ab angina detento si tumor aut rubedo pectoris superuenit bono est. lij.

Quibus cerebrum sphacelatū hoc ē ciderratū ē: itra tertiū diē moriunt. At si ab his dieb⁹ euaserit restituent. liij.

Sternutamētū fit ex capite cerebro calefacto aut humefacta parte capitis inani. Aer. n. vbi contētus erumpit & cum strepitu: qm̄ p angusta exitus datur. liiij.

Qui dolore iecoris ad modū cōflictantur: his febris superueniens leuat dolorem. lv.

Quibus sanguinem trahi prodest: his vere detrahendus est. lvj.

Quibus inter ventriculum & venas pituita constituta infert dolorem vtpote que ad alterutrum ventrem exitu careat: his pituita per venas in vesicam delapsa morbus leuatur. lvij.

Quibus iecur aqua repletum in omentum erumpit: his venter aqua impletur. atq; ita moriuntur. lviij.

Pandiculationem occitationem horrorem vinum p pari ingestum tollit egritudinem. lix.

Quibus tubercula in vrinario meatu oriuntur: his suppuratio facta ⁊ eruptione leuatur dolor. lx.

Quorum cerebrum concussum aliqua ex causa est: eos repente obmutescere necesse est. lxj.

Corporibus humidis fames afferenda est: fames enī corpora reddit licciora. lxij.

Ubi in toto corpore mutatio fit: ⁊ modo corp⁹ frigescit: modo calescit: aut calorem alium ab alio recipit: longitudo morbi significatur. lxiij.

Sudoris copia calidi aut frigidi assidue fluētis humorem deduci robusto supra: debili infra significat. lxiiij.

Quecūq; nō intermittētes tertio die vehemētiores reddūtur magis periculo se existunt: sed si quouis modo intermittūtur securitatem inesse significat. lxv.

Quos febres diutine habēt: his in articulos abscedit. Si labor accidit: quibus autē in articulos abscedit: si labor ex febre accidit: hij cibo pleniore vtuntur. lxvj.

Quibus tubercula diutina aut in articulos dolores ex febre decumbunt. lxvij.

Si cibum febricitanti des: vt vires sano sic morbum egro dederis. lxviij.

Que per vesicā excernuntur conspiciēda sunt an talia sint qualia exeunt sanis. lxix.

Quorum in deiectiōibus si stare sinas nec moueas subsistunt q̄si strigmēta si pauca sunt parum morbi cōtractū est: si multa: multū: his aluū purgasse cōducit. Qō si aluo nō purgata dabis sorbitiōes nocebis ⁊ q̄ pl⁹ dederis eo magis nocebis. lxx

Excressiōes in febrib⁹ nō īterpellatis liuide cruente biliose fetide male sunt oēs: at si bene excernūt bene est: ⁊ qō tum per ventrē tum p vesicā ⁊ quacunq; se sedens aliqd substitit non purgatum malo est. lxxj.

Corpus efficere fluidū oportebit quaconq; euacuādū senseris: si supra firmari aluū: si īfra solui necesse ē. lxxij.

Sōn⁹ aut īsōnia si alterutrum vltra dbitū fiat mōb⁹ accidet lxxiij

In febribus non interpellatis si exteriora frigent interiora vruntur ⁊ sitiunt letale est. lxxiiij.

In febre nõ iterpollata si labrũ aut oculus aut supciliũ aut nasus puertit: si visus si auditus defecerit egro iam debili quicquid ex his accidit mors in ppinquo est. lxxv.
A pituita alba aqua inter cutẽ sequitur. lxxvj.
Ab alui pfluuio difficultas intestinorum. lxxvij.
A difficultate intestinoꝝ leuitas itestinoꝝ accedit. lxxviij.
A sideratione abscessus accidit ossis. lxxix.
A sanguinis vomitione tabes ⁊ puris purgatio supra a tabe fluctio de capite: a fluctiõe pfusio alui: a pfusione alui astrictio purgatiõis supioris: ab astrictione mors. lxxx.
A sanguinis sputo puris sputum ⁊ fluor cunq; saliua substitit moriuntur. lxxxj.
Qualiscunq; aut p vesicã aut p aluũ aut p carnẽ excressio fit quacũq; oĩno corpus excedit nãm: si paꝝ excedit parua est egritudo: si multũ magna: si ad modũ multũ letalis est.

¶ Diui Hypocratis medici aphorismoꝝ finis: a dño Theodoro gaza medico nup e greco in latinũ translatorum.

¶ Deo gratias.

¶ His tamẽ ad tollendũ studentium laborẽ addere decreui: amphorismos medicine pertinentes: non solum eos qui ad curandũ morbos principaliter cõferre decernunt. verũ ⁊ pnosticos q in curis morboꝝ etiã magni sunt adiuuamenti.

¶ Capitulum primum de egritudinibus capitis.

¶ De dolore capitis.

Ampho. lxxj. quarte pticule. Quibuscunq; in febribus vrine conturbate velut subiugalium: his capitis dolores assunt.
lxiiij. v. Lac dare caput dolentibus malum.
lxvij. v. Posteriora capitis dolentia: vena frontis incissa iuuat: ⁊ maxime potest poni ex eadem causa.
xl. ij. Duoꝝ doloꝝ qui simul fiunt: ⁊ nõ ſm eundẽ locum: maior denigrat minorẽ: faciũt etenĩ hip. canone q est diuersio.
v. vj. Dolores in lateribus ⁊ in pectoribus: ⁊ in alijs partibus si multũ durant ad discernendum mali sunt.
vij. vj. Dolores ⁊ tumores circa ventrez existẽtes: superiores quidem leuiores: nõ superiores vero fortiores.
x. vj. Caput dolenti ⁊ circũdolẽti sanies aut aq̃ aut sanguis defluens ſm aures: ſm nares: aut ſm os: soluit egritudinem.

xxij.vj. Quibus dolores a dorso in cubitos transeunt: flebotomia soluit.
lj.vj. Quibuscūq; sanis dolores repente fiūt in capite ⁊ continue sine voce fiunt: ⁊ stertūt tunc pereunt in septē dieb⁹ si nō febris eos accipiat.

De litargia.

xx.vij. In crisipila putredo aut sanies malum: in litargico tremor malum.

De subet.

Primus.ij. In quo morbo somnus laborē prestat: mortale.

De vigilia supflua.

iij.ij. Somnus ⁊ vigilia vtraq; magis modo facta malum.

De apoplexia.

lvij.vi. Apopletici maxie fiunt i etatib⁹ a.xl. ānis vsq; ad bōs
xlij.ij. Soluē apoplexiā fortē īpossibile ē: debilē vo nō facile.
xliii.ij. Strangulatorum ⁊ dissolutorū non referunt: quibus cūq; spuma fuerit circa os.

De melencolia.

xxiiii.vi. Si timor ⁊ pusillanimitas multum tempus habent perficit melencolicū huiusmodi habentem.
lvi.vi. In melencolicis egritudinibus periculose eruptiones apoplexiā aut spasmum: aut cecitatē significant: aut maniam.
xi.vi. Melencolicis ⁊ nefreticis emorroides innate: bonum.
ix.iiii. Melencolicis vero vehemētius inferius eadem rōne contraria apponentes.

De mania.

xxi.vi. Maniacis varicib⁹ ⁊ emorroidib⁹ inatis māe fit solutō
v.vii. In mania disinteria aut hydropus aut extasis: bonuz.

De amentia.

liii.vi. Desipientie cum risu quidem facte securiores: que vero cum solitudine moleste.

De permixtione sensus.

ij.ij. Vbi desipiētiā somnus sedat bonū: vbi vero prestat malū

De epilentia.

xlvj.ij. Epilenticorum iuuenibus mutationes etatū tempoꝝ ⁊ locorum euitare faciunt.
viii.v. Quibus epilentie ante iuuentutem nascuntur mutationē habēt: qb⁹ vero a.xxv.annorū fiūt plerūq; cōmoriunt.

Capitulū secundum de dispositio-

nibus neruorum.

¶ De paralisi.

xviii.v. Frigidũ vero neruis inimicũ: ossibus dentibus cerebro spinali medulle: calidum vero vtile ⁊ amicum.

¶ De spasmo ⁊ thetano.

lvii.iiii. A spasmo ⁊ thetão febris supueniẽs soluit egritudinẽ
lxvi.iiii. In febre ex somniis timores aut spasmi malum.
lxvii.iiii. In febre spũs offendens malum: spasmũ enĩ signat.
lxviiij.iiij. In febribus acutis spasm⁹ ⁊ circa viscera dolores fortes malum.
Primus.v. Spasmus ex eleboro mortale.
ij.v. In vulnere spasmus superueniens mortale.
iij.v. Sanguine multo fluente spasmus innatus malum.
iiij.v. Spasmus ⁊ singultus post nimiam innanitionẽ malũ.
vi.v. Si inebriatus aliqs repente sine voce fiat spasmo innato moritur.
vij.v. Quicũqz a thetano cõprehendunt: in quattuor diebus pereunt: si vero hos effugiunt sani fiunt.
xviij.v. Frigidũ ⁊ thetanos ⁊ rigores: ⁊ febriũ rigores.
xvij.v. Est autẽ vbi in thetano sine vulnere iuuene bñ carnoso estate media frigide aque multa infusio caloris reuocationem facit: calor vero hoc liberat.
xxiij.v. Calidũ saniẽ faciẽs in omni vulnere maximũ signum est ad certitudinem: cutẽ mollit ⁊ attenuat sine dolore rigorũ spasmorum thetanorũ est mitigatorum.
xxxix.vi. Spasm⁹ fit ex plenitudĩe aut ex euãtõe ita ⁊ singult⁹
ix.vij. In sanguinis fluxu desipentia ⁊ spasmus malum.
x.vij. In hyliõ vomitus singultus spasmus ⁊ desipiẽtia malũ
xiij.vij. In vulnerib⁹ fortib⁹ spasm⁹ aut thetanus malum.
xviij vij. In vigilia spasmus aut desipientia malum.
xxvj.vij. In farmatie potione spasmus malum.

¶ De stupore.

xiiij.vij. In plaga vel percussione in capite stupor aut desipientia malum.

¶ De iectigatione aut saltu: nihil.

¶ De tortura.

xlix.iiij. In nõ deficiẽte vo febre si labrũ aut oculus aut supercliũ aut nasus distorqueat aut nõ videat: vel vt nã audiat iã debili existẽte corpore: quecunqz hox fiant iã ppe est mors.

¶ Capitulum tertiũ de dispositionibus oculorum.

xij.iij. In tpibus vͦ siquidem hyems sicca ⁊ borealis fiat: ver vͦ pluuiosum ⁊ austrinū: necesse est estate obtalmias fieri.
xiij.iij. Si vͦ hyems austrina ⁊ pluuiosa fiat: ver vͦ siccum ⁊ boreale obtalmie sicce fiunt.
xiiij.iij. Si vͦ borealis fuerit autumnus ⁊ inaquosus: humidis quidem natura ⁊ mulieribus confert, reliquis vͦ obtalmie erunt sicce.
xvij.iij. In siccis temporibus obtalmie sunt.
xviij.iij. Constitutiones vͦ quottidiane austrine: vertigines faciunt in oculis.
xxij.iij. Estate vͦ quedā hoꝝ oculoꝝ ⁊ aurium dolores.
xlix.iiij. In non deficiente febre si oculus distorqueatur ⁊ non videat debili existēte corpore: iam ꝓpe mors est.
lij.iiij. Quibuscunqꝫ in febribus aut alijs egritudinibꝰ voluntarie oculi lachrimant nihil incōueniens: quibus vͦ non ꝫ voluntatem inconueniens.
xvij.vj. In oculis patientem a diarria accipi bonum.
xxxj.vj. Dolores oculorum meri potio aut pyria aut flebotomia aut farmacia soluit.
lij.vj. Attendere autem oportet ⁊ iudicia oculoꝝ in somnis: si enim quid alibi appeat comissis palpebris nō ex diarria extiterit siue aut farmacie potatōe: malū ē signū ⁊ mortale valde.
xlvij.vij. Oculorum dolores meri potiones ⁊ lauacra multa. calida ⁊ flebotomia soluit.

¶ Capitulum quartum de dispositionibus aurium.

xxviij.iiij. Quibuscunqꝫ fellee egestionis surditate superuenienti quiescunt: ⁊ quibuscunqꝫ surditas fit felleis superuenientibus: egestionibus quiescit.
xlix.iiij. Aut non audiat iam debili existēte corpore: quecūqꝫ horum fiant iam prope est mors.
ix. eiusdem. Quibus in febribus aures surdescunt: sanguis ex naribus fluens: aut venter turbatus: soluit egritudinem.

¶ Capitulum quintum de dispositionibus nasi.

ij.vj. Quibus nares humide natura ⁊ semen humidum sanis egrius: quibus vͦ contraria salubrius.
xl.ij. Branchij ⁊ corrize in valde senibus non maturantur.

xiij.iij. Senioribus vero catarri celeriter dissoluentes:in fine amphorismi.
xiiij.iij. Si vero estas sicca ⁊ borealis fuerit:autumnus vero pluuiosus ⁊ austrinus:capitis dolores in hyeme tusses bran chi ⁊ corrize fiunt.
xv.iij. Si vō borealis.⁊c.⁊ corrize diuturne.
xxxij.iij. Senioribus vō disnie catarri.⁊c.
xxxix.vij. Catarri in superiori ventre: id est pectore in saniez conuertuntur in.xx.diebus.
xxv.v. Frigida aut nix aut cristallus.⁊c.catarros facientia.

¶ De fluxu sanguinis narium.

xxvij.iij. Senioribus vō ⁊ ad iuuentutem accidentibus ⁊c. ⁊ ex naribus sanguinis fluxus.
xxvij.iiij. Quibuscunqꝫ in febribus sanguinis fluit multitudo vndecūqꝫ in resumptionibus ventres his humectantur.
lx.iiij. Quibuscunqꝫ in febribus aures surdescunt: sanguis ex naribus fluens:aut venter turbatus:soluit egritudinem.
lxxv.iiij. Quibus spes ad articulos apostema conuerti: ⁊c. in fine. Si vō ex narib⁹ sanguis fluit valde ⁊ celeriter soluit.
xxxij.v. Mulieri menstruis deficientibus sanguinem ex nari bus fluere bonum est.
x.vj. Caput dolenti ⁊ circundolenti sanies aut aqua aut san guis defluēs ſm aures aut nares aut ſm os soluit egritudinē
ix.vij. In sanguinis fluxu desipiētia aut spasmus malum.

¶ De sternutatione.

xxxiiij.v. Mulieri que a matrice molestatur:aut difficulter. generanti sternutatio superueniens bonum.
xij.vj. A singultu hito sternutatio supuēiēs soluit egritudinē
lij.vii. Sternutatio fit a capite ex calefacto cerebro:aut hume ctatio q̄ est in capitis vacuo:effunditur.n.aer intus existens foras:sonat vō quia per augustus est ei exitus.

¶ Capitulum sextum de dispositio nibus oris ⁊ lingue.

xxv.iii. In etatibus vō talia accidunt pueris ⁊ nouiter geni tis vlcerationes ⁊ vomitus.⁊c.
xxxii.vi. Trauli diarria maxime capiuntur longa.

¶ Capitulum septimum de dispo sitionibus dentium.

Unicum reperio amphorismum de medicina dentium ⁊ pronosticum: preter illum qui positus est de difficili exitu dentium. ⁊ est. xxvj. tertie.

liij. iiij. Quibus in dentibus in febribus limositates fiunt fortiores ⁊ diuturniores fiunt febres.

xxvj. iij. Cum vo dentes ꝑducunt gingiuarum prurit⁹ febres spasmij dyarrie ⁊ maxime quādo ꝑducūt caninos dentes.

¶ Capitulum octauum de dispositionibus labiorum ⁊ gingiuarum.

De egritudinibus labiorū ⁊ gingiuaꝝ in amphorismis nihil reperio vltra ea que dicta sunt de egritudine oris.

¶ Capitulum nonum de dispositionibus gutturis.

xxiij. iij. Autūno vo ⁊ estiuorum multa strangurie lienterie ⁊ squinantes ⁊ anhelitus.

xxxiij. iiij. Si a febre habito tumore non existente i faucibus suffocatio repente superuenerit mortale.

xxxv. iiij. Si a febre habito collum cōuertatur vt vix deglutire possit tumore non existēte in collo mortale.

xj. v. Quicunq₃ squinantiam effugiunt ⁊ ad pulmonem eis conuertitur: in septem diebus moriuntur. Si vero hos effugiunt empici fiunt.

xxxvij. vj. A squinante habito tumor ⁊ rubor in pectore superueniens bonū: foras enim conuertitur egritudo.

lx. vij. Si a febre habito tumore non existente suffocatio repēte renascitur vt deglutire non possit mortale.

Secūdas taliter inuenitur. Si a febre habita torqueatur collum vt deglutire non possit: ⁊ transglutiendo angustetur sine tumore manifesto: mortale.

¶ Capitulum decimum de dispositione pectoris ⁊ pulmonis.

De anhelitu constrictione siue difficultate eius: vt in quarto amphorismo vt iam clarebit.

lxviij. iiij. In febribus spiritus offendens malum: spasmum enim fieri significat.

¶ De asmate.

xlvj. vj. Quibuscunq₃ gibbi ex asmate fiunt aut tussi ante iuuentutem pereunt.

¶ De tussi.

¶De voce.

Quadragesimus sextus dictus.

vi.v.Si inebriatus aliqs repente sine voce fiat:spasmo inani-to moritur:si nõ febris acceperit eum:aut ad horam veniens fm quã crapule soluunt locutus fuerit 7c.

li.vi.Quibuscũqz dolores repẽte fiũt in capite ɔtinuo sine voce fiũt 7 stertũt:pereunt in septẽ dieb⁹si nõ eũ febris accipiat.

xlviij.vij.Quibuscunqz cerebrum cõmotum fuerit ab aliqua causa necesse est statim sine voce fieri.

¶De sputo sanguinis.

xxx.iij.Adolescentibus ṽo sputa sanguinis ptisis febris accu-te epilencie 7 aliẽ egritudines:maxime vero predicte.

xxvij.iiij.Quibuscunqz in febribus sanguinis fuit multitudo vñcunqz in resumptionibus vẽtres his humectãtur.

xlvij.iiij.Excreationes in febre nõ deficientib⁹liuide 7 sangui-nee 7 fellee 7 fetide oẽs male sunt:egeste vero bone.Bone vero sunt 7 fm secessum 7 vrinam.7c.

xiiij.v.Quicunqz sanguinem spumosuz spuunt:his ex pulmone eductio fit.

x.vi.Caput dolenti 7 circũdolẽti.sanies aut aqua aut sanguis defluẽs fm nares aut aures aut os soluit egritudiñẽ.

xv.vij.In sanguinis sputo saniei sputum malum.

xxxvij.viij.Quicunqz sanguinem vomũt sigdẽ sine febre salubre:si vero ex febre perniciosum.curare ṽo oportet stipticis aut infrigidantibus.

¶De pleuresi.

xij.j.Paroxismos 7 cõsistentias declarãt egritudines 7 tẽpo-ra anni 7 circuitum ad inuicem incrementa siue quotidie siue preter diẽ siue per amplius tempus fiat.Sed ex apparẽtibus post:quemadmodum in pleureticis sputuz:si continuo appa-ret subrubeum inchoantẽ qdem morbuz abreuiat.Si ṽo post apparet subrubeum ꝓlongat.

vi.iij.Austrini flatus grauant auditum 7 subdiuidit.Si vero boreas fuerit tusses fariginces.vẽtres duri disurrie horrores laterum dolores.

xxiiij.iij.Hyeme ṽo pleuretides de piplemonie corrize brãchi tusses pectoris laterum 7 lumborum dolores.

ix.v.Quicunqz pleuretici facti nõ purgant in quattuordecim diebus:hi in empima transeunt.

xvi.v.Quicunqz ex pleureticis empicij fiunt si purgantur in

quadraginta diebus a qua die ruptura fuit: soluitur. Sī vero non in ptisim transeunt.
xvi.vi. A pleuretide superato aut periplemonia diarria sup/ueniens malum
xxxiij.vi. Accide eructuātes nō valde pleuretici fiunt: in pleu/retide periplemonia malum.

De periplemonia.

xxxiiii.vi. Dictus est de pleuresi.
xvi. Dictus est de pleuresi.
xij.vij. In periplemonia frenesis malum.

De empimate.

xxvij.vi. Quicunqꝫ empici aut hydropici vrunť aut inciduā/tur: si sanies qdem pura fluxerit ⁊ alba euadunt: si vero cenu/lenta ⁊ male olens fuerit pereunt.

De ptisi.

xi.iij. Autumnus ptisicis malus.
xiiij.iij. Si vo estas sicca ⁊ borealis fuerit: autumnꝰ vero plu/uiosus ⁊ austrinus. capitis dolores in hyeme ⁊ tusses ⁊ bran/chi ⁊ corrize sunt qbusdam vero ⁊ ptisis.
xxiij.iiij. Autumno vero ⁊ estiuoꝝ multa ⁊ febres quartane ⁊ errantes ⁊ splenes ⁊ hydropes veniētes ⁊ splene ⁊ ptisici.
xxx.iij. Dictus est de sputo sanguinis.
viij.iiij. Ptisicos vero metuētes ad superiores farmatios.
x.v. Ptisis fit maxime etatibus a decē octo annis: vsqꝫ ad vi/ginti quinqꝫ annos.
xij.v. Qui a ptisi molestanť si sputū qualēcunqꝫ spuūt fetet su/per carbones effusum: ⁊ capilli a capite defluunt mortale est.
xiij.v. Quibuscunqꝫ ptisicis defluūt capilli: si diarria superue/nerit mortale.
xvi.v. A ptisi habito diarria supueniēs mortale.
lxiiij.v. Lac dare caput dolētibus malū: malū vero ⁊ febricitā/tibus ⁊ qbus hypocūdria suspensa rugiunt ⁊ siticulosis. Ma/luꝫ vero ⁊ qbus fellei secessus: ⁊ in acutis febribus: ⁊ qbus san/guinis multa egestio facta est. Cōuenit vero ptisicis nō ualde febricitātibus dare vero ⁊ in febribus longijs nullo ṗdictorū signorum ṗsente ⁊ extra rationē tabefactis.
xvi.vij. In saniei sputo ptisis ⁊ fluxus malum vbi saliua reti/neť moriuntur.

Capitulum vndecimum de disposi/

tionibus cordis. Et primo de tremore.
lxvi.iiij. In febribus circa ventrē cauma & cordis morsus vel tremor malum.
Qui exsoluuntur fortiter & frequēter sine manifesta occasiōe repente moriuntur.

Capitulum duodecimum de mammillis & dispositionibus earum.

xxxvi.v. Mulieri in vtero habenti si subito mammille graciles fiunt abortit.
xxvij.v. Mulieri in vtero geminos habenti: si altera mammillarum gracilis fiat alterū obortit: & siqdem dextera gracilis fiat masculum: si vero sinistra feminam.
xxxviij.v. Si mulier que neq̧ ꝑgnās est neq̧ generauit lac habet huic menstrua defecerunt.
xxxix.v. Mulieribus qbus conuertitur sanguis ad mammillas maniam significat.
l.v. Mulieri si vis menstrua retinere seciam maiorē ad mām-millas appone.
lij.v. Mulieri in vtero habenti lac extra māmillam multum fluens debile fetus significat: si vero dura fuerint vbera: sanū fetum significant.
liij.vi. Quecūq̧ corruptiue sunt fetus his vbera gracilia fiūt: Si vo rursus dura fiāt dolor fit in vberibus aut uteribus genibus aut in oculo & nō corrumpunt.

Capitulum decimumtertium de dispositionibus stomachi.

xv.j. De meri & dispositione stomachi. Ventres uere & hyeme calidissimi sunt natura & somni longissimi.
xviij.j. State & autumno cibos grauissime ferunt hyeme uero facillime uere.
xxxiij.ij. In omni egritudine confortari mentem & bñ se hēre ad oblationes bonum. contrarium uero malum.

De difficultate transglutiendi.

xxxv.iiij. Si a febre habito collum cōuertat vt vix deglutire possit tumore nō extstēte in collo repente innascit vt degluti re non possit mortale.

De dolore stomachi.

lxvi.iiij. In febrib⁹ circa ventrē cauma forte & cordis morsus malum.

De siti

xxi.ij. Potus indigentiam soluit.
xxvij.v. Quibuscunq3 bibere desideriū nocte valde sitiētibus si dormiuerit bonum.

De dispositionibus mirach & hypocundriorum.

lxiiij.iiij. Quibus hypocundria suspensa sunt & subrigentia lumbi dolore superueniente vētres his humectant. Si nō ventositates erūpūt aut vrine multitudo nō supueīat: in febribus vero hec fiunt.

De vomitu.

ij.j. In perturbationibus ventris & vomitibus qui sponte fiunt. siquidem qualia oportet purgari purgentur cōfestim & bene ferunt: si vero non cōtrarium.
lxxix.iiij. Difficile vomentes & medie carnosis inferius timentes estatem.
xxij.iiij. Ex egritudinibus qbuscunq3 si fel nigrum sursu3 aut deorsum exiuit mortale.
x.vij. In hyleon vomitus singultus spasmus desiplētia malū.

De singultu

iiij.v. Spasmus & singultus post nimiā purgatione3 malum.
xiij.vi. Sigultu hito sternutatio supueniēs soluit egritudinē.
xv.vi. A diarria habito diuturna spōtaneus vomitus superueniens soluit diarriam.
xvij.vij. In flegmone epatis singultus malum.

Capitulum decimumquartum de dispositionibus epatis.

De dolore epatis.

liij.vij. Cuicunq3 epar circūdolet his febris superueniens soluit egritudinem.

De apostematibus epatis.

lx.v. In epate vero pasciente & singultus superuenit.
xviij.vi. Vesicā icisam aut cerebrū aut cor aut diafragma aut renes aut itestinorum aliqd gracilū aut vētrē aut epar mortale.
xlvi.vij. Quicūq3 in epate pter saniē vrunt si qdem sanies pura fluxerit & alba euadūt: in tunica enim illic sanies est. Si vero velut amurca fluxerit pereunt.

De hydrope.

xxiij.iij. Autumno vero & scinorū multa & febres quartane & errātes & splenes & hydropes venientes ex splene. &c.
viij.vi. Hydropicis si nascunt i corpe vulnera nō facile sanāt.
xxij.vi. Quicunq3 empici aut hydropici vruntur aut scindūtur his effluente sanie aut aqua multa etiam repente omni

no pereunt.
xi.iiij. Quibuscunqꝫ torsiones ⁊ circa vmbilicū dolores ⁊ lumbos dolorē nō soluūt neqꝫ farmacijs neqꝫ aliter in hydropē siccam perficitur.
xxxv.vi. Hydropicis tussis supueniens mala precedens non sine malo.
xliij.vi. Quicunqꝫ splenetici a disinteria capiūt his supueniēte disinia lōga hydropos innascit aut liēteria ⁊ pereunt.
v.vij. In mania disinteria aut hydropos aut extasis bonum.
xlviij.vij. Hydropicus si tussim siccam habet despatus est.
xlvi.vij. Quibus epar aqua impletum erumpit his aqua venter impletur ⁊ moriunt.

¶De hypocundrijs.

lxiiij.iiij. Quibus in febricitātib⁹ in septima aut nona aut vndecima aut decimaquarta die icteritia supueniēs bonum. Si nō ad dextrū hypocūdriū durū fiat: si vero nō: nō bonum.
lxxiij.iiij. Quibus hypocūdria suspēsa ⁊ subrugientia lumbi dolore supueniēte vētres his humectant: si nō ventositates erūpāt aut vrine multitudo supueniat in feb. vero hec fiunt.
lxiij.v. Lac dare caput dolētibus malū. malū vero ⁊ febricitātibus ⁊ qb⁹ hypocūdria suspēsa rugiūt ⁊ siticulosis. ⁊c.
xl.vi. Quibuscūqꝫ dolor fit circa hypocundria sine flegmone his supueniēs febris soluit dolorem.

Capitulum decimumnonum de dispositionibus fellis ⁊ splenis.

¶De Icteritia.

lxiiij.iiij. Quibus in febribus in septima aut nona aut vndecima aut decimaquarta die icteritia supuenerit bonū: nisi dextrum hypocundrium durum fiat: si vō non bonum.
lxij.iiij. Quibuscunqꝫ in febribus icteritia supuenerit ante septimum diem malum est.
lxxi.v. Icterici non valde inflantur.
xlij.vi. Ictericis si epar durum sit malum.

¶De splene.

xxiij.iij. Autumno vero estiuoꝝ multa ⁊ febres quartane ⁊ errantes ⁊ splenes ⁊ hydropes veniētes ex splene.
xliij.vi. Quicūqꝫ splenetici a disinteria capiūt his supueniēte longat hydropos innascit aut lienteria ⁊ pereunt.
xlviij.vi. Spleneticis disinteria supueniēs bonum.

Capitulum decimuz sextum de fluxu omnium modorum.

xiiij.ij. In uentris fluxibus mutationes egestionum iuuant si non ad malum trāsmutent.
xxi.iiij. Egestiones nigre uel quasi sanguis sponte uenientes ꝛ cum febre ꝛ sine febre pessime sunt ꝛ quātūcunqz colores plures fuerint: magis malū cū farmacijs uero melius est. ꝛ quātūcunqz plures colores fuerint nō malum. est.
xxij.iiij: Egritudinibus qbuscunqz incipiētib⁹ si fel nigrū sursum aut deorsum exiuerit. mortale est.
xxiij.iiij. Quibuscūqz ex egritudinibus acutis aut multi tēporis aut abortibus aut aliter extenuatis si fel nigrū q̄si sanguis exiuerit sequēti die certifico morientur.
xxiiij.iiij. Disinteria si a felle nigro inchoauerit mortale.
xxvi.iiij. Nigre egestiones si a disinteria iam habito vt intestinorum carnes egerantur mortale.
xxviij.iiij. Quibuscūqz fellee egestiones fiunt surditate supueniente quiescunt: ꝛ quibuscunqz surditas fit felleis superuenientibus egestionibus quiescit.
xlix.v. Mulieri in utero habēti tenasmō innatum abortū facit Primus sexte. In diuturnis lienterijs oxiregma veniens prius nō existens signum est bonum.
iij.vi. In lōgijs disinterijs cibi abstinētia malū. ꝛ cū febre pei⁹.
xxxij.vi. Trauli a diarria capiunt longa.
xliij.vi. Quicunqz splenetici a disinteria capiunt his supueniente disinia lōga hydrops innascit aut lienteria ꝛ pereunt.
xlviij.vi. Spleneticis supueniēs disinteria bonum.
v.vii. In mania disinteria aut hydrops aut estasis bonum.
xxiiij.vij. In colerico secessu disinteria malum.
xxx.vij. Si ab albo flegmate habito diarria superuenerit fortis soluit egritudinem.
xxxi.vii. Quibuscūqz spumose egestiones in diarria his flegma a capite defluit.

De doloribus intestinorum.

xi.iiij. Quibuscunqz torsiones ꝛ circa vmbilicum dolores ꝛ lumbos: dolor non soluitur neqz a farmaciis neqz aliter in hydropem siccam perficitur.
lxix.iiii. In febrib⁹ acutis spasmus ꝛ circa viscera dolores fortes malum.
v.vi. Dolores in lateribus ꝛ pectoribus ꝛ in aliis partibus: si

multum differunt ad discernendum mali sunt.
vii. vi. Dolores ⁊ tumores circa vētrē existētes supiores qdē leuiores: nō supiores vō fortiores. ¶ De yleos.
xliiii. vi. Quibuscūq; ex estrāgurria ylion innascit: hi in septē dieb⁹ pereūt: si nō febre supueniēte urina multa fluxerit.
x. vii. In ylion vomitus singultus spasm⁹ ⁊ desipientia malū.
¶ De coliqua nihil.

Capitulum decimumseptimum de dispositionibus ani.

xi. vi. Melancolicis ⁊ freneticis emorroydes innate bonū.
xii. vi. Emorroydes habenti antiquas si nō vna relicta fuerit periculum est: hydropisim aut ptisim aut maniam.
xxi. vi. Maniacis varicib⁹ aut emorroydib⁹ inat; māie fit solo

Capitulum decimumoctauum de dispositionibus renum.

vi. iiii. Quicunq; nefretici sunt non sanant post. xl. annos: intelligendo per nefresim passionem renū omnē indifferēter.
lxxx. iiii. Quibuscunq; in urinis arenosa subsistāt sedimia his uesica aut renes linthiasim patit.
vii. sexte. Nefretici ⁊ circa vesicā dolores laboriose sanātur in senibus. Et per nefresi; hic itellige vlcerationē: ⁊ ī fine ꝯmēti Galien⁹ sic alibi dixit hypocras senes his passiōib⁹ ꝯmoriunt.
xxxv. vii. Quibuscunq; in urinis ampulle supnatāt nefreticā; ⁊ longam egritudinē fore significant.
xxxvi. vii. Quibuscūq; pinguis hypostasis ⁊ conglobata his nefreticā significat: ⁊ acutam fore egritudinem.
xxxvii. vii.. Quibuscūq; nefreticis existentibus predicta signa acciderint: ⁊ dolores acuti circa musculos spinales sint: siquidem circa lūbos extrinsecos sunt: apostema futuꝝ extrinsecū significant. Si vō dolor magis circa iteriores locos fuerit apostema futurum expectabis magis intus.
lv. vii. Quibuscūq; inter renes ⁊ uentrē flegma cōcludit ⁊ dolorē pstans nō habet exitū in neutrū uentriū his ſm uenas in uesicā conuerso flegmatis solutio fit morbi.

Capitulum decimumnonum de dispositionibus vesice.

xvii. iii. Egritudines uero in pluuialibus ut multum fiunt ⁊ febres longe ⁊ vētris fluxus. ⁊ putredines epilētici: appopleti-

ci.ꝛ squinantes. In siccis vero ptisici.obtalmie.arthetice.stran
gurrie ꝛ disurrie.
xxiij.iij. Autūno vero ꝛ estiuo℞ multa.febres quartane ꝛ er-
rātes ꝛ splenes hydropes ꝛ ptisis ꝛ strangurrie ꝛ lienterie.
xxvij.iij. Seniorbus vero factis perithimia spondilis ꝛ lithi
ases lumbrici.
xxxij.iij. Seniorbus disule catarri cuꝫ tussi:strangurrie disur
rie:articulorū dolores.nefresis vertigines apoplexie cacecie.
pruritus totius corporis.melancolie.vigilie:ventris ꝛ nariū
humiditates:oculo℞ hebetudo:glaucosis grauitas auditus.
lxx.iiij. Quibuscunqꝫ vrine grosse globosse pauce non sine fe-
bribus multitudo veniens ex his tenuis iuuat:maxime vero
talia eueniunt qbus ex pncipio vel post pncipium aut celeri⁹
hypostasis habent.
lxxi.iiij. Quibuscūqꝫ in febribus vrine cōturbate velut subiu
galiū his capitis dolores aut adsunt aut aderunt.
lxxij.iiij. Quibus septimo egritudo terminat̄ his nūbem hēt
rubeā:quarta aut dies vrina ꝛ alia signa ſm rationem.
lxxij.iiij. Quibus vrine limpide aut albe male vero in freneti
cis apparent.
lxxiiij.iiij. Quibus hypocundria suspensa ꝛ subrugiētia lum-
bi dolore supueniēte ventres his humectant̄:si non ventosi-
tates erumpant:aut vrine multitudo superueniat.
lxxv.iiij. Quibus spes est ad articulos apostema conuerti eru
et ab apostemate vrina grossa ꝛ multa ꝛ alba facta velut in la
boriosis febribus ꝛ maxime si in quartanis qbusdā icipit fieri
Si vero sanguis ex narib⁹ fluat valde celeriter soluunt̄.
lxx.iiij. Si sanguinem aut pus minxerint:renum aut vesice vl
cerationem significat.
lxxvi.iiij. Quib⁹ in vrina grossa quasi carniū frustra vel sicut
pili sunt:his de renibus exeunt.
lxxvij.iiij. Quibus in vrina pingui existente furfura mingun
tur his vesica stabit.
lxxv.iiij. Quicunqꝫ sanguinē sponte mingunt:his de renib⁹
vene rupturam significat.
lxxx.iiij. Si sanguinē mingunt aut trūbos ꝛ strāgurriā habēt
ꝛ dolor incidit in pectinē ꝛ sub ventre ꝛ peritoneon:circa ve
sicam dolorem significat.
lxxx.iiij. Quibuscūqꝫ in vrinis arenosa obstāt:his vesica aut
renes lithiasim habet.

lxxxij.iiij. Si sanguinem aut pus mingũt aut squamas ꝛ odoꝛ grauis vesice vlcerationem significat.
lxxxiij.iij. Quibus in vrinali via vel vga pustule nascũtur sanie facta ꝛ erupta solutio fit moꝛbi.
lxxxiiij.iiij. Vrina facta multa noctu modicum secessum significat ꝛ econuerso.
lviij.v. In ano flegmones pacięti ꝛ matrice flegmonẽ habẽte: strãgurria supuenit. In epate vo flegmones paciẽte singultus supuenit ꝛ in renibus habẽtibus saniẽ strangurria accidit.
vj. sexte. Nefretici ꝛ circa vesicam doloꝛes laboꝛiose sanãtur. In febꝛibus alis in senibus.
xviij.vj. Vesicam incisam aut cerebꝛum aut coꝛ aut diafragma: aut epar: aut ventrem: aut renes: aut intestinoꝛum aliqd gracilium moꝛtale.
xliiij.iiij. Quibuscunqꝫ ex strangurria hyleos innascitur: hij in septem diebus pereunt: si non febꝛe superueniente multuꝫ vrina fluxerit.
xxxij.vij. Quibuscunqꝫ in febꝛibus in vrinis crinoydes hypostases fiunt: longam egritudinem significat.
xxxiiij.vij. Quibuscunqꝫ vrine distantes fiunt: his in coꝛpoꝛe turbatio fit foꝛtis.
xxxv.vij. Quibuscunqꝫ in vrinis ampulle supernatant: nefreticam significat: ꝛ longam egritudinem foꝛe.
xxxvj.vij. Quibuscunqꝫ pinguis hypostasis ꝛ cõglobata: his nefreticam significat ꝛ acutam egritudinem foꝛe.
xl.vij. Si sanguinem ꝛ trumbos mingãt ꝛ strangurriaꝫ habet ꝛ doloꝛ incidit in peritoneon: ꝛ subuentrẽ ꝛ pectinem ea que circa vesicam sunt: egrotare significant.
xliiij.vij. Strãgurriã ꝛ disuriam vini potio ꝛ sic flebothomia soluit: incidere vo veram que intus in talo est bonum.

Capitulum vigesimum de dispositionibus membꝛoꝛum generationis in viris.

lxiij.v. Similiter ꝛ in maribus: aut enim ꝓpter raritatẽ coꝛpoꝛis spũs extra fertur vt non incidat semen: aut pꝛopter densitatem humidum nõ diffundetur extra: aut pꝛopter frigidũ non calefit ita vt congregetur ad hunc locum: aut pꝛopter caliditatem hoc ipsum fit.
xix.vj. Quãdo incisum fuerit os aut cartilago: aut neruꝰ: aut maxille tenues aut pꝛepuciũ neqꝫ crescit neqꝫ cõglutinatur.

¶ Capitulum vigesimumprimum

de membris generationis in femellis.

xiij.iij. Si vo austrina hyems & pluuiosa & tranquilla fiat: ver vo siccum & boreale mulieres siquidem quibus partus ad ver inest: ex omni occasione abortiūt. Si vo genuerint morbidos pueros & imbecilles pariunt: vt aut statim resoluentur id est moriantur: aut morbidi & tenues viuant existentes. Alijs vo iunioribus quidem disinterie & obtalmie sicce fiunt: senioribus vo catarri celeriter dissoluentes.

Primus.iiij. Pregnātes si cōuenit purgare: a q̃rto mēse vsq̃ ad septimū: minus vo has: minora vā & seniora vereri opꝫ.

xxviij.v. Muliebria educit ex aromatibus calefactio: multotiens vo & ad alia vtilis esset si nō capitis grauedinē faceret.

xxix.v. Mulier in vtero habens flebotomia aborsum facit: sed magis cuius maior est fetus.

xxx.v. Mulieri in vtero habenti: ab aliqua egritudinuꝫ acutarum accipi mortale est.

xxxj.v. Mulieri sanguinem vomenti menstruis superuenientibus solutio fit.

xxxij.v. Mulieri menstruis deficientibus sanguinem ex naribus fluere bonum est.

xxxiij.v. Mulieri in vtero habenti si venter fluat: periculuꝫ est abortiendi.

xxxiiij.v. Mulieri que a matrice molestatur: aut difficulter generanti: sternutatio superueniens bonum.

xxxv.v. Mulieri menstrua habēti sine colore ꝓprio & nō s̄m se semꝑ facta purgatione indigere significat.

xxxvj.v. Mulieri in vtero habenti si subito mamille graciles fiant abortit.

xxxvij.v. Mulieri in vtero habēti si altera mamilla gracilis fiat: geminos habenti alterum abortiet: & si quidē dextra gracilis fiat masculum: si vo sinistra feminam.

xxxviij.v. Similiter que neq̃ pregnans neq̃ generauit lac habet: huiusmodi menstrua defecerunt.

xxxix.v. Mulieribus quibus conuertitur sanguis ad mamillas maniam significat.

xl.v. Mulierem si vis scire si concepit mellicratum quando dormitura est da ei bibere: & siquideꝫ si torsiones habuerit circa ventrē: concepit. Si vo non minime.

xlij. v. Mulier siquidem masculuz concepit bene colorata est: si vo feminam discolorata.
xlij. v. Si mulieri pregnanti erisipila fit in matrice mortale.
xliij. v. Que preter naturam tenues existentes cõcipiunt abortiunt anteq̃ grossescant.
xliiij. v. Quecunq3 corpora moderate habentes abortium secundo mense aut tertio sine omni occasione manifesta: his cotiludones musilaginibus pleni sunt: ꝛ non possunt pre grauedine tenere fetum: sed abrumpuntur.
xlv. v. Quecũq3 existẽtes ꝑter nã3 crasse nõ cõcipiunt his pinguedo os matricis obturat: ꝛ priusq̃ extenuent nõ cõcipiunt.
xlvj. v. Si matrix in vertebro posito fecerit saniez: necesse est commotum fieri.
xlvij. v. Fetus mares qdẽ in dextris: feïe vo i sinistris magis.
xlviij. v. Ad matricis precipitationes obtarmicum appone: apprehendens os ꝛ nares.
xlix. v. Mulieri in vtero habẽti tenasmõ inat⁹ abortire facit.
l. v. Mulieris menstrua si vis retinere: siciam maiorem ad mãmillas appone.
li. v. Quecũq3 in vtero habẽt: his cõcluditur os matricis.
lij. v. Mulieri in vtero habenti: lac ex mãmillis multum fluens fetum significat debilem. Si vo vbera dura fuerint sanuz significat fetum.
liij. v. Quecũq3 corrupture sunt fetus: his vbera gracilia fiũt. Si vo rursus dura fiunt: ꝛ si dolor fit in vberibus aut in vertebris: aut in genibus aut in oculis non corrũpuntur.
liiij. v. Quibuscunq3 os matricum durum est: his necesse est os matricum concludi.
lv. v. Quecunq3 in vtero habentes a febribus accipiuntur: ꝛ fortiter calefiunt sine occasione manifesta: generãt periculose: ꝛ difficulter: aut abortiunt periclitantes.
lvj. v. In fluxu muliebri spasmus ꝛ animi defectio si superueniat malum.
lvij. v. Menstruis plurimis eueniẽtibus accidũt egritudines ꝛ non venientibus a matrice accidunt egritudines.
lix. v. Mulier si nõ conceperit: velis autem scire si concipiet contegens vestimentis suffumiga deorsum: ꝛ siquidem transire videatur odor per corpus ad os ꝛ nares cognosce quoniã ea non propter se non generat.
lx. v. Mulieri in vtero habenti si purgationes exeunt: impos

bile est fetum sanum esse.
lxj.v. Si mulieri purgatioes nō exeunt: neq; febre neq; rigore superueniente: anxietates abhominationes defectiones animi ei acciderint: reputa hanc in vtero habere.
lxij.v. Quicunq; densas & frigidas matrices habent non cōcipient. Et quecūq; humidas habent matrices nō cōcipient: extinguitur enim in eis semen. Et quecunq; siccas & magis ardētes: non concipiunt. Indigentia enim nutrimenti corrumpitur semen. Et quecunq; ex vtrisq; temperiem habent moderate huiusmodi fiunt generantes.
xxviij.vij. Mulieri i vtero hñti: tenasmus supueniēs abortit

Capitulum vigesimumsecundū

de dispositionibus apparētibus in extremitatibus mēbrorum.
xlvj.ij. Duorum dolorum qui simul fiunt nō sm eundem locū vehementior denigrat alterum. Positus est hic amphorismus ad euidentiam dolorum iuncturarum.
xx.iiij. Non febricitantibus existentibus si fiat strophus: vel genuum grauitas: & lumborum dolor deorsum farmacia indigere significat.
xxxj.iiij. Laboriosis in febribus: circa articulos & circa maxillas maxime apostases fiunt.
xxxiij.iiij. Si vō prius doluerit aliquid ante egritudinē: illic confirmatur egritudo.
xliiij.iiij. Quibuscunq; febres longe his dolores & pustule fiunt in articulis.
xxv.v. In articulis dolores & tumores sine vlceratione podagrā & spasmū & horum plurima frigida aqua infusa refrigerat & attenuat: & dolorē soluit. Stupor.n. mediocris dolorē minuit
xxj.vj. Maniacis emorroydibus: aut varicibus innatis: manie solutio fit.
xxij.vj. Quicunq; dolores a dorso in cubitos transeunt: flebothomia soluit.
xxviij.vj. Eunuchi non podagrisant neq; calui fiunt.
xxix.vj. Mulier nō podagrisat si mēstrua nō defecerūt in ea.
xxx.vj. Puer nō podagrisat ante aphrodisiam: idest an̄ coitū.
xxxiiij.vj. Quicunq; calui fiunt: his varices non nascunt magne: quibuscunq; vō innascuntur rursus capillati fiunt.
xlvj.viij. Quibuscunq; gibbi ex asmate fiunt aut tussi: ante iuuentutem pereunt.

xlix.vj. Quicunqz tumores podagrici fiunt in.xl. diebus deferuescentes resident.
lv.vj. Podagrica ꝛ maniaca vere ꝛ autumno mouentur: vt in pluribus.
lix.vj. Quibuscūqz a sciatica molestatis vertebrū resilit foras: ꝛ rursus incidat in locū suū: his mustilagines facte sunt.
lx.v. Quibuscūqz a sciatica molestatis vertebrū resilit foras: his tabescit crus ꝛ claudicant si non vtantur.

FINIS.

Tabula itaqz febrium ẜm morez solitum sic meo facili ingenio cōscribam: si prius eos numerauero amphorismos de febribus ipsis loquētes: vt ante oculos tuos ponaz: que in ipsis te doctissimū reddant.

xij.prime. Paroxismos ꝛ cōsistētias declarant egritudines: ꝛ tempora anni ꝛ circuitum adinuicem incrementa.
xiiij.prime. Qui crescunt plurimū habēt innatū calorē. ꝛc. in fine: ꝛ propter hoc ꝛ senibus non similiter febres fiunt acute: frigidum enim habent corpus.
xxiij.ij. Acute egritudines in quattuordecim diebus iudicantur: ꝙ ꝛ de febribus intellige.
xxv.ij. Estiue quartane vt multū sunt breues: autūnales vo longe: maxime vo que ad hyemem coniunguntur.
xxvj.ij. Febrē in spasmo melius est fieri ꝙ̄ spasmū in febre.
xxviii.ii. Febricitantibus nō fortiter neqz omnino in superficie ꝑmanere: ꝛ nihil minuere corpus: aut tabescere magis: eo ꝙ ẜm rationem fit malum est: hoc enī longitudinē egritudinis significat: hoc autē imbecillitatem.
xxx.ii. Circa principia ꝛ fines oīa imbecilliora: circa status omnia fortiora: qui de febribus audiendus est. ꝛc.
xxxiiii.ii. In morbis minus periclitanẜ egrotātes: quibuscūqz ꝓprie nature ꝛ etatis ꝛ habitudinis ꝛ hoꝝ egritudo inest magis ꝙ̄ quibus nō ꝓpria ẜm aliquid horum inest.

84

vii.iii. Cum estas sit veri similis sudores multos in febribus expectare oportet.
viii.iii. In siccis tēporibus febres acute fiunt: 7 siquidē annus talis existens amplius fuerit: qualē cōstitutionē fecerit in pluribus: 7 tales egritudines expectare oportet.
x.iii. In autūno acutissime fiunt egritudines 7 maxime mortifere vt in pluribus: ver v° sanissimum 7 minime mortifer: quos duos etiam de febribus intellige.
xii.iii. De tēporibus: siquidē hyems sicca 7 borealis fuerint: ver v° pluuiosū 7 austrinum: necesse est estate febres acutas 7 obtalmias 7 disinterias fieri: maxie mulierib° 7 humidis nā.
xxii.iii. Estate v° quedam hoꝝ 7 febres continue: 7 causon 7 tertiane plurime: 7 vomitus 7 diarrie: 7 oculoꝝ 7 aurium dolores oris vlceratiōes 7 pudēdoꝝ putredines 7 desudatiōes.
xxix.iiii. Quibuscunq3 in febribus sextanis: id est: in sexta die rigores fiunt districti sunt.
xxxi.iiii. Laboriosis in febribus circa articulos 7 maxillas maxime apostases fiunt.
xliiij.iiii. Febres quecunq3 non deficientes tertia die sunt fortiores: periculose: quecunq3 v° sic defecerint: significant quoniam non periculose.
xliii .iiii. Quibuscunq3 febres longe: his dolores 7 pustule fiunt in articulis.
xl.vi.iiii. Si rigor inciderit febre nō deficiente iam debili existente virtute mortale.
xlviii.iiii. In nō deficiētibus febribus: si que qdē extra frigida fuerint: que v° interius ardeāt 7 sitim habeant mortale.
xlv.iiii. Quibuscūq3 in febribus resurgētibus: aut pustule: aut dolores fiunt in articulis: hi amplioribus cibis vtuntur.
xlix.iiii. In nō deficientibus v° febribus si labiū aut oculus: aut supciliū aut nasus distorqueat: aut nō videat: aut nō audiat iā debili existēte corpore quecūq3 hoꝝ fiant prope ē mors.
l.iiii. Vbi in febre non deficiente dispnia superuenerit. 7 disipientia mortale.
li.iiii. In febribus apostema non solutum ad primas crises: lōgitudinem egritudinis significat.
lii.iiii. Quibuscunq3 in febribus aut in aliis egritudinibus voluntarie oculi lachrymantur nihil inconueniēs. Quibuscūq3 v° non sm voluntatem inconueniens.
liii.iiii. Quibus in dentibus in febribus limositates fiunt for-

 85

tiores ꝛ diuturniores fiunt febres.

lv.iiij. In bubonib⁹ febres facte: oēs male exceptis ephimeris

lvj.iiij. Febricitāti sudor superueniens nō deficiente febre: malū. Prolongatur enī morbus ꝛ humorē plurimū significat.

lviij.iiij. A causone habito rigore superueniente solutio fit.

lviij.iiij. Tertiana vō si non iudicatur in septem periodis: longissima erit.

lx.iiij. Quibuscunqꝫ aures in febribus surdescunt: sanguis ex naribus fluens aut venter turbatus soluit egritudinem.

lxij.iiij. Quibuscunqꝫ in febribus quottidie rigores fiūt: quottidie febres soluuntur.

lxiij.iiij. Quibuscunqꝫ in febribus hyctericia superuenerit ante septimum diem malum.

lxiiij.iiij. Quibuscūqꝫ in febribus in septimo aut nono aut vndecimo: aut decimoq̄rto die hyctericia superuenerit bonū: si nō dextrum hypocūdriū durꝫ fiat. Si vō fit non bonum.

lxvi.iiij. In febribus circa ventrē cauma forte ꝛ cordis morsus vel tremor malum.

lxvij.iiij. In febribus ex somnis timores aut spasmus malū.

lxviij.iiij. In febribus spiritus offendens malum ꝛ spasmum enim significat.

lxix.iiij. In febribus acutis spasmi: ꝛ circa viscera dolores fortes malum.

lxxj.iiij. Quibus vrine in febribus conturbate ꝛ conuerse velut subiugaliū: his capitis dolores aut adsunt aut aderunt.

lxix. iiij. A quartanis habiti nō valde a spasmis apprehēdūtur: si vō apprehendant prius ꝛ superueniat q̄rtana: soluitur.

xxvj.vj. Quibuscunqꝫ in causone tremores fiunt: alienatio soluit.

liiij.vj. In acutis passionibus cum febre luctuosa suspiria: malum.

xxxv.iiij. Febricitanti si ceperint sudores boni sunt: tertiani quintani: septeni. ꝛ qui nono die. ꝛ.xj. ꝛ.xiiij. ꝛ.xvij. ꝛ.xx. ꝛ.xxj. ꝛ.xxiiij. ꝛ.xxvij. ꝛ.xxx. ꝛ.xxxj. ꝛ.xxxiiij. ꝛ.xxxvij. ꝛ.xl. isti enim sudores egritudines indicant: qui vō ita non fiunt dolorem significant ꝛ longitudinem egritudinis ꝛ conuersionem.

FINIS.

¶ Capitulum de dieta in febribus ipsis conuenienti.

¶ Amphorismi.

Quartus prime. Tenues & certe diete in diuturnis semp passionibus: & in acutis egritudinibus quibus nō conueniunt difficiles: ad vltimū tenuitatis q̄ adducunt diete difficiles: & iter resumptiones in vltimo existentes difficiles.
v. prime. In tenuibus dietis peccāt egrotantes: & ideo magis leduntur. Omne eni peccatū q̄ntūcunq3 sit magnum fit magis in tenuibus dietis q̄ grossioribus: ppter hoc & insanis fallaces sunt valde & certe & constitute diete: qm̄ peccantia difficilius ferunt: propter hoc igitur tenues & certe diete fallaces sūt amplius parum solidioribus.
vj. prime. Ad vltimas egritudines: vltime curationes ad perfectionem sunt potentes.
vij. prime. Vbi v̄o s̄m acumē egritudo cōtinuos & vltimos labores habet: vltima & tenuissima dieta necessariu3 est vti: vbi aūt non: nō: sed cōuenit grossius reficere & tantū subcōdescendere q̄tum egritudo mollior fuerit vltimis.
viij. prime. Quando in statu steterit egritudo: tunc tenuissima dieta necessarium est vti.
Nonus. prime. Contēplari igitur oportet egrotantē si sufficiat dieta ad statum egritudinis: & vtrū ille deficiat prius & nō sufficiat dieta: aut egritudo deficiat & obtundatur.
x. prime. Quibus ergo cōtinuis est status: cōtinuo & tenuiter reficere oportet. Quibus v̄o posterior status ad id & ante id par auferēdū: prius v̄o vberi⁹ reficiēdū vt sufficiat egrotās.
xj. prime. In paroxismis subtrahere oportet: apponere enim lesio & quecūq3 s̄m circuitus exacuuntur. in acerbationibus subtrahere oportet.
xiij. prime. Senes facillime ferunt ieiuniū secūdo cōsistentes: minus v̄o pueri: hor v̄o omniu3 maxime infantes: hor v̄o ipsorum quicunq3 sunt animosiores existentes.
xiiij. prime. Qui crescūt plurimū habent innatū calorē: plurimo igitur indigēt nutrimēto: si v̄o non consumitur corpus. Senibus v̄o paruus calor inest: propter hoc igitur paucis fomentis indigent. A multis enim cibis stinguitur calor: pro-

pter hoc igit̃ febres senibus nõ similiter acute fiunt: frigidũ enim corpus habent.

xv.j. Ventres hyeme & uere calidissimi sunt natura & somni longissimi. In his ergo temporibus oblatiões plures dande sunt: & eniz innatus calor est multus: nutrimẽto igit̃ ampliori indiget. Signum & etates & athlete.

xvi.i. Humide diete omnibus febricitantibus ꝯferunt: maxime uero pueris & aliis sic assuetis refici.

xvii.i. Quibus semel aut bis aut amplius aut minus aut ꝑm partem: danduz uero est aliqd tempori & hore & regioni & etati & consuetudini.

xviii.i. Estate & autumno cibos grauissime ferunt: hyeme uero facile: vere vero secundo.

xix.j. His qui in circuitib⁹ exacuunt: nihil dare neqz cogere: sed auferri ex appositionibus, vel ex appositis ante crisim.

Finis

Incipit liber primus aphorismorum dñi hypocratis. j

Vita breuis ars vero longa Tẽpus aũt acutũ. Experimẽtũ fallax. Judiciuz aũt difficile. Oportet aũt non solum seipsum ꝑbere faciẽtẽ que opz. Sed etiã egrotãtem: & presentes: & ea que extrinsecus sunt. ij

In ꝑturbationibus vẽtrũ & vomitibus qui sponte fiũt: si quidem qualia: oportet purgari purgẽtur. Et cõfert: & bene ferunt. Si vo non contrariũ. Sic & inanitio siqdem qualem opz fieri fiat: & cõfert & bene ferũt. Sic vo nõ ꝯtrariũ. Contemplari igit̃ oportet & tẽpus: & regionẽ: etates: & egritudines: in qbus oportet: aut non. iij

In exercitatibus ad summũ bone habitudines sunt fallaces si in vltimo fuerint. Nõ eni possunt manere in eodẽ: neqz qescere. Qui vo non qescunt: nequaq̃ pñt in melius addere: relinquit̃ ergo ad peius horũ igit̃ causa bonã habitudinẽ soluere cõfert: & nõ tarde: vt rursus ꝑncipiũ nutrimenti accipiat corpus. Neqz cõpressiones ad vltimũ ducere. Fallax eni est. Sed qualis natura fuerit sustinẽtis ad hoc ducere. Similiter & inanitiones ad vltimum ducẽtes sunt fallaces: & iterũ resumptiões in vltimo existentes fallaces. iiij

T Enues ⁊ certe diete in diuturnis.sempꝫ passionibus ⁊ in acutis egritudinibꝰ qbus nō ꝯueniunt difficiles ad vltimū tenuitatis que adducunt diete difficiles. Et iterū resumptiones in vltimo existētes difficiles. v

I N tenuibꝰ dietis peccāt egrotātes:⁊ iō magis ledūt. Oē enī pctm̄ qūcūqꝫ sit magnū fit magis in tenuibꝰ dietis: quā in grossioribꝰ. Propter hoc ⁊ in sanis fallaces sunt valde certe ⁊ ꝯstitute diete: qm̄ peccātia difficiliꝰ ferūt. Propter hoc igit tenues ⁊ certe diete fallaces sūt: āpliꝰ parū solidioribꝰ. vi

A D vltimas egritudines vltime curationes ad ꝑfectionē sunt potentes. vij

U Bi vō scdm̄ acumē egritudo cōtinuos ⁊ vltimos labores hēt: vltima ⁊ tenuissima dieta necessariū est vti. Vbi aūt nō: sed ꝯuenit grossius reficere: ⁊ tm̄ sub cōdescēdere q̄tū egritudo mollior fuerit vltimus. viij

Q Uando in statu est egritudo: tunc tenuissima dieta necessarium est vti. ix

C Ontemplari opꝫ igit egrotantem: si sufficiat dieta ad statum egritudinis: ⁊ vtruꝫ ille deficiat prius ⁊ nō sufficiat dieta: aut egritudo deficiat ⁊ obtundat. x

Q Uibus ergo cōtinuis est status: continuo ⁊ tenuiter reficere oportet. Quibus vero posterior status ad id ⁊ ante id parum afferendum. Prius vero vberius reficiendum vt sufficiat egrotans. xi

I N paroxismis subtrahere cibuꝫ oportet: apponere enī lesio est. Et quecunqꝫ secūdū circuitus exacuunt: in exacerbationibus subtrahere oportet. xij

P Aroxismos vero ⁊ consistētias declarant egritudines: ⁊ tempora anni: ⁊ circuituum adinuicem incrementa siue quotidie: siue preter diem siue per amplius tēpus fiant Sed ex post apparentibus quemadmodum in pleuretico sputum subrubeum si continuo appareat inchoantem qdem abbreuiat. Si vero posterius appareat: prolongat. Et vrine egestiōes ⁊ sudores ⁊ descriptas ⁊ eucritas longas ⁊ breues egritudines apparentia declarant. xiij

S Enes facillime ferūt ieiunium. scdo ꝯsistentes. minus vō pueri: horū vō oīum: maxime infantes: Horum vō ipsorū quicunqꝫ sunt: animosiores existētes. xiiij

Q Ui crescunt plurimum habent innatū calorem: plurimo igitur indigent nutrimento. Si vero non consumitur

corpus. Sensibus vo paruus calor iest: ppter hoc igit paucis fomētis idigēt: multis cibis eni extinguitur calor. Propter hoc igit & febres senu nō similiter acute fiūt: frigidum enim corpus habent. xv

VEntres hyeme & vere calidissimi sunt natura: & somni lōgissimi. In his ergo tpibus oblationes plures dande sunt. Et enim innat calor est multus: nutrimēto igit amplio-ri idigent signum & etates & athlete. xvi

HVmide diete oibus febricitātibus cōferūt: maxime vero pueris & alijs sic assuetis refici. xvij

QVibus semel: aut bis: aut amplius: aut min: aut sm par-tem. Dandum vo est aliqd tpe: & hore: & regioni: & etati: & consuetudini. xviij

ESTate vo: & autumno cibos grauissime ferūt: in hyeme vo facile. Vere vero secundo. xix

HIs qui in circuitibus exacuunt: nihil dare: neqz cogere: sed auferri ex appositis ante crisim. xx

EA quorꝫ crisis fit & quorum facta est equaliter nō moue-re: neqz nouū facere: neqz farmacijs neqz alijs puocatiōi-bus vti: sed sinere. xxi

QVe ducere opz vndecūqz natura maxime repit. ide duce-re per cōuenientes regiones. xxij

DIgesta medicari: & mouere nō cruda: neqz in pncipijs ni-si sint furiosa: multa vo nō sunt furiosa. xxiij

QVe egerunt nō multitudiné cōsiderare opz: sed quomō egerunt. Et si qualia opz purgari purgentur: & confert: & bene ferūt. Et vbi opz vsqz ad defectionem ducere. Et hoc fa-cere si sufficiat egrotans. xxiiij

IN peracutis passiōib raro & in principijs farmacijs vti Et hoc prius bene diiudicantes facere. xxv

SI qualia opz purgari purgentur: & cōfert: & bn ferunt. Si vero cōtrarium importune.

Explicit primus liber.

Incipit scds liber aphorismorꝫ dni hypocratis.

IN quo morbo somnus la-borem prestat mortale. Si vero somnus iuue-rit non mortale. ij

VBi decipientiam somnus sedat bonum: vbi vero ꝑstat malum. iij
Somnus ⁊ vigilie vtraqꝫ mō magis facta malū. iiij
NOn plenitudo: non indigentia: neqꝫ aliud quodcūqꝫ magis natura fuerit nihil bonum. v
Labores spontanei narrāt morbos. vi
Quicūqꝫ dolentes aliqd corporis plurimū dolorē nō sentiunt mens egrotat. vij
Quecūqꝫ multo tempore extenuantur corpora tarde re- uerti cōsueuerunt. Que vō modico modice. viij
Si ex egritudine cibū accipiēs qs nō conualescat signum est qꝫ corpus plurimo cibo vtit. Si vō nō accipienti hoc fit: significat qm̄ corpus inanitione indiget. ix
Corpora vbi qs vult purgare: opꝫ fluxa facere. x
Non pura corpora ꝙtūcūqꝫ nutries magis ledes. xi.
Facilius est repleri potu ꝙ̄ cibo. xij
Que relinquunt in morbis post crisin: subuersiōes facere consueuerunt. xiij
Quibuscūqꝫ crisis fit: his nox difficile est ante acumē: superueniēs vero leuior: vt in pluribus. xiiij
IN ventris fluxibus: mutationes egestionum iuuant: si nō ad mala transmutant. xv
VBi fauces egrotāt aut pustule in corpe nascunt: considerare opꝫ egestiones. Si eni colerice fuerint corp⁹ egrotat. Si vō sanis similes: certū est corpus nutriri. xvi
Vbi indigentia: non oportet laborare. xvij
VBicūqꝫ cibus ꝑter naturam intrat: hic egritudinē facit: Manifestat vero sanatio. xviij
Orum que nutriuntur copiose ⁊ velociter: veloces secessus fiunt. xix
ACutorum morborum non oīno certe sunt sanitatis pronunciationes: neqꝫ mortis. xx
Quibuscūqꝫ iuuenibus existētibus ventres fiunt humidi his senescentibus exsiccant. Quibus iuuenibus vētres fiunt sicci. his senioribus factis humectant. xxi.
Potus indigentiam soluit. xxij
Ex plenitudine quecunqꝫ egritudines fiunt: euacuatio sanat. Et quecunqꝫ ab euacuatione: plenitudo. Et aliorum contrarietas. xxiij
Acute egritudines in q̄ttuordecim dieb⁹ iudicant. xxiiij

Septime quarta est iudicatiua: et alteri⁹ hebdomade octaua est principium. Contemplaria vero vndecima. hec est enim quarta secunde hebdomade. Cōtēplaria vero rursus septima decima: hec est eniȝ quarta a quarta decima septima vero: ab vndecima. xxv

Estiue vero quartane vt multum fiunt breues: autumnales vero longe: maxime vero que ad hyemem coniunguntur.. xxvi

Febrem in spasmo melius est fieri: quam spasmum in febre. xxvij

Nō scdm rōnē alleuiatis nō opȝ credere: neqȝ uereri ualde: mala que fiunt irrationabiliter. Multa eni taliū incerta sunt: et nō ualde pmanere neqȝ morari ɔsueuerunt. xxviij

Febricitantibus nō fortiter: neqȝ oīno in supficie pmanere et nihil minuere corpus: aut tabescere: magis eo q᷑ bȝ rōnem fit malū est: hoc eni longitudinē egritudinis significat: hoc aūt imbecillitatē ṽtutis significat. xxix

Inchoātibus morbis si qd videt mouere moue. In statu uero habere silentiū melius est. xxx

Circa principia et fines omnia imbecilliora: circa uero status oīa fortiora. xxxi

Ex egritudine vero bene reficienti et nihil addere corpus malum. xxxij

Plerūqȝ oēs male se habentes ſm pncipia: qdem bene recipientes et nihil addentes in fine rursus abstinent: ſm principia quidem abstinentes fortiter. Posterius uero bene reficientes melius commutant. xxxiij

In oī egritudine cōfortari mēte: et bene se hēre ad oblationes bonū. Cōtrarium vero malum. xxxiiij

In morbis minus periclitant egrotantes. Quibuscūqȝ proprie nature: et etatis: et habitudinis: temporis: et regionis: et hore egritudo inest: magis q̄ qbus non propria ſm aliquid horum inest. xxxv

In oībus morbis ea que circa vmbilicū et pectinē sunt: spissitudinē hēre melius est. Nimis ṽo tenue et tabefactū: malū. Fallax enī huiusmodi ad īferiores purgationes. xxxvi

Sana habētes corpora farmacijs purgati exoluunt. Celerius uero malo cibo vtentes. xxxvij

Sana habentes corpora farmacijs vti: difficile est. xxxviij

Parū deterior cibus et potus delectabilior ṽo: melioribus

qd̄e in delectabilibus magis appetendus. xxxix
SEnes iuuenib⁹ plerūq; egrotāt min⁹. Quecūq; vo egritudines eis cronice fiūt: multotiēs cōmoriunt. xl
Branchi ꝛ corrize in valde senibus nō maturant. xli
QUi exoluunt frequenter ꝛ fortiter sine manifesta occasione: repente moriunt. xlij
APpoplexiam soluere fortem impossibile est: debilem vero non facile. xliij
STrangulorū ꝛ dissolutorū nōdū mortuorū: non referūt qbuscunq; spuma fuerit circa os. xliiij
CRassi valde sm naturam cito moriuntur: magis gracilibus. xlv
EPilenticorū iuuenibus alterationē mutatiōes maxime etatis: horarū: locorū: faciūt ꝛ vitarū. xlvi
DVorum dolorū qui simul fiūt: nō sm eūdem locum: maior denigrat alterum. xlvij
CIrca generationem saniei: dolores ꝛ febres accidūt magis: q̄ facta sanie. xlviij
IN omni motione corpis cū ceperit quis dolere: quiescere statim remedium est. xlix
ASsueti assuetos labores ferre: ꝛ si fuerint ibecilles aut senes: īsuetis ꝛ fortibus ꝛ iuuenib⁹ facilius ferūt. l
EX multo tempore cōsueta: ꝛ si fuerint deteriora insuetis minus molestare cōsueuerunt. Oportet igit̄ ad inconsueta transmittere. li
SEcūdū multū ꝛ repēte euacuare: aut replere: aut calefacere: aut infrigidare: aut aliter quomodolibet corp⁹ mouere fallax est: ꝛ oīno nature inimicū. Paulatim vo certum ꝛ ex alio ad aliud transire decet: non aliter. lij
OMnia sm rationem facienti: ꝛ non euenienti sm rationem: non oportet transire ad aliud: manēte eo quod visum est a principio. liij
QVicūq; ventres habent humidos iuuenes quidem existētes: siccos habentibus melius cōmutant. In senectute vero deterius commutant: siccant enim vt in pluribus senescentibus. liiij
IN magnitudine vero corpis iuuenescere qd̄e decēs est: ꝛ nonō insuaue. Senescere vo inutile: ꝛ pei⁹ minorib⁹.

Explicit liber secundus.

Incipit tertius liber.

Utationes temporum maxime generant morbos: ⁊ in horis magne mutatiões aut frigiditates aut est⁹ ⁊ alia ꝑm rationem sic.

ij

Naturarum hec quidem ad estatem: hec vo ad hyemez: bene aut male nate sunt.

iij

Egritudinum alie ad alias bñ nate sunt: aut male.

iiij

Etates quedam ad regiones: ⁊ horas: ⁊ dietas: bene aut male nate sunt.

v

In horis qñ eadẽ die aliqñ qdã estus: aliqñ vero frig⁹ autũnales egritudines expectare opꝫ.

vi

Austrini flatus grauãt auditũ: caliginosi caput grauantes: pigri dissoluẽtes: qñ isti ꝑualent talia in morbis patiunt egrotãtes. Si vero boreas fuerit: tusses: faringes: ventres duri: dissurrie: horrores: dolores: ⁊ pectorũ ⁊ laterũ: qñ isti preualuerint talia in morbis expectare opꝫ.

vij

Qum estas sit veri similis: sudores multos in febribus expectare oportet.

viij

In siccis tpibus febres acute fiunt: ⁊ si qdẽ annus talis existẽs ampli⁹ fuerit: qualẽ cõstitutionẽ fecerit in pluribus: ⁊ tales egritudines expectare opꝫ.

ix

In moderatis temporibus si temporaliter tpa se reddiderint: boni status ⁊ bone egritudinis determinatiões fiunt. In imoderatis vero maxime immoderate: ⁊ difficiles determinationes.

x

In autumno acutissime fiunt egritudines: ⁊ maxime mortifere: vt in pluribus: ver vero sanissimum: ⁊ minime mortiferum.

xi

Autumnus: ptisicis malus.

xij

De temporibus siqdẽ hyems sicca ⁊ borealis fuerit: ver vero pluuiosum ⁊ austrinum: necesse est estate febres acutas: ⁊ obtalmias: ⁊ disinterias fieri: maxime mulieribus: ⁊ humidis natura.

xiij

Si vo austrina hyems ⁊ pluuiosa ⁊ tranqlla fiat: ver vero siccum ⁊ boreale: mulieres siqdez qbus partus ad ver inest: ex omni occasione abortiũt. Si vero genuerint: morbidos pueros: ⁊ imbecilles pariunt: vt aut statim resoluantur

aut morbidi ⁊ tenues viuant existentes. Alijs uero iunioribus quidem dissenterie: ⁊ obtalmie sicce fiunt. Senioribus uero catarri celeriter dissoluentes. xiiij

SI uero estas sicca ⁊ boreales fiat: autumnus uero pluuiosus ⁊ austrinus: capitis dolores in hyeme. tusses: branchi: ⁊ corrize fiunt: quibusdam uero ⁊ ptisis. xv

SI uero autumnus borealis fuerit ⁊ in aquosus: humidis natura ⁊ mulieribus confert: reliquis uero obtalmie fiunt sicce: ⁊ febres acute: ⁊ corrize diuturne: quibusdam uero ⁊ melancolie. xvi

COnstitutiones anni uero omino quidem sicce pluuialibus sunt saniores: ⁊ minus mortifere. xvij

EGritudines uero in pluuialibus vt multum fiunt: ⁊ febres longe: ⁊ uentris fluxus. ⁊ putredines: ⁊ epilepsia: ⁊ apoplexia: ⁊ squinantes. In siccis uero consumptiones: ptisis: ⁊ obtalmie artetici: strangurrie: ⁊ dissenterie. xviij

QUotidiane uero constitutiones boreales corpora constituunt quidem fortiora: ⁊ bene mobilia: ⁊ bene colorata: ⁊ melius audientia faciunt: ⁊ uentres siccant: ⁊ oculos mordent ⁊ circa thoracem dolorem faciunt: ⁊ si quidem prius est dolendum magis dolet. xix

AUstrine uero corpora dissoluunt ⁊ humectant: ⁊ capitis ⁊ auditus grauitates faciunt: ⁊ uertigines in oculis: ⁊ corpore difficilem motum: ⁊ uentres humectant. xx

SEcundum horam quidem ueris ⁊ extreme estatis pueri ⁊ eorum affines etatibus ⁊ bene degunt ⁊ maxime sani sunt. Estate ⁊ autumno vsque ad aliud quidem senes. Reliquo uero autumno ⁊ hyeme medij etate. xxi

Egritudines quedam oes in oibus horis fiunt: quedam uero maxime secundum: quedam earum fiunt: ⁊ exacuunt. xxij

UEre si quidem manie: ⁊ melancolie ⁊ epilepsie: sanguinis fluxus: squinantes: corrize: branchi: tusses: lepre: lichineis alphi: rubores vlcerosi plurimi: pustule: ⁊ artetice. xxiij

EState vero quedam horum febres continue: ⁊ causon: ⁊ terciane plurime: ⁊ vomitus: ⁊ dyarrie: ⁊ oculorum ⁊ aurium dolores oris vlcerationes: ⁊ pudendorum putredines ⁊ dissudationes. xxiiij

AUtumno vero ⁊ estiuorum multa ⁊ febres quartane: ⁊ errantes: ⁊ splenes: ⁊ hydropes: ⁊ ptisis: ⁊ vlcerationes: ⁊ strangurrie: ⁊ lienterie: ⁊ sciades: ⁊ squinantes: ⁊ anhelitus: ⁊

Hylei. ⁊

hylei: ꝛ epilepsie: ꝛ manie ꝛ melancolie. xxv.

Hyeme pleuretide: periplemonie: corrize: branchi: tusses ꝛ dolores pectorum: laterum ꝛ lumborum: dolor capitis vertigines ꝛ appoplexie. xxvj.

In etatibus vo talia accidūt pueris quidē ꝛ nouiter genitis vlcerationes oris: vomitus: tusses: faringes vmbilici: flegmones: vigilie: tumores: ꝛ auriū hūiditates. xxvj.

Dum vo dētes pducūt gingiuar pruritus: febres spasmi: dyarrie: ꝛ maxime quādo pducūt caninos dētes ꝛ pinguissimis puerorꝫ ꝛ duros vētres hn̄tibus. xxvij.

Senioribus vo factis perithimia spōdilis fm̄ collū intus impulsiones: asmata: lithiases: lōbrici: rotūdi: ascarides: acrocordines: satiriasis: scrophule: ꝛ alie pustule. xxviij.

Senioribus vo ad iuuētutē accidētibꝰ ꝛ horꝫ multa: ꝛ febres diuturne magis: ꝛ ex naribꝰ sāguis fluxꝰ. xxix.

Plurime vo pueris passiones terminantur: hec quidem in quadraginta diebus: hec vo in septem mensibus: hec vo in septem annis: hec vo ad iuuentutem accedunt. Quecunqꝫ vo permanent pueris ꝛ non soluuntur: circa iuuentutem: aut feminis circa menstruorum eruptiones: veterascere consueuerunt. xxx.

Adolescētibus vo sanguinis sputa: ptisis: febres acute: epilepsie: ꝛ alie egritudines: ꝛ maxime pdicte. xxxj.

Ultra vo hanc etatem asmata: pleuretides: periplemonia: litargie: frenesis: causon dyarrie diuturne: colere: dissinterie: lienterie ꝛ hemorroydes xxxij.

Senioribus disnie: catarri cum tussi: strangurrie: dissurie: articulorum dolores: nefreses: vertigines: appoplexie: cacessie: pruritus totius corporis: melancolie: vigilie: ventris ꝛ narium humiditates: oculorum hebetudo: glaucositas: ꝛ grauitas auditus.

¶ Explicit tertius liber aphorismorum.

¶ Incipit quartus.

Pregnantes si cōuenit purgare, a quarto mense vsqꝫ ad septimū mi⁹ vo has. Minora vo ꝛ seniora veteri opꝫ. ij.

IN farmacijs talia ducere ex corpore qualia spōte venientia sūt vtilia. Que vo cōtraria veniētia qescere. iij.
Si qualia oportet purgari: purgentur: & confert: & bene ferūt.
Contraria vo grauiter. iiij.
Purgare quidem estate supiora: hyeme vo iferiora. v.
Sub cane: & ante canē: moleste sunt purgationes. vj.
GRaciles & facile & vomentes purgare superius: timentes hyemen. vij.
Difficile vo vomentes & medie carnosos inferius: timentes estatem. viij.
Ptisicos vo metuentes ad supiores farmacias. ix.
Melancolicis vo inferius eadem ratione vehementius contraria apponentes. x.
Medicari in valde acutis si expedit eadem die: differre eniz in talibus malum est. xj.
Quibuscunqz torsiones: & circa vmbilicuz dolores & lumbos & dolor non solutus sit: neqz farmacijs: neqz aliter in hydropem siccam perficitur. xij.
QVibus ventres lienterici hyeme: superius medicari malum. xiij.
AD heleboros his qui non facile sursū z purgantur ante bibitionez oportet prehumectare corpora plurimo nutrimento: & requie. xiiij.
QVum biberit quis heleborum ad motiones quidē corp⁹ magis oportet ducere. Ad sōnos vo & imobilitates minus. Declarat aūt nauigatio: qm̄ motus corpa turbat. xv.
QVum volueris magis ducere heleboꝶ moue corpus. Cū vo statuere fac somnum & noli mouere. xvj.
HElechorus periculosus est sanas carnes habentibus: spasmum enim facit. xvij.
NOn febricitantibus existentibus si fiat fastidiuz & cordis morsus & tenebrositas oculoꝶ & os amaricatū: sursum farmacia indigere significat. xviij.
Supra dyaphragina dolores sursum farmacia idigere significat. Quicunqz vo inferius significāt inferius. xix.
Quicunqz in farmacijs non sitiunt cum purgantur: non quiescant: donec sitiant. xx.
NOn febricitantibus existentibus si fiat strophus: vel genuum grauitas & lomborum dolor: deorsum farmacia indigere significat. xxj.

Egestiones nigre vel qualis sanguis sponte venientes: et cum febre et sine febre pessime. Et quantumcunque fuerint colores plures magis malum. Cum pharmaco vero melius: et quanto plus fuerint colores nō malum. xxij.

Egritudinibus quibuscunque incipientibus: si fel nigrum: aut sursum aut deorsum exierit mortale. xxiij

Quibuscunque ex egritudinibus acutis: aut multi temporis: aut abortibus: aut aliter extenuatis: si fel nigrum exierit: aut qualis sanguis niger: sequenti die morientur. xxiiij

Dissinteria si a felle nigro inceperit mortale. xxv.

Sanguis sursum quidem qualiscunque malum: deorsum vero si niger exierit bonum. xxvj.

Nigre egestiones si a dissinteria habito: ut intestinorum carnes egerantur mortale. xxvij.

Quibuscunque in febribus sanguis fluit multitudo: undecunque in resumptionibus vētres his humectantur. xxviij.

Quibuscunque fellee egestiones sunt: surditate superueniente quiescunt. Et quibuscunque surditas felleis egestionibus superuenientibus quiescunt. xxix.

Quibuscunque in febribus sextanis existentibus rigores fiunt disereti sunt. xxx.

Quibuscunque exacerbationes fiunt si qua hora febris acceperit in crastinū eadem hora incipiat discripta. xxxj.

Laboriosis in febribus circa articulos et circa maxillas maxime apostases fiunt. xxxij.

Quibuscunque resurgētibus ex morbis si aliquid doluerit: ibi apostases fiunt. xxxiij.

Si vero et prius doluerit: aliquid ante egritudinem illic confirmatur egritudo. xxxiiij.

Si a febre habito tumore non existente in faucibus suffocatio repente superuenerit mortale. xxxv.

Si a febre habito collum conuertatur ut vix possit deglutire tumore non existente in collo mortale. xxxvj.

Febricitāti si ceperint sudores boni sunt tertiani: qntani septeni: et q nono die. et. xj. et. xiiij. et. xvij. et. xx. et. xxj. et. xxiiij. et. xxvij. et xxx. et. xxxj. et. xxxiiij. et. xxxvij. et. xl. Illi enī sudores egritudines iudicāt. Qui vero ita nō fiunt: dolorē significāt et longitudinem egritudinis et conuersionem. xxxvij.

Frigidi sudores cū febre acuta qdē facti mortē significāt. Cum molliori vero febre lōgitudinē egritudinis significāt. xxxviij.

Et vbi in corpore sudor: ibi egritudinem narrat. xxxix.

Et vbi in corpore calidum vel frigidum: ibi egritudo regnat. xl.

Et vbi in toto corpore mutatiões: & si corpus aut infrigidatur aut statim calidũ fit: aut calor alter ex altero fit significant longitudinem egritudinis. xlj.

Sudor multus ex somno sine aliqua manifesta causa factus significat quoniam corpus plurimo cibo vtitur. Si vero cibum non accipienti hoc fiat: significat quoniam indiget euacuatione. xlij.

Sudor mult⁹ frigidus vel calid⁹: semp fluẽs frigidus maiorẽ: calidus vero minorẽ egritudinẽ significat. xliij.

Febres quecunq; non deficientes tertia die fortiores fiũt periculose. Quecunq; vero sic defecerint: significant quoniam non periculose. xliiij.

Quibuscunq; febres longe sunt: his dolores & pustule fiunt in articulis. xlv.

Quibuscũq; ex febribus resurgẽtibus aut pustule aut dolores fiũt in articulis: hi amplioribus cibis vtunt. xlvj.

Si rigor inciderit febre non deficiente: iam debili existente vtute mortale. xlvij.

Excreationes si in febribus non deficientibus liuide: vel sanguinee & fetide: & fellee sint: omnes male sunt. Egeste vero bene: bone sunt & sm secessũ: & sm vrinas. Si vero nõ aliqd vtilium egrediat p hec loca: malum est. xlviij.

In nõ deficiẽtibus febribus: si qdã extra frigida fuerit: q vero intus ardeant & sitim habeat mortale. xlix.

In non deficiẽtibus vero febribus si labium aut oculus: aut supercilium: aut nasus distorqueatur: aut non videat: aut non audiat. Iam debili existente corpore: quodcũq; horum fiat prope mors est. l.

Ubi febre non deficiente disnia superuenerit: & desipientia mortale est. lj.

In febribus apostema non solutum ad primas crises: longitudinem egritudinis significat. lij.

Quibuscunq; in febribus aut in alijs egritudinibus volũtarie oculi lachrymantur nihil inconueniens. Quibuscunq; vero non sm voluntatẽ inconueniens. liij.

Quibus in dentibus in febribus limositates fiunt: fortiores & diuturniores fiunt febres. liiij.

Quibus plerũqꝫ tusses sicce ⁊ modice prouocate in febri-
bus ⁊ rcentibus: non valde sitientes sunt. lv.

In bubonibꝰ febres facte oẽs male: exceptis ephimeris. lvj.

Ebricitãti sudor supueniẽs nõ deficiẽte febre: malũ: plõ-
gatur. n. morbus: ⁊ humorẽ plurimũ significat. lvij.

A Spasmo ⁊ thetano habito febris superueniens soluit
egritudinem. lviij.

A causone habito rigore supueniẽte solutio fit. lix.

Ertiana vera si non iudicatur in septem periodis: lon-
gissima erit. lx.

Quibuscũqꝫ aures in febribꝰ surdescũt: sanguis ex naribꝰ
fluens: aut vẽter turbatꝰ soluit egritudinẽ. lxj.

Que iudicantur in ĩparibus diebus discrita sunt: ⁊ amica
conuersionis. lxij.

Quibuscunqꝫ in febribus quottidie rigores fiunt: quotti-
die febres soluuntur. lxiij.

Quibuscũqꝫ in febribus hyctericia superuenerit: añ septi-
mum: diem malum. lxiiij.

Quibuscũqꝫ in febribus in. vij. aut nono: aut. xj. aut. xiiij.
die hyctericia supuenerit bonũ: si non dextrum hypo-
cundrium durꝫ fiat: si ṽo fit: non bonum. lxv.

In febribus circa ventrẽ cauma forte ⁊ cordis morsus:
malum. lxvj.

In febribus ex sõnis timores: aut spasim: malũ. lxvij.

In febribus spiritus offendens malum: spasmum enim
significat. lxviij.

In febribus acutis spasmi: ⁊ circa viscera dolores for-
tes: malum. lxix.

Quibus vrine grosse: globose: pauce nõ sine febribus mul-
titudo veniẽs: ex his tenuis iuuat: maxime ṽo talia ve-
niunt: qbus ex pricipio aut celerius hypostases fiũt. lxx.

Quibus vrine in febribus cõturbate ⁊ cõuerse velut subiu-
galiũ: his capitis dolores: aut adsũt: aut aderũt. lxxj.

Quibus in septima terminant: is nubem habet quarta di-
es vrinã rubeam vel alia sm rationem. lxxij.

Quibus vrine limpide aut albe male: maxime si in freneti-
cis appareant. lxxiij.

Quibus hypocũdria suspẽsa sũt ⁊ subrugiẽtia lũbi dolo-
re supueniẽte: vẽtres his hũectant: si nõ vẽtositates erũ-
pãt: aut vrĩe multitudo suguẽiat: i febribꝰ ṽo siũt hec lxxiiij.

Quibus spes ad articulos apostema cõuerti cruet ab apostemate vrina grossa ꝛ multa ꝛ alba facta velut ĩ laboriosis febribꝰ. Et maxĩe si quartanis qbusdã incipit fieri. Si vo sanguis ex naribꝰ fluat valde ꝛ celeriter soluit. lxxv.

Si sanguinem: aut pus minxerit: renum aut vesice vlcerationem significat. lxxvj.

Quibuscunqꝫ in vrina grossa: quasi carnium irustra: vel sicut pili sunt: his de renibus exeunt. lxxvij.

Quibus in vrina pingui existente furfura mingunt: his vesica stabit. lxxviij.

Quicunqꝫ sanguinem sponte mingunt: his de renibus vene rupturam significat. lxxix.

Quibuscunqꝫ in vrinis harenosa subsistant sedimina: his vesica: aut a renes: lithiasin habent. lxxx.

Si sanguinem mingunt: aut trõbos ꝛ stranguriã habẽt: ꝛ dolor incidit in pectinem: ꝛ sub ventre: ꝛ perithoneon circa vesicam dolorem significat. lxxxj.

Si sanguinem aut pus mingunt: aut scamas: ꝛ odor grauis: vesice vlcerationem significat. lxxxij.

Quibus in vrinali via pustule nascuntur: sanie facta ꝛ erupta solutio fit morbi. lxxxiij.

Vrina multa facta noctu: modicũ secessũ significat ꝛ ecõuerso.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit quintus liber aphorismoꝝ domini Hypocratis.

Spasmus ex helleboro mortale. ij.

In vulnere spasmꝰ superueniẽs mortale. iij.

Sanguine multo fluente: spasmus innatus aut singultus malum. iiij.

Spasmus ĩnatꝰ ꝛ singultꝰ post nimiã inanitionẽ malũ. v.

In immoderata purgatione spasmus aut singultus innatus: malum. vj.

Si inebriatus aliqs repente sine voce fiat: spasmo innato moritur: si non febris acceperit eum: aut ante horam ſm quam crapule soluuntur locutus fuerit. vij.

Quicunqꝫ a tetano apprehendunt in quattuor diebus moriuntur. Si vo hos effugerint: salui fiunt. viij.

 101.

EPilepsie quibus ante iuuentutem nascuntur mutatio-nem habent: quibus vero post vigesimumquintum annū commoriuntur vt plurimum. ix.
Quicunqȝ pleuretici facti in.xiiij.diebus non purgantur: hij in empima transeunt. x.
PTisis fit maxime in etatibus a.xviij.annis vsqȝ ad. xxv. annum. xj.
Quicunqȝ squinantiam effugiunt: ⁊ ad pulmonem eis con-uertitur in septem diebus moriuntur. Si vero hos effugerint: empici fiunt. xij.
Qui a ptisi molestātur si sputum qualecunqȝ expuunt graue fetet, super carbones effusum ⁊ capilli a capite defluunt mor-tale. xiij.
Quibuscūqȝ ptisicis capilli defluunt: dyarria superueniente: moriuntur. xiiij.
Quicunqȝ sanguinem spumosum expuunt: his ex pulmone eductio fit. xv.
Ptisi habito dyarria superueniente mortale. xvj.
Quicunqȝ ex pleuretide empici fiūt: si purgent̄ in.xl.dieb9 a q̄ die ruptura fit gesciūt: si vero nō in ptisim trāseunt. xvij.
CAlidum nocet hoc frequenter vtentibus. Carnium effe-minationem facit: neruorum incontinentiam: mētis stu-porem. Fluxum sanguinis: ⁊ defectiones spiritus: quibusdam vero ⁊ mors sequitur. xviij.
FRigidum vero spasmos ⁊ tetanos ⁊ nigrores ⁊ febrium rigores. xix.
FRigidum inimicum neruis: ossibus dentibus cerebro: spinali medule. Calidum vero vtile ⁊ amicum. xx.
Quecunqȝ infrigidata sunt recalefacere oportet: exceptis qui buscunqȝ sanguinem manare futurum est. xxj.
VLceribus frigidū mordax: cutē idurat dolorē sine sanie facit: nigrores: rigores: spasmos tetanos ⁊ febres. xxij.
ESt autem vbi in tetano sine vulnere iuuene bene carno so: estate media aque frigide multa infusio: caloris reuo cationem facit: calor vero hic liberat. xxiij.
CAlidum saniem faciens in omni vulnere maximum si-gnum ad certitudinem cutem mollit: ⁊ attenuat sine do lore: rigorum tetanorum ⁊ spasmorum mitigatorum est. Eo-rum vero que in capite sunt soluit grauedinem. Plurimum confert ossium fracturis: magis vero denudatis. Horum autem

maxime in capite vulnera habentibus: ⁊ quecunqꝫ a frigidita-
te oriuntur: aut vulnerantur: ⁊ herpetis vulneribus comedē-
tibus: ano pudēdo vesice: ⁊ matrici. Calidū quidē determinās
⁊ amicū. Frigidum vero cōtrariū: ⁊ occidens. xxiiij.

In his vero oportet frigido vti vnde sanguis fluere futu-
rus est: nō sup loca sed circa ea. Et quecūqꝫ flegmones:
aut īflāmatiōes in rubeū: aut subsanguineū colorē sunt tēdē-
tes ex recēti sanguine: qm̄ veterata denigrat ⁊ iuuat herisipi-
lam non vulneratam. qm̄ vulneratē nocet. xxv.

Frigida velut nix vel cristallus pectori minutatatusses cō-
mouētia sanguinē fluere faciētia: ⁊ catarros. xxvj.

In articulis dolores ⁊ tumores sine vlceratione: poda-
gram ⁊ spasmum: ⁊ horum plurima frigida aqua infu-
sa refrigerat ⁊ attenuat ⁊ dolorē soluit. Stupor enim medio-
cris dolorem minuit. xxvij.

Aqua q̄ cito calefit ⁊ cito īfrigiditatē leuissima est. xxviij.

Quibuscunqꝫ bibere desideriū est noctu valde sitientibus
si super dormierint bonum. xxix.

Muliebria educit calefactio ex aromatibus. Multotiens
vero ⁊ ad alia vtilis esset: si non grauedinem capitis fa-
ceret. xxx.

Mulier in vtero habens flebotomata aborsum facit: ⁊ sed
magis cuius maior est fetus. xxxj.

Mulieri in vtero habenti ab aliqua acutarum egritudinū
accipi mortale. xxxij.

Mulieri sanguinem vomenti menstruis superueniētibus
solutio fit. xxxiij.

Mulieri menstruis deficientibus sanguinem ex naribus
fluere bonum est. xxxiiij.

Mulieri in vtero habēti: si venter multū fluat: periculum
est abortiendi. xxxv.

Mulieri que a matrice molestatur: aut difficulter generanti:
sternutatio superueniens bonum. xxxvj.

Mulieri mēstrua habēti sine colore ꝓprio ⁊ nō ſm se semꝑ
facta: purgatiōe indigere significat. xxxvij.

Mulieri in vtero habenti: si subito mammille graciles fi-
ant: abortit. xxxviij.

Mulieri in vtero habenti si altera mammilla gracilis fiat
gemmos habenti: alterum abortiet. Et si quidē dextra
gracilis fiat masculū: si vero sinistra feminam. xxxix.

SImiliter que neq; pregnās neq; generauit lac habet: huius menstrua defecerunt. xl.

MUlieribus quibus ad mamillas sanguis couertitur: insaniam significat. xlj.

MUlierem si vis scire si concepit: melicratū qn dormitura est da bibere ei: & si quidem torsiones habuerit circa ventrem concepit: si vo non minime. xlij.

MUlier si quidem masculum concepit: bene colorata est: si vo feminam: discolorata. xliij.

Si mulieri pgnāti herisipilla fit in matrice: mortale. xliiij.

QUe preter naturam tenues existentes concipiunt: abortiunt anteq̄ grossescant. xlv.

QUecunq; corpora moderate habentes abortiunt secundo mense: aut tertio: sine omni occasione manifesta: his quotilidones mustilaginibus pleni sunt: & non possunt pre grauedine tenere fetum: sed abrumpuntur. xlvj.

QUecunq; existentes preter naturam crasse non concipiunt his pinguedo os matricis obturat: & priusq̄ extenuentur non concipiunt. xlvij.

SI matrix in vertebro posita fecerit saniem necesse est cōmotum fieri. xlviij.

FEtus maris quidem in dextris: femine vero in sinistris magis. xlix.

AD matricis precipitationes obtalmicum apponens apprehende os & nares. l.

Mulieri in vtero hñti tenasmō inat⁹ abortire facit. lj.

Mulieris menstrua si velis retinere sitiam maiorem ad mamillas appone. lij.

Quecunq; in vtero hñt: his cōcludit os matricis. liij.

Mulieri in vtero habenti lac ex mamillis multum fluens: fetum significat debilem. Si vero vbera dura fuerint ↄ sanum fetum significat. liiij.

QUecūq; corrupte sūt fetus: his vbera gracilia fiunt. Si vo rursus dura fiant. Et si dolor est in vberibus aut in vertebris: aut in genibus: aut in oculis nō corrūpunt. lv.

QUibuscunq; os matricis durū est: his necesse est os matricum concludi. lvj.

QUecūq; in vtero habētes a febribus accipiunt: & fortiter calefaciuntur sine occasione manifesta generāt periculose: & difficulter aut abortiunt periclitantes. lvij.

104

IN fluxu muliebri spasmus: et animi defectio: si superveniat malum. lviij

Menstruis plurimis evenientibus accidunt egritudines et non venientibus a matrice accidunt egritudines. lix

IN ano flegmones patienti: et matrice flegmonem habente: stranguria supervenit. In epate vero flegmones patienti: singultus supervenit. Et in renibus habentibus saniem stranguria accidit. lx

Mulier si non conceperit: velis autem scire si concipiet: contegens vestimentis suffumigia deorsum: et si quidem transire videatur odor per corpus ad os et nares: cognosce quoniam ea non propter se non generat. lxi

Mulieri in utero habenti si purgationes exeunt: impossibile est fetum sanum esse. lxij

Si mulier purgationes non exeunt neque febre neque rigore superveniente: angustie vero: abominationes: defectiones animi ei acciderint: reputa hanc in utero habere. lxiij

Quecunque frigidas et dempsas matricis habent: non concipient. Et quecunque humidas habent matrices non concipiunt: extinguitur enim in eis semen. Et quecunque siccas et magis ardentes non concipiunt. Indigentia enim nutrimenti corrumpitur semen. Et quecunque ex utrisque temperiem habent moderate fiunt huiusmodi generantes: anxietates: abominatio. lxiiij

Similiter et in maribus: aut enim propter raritatem corporis spiritus extra fertur ut non incidat semen: aut propter debilitatem humidum diffunditur extra. Aut propter frigidum non calefit: ita ut congregetur ad hunc locum: aut propter caliditatem ipsum hoc fit. lxv

LAc dare caput dolentibus malum est. Malum vero et febricitantibus: et quibuscunque hypocondria suspensa rugiunt: et siticulosis. Malum vero quibus fellei secessus: et in acutis febribus: et in quibus sanguinis multa egestio facta est. Convenit vero ptisicis non valde febricitantibus. Dare vero et in febribus longis nullo predictorum signorum presente: et extra rationem tabefactis. lxvi

Quibus tumores in vulneribus apparent non valde spasmantur neque insaniunt: his vero non apparentibus repente quibus quidem retro spasmi et tetani fiunt. Quibus vero in priori parte: mania et dolor lateris acutus: aut empimata aut dissenteria si rubei fiunt tumores lxvij

Si in vulneribus malis ⁊ fortibus existentibus tumor nō appareat: magnum malum: laxa bona: cruda mala. lxviij

Posteriora capitis dolentia: in fronte recta vena incisa iuuat. lxix

Rigores mulieribus incipiūt ex lombis magis: ⁊ per dorsum ad caput: ⁊ viris retro magis q̄ in priori parte corporis: uelut cubitorum: coxarum: ⁊ propter cutem raram: declarat uero pilus. lxx

A quartanis habiti non valde a spasmis apprehendunt: si vo apprehendunt p̄us ⁊ superueniat quartana: soluunt. lxxi

Quibus circuntēdit cutis dura ⁊ sicca sine sudore finiēt. Quibus uero laxa ⁊ rara cum sudore finient. lxxij

Icterici non valde fiunt inflati.

Incipit sextus liber aphorismorum.

In diuturnis lienterijs opiremia superueniens prius non existens bonum signum. ij

Quibus nares humide naturaliter ⁊ semē humidum cito infirmantur. Quibus vero contraria salubrius. iij

In diuturnis dissinterijs abstinentia malum: ⁊ cum febre peius. iiij

Circūfluētia vlcera male cōsuetudinis: malum. v

Dolores in laterib⁹ ⁊ pectoribus ⁊ in alijs corpis ptib⁹ si multū differūt ad discernendum: mali sunt. vi

Nefretici ⁊ circa vesicā dolores: laboriose sanāt in senib⁹. vij

Dolores ⁊ tumores ſm ventrem existētes. Supiores qdem leuiores. Inferiores fortiores. viij

Hydropici: que vulnera in corpe nascunt: nō facile sanant. ix

Late pustule nō valde pruriginose sunt. x

Caput dolenti vel circūdolēti: sanies aut aqua aut sanguis defluens ſm aures ⁊ nares soluūt egritudines. xi

Melancolicis ⁊ freneticis emorroydes innate bonum. xij

Emorroydas sananti antiquas si nō vna fuerit relicta: periculū est fieri hydropē: aut ptisim: aut maniā. xiij

A singultu habito; sternutatio superueniēs soluit egritudinem. xiiij

AB hydrope habito:s͡m venas in ventrem aqua fluente solutio fit. xv
A Dyarria habito diuturna:spontaneus vomitus superueniens soluit egritudinem. xvj
A Pleuretide habito ꝛ periplemonia:dyarria superueniens malum. xvij
In oculis patiētem dyarria accipi:bonum. xviij
Vesicam incisam aut cerebrū:aut cor:aut dyafragma:aut epar:aut ventrem:aut renes:aut intestinorum aliquod gracilium mortale. xix
Quando incisuȝ fuerit os:aut cartillago:aut neruus:aut maxille tenues:aut preputium:neqȝ crescit neqȝ conglutinatur. xx
SI in ventreȝ sanguis fluat preter naturam:necesse est in saniem conuerti. xxi
Maniacis emoroidibus aut varicibus innatis:manie solutio fit. xxij
Quibuscunqȝ dolores a dorso in cubitos transeunt:flebotomia soluit. xxiij
SI timor ꝛ pusillanimitas multū habeant tempus habētem melancolicum perficit. xxiiij
Intestinorum si incidantur aliquod gracilium:non conglutinatur. xxv
Herisipillam extrinsecus factā:intus conuerti non bonū:intrinsecus vero extra bonum. xxvi
Quibuscūqȝ in causione tremores fiūt:alienatio soluit. xxvij
Quicunqȝ empici aut hydropisi vruntur:aut inciduntur:his effluente sanie:aut aqua multa ꝛ repente: omnino pereunt. xxviij
Eunuchi nō podagrizant:neqȝ calui fiunt. xxix
Mulier nō podagrizat:si mēstrua nō defecerūt in ea. xxx
Puer nō podagrizat ante affrodisiam. xxxi
DOlores oculorū meri potio aut lauacrum aut pyria aut flebotomia aut farmacia soluit. xxxij
Traulli a dyarria maxime capiunt longa. xxxiij
Acide ructuātes non valde pleuretici fiunt. xxxiiij
Quicunqȝ calui fiunt his varices nō nascunt magne. Quibuscūqȝ vo innascunt:rursus capillati fiunt. xxxv
Hydropicis tussis superueniens malum. Preexistens vero sine malo. xxxvi

 707

DIssuriam flebotomia soluit. Incidere vero venam que intus in talo est. xxxvij

SQuinante habito tumorē fieri in gutture bonū. Extra enim conuertit morbus. xxxviij

QVibuscunq3 absconditi cancri fiunt: non curare melius est. Curati enim pereunt citius. Non curati multum tēpus perficiunt. xxxix

Spasmꝰ fit ex plenitudine aut euacuatiōe. Ita singultus. xl

QVibuscunq3 dolor circa hypocundria sine flegmone: his supueniēs febris soluit dolorem. xli

Quibuscūq3 sanies facta in corpore non manifestat his, ppter spissitudinē saniei aut loci grossiciē nō manifestat. lxij

Ictericijs si epar durum fiat: malum. xliij

QVicunq3 splenetici a dissinteria capiuntur: his superueniente longa dissinteria hydrops nascitur: aut lienteria et pereunt. xliiij

QVibuscunq3 ex strangurria yleos innascitur: hi in septem diebus pereunt. Si non febre superueniente multa vrina fluxerit. xlv

VVlnera quecūq3 annua fuerint vel lōgius tēpus hūt: os necesse est emitti: et cicatrices fieri cōcauas. xlvi

QVibuscunq3 gibbi ex asmate fiunt aut tussiante iuuentutem pereunt. xlvij

Quibuscunq3 flebotomia aut farmatia cōfert: hos vere flebotomare aut farmatiā dare cōuenit. xlviij

Spleneticis supueniens dissenteria bonum. xlix

Quibuscūq3 tumores podagrici fiunt: in quadraginta diebus deferuescentes resident. l

Quibuscunq3 cerebrum sursum concutitur: necesse est febrem et fellis vomitum supuenire. li

Quibuscunq3 sanis dolores repente fiunt in capite. Et continon sine voce fiunt et stertunt: pereunt in septem diebus: si non eos accipiat febris. lij

Attendere op3 et iudicium oculoꝝ in somnis. Si enī qd albi appareat cōmissis palpebris: nō ex dyarria existēte aut farmatie potiōe malū signū: et mortale valde. liij

DEcipiente cum risu quidem facte securiores. Cum tristitia vero moleste. liiij

In acutis passiōibꝰ cū febre luctuosa suspiria malum. lv

Podagrica. et maniaca vere et autūno mouent vt i pluribꝰ. lvi

IN melancolicis egritudinib⁹ periculose eruptiões aut apoplexiã aut epilepsiã aut spasmũ aut cecitatẽ: aut maniam significat. lvij
Apopletici maxime fiunt etatib⁹ a quadraginta ãnis: vsq; ad sexaginta: vel septuaginta. lviij
Si omẽtũ erumperit necesse est putrefieri. lix
Quibuscunq; a sciatica molestatis uertebrũ resilit foras & cursus iciciat in locũ suũ: his muscillagines facte sunt. lx
Quibuscũq; a sciatica molestatis vertebrum resilit foras: his tabescit crus & claudicant si nõ vrant

Incipit septimus liber Aphorismorum. i

IN acutis morbis frigiditas extremitatũ malum: in osse egrotanti caro liuida: malum. ij
In vomitu singult⁹: & oculi rubei malum. iij
In sudore rigor malum. iiij
In mania dissenteria: aut hydrops aut extasis bonũ. v
IN egritudine diuturna: abstinentia & egestiones colerice malum. vi
Ex multa potatione rigor & decipientia malũ. vij
Ex apostematis intus ruptura: dissolutio: vomitus: & defectio animi fit. viij
In sanguinis fluxu desciplẽtia: aut spasmus malum. ix
In yleon vomit⁹: singult⁹: spasm⁹: & descipiẽtia malũ. x
In pleuretide periplemonia malum. xi
In periplemonia frenesis malum. xij
In vulnerib⁹ fortib⁹: spasmus: aut tetanus malũ. xiij
In pcussione in capite stupor aut descipientia malũ.
In sanguinis sputo: saniei sputum malum. xiiij
IN saniei sputo ptisis: & fluxus: malũ. vbi vero saliua tenetur: moriuntur. xv
In flegmone epatis singultus: malũ. xvi
In vigilia spasmus aut descipientia malum. xvij
In ossis denudatione herisipilla: malum. xviij
In herisipilla putredo aut sanies: malum. xix
In litargico tremor malum. xx
In forti pulsu in vulneribus in morosagia malum. xxi

In dolore diuturno circa ventrē sanies malum. xxij

In colerico secessu disinteria malum. xxiij

In ossis fractura descipientia si in vacuum acceperit malum. xxiiij

In farmatie potione spasmus mortalis. xxv

In dolore forti circa uentrem frigiditas extremitatū malum. xxvi

In vtero habenti tenasmus supueniēs abortit. xxvij

Quibuscunqꝫ os. aut cartillago incisum fuerit in corpore: nō augetur. xxviij

Si ab albo flegmate habito dyaria supuenerit fortis soluit egritudinem. xxix

Quibuscunqꝫ spumose egestiones in dyarria: his a capite flegma defluit. xxx

Quibuscunqꝫ in febribus in vrinis criniodes hypostases fiūt: longam egritudinem significat. xxxi

Quibuscunqꝫ colerice hypostases fiūt supius uero tenues acutā egritudinem significat. xxxij

Quibuscunqꝫ vrine distantes fiunt: his in corpore turbatio fit fortis. xxxiij

Quibuscunqꝫ in vrinis ampulle supnatant: nefreticam significant: ⁊ longā egritudinem. fore. xxxiiij

Quibuscūqꝫ piguis hypostasis ⁊ conglobata: his nefreticā ⁊ acutam egritudinem fore. xxxv.

Quibuscunqꝫ nefreticis existentibus predicta signa accidunt: ⁊ dolores acuti circa musculos spinales fiunt: si quidem circa extrinsecos locos fuerint: apostema futurum expecta extrinsecus. Si v̄o dolores magis circa interiores locos apostema futurum expecta magis intus. xxxvj.

Quicunqꝫ sanguinem vomūt: siquidem sine febribus salubre. Curatur v̄o stipticis: ⁊ infrigidantibus. Si vero ex febre perniciosum est. xxxvij.

Catarri in superiori ventre: in saniē conuertuntur in viginti diebus. xxxviij

Si sanguinē ⁊ trombos mingit ⁊ strangurriā hēt: ⁊ dolor incidit in peritoneon: ⁊ sub uentrem ⁊ pectinem ea que circa uesicam sunt egrotare significat. xxxix

Si lingua intemperata repente fiat: aut apopleticū aliqd corporis: vel melancolicum: huiusmodi efficit. xl

Si sup purgato seniori singultus supueniat: nō bonū. xli

Si febris non a colera habeat: aqua multa calida infusa a capite solutio fit febris. xlij
Mulier vtrasqz dextras habens non fit. xliij
Quecunqz empici vrunt aut inciduntur: si quidem sanies pura fluxerit & alba euadunt: si vero senulenta & male olens pereunt. xliiij
Quecunqz in epate ꝑpter saniem vrunt: si qdem sanies pura fluxerit & alba euadunt. In tunica eni illius sanies est. Si vero velut amurca fluxerit pereunt. xlv
Oculorum dolores: meri potio: & lauacrum: & fleboto / mia: soluit. xlvi
Hydropicus si tussim habeat: desperatus fit. xlvij
Strãgurriã & dissuriã. vini potio & flebotomia soluit: scedere vero venã que intus in talo est. Bonum. xlviij
Squinante habito tumor & rubor in pectore supueniens bonum: foras enim conuertit egritudo. xlix
Quicunqz spacipillon in cerebro patiunt in tribus dieb⁹ pereunt. Si vero hos effugerint sani fiunt. l
Sternutatio fit a capite ex cerebro calefacto & hũectato: qđ est in capite vacuo: aere descendente in illud vacuũ & faciẽte sonitum: qm̃ exitus est ei per angustum. li
Quicunqz circa epar dolent: his febris superueniens: soluit egritudinem. lij
Quibuscunqz conuenit sanguinem auferre ex venis: hos opꝫ flobotomare in vere. liij
Quibuscunqz inter renes & ventrẽ flegma cõcludit. & doloreꝫ pstat non habens exitum in neutrũ ventrium: his ꝫm venas in vesicam ꝯuerso flegmate solutio⁹ fit morbi. liiij
Quibuscũqz epar aqua impletũ in omentuꝫ erupit his aqua venter impletur: & moriunt. lv
Alices: oscitationes: rigores: vinum mensurate bibitum soluit egritudinem. lvi
Quibuscunqz cerebrũ motuꝫ fuerit ab aliqua actione: necesse fieri sine voce statim. lvij
Corporib⁹ humidas carnes habentib⁹: famẽ adhibere cõuenit: fames enim desiccat corpora. lviij
Si a febre habito tumore nõ existẽte in collo suffocatio repẽte innascit vt deglutire nõ possit: mortale. lix
Si a febre habito torqueat collũ vt deglutire nõ possit & trãsglutiẽdo angustiet sine tumore, manifesto mortale. lx

Si a febre habito: tumore non existente in faucibus suffocatio repente venerit mortale. Si a febre habito collum conuertatur ita vt vix deglutire possit: tumore non existente in collo mortale. lxi.

Sudore multo frigido calido supfluēte. Opz mitti hūiditatē a corpibus fortib⁹ supius: debilib⁹ vō inferius. lxij.

Febres quecunqz non deficientes: tertia die sunt fortiores & periculose. Quecunqz vō sic defecerint: significat: quoniam non periculose. lxiij.

Quibus febres longe his pustule diuturne: aut in articulis dolores fiunt. lxiiij.

Quibuscūqz ex febrib⁹ aut pustule diuturne: aut in articulis dolores fuerint: hij amplioꝛib⁹ cibis vtunt. lxv.

Quibus quem accipiunt febricitantes sanis est virtus: infirmis vō morbus. lxvj.

Remissis aliquibus exeuntibus nō motis: sed quasi rasura intestini supnatauerit parua: puus est morbus. Si multa: multus: hoꝝ vō multa necessaria est ventris solutio. Si vō venter nō modificabitur: sed potius iuscula dabuntur: quanto magis dabis: tanto magis plus peioꝛabitur.

¶ Expliciunt aphorismi domini Hypocratis. Et sequuntur pronostica eiusdem.

¶ Incipit primus liber pronosticorum.

Omnis q medicine artis studio seu gloriam seu delectabilem amicorum copiam consequi desiderat: adeo prudentum regulis rationem suam muniat. ij

Vt in singulis valitudinibus pterita: pñtia & futura cognoscat Et egro reuellet que de seipso eger minime pcenserat. Si enī se p eum cognoscat: totū se illi certius cōmittit. iij.

Finisqz medicine laudabilis existit: cum actoꝛ futura in singulis ppēdit: q̄uis omnes minime curare possit. iiij.

Quod si possēt: iam non futuri preuisoꝛ: sed diuinis prophetis diceretur nobilioꝛ. v.

Uerum quia vi & acumine egritudinis hunc repente mori subito contingit. Aliūm vō medicine apparatus pre

uenit:⁊ vix diecułam vite adijcit. vj.
Intereſt artificis vt vires egri atq; egritudis bn̄ ꝑpēdat vij
Eſt etiam quoddam celeſte:in quo oportet ipſum medi
cum preuidere:cuius ſi tanta ſit prudentia:mirabilis eſt
nimiumq; ſtupenda. Nonne illius eſt vt futurum periculum
vel omnino ꝓhibeat:vel competenti adminiculo tolerabili⁹ ſi
at. Et ſi morituro finem. Alij vͦo ſalutem pronunciet. Nunqd viij.
accuſationem in altero meretur.
Oportet ergo te circa acutas egritudines ſollicitum fieri.
Primo etenim faciem egri pernotabis. Vtrum ſit ſimi
lis ſano. Et etiam ſi ſibi ſano ſimilis ſit:quod optimum eſt. Si ix.
vͦo contrarium peſſimum eſt. x.
Vt ſi nares acute.
Oculi cócaui:tépora plana:aures frigide ⁊ contracte: ⁊ pulpe
earum inuerſe. Fróſ arida ⁊ tenſa:⁊ totus faciei color viridis xj.
ſeu niger aut pallidus ſiue plumbeus.
Que ſi ſic fuerint in pricipio egritudinis. Op; iquiri an vi
gilie ꝓceſſerint:aut vētris ſolutiones: aut ieiunij labo
res pri⁹ affuerint. Et ſi aliqd hoꝝ cognoueris ꝓceſſiſſe :min⁹
periculoſū vereberis. Quod ſi die ac nocte ꝓcedétib⁹ qcꝙ̄ ho
rū ſubſtinuerint:non multū periculoſū ſperabis. Si vͦo nihil xij.
hoꝝ cognoueris. Mortis ſignū ſperabis.
Et ſi huiuſmodi egritudo triduana fuerit q̄ preceſſerūt
labores:nō minus ꝑſcrutaberis:⁊ oīa que ſunt inquirē
da circa corpus ꝑquirere debes:etiā circa oculos. xiij.
Et ſi lumen effugerint nolenteſq; lachrymas effuderint
Atq; foras tanꝙ̄ in ſuffocato ꝓminuerint:aut alter alte
ro minor apparuerit. Et alba eorum in ſanguinea commu
tata fuerint:⁊ tanꝙ̄ vene nigrioris vel palloris itus in ſe fue
rint:⁊ lipitudinem habeat ⁊ inſtabiles : aut tremuli fuerint.
Aut extra nimis extiterint:aut intus multum delituerint : ⁊
tota facies horribilis apparuerit:hec omnia ꝑiculoſa ⁊ mor xiiij.
talia iudicabis.
Oportet etiam te videre quid de oculis in ſomno videa
tur:ſi eni ſola alba videātur ſubcluſis palpebris:nec ſo
lutio:aut per ſe aut per catarticum preceſſerit:neq; ex cōſue xv.
tudine hoc euenerit:mortis ſigna timebis.
Et ſi palpebre inuerſe fuerint:aut liuide:ſiue labra ſimili
ter fuerit liuida:aut nares diſtorte:his ſignis ſiue ſolis xvj.
ſiue cum predictis:mortem ꝓximam iudicabis.

Bonum est egrum inuenire iacentez in latere dextro: aut sinistro: et manus et pedes et ceruicem nō: vt in spasmo distensa. Et totum corpus in sua positione flexibile: et minime rigidum que habitudo sanis est familiaris et amica: et iacere in modum sani est melius. xvij.

Quia non est signum laudabile egrum supino corpore iacere: brachijs rigidis et pedibus. xviij.

Et si repente se a capite lecti ad pedes iactauerit: malum non esse dubitabis. xix.

Et si pedes nudos et tepidos inueneris. Et inordinate cum labore ceruicem atq3 pedes iactauerit: est pessimuz et angustie signum. xx.

Et si eger iacuerit deiecta ceruice et aperto ore. xxj.

Et reiecta ceruice: pedibusq3 tortis. xxij

Et si sup ventrem preter solitū iacuerit malum est: et alienationem significat siue dolorem ventris. xxiij.

Et si in augmēto egritudinis repēte surgēs steterit: malū in omni acuta egritudine: et pessimū est in periplemonia. xxiiij.

Frendere dentibus in febribus preter solitū: neq3 a puericia mortem vel maniam significat: q si frendeat cū insania: mors sequitur vicina. xxv.

Si in egro corpore fuerit antrax aut carbūculus: siue precesserit siue egritudini supuenerit: opus est attendere. Quod si exiccatus fuerit et colorē viridē vel citrinum vel liuidum pertulerit: mortem dicit proximam. xxvj.

Manuum mobilitatis signa sic pernotabis in febre acuta in periplemonia: et in frenesi non vera: et in capitis dolore: si manus ad faciem tulerit: tanq̄ quidlibet positurus: vel quasi collecturus aliquid hac illac quesierit: vl' de vestib⁹ quasi pillos euulserit: vl' quasi festucas de pariete decerpserit: pessimum est et mortale. xxvij.

Spiritus si frequens sit significat dolorem: et successiones in his que sunt super dyafragma. Quod si magnus et cū intermissione significat alleuiationem. Et si idem per os et nares frigidus exierit mortale. xxviij.

Spiritus vō bonus cognoscitur ordine suo proprio. Et habz euidētem salutis ostensionē in acuta egritudine. Que cum febre est: cuius termin⁹ est in quadraginta diebus. xxix.

Sudor bonus et laudabilis existit in omni acuta egritudine: qui in die cretica fit: et egrum liberat. Est autem

bonus qui fit in toto corpore: ⁊ eger ex eo suauior ⁊ fortior
efficitur. Qui v̇o nihil horum fecerit: his est inutilis. Frigi-
dus autem malus: peior si in ceruice ⁊ in capite solo: qui qui-
dem in acuta febre significat mortem. Cum lenta v̇o prolixita
tem significat egritudinis. xxx.
IN hypocūdrijs si sine dolore fuerint: si molles: si bene
composite: hinc ⁊ inde bonū erit. Si v̇o feruentes: aut
dolentes: vel quodam spasmo distente: aut inter se dissimiles
in his considerandum est. xxxj.
Si enim in aliqua parte earum pulsus fuerit: angustiam vel
alienationem significat. xxxij.
Oculi tamen sunt in hac egritudine intuendi: q̄ si velociter
mobiles apparuerint: maniā significat. xxxiij.
Acuta existēte passiōe collectio si affuerit in hypocōdrijs cū
tumore ⁊ dolore malū est: cum ambas cōplectitur. Si v̇o in al
tera eaꝝ que in sinistra est, melior est. xxxiiij
Que collectio si in principio subitā mortē nō itulerit. xxxv.
Et si vsq̄ in diē vigesimū pmanserit: neq̄ febris decide-
rit: neq̄ dolor defecerit in pus cōuertet. xxxvj.
Soletq̄ huic acute egritudini infra septē dies sanguinis flu
xus ex naribus vtiliter supuenire. Perquirēdum est autem
an dolor adsit fronti: ⁊ scotomia: que si affuerint: sanguinis
fluxum ex naribus nunciabis. xxxvij.
In his tamen quibus etas. xxxv. annorum est. xxxviij.
Apostemate v̇o molli existēte sine dolore ⁊ sub tactu mutabi
li: cōtingit egritudinē terminari: in p̄dictis tñ sept°. xxxix.
Quod si vsq̄ in diē. xl. sic manserit febre non deficiēte: in
pus cōuertetur. Et omne apostema circa ventrem ad
hunc modum diiudicabitur. xl.
Apostema v̇o solidum cum dolore horrendum est: ⁊ ci-
to mortiferum. Quod autem molle sine dolore ⁊ sub
tactu cursille: tardius. xlj.
Apostema v̇o circa ventrem minus colligit humorē q̄ q̄d in
hypocōdrijs. Minime oīum q̄d sub vmbilico ē. xlij.
Elegantius oībus signis signū est sanguis effusio ex his
apostematibus que insūt in prenotatis locis. xliij.
Omne apostema diuturnū i p̄dictis locis i pus v̇tet. xliiij.
Oportet ergo te esse attentum in his que cū putruerūt
sm̄ huiusmodi disciplinam. Quod eminet ⁊ omnino ex
tra est: ⁊ tutus minus est. ⁊ peracutum laudabile: quod vero

 775

spaciosum & minime acutum pessimum. xlv.

Ossium autem que intus crepuerunt: si qua quidem exterius apparent pessimum: quorum vero nihil signi est extra meliora. xlvj.

Putredo ea laudatur: que alba est & equaliter per totum: neq3 in superficie inequalis: neq3 mali odoris: que vero contraria pessima.

¶ Incipit secundus liber pronosticorum.

Omnis hydrops i acuta egritudine malum. Infestatur enim febre & grauedine membrorum & dolore. Consurgit autem ex lombis & hylijs & epate. ij.

Consurgens ex lombis & hylijs significatur ex pedum inflatione. Et diuturna ventris effusione: non tamen cum defectu doloris: seu ventris tumoris. iij.

Cuius vero origo est ab epate fit cum tussicula: nec proijciunt quicq3 & tument pedes: nec egerunt nisi modicum & cum angustia. Et circa ventrem fiunt apostemata: non continue extra manatia: sed quandoq3 veluti fugientia. iiij.

Et si caput & plante pedum & vole manuum frigide fuerint: venter vero & latera & mandibule caluerint: malum est. v.

Bonum est autem egrum ex toto calere & mollem & suauem conuenienter esse. vj.

Bonum est modeste se habere & no laboriose: & no repete eundem latera comutare: & si sibi leuis videat. vij.

Grauis vero si fuerit manus quoq3 & crura ponderosa horrendum. viij.

Quod si liuor admixtus viridi vnguibus: digitisq3 affuerit morte aduentare non dubitabis. ix.

Et si color hic vngues non infecerit: licet cetera membra corripuerit: spei locus non deerit. Proderit vero cuncta signa perpendere. Quod si egrum sufficientez videris: & vna boni significatio affuerit: terminus tibi promittetur cum quolibet exteriori apostemate & futura salute: sed palloris in predictis locis pericula non deerunt. x.

Si testes & vga preter solitum diminui cotrahiq3 apparuerit: aut minui: doloris aut mortis aduetu pnuciabis. xj.

SOmnus vt moris est conueniens et naturalis vt noctem non effugiat: et diem non impediat laudabilis. Contrarius vero improbandus: minus tamen si a mane vsque ad tertiam tenuerit. xij.
Pessimum est autem non dormire: aut enim magnitudinem doloris significat: aut alienationem. xiij.
Stercoris egestio sit: neque exsiccata: neque liquida omnino: sed iuncta et hora solita. Signum est ea que sunt sub dyafragmate esse salubria. xiiij.
Si liquida bona est si sine sonitu ventoso fuerit: nec inordinate manauerit. Si enim frequenter manat egrum maximo labore ac vigilijs afficit: et in defectum adducit. xv.
VTile est stercus secundum quantitatem ciborum assumptorum euenire: et bis vel ter in die. In nocte vero semel et iam luce prima: aut solito more contingere. xvj.
VTile est etiam appropinquante iam termino egritudinis idem stercus densari. xvij.
Et colore sub citrino fieri: nec in solidum densare. xviij.
Bonum est etiam si lombricos admixtos habuerit. xix.
IN omni acuta egritudine ventrem non plenum: sed vt vacuum tractari: et non tenuem sed carnosum inueniri bonum. xx.
AQuosum vero stercus et liquidum siue album aut nimis citrinum aut spumosum malum est. xxj.
ITem modicum stercus et viscosum et leue siue album seu citrinum aut spumosum malum. xxij.
PEssimum autem et mortale est viscosum nigrum fetidum et viride. xxiij
VArium vero productionem significat egritudinis: neque minus signum est mortis quam quod loturam intestinorum profert: aut colorem porrorum siue nigrum. Contingit etiam colores istos simul euenire. xxiiij
Ventositas sine sonitu laudabilior est. Que vero cum sono melior quam illa que intus clauditur: significat tamen amentem aut dolorem laborantem: nisi sit voluntarie. xxv.
DOlor sub hypocondrijs hanc proprietatem habet: si recens et sine calore fuerit. Si rugitus supuenerit et cum egestione vel vrina eruperit soluitur alioquin ad inferiora transmittit. xxvj
Vrina laudabilis est que hypostasim albam subsidentem et equalem et continuam atque leuem habebit. Et si permanens vsque in crisim erit. Est enim fidelis nuncia salutis: et significat breui

tatem egritudinis. Quod si modo cuz hypostasi predicta: modo vo sine ea fuerit: diuturnitatem significat egritudinis: neqz omnino fidelis est.

Urina rubea nimis cum sua simili hypostasi: egritudinē magis superioribus diuturnam dicit. Est tamen nuncia certa & fidelis sperande salutis. xxviij.

Sed si eandem hypostasis furfurea fuerit mala est. Pessima vo si squamosa: alba autem & liquida & leuis mala. Peior tamen que dicta est furfurea. xxix.

Nebula pēdēs in vrina si alba bona est: nigra vo mala. xxx

Cū fuerit vrīa citria clara īdigesta: egritudinē significat xxxj

Timendus ergo est infirmi defectus. xxxij.

Vrina mortis significatiua fidelis & certa est aquosa: aut fetēs aut nigra: aut lutosa. xxxiij.

In vtroqz sexu nigra pessima est: & in pueris vero aquosa malum. xxxiiij.

Vrina cruda clara & diuturna cum alijs signis bonis: certum est apostema futurum sub dyafragmate. xxxv.

Crassicies vt aranee tela supnatans in vrina vituperanda est: significat enim liquari egrum. xxxvj.

Rationis vo est & ordinē in nebula nō negligente vtrū supremum aut mediū teneat locum: similiter & colorem. Que eteni media est cū predicto colore laudabili laudabilis: suprema vo & nigra vituperabilis. xxxvij.

Cauendum est tamē: ne vesice vicio capiaris: vt quod ab ea est alienum diiudices. xxxviij.

Laudabilis est vomitus cui flegma admixtum coloribus fuerit: neqz nimis viscosus: quanto vero a simplicitate remotior tanto suspectior. xxxix.

Vomitus si sit sicut succus porri: aut viridis: aut plumbeus: aut niger malus est. xl.

Si omnibus his infectus fuerit: est nuncius mortis: & infirmus morti est contiguus. xlj.

Quod si vomat homo vnus omnes istos colores: tunc illud erit mortale valde. xlij.

Omnis odor malus in quocūqz vomitu malū est. xliij.

Sputū in egritudine pulmonis seu coste est vtile: si sit velox: si facile sine labore. xliiij.

Si sub rubeum & sano sputo admixtum. xlv.

Si vero tardum in doloris principio: & rubeum: aut citrinus

negȝ sano sputo admixtum: ⁊ cum laboriosa tussi: malum nunciat. xlvj.
Et rubeū oīno molestū: ⁊ albū viscosū globosū inutile ē xlvij
Viride spumosum malum. xlviij.
Si nigrum est mortale est. xlix.
Si in pulmone coherens sonuerit: nec quicq̄ inde exierit malum est. Sternutatio cū reumate in omni egritudine pulmonis ⁊ coste malū est: siue eni illa sternutatio p̄cedat siue coequa sit egritudini malū est. l.
Sternutatio v̄o sine reumate i oī acuta egritudie bonū ē lj.
Sputū sub sanguineū clarꝫ in pulmonis valitudine in principio nullo colore turbatū salutē significat: sȝ si vsqȝ in diē septimum aut ampli⁹ idē sputū māserit suspectū est. lij.
Omne sputū p̄seuerāte dolorē malū est. Sputū nigrꝫ pessimum ē ⁊ oē sputū cū doloris diminutiōe bonū. liij.
Omnis dolor predictorꝫ locorꝫ si supueniēte sputo vel solutione vētris vel flebotomia adhibito: vel quolibet cōpetenti medicamine nō fuerit diminut⁹ pus ibi futurꝫ denūciat liiij
Putredo colerica sputo admixta: ⁊ sine sputo malū ē. lv.
Si tamen a die septimo contigerit. lvj.
Mortē nāqȝ in quartodecimo nūciabis: nisi signū quodlibet aliud sperāde salutis ad esse cōsideraueris. lvij.
Quod si huiusmodi est rubor ⁊ cōstantia egri ⁊ bonus spiritus ⁊ facilis p̄iectio putredinis cū tussi: ⁊ equalitas totius corporis in habitudine caloris ⁊ multitudinis: nec sitierit: ⁊ si vrina ⁊ stercus ⁊ sudor ⁊ sōnus bene se habuerit. Que si bene se sūt habentia vitā sūt pollicētia: ex qbus si plura defuerint: post diem. xiiij. mortē futurā p̄nunciabis. Et contrarium qdē quod est mortis signū huiusmodi est: scilicet debilitas egri spūs anxius magnus ⁊ dēsus: dolor p̄manēs: p̄iectio cum laboriosa tussi: sitis p̄seuerās: corporis circa calorē ineqlitas ventris ⁊ laterꝫ calor magnus: sed ⁊ frontis ⁊ manuum ⁊ pedum frigor. Et vrina ⁊ stercus ⁊ sudor ⁊ somnus vt dixim⁹ sunt minantia mortē: hec si p̄dicte p̄iectioni colerice putredinis supuenerint: mortē futurā ante diem. xiiij. nō dubitabis: vel in. ix. vel in. xj. Ex hac ergo cōsideratione sputū dices esse mortale. Et si vitalia mortisqȝ signa cognoueris: p̄nosticorum rectitudine in offense p̄grederis. lviij.
Et ista signa sunt laudabilia. s. robur: ⁊ consistentia egri: ⁊ bonus spiritus. lix.

Apostemata quedam in xx. quedam in. xl. quedaz in. lx. rupturam differunt. lx

Oportz ergo medicũ diem ꝑncipij non ignorare: ꝛ in qua hora corpus ꝑmum habuerit calere: aut rigere: aut per infirmũ cognoscere quando incepit in eodem loco dolere: ꝛ compunctiones sentire. hec enim sunt prima collectionuz iudicia. Ex quo erunt tibi dies computandi: ꝛ ꝛ inde eruptionem expectabis in ꝑdicta tempora. lxi

Et si hec collectio in vno laterũ contingit: aut ambob⁹ euenerit utiliter ꝑcunctaberis. Et si in altero magis caluerit dehinc iacere sup alterum videbis. Et si pondus in altero sentiat iterrogabis. Et ex hoc apostema i altero latere ꝛ nõ in ambobus esse diiudicabis. lxij

Et ex signis huiusmodi que sunt putribilia ꝯiecturabis febris enim indeficiens erit: sed in die modica. In nocte uero magis accensa: ꝛ sudor multus: ꝛ in tussiendo falsa quies: ꝛ oculorum reductio: atq; in eorum angulis rubor: ꝛ vnguium constrictio: ꝛ digitorũ calefactio. Amplius tamen in eorundem digitorum summitatibus: ꝛ in pedibus fiunt. ꝛ recedunt minuta apostemata: fastidium patiunt: ꝛ per corpus eorum vesice nascunt: ꝛ nõ morant. Illi empici fiunt in quibus hec signa fiunt. lxiij

Qui vo uelocius empici fiũt: vtrũq; ex eis que dicta sunt alĩ qd ꝯtigerit cõsiderabis an spirit⁹ sit frequẽs ꝛ sputuz cũ tussi indeficiẽte ꝛ vtrũ eum excreare ceperit dolor fiat ampli⁹. Et in talibus rupturã ante. xx. diem expectabis. lxiiij

Et quos febris in die rupture dimiserit eos euasuros enunciabis: tunc ipsi cibum appetunt: ꝛ non sitiunt. Et modum atq; coniũctum est qđ egerunt: pus qđ eijciunt album est ꝛ leues ꝛ per totum equale ꝛ sine labore: ꝛ cum modica tussi ꝛ in breui sanant. Prope hos sunt qui proxima signa his signis habuere eorum. Quos aũt febris in apostematis ruptura non desinit: ꝛ quasi furtiua postmodum inuaserit: ꝛ afficiunt siti ꝛ fastidio cibi: ꝛ egerũt molle: ꝛ post qđ iactãt liuet ꝛ viret flegmati admixtum atq; spumosum: his signis pertractatis: perituros non dubitabis. lxv

Qui uero quedam horum ꝛ nõ omnia habuerint: eorum quidez moriunt: hi etiã in vita manebunt. Vtriq; tamẽ difficilem exitum consequuntur: hi tamen tuo prouidenti iudicio discernuntur. lxvi

Quibus perisplemonicis supra aurē vel infra: apostema
contingit ⁊ putredinem fecerit: ⁊ cum crepuerit fistulam
parit ⁊ sic euadit. lxvij
Interest autem tua diligenter s̄m hec p̄cepta perpende
re qn̄ febris p̄manet: neq; dolor minuit. Et sputum est
incōueniens: ⁊ egestio nō est colerica: neq; liqda: vrina modica
cū hypostasi plurima ⁊ alia cuncta signa: boni sunt nūcia. Tūc
sub aure vt dixim⁹ apostema futurum expectabis. lxviij
Sepius innascit apostema hoc his qbus dolor aut calor est
sub hypocōdrijs. Quibus uero p̄iplemonicis hypocondria
neq; dolēt neq; calent. Et sp̄ūs est densus sine causa manife-
sta: his apostema sup̄ aurem nascitur. lxix
Apostema vel vesica in pede natū p̄iplemonicis salutē p̄mit-
tit: melius tamen si in p̄ncipio sputi p̄iectio ex rubeo in albū
mutat: q; his signis certa salus p̄mittit. Sed qd̄ reijcit nō est
vt op;: neq; in vrina est hypostasis: timēdū est ei membro cui
sup̄uenit apostema periculum. lxx
Quod si idem apostema euanuerit: atq; sputum putredi-
nis nō euenerit: neq; febris defecerit: malum est: ⁊ ergo
amentiam mortis preuiā expectabis. lxxi
Plures ex his qui grādem sunt: p̄iplemonica depereunt col-
lectione. Alij v̄o alijs collectionibus magis. lxxij
Acutis febribus existētib⁹: si dolor a lombis ⁊ femoris ad dya
fragma ascēderit mortale est. Alijs tn̄ signis p̄uisis: ex quor̄
pluralitate siue paucitate dijucabis. lxxiij
Vesica dolēs atq; rigida febribus nō deficiētib⁹ malum p̄nun
ciat: magis tn̄ cū ventris strictura. lxxiiij
Sed si p̄uenerit vrina sic pus cū hypostasi: dolor soluit. lxxv
Si v̄o vrina nō sic fuerit: ⁊ vesica nō molescit: neq; febris deci
derit: mors in p̄mo periodo aderit. lxxvi
Hec aūt morbi species amplius pueris a septimo anno vsq;
in decimumquintum euenire cōsueuit.

Incipit tertius liber p̄nosticorum.

N febribus idem termin⁹
qbusdā ad vitam qbusdam ad mortem. ij
Illa dies idē in qbus ex hoibus saluat qui sal
uat: ⁊ perijt qui perijt. iij

 727

In qb⁹ febrib⁹ si cuncta signa bn̄ ꝓcesserint: ⁊ spes mali in quodā nō heserit: in die quarta aut prius terminū vite indicabis. Sed in qbus cuncta signa male peruenerint: neqȝ boni spes vlla affuerit: in quarta die vel ante mortē obibit. iiij

PRim⁹ piodus hoc numero ꝯtinet: scd̄s in septimo: tertius in vndecimo: quartus in quartodecimo: quint⁹ in decimo septimo: sextus in vigesimo. Qui numer⁹ per quaternariū augmētādo in acuta egritudine vsqȝ in vigesimum diē decurrit. neqȝ est cōputari incompleto numero dierū: quēadmodū neqȝ anni neqȝ mēses: ad quorum formā tres septimanas in viginti dierum spacio terminamus. v

Et periodus ꝑm⁹ ex piodis earū apud hoc ꝑuenit. vi

Deinde ꝑm hāc rōnē augmēti euēit ꝑm⁹ piodus in vigesimo die: scd̄us in quadragesimo: ⁊ tertius in sexagesimo. vij

In qbus ualitudinibus determinatio est tarda: ꝓnostica in illis in initio sunt latentia: earum enim ꝑncipia ꝯfusa sunt idcirco cautius inuigilādū est. Est in singulis quaternis dieb⁹ studiosius ītuēdū: qd̄ si feceris aut vix aut nunq̄ falleris. viij

Et finis quartane huiusmodi est. ix

QVe v̄o in breui finiunt: facilius cognoscit. Differētia enī illarum est euidentissima. Euasuris qdem spiritus suauis: neqȝ dolor aliqs nimius: ⁊ nocturna quies naturalis: ⁊ reliqua signa cuncta boni ordinis: vt diximus. Morituris vero: spiritus anxius: ⁊ turbatus animus: vigiliarum instātia: ⁊ omnis significatio mali nuncia. x

COnsiderabis igit augmēti tempora vsqȝ in statuȝ: an sint vt supra disposuimus. xi

SEcūdū hāc quoqȝ rōnem ⁊ in parientibus cautus eris ⁊ nō parientibus similiter. xij

SI dolor in capite acutissim⁹ cum febre fuerit: ⁊ signuȝ alīqd̄ mortis apparuerit: mors cito aderit. Et si signuȝ mali non affuerit: ⁊ dolor vsqȝ in vigesimum diem permanserit: neqȝ febris abierit: sanguinem de naribus expectabis: aut aliquod apostema in inferioribus partibus corporis. Sed dolore adhuc restante: sanguinem de naribus expectabis: aut apostema expectabis: magis tamen dolore frontē ac tempora nō relinquente. xiij

ET sanguinem sperabis plus in illis qui sunt min⁹. xxxv. annorum: apostema uero magis in his qui sunt amplioris etatis. xiiij

Aurium dolor acutus cũ acuta febre pmanente malũ est. Expectabis in eo alienationem:ꝛ morte:graue enim est ꝛ molestum. Interest ergo tua bene omnia a pncipio egritudinis pscrutari ꝛ attendere signa. xv

Iuuenes eni qui sunt in hac passione. In die septimo vel prius pereunt:senes vero tardius quia febres ꝛ alienatio min⁹ eis ꝙ iuuenibus contingunt:atqȝ aures eorum erumpuntur ꝛ pus emittunt. In senili tamen etate valitudo resurgit:ꝛ intermit. Iuuenes vero anteꝙ rumpatur apostema pereunt. Quod si crepuerit :ꝛ signum quodlibet apparuerit boni.aliquid boni.sperabis. xvi

Apostemata in gutture cũ acuta febre malũ est:ꝛ si aliud mali signum ex iam dictis visuȝ fuerit:mortale est. xvij

Squinantia pessima ꝛ cito morifera est que in gutture nõ apparet nec extat in ceruice cum rubenti tumore:dolore tamẽ acutissimo existente ꝛ spiritu orthomie. xviij

Hec mali species in pma die suffocat:aut secunda:aut tertia:aut quarta. Altera huius mali species est cum in gutture apostema rubet:ꝛ ipsa mortifera est:tamen pigrior est prima. xix

Tertia vero in qua ceruix ꝛ guttur rubent prioribus diuturnior est:ꝛ nisi tumor ad interiora redierit:spei locus omnino non resistit. xx

Et si delituerit:non tamen ipsa die cretica neqȝ propter aliquod apostema rubentẽ tumorem alio transduxerit neqȝ putredinem patiens expuerit:vel ad modicũ defecerit:ꝛ si dolor requiem mentitur morteȝ ad iterationis laborem promittit. xxi

Bonum est autem tumorem ꝛ ruborem foras prominere:qũod apostema si ad pulmonem intus lapsuȝ fuerit:pus ibi efficit:ꝛ amentem reddit. xxij

Quam tumidam ꝛ rubentem incidere timendum est : qr vel sanies inde sequit̃:vel sanguinis fluxus nimius. Laborabis igit̃ ad aliam curam confugere. Et si neqȝ sic poteris incisionem effugere. Et amplius crescit ꝛ liuescit. Et si qͦ pallato adheret subtiliatur:tunc incinde:sed prius totum corp⁹ festinabis purgare:tempore fauente:ꝛ suffocationis timore minime reluctante. xxiij

Quorum febris si per modicũ lentescit:nec signũ finiẽde egritudis habuerint:nec febris defectus in die cretica fuerit:iterationem egritudinis expectabis. xxiiij

Quib⁹ febribus pmanet:neqȝ labore grauant: neqȝ multum molestant vue dolore:his apostema futurum est in iuncturis inferiorum partium post diem.xx. Quibus febres longe: his paitule aut in articulis dolores fiunt. xxv

Transactis.xx.diebus post febrē:opȝ vt expectet exitura cum ptrāsit egritudo vigesimum diem. xxvi

Hoc autem apostema minus euenit illis quorū etas est inferior a.xxxv.anno xxvij

Quibus vero etas est prolixior:fiet apostema febrib⁹ manentibus. xxviij

Febribus vero inordinate vagantib⁹ quartane sunt future:certius tamen circa autūnum. xxix

Et sicut illis quos prediximus apostema oriť:sic qui.xxxv. annū pterierunt quartanam efficiunt. xxx

Omne apostema magis in hyeme q̄ in alijs tēporib⁹ euenit:ꝛ amplius morať.ꝛ si sanatur nō reciprocať. xxxi

Quibus adsunt febres nō mortifere:attestant in capite dolores. Et patientes ante se putant tanq̄ muscas volitare:vel aliqua nigra. Et si dolor in vitalib⁹ superuenerit:rubeā colerā vomituros sperabis. Et si rigor vel frigus affuerit: ꝛ sub hypocōdrijs frigidū sentiť:certiorem ꝛ subitū vomitum sperabis:ꝛ si cibum assumunt reiiciunt. xxxij

Quibus ille dolor a primordio febris in capite est ꝛ dolor quarta die aut quinta augetur in septima euadunt. Quibus uero die tertia dolor inceperit ꝛ crescit vsqȝ in quintam ꝛ in septimam finitur in nona vel vndecima. Si vero contingat in decima ꝛ vrina priori similis est in quartadecima die liberantur. xxxiij

Que vō diximus tertianarijs eueniunt equaliter viris ꝛ mulieribus iunioribus vero eueniunt in febribus:diuturnis ꝛ in ueris tertianis. xxxiiij

In febribus si est dolor capitis neqȝ ante oculos quibuslibet nigris apparētibus. Sed veluti flāma lampadibus. Et sub hypocūdria dextra vel sinistra sunt tensiones ꝛ tumores ꝛ tetani siue his sanguis fluxurus est de naribus. xxxv

Pueris in acuta febre spasmus cōtingit maxime aūt si vētres cōstupati sunt ꝛ vigilent ꝛ expaueant ꝛ plangant ꝛ colorēȝ uarient vt modo citrini:mō rubei:modō liuidi: modo virides fiant. hec veniunt pueris vsqȝ in septimum annum maiorib⁹ uero his ꝛ iuuenibus spasmus in febribus non contingit nisi

magnis existētibus īfirmitatib⁹ vt est frenesis. xxxvi

Interest ergo tua vt multo studio pereuntes, ꝛ euasuros siue pueros siue iuuenes discernas: nec in qualibet egritudine te negligenter offeras. xxxvij

Honestum quoqꝫ illud est qui sanitatem huic vult ꝓmittere illi uero mortē vult ꝓnūciare. Et in breui ꝛ in prolixa egritudine omnes vt diximus significatiōes opꝫ dignoscere ꝛ equa ratione ꝑpendere atqꝫ vires earum ꝯferre: cautius tñ hec in vrinis ꝛ sputis facere. xxxviij

Et hec est nostra doctrina in acutis passionib⁹ ꝛ in epidimicis egritudinib⁹ id est longis vt in cancro ꝛ similibus, ꝑiculis ne torpeas ꝛ tēpora ꝑsentesqꝫ morbos attēdas. xxxviiij

Scito omnes ualitudies posse euenire oībus temporib⁹ quasdam tñ qbusdam magis est euenire ꝛ quorū signa mala sunt malas esse quarū vo bona sunt econtra se habere. xxxx

Adhuc significationes quas diximus in ethiopia ꝛ hesperia ꝛ septemtrione experti sumus. xxxxj

Nec desperatio aliqua te ꝯturbet quia locupletius q̄ existimes tibi arridebit signorum series si vt mouim⁹ nostre rationi inuigiles. xxxxij

Neqꝫ ad alias egritudines ꝛ alias preceptiones ab hac ꝑceptione velis diffundere: quia quecunqꝫ determinant nostro numero certo dierum creticorum: nostro quoqꝫ sunt exposite ordine ꝑceptorum.

Incipit liber ꝑmus tegni Galieni.

TRes sunt omnes doctrine

que ordine habent. ij

PRima quidē est ex finis notione que ſm dissolutionem fit. iij

Secunda uero que ex cōpositione est ſcđm resolutionem inuentorum. iiij

TErtia vo ex termini dissolutione: cum nunc insistimus. Appellare aūt licet huiusmodi doctrinā: nō solū termini dissolutionē: sed etiam apertionem vt qdaꝫ nominauerūt aut resolutionem aut diuersionē vt alij qdam: aut explicationē: aut expositionem vt alij. v

Conati sunt ergo qdam herophilorū huiusmodi facere do-

etrinam queadmodū eraclides ⁊ heritheus. vi
Conati sunt ⁊ eam que ꝫm cópositionem ipsi herophili: ⁊ qdā erasistratorum ⁊ atheniēsis athaleus. vij
Nullus tñ ante nos scripsit eam que ex finis notione incipit: ex qua oēs artes cōsistunt ꝫm rationem. viij
Sed ⁊ illā qdam alibi pertransiuimus. ix

Hic uero diffinitiuam faciemus doctrinā que q̄tū relinquit ab ea que est ꝫm dissolutionem ⁊ dignitate ⁊ rōne: tñ abundās est ad comprehensionem totius ⁊ memoriam eorū que scdm partem. Facile enim memorabilia sunt satis ex termini dissolutione omnia: eo quod cōtineat in se totius artis capitula ⁊ optimum terminū: quē ⁊ substātialem qdāʒ nominant econtrario diuidētes his que notiones appellant. Et illi siqdem ab accidentibus diffiniūt rebus: hi uero substantia ipsa consistunt. x

Que vo scdm partem est tractatio vniuerse medicinalis speculatiōis in multis alijs a nobis scripta est negocijs. Quibꝰ expedit vti ad tres doctrinas. xi

Sed nunc a diffinitiua incipiemus: tantum adhuc apponentes: qꝛ sola capitula ⁊ velut cōclusiones: scdm explicationem demonstratorum dicet nunc.

Secūda pars primi libri tegni Galieni de corpore.

Medicina est scientia sanorū egrorum ⁊ neutrorum. ij
Sciētie ergo nomen cōiter ⁊ non proprie audire oportet. iij
Sanū aūt ⁊ egrū ⁊ neutrū tripliciter vnūqdqꝫ dicit: hoc qdē vt corpꝰ: hoc aūt vt cā: hoc vo vt signū. Et enī susceptibile sanitatis est corpꝰ: ⁊ efficiēs ⁊ ꝯseruās eā est cā. Et declarās eā signū. Oia aūt hec vocāt helenes sana. Scdm vo eundē modū ⁊ egra ⁊ susceptiua egritudinū corpa ⁊ efficiēs ⁊ ꝯseruātes egritudines cās: ⁊ signa declarātia: ⁊ neutra ꝫm eandem rōnem: ⁊ corpa ⁊ signa ⁊ causas. iiij

Et scdm pmam qdem rōnem scia causarum sanaruꝫ medicinalis est post illā aūt ⁊ aliarum. scdo vo ⁊ egrarum ⁊ tertio neutrarum: ⁊ post hoc corporum. Primum qdem est sanorum: deinde egroruꝫ: deinde neutrorum. Et de signis vo

scḋm eandem rationem. In actionibꝰ uero prius q̄dem corporum cognitio ex signis manifesta est: post hec uero ⁊ earū causarum inuentio. v

Sed qm̄ efficiēs ⁊ declarans ⁊ susceptiuū dupl'r vnūq̄dq̄ȝ dicit': hoc q̄dem simpliciter: hoc v̊o vt nunc: sciendū est vtroꝝ q̄ȝ scientiaȝ eē medicinalē. Et ipsum v̊o simpliciter duplicit̄ dicit': hoc quidem vt semp: hoc v̊o vt multum. Et est vtrorūq̄ȝ ēt horuȝ scientia medicinalis. vi

Neutrorum v̊o ⁊ causa: ⁊ signum: ⁊ corpus: ⁊ q̊d simpliciter dicit'. Et q̊d vt nūc tripliciter vnūq̄dq̄ȝ dicit'. Hoc quidem eo q̊d neutro cōtrariorum participet. hoc q̄dem eo q̊d vtrisq̄ȝ cōtrariorum equaliter: hoc aūt eo q̊d aliq̄n q̄dem hoc aliq̄n illo. Horum uero ipsorum ſm duos modos dicit': aliq̄n q̄dem ꝑticipando utrorumq̄ȝ ꝯtrariorum equaliter: aliq̄n uero amplius altero. vij

Est aūt de toto termino dubitatio q̄dam ſm locutionē: quā ⁊ ipam opȝ determinare. In eo eni q̊d dicit medicinā esse sciam sanorum egrorū ⁊ neutroꝝ significat q̄dē ⁊ oīuȝ ꝑtiū: significat autem ⁊ quarūdā: significat etiam ⁊ q̄liuм. Sed oīuȝ q̄dem incomꝑhensibile est ⁊ impossibile: quarūdā v̊o imꝑfectum: ⁊ non artificiale. Qualiuȝ v̊o ⁊ artificiale simul ⁊ sufficiens ad omnes ꝑtes artis quas cōtineri dicimus in medicine diffinitione.

Pars tertia primi libri tegni dn̄i galieni de corpore.

Incipiamus igitur a corporibus. Primo q̄dē qualia sana ⁊ egra ⁊ neutra contingat esse existētia: post hec uero de signis ⁊ causis orōnem percurramus. ij

Sanū est autem simpl'r corpus eucraton q̄dem existens ex generatione in simplicibus ⁊ ꝓmis particulis: coequale uero is que ex his componunt' organicis. Sanum uero vt nunc est corpus quod ſm ꝓsens tempꝰ est sanum: est autem ⁊ hoc quod ſm tempus sanū est corpus eucraton ⁊ coequale: nō ſm optimam eucrasiam ⁊ coequalitatem, sed secundum propriam ipsius sani corporis essentiam: vel ſm ipsius ꝓpriam sani corporis qualitatem. Semper tale est maxime eucraton ⁊ maxime coequale. vt multum uero ab optima

compositione

compositione derelictum est:non multum tamen. iij.

Egrum vo corpus simpliciter est quod ex generatiõe est aut distemperatuz in his q̃ similes habẽt partes:aut nõ coequale in organis aut vtrisqz simul. iiij.

Egrum vo vt nunc est corpus egrotãs in tẽpore in quo di tale existẽs. Manifestũ est aũt q̃ ⁊ hoc qd̃ ẽm tempus dr̃ eẽ egr̃ aut distẽperatũ est in similes habẽtibus ptes:aut inequale in organicis:aut in vtrisqz. Et semp quidẽ egr̃ est quodcũqz ex generatiõe aut distẽperatũ satis existẽs in simplicib⁹ pticulis: aut in oib⁹:aut in qbusdã:aut maxie dominantib⁹:aut etiã in eq̃le in organicis. Vt multũ vo egr̃ est corpus ab hmõi malicia derelictũ:nõdũ vo in medio neutralitatis cõstitutũ. v.

Quoniam autẽ ⁊ neutrũ corpus tripl'r dicebat̃: hoc qdez in eo q̃ neutra extremar̃ dispositionũ pticipet:hoc vo vtraqz:hoc aũt eo qd̃ aliquando qdẽ hac:aliqñ vo hac. Sed primum quidẽ significatum neutrum erit corpus mediuz vere existens sanissimi corporis ⁊ egerrimi. vj.

Et huiusmodi quidem hoc simpliciter tale est qm̃ ex generatione tale ꝯstitutũ est:hoc vo vt nunc quodcũqz in presenti tempore medium vere existit:⁊ sanissimi corporis ⁊ egerrimi. Eius vo quod simpliciter est. Hoc quidem semper tale:quoniam in omnibus etatibus semper maxime permanet tale. Hoc vero vt multum quoniaz mutationes quasdã est accipiens. Secundum vo ẽm significatum neutruz erit corpus cõtrarijs simul dispositionibus pticipans: ex generatione autẽ ẽm vnam partẽ aut secundum duas differentes. Secundum vnã quidẽ: vt si ẽm alteram oppositionem eucratõ fuerit effectiuar̃ qualitatum aut ẽm vtrasqz quidem oppositiones:sed circa formationem aut magnitudinẽ aut numer̃ particular̃:aut positiões lapsuuz:aut econuerso. In his quidem correctum:aut omnibus:aut in quibusdam. In crasi vo dereliquens. In differentibus vo partibus ⁊ ẽm omnes oppositiones potest aliquid contrariorum participare simul. Et semper quidẽ tale est ẽm omnes etates manẽs simile. Vt multum vo est quod ⁊ permutatur secundum aliquid. Ita vo ⁊ quod vt nunc neutrum erit corpus secũdum significatuz:aut eo q̃ ẽm vnã partẽ:hec habeat sana:hec vero egra aut inherentium ei aut circa partes differentes. Secundum vero tertium significatum neutrum erit corpus quod quidem modo sanum modo egrũ ĩn pte sit tẽporis quẽadmodũ inheret ali

128

quibus pueris quidem existentibus sanos esse: adolescētibus vō factis egros vel econuerso. In vno vō tempore ita neutrꝫ vere contingit quidem cōsistere: sm̄ vō latitudinem non contingit. Scimus vō quoniam nunc dupliciter. vij.

Sanum vō ⁊ egrum ⁊ neutrum corpus quotiens dicitur: ⁊ quale vnumquodqꝫ est sufficienter determinatum est: de signis vō deinceps dicendum est.

¶ Incipit pars prima libri secund. Domini Galieni de causis. pars prima de capite.

Unt autem horuꝫ signoruꝫ

s sana quidem quecunqꝫ presentis sanitatis sunt signa demonstratiua: ⁊ future pronostica: ⁊ prius facte rememoratiua. ij.

Egra vō signa presentis egritudinis demōstratiua sunt ⁊ future pnostica: ⁊ prius facte rememoratiua. iij.

Secundum vero hoc et neutra ⁊ qua neutrarum dispositionum demonstrantia sunt ⁊ pronostica ⁊ rememoratiua: ⁊ sunt signa secundum aliquid quidem sanaꝫ: sm̄ vō aliqd quidē egraꝫ declarantia dispositionem ⁊ hec quidem sm̄ tempora sanis ⁊ egris insunt. iiij.

Appellant aūt hec oīa qdē signa a veterib⁹ medicis pnostica ⁊ si pn̄tiū aut pteritoꝝ aut futuroꝝ dclarātia sīt. v

Et vtilitas quidem magna est: ⁊ demonstratiuoꝝ ⁊ pnosticorum: minor vō rememoratiuorum. vj.

Existentibus vō corporibus sanis: his quidem simpliciter: his vero vt nunc que ⁊ sana dicuntur simpliciter sanorum corpoꝝ duplicē diximus esse differētiā: hec quideꝫ eoꝝ semper esse talia: hec vō vt multum: semp quidem talia quecunqꝫ habent optimam compositionem: vt multum vō quecunqꝫ ab hac non multum deficiunt. vij.

Cognitiones vō coꝝ ⁊ ab ihērētibus sm̄ substātie eoruꝫ rationē opꝫ fieri: ⁊ ab his que necessitate hec cōsequunt effectibus ⁊ casibus q̄ etiā accidētia vocam⁹ pprie. viij.

Substantia quidē ipsa eoꝝ que in optima cōpositiōe sunt contēpantia similes quidē ptes habentiū in caliditate ⁊ frigiditate: ⁊ siccitate ⁊ humiditate: organicoꝝ vō in quantitate ⁊ qualitate componentium ea: ⁊ adhuc in formatione ⁊ po

ſitione particularum vniuſcuiuſq; ⁊ totius organi. ix.

Ab his vo que ex neceſſitate hec ſequuntur ſimiles qui.dem partes habētia q̄tū quidē ad tactum in duricie ⁊ mollicie mediocritas quantū ad viſum: bonus color ⁊ ſm leuitatem ⁊ aſperitatem mediocritas. x.

Secundum vo effectus operationum perfectio quā ⁊ virtutem nominamus. xj.

Orum vo que organica conſequūtur in coequalitate ⁊ pulchrytudine omnis corporis organicorum: amplius ⁊ inherentiū eis effectum in vtute: optime ergo cōpoſitionis corporis demonſtratiua ſigna ſunt hec. xij.

Orum vo que quidem deficiunt ab hac ſana vo ſūt: hec quidem in ſimiles partes habentiū lapſa ſunt cōtēperātia ſm quendā paruū lapſum: hec vo ⁊ in coequalitate organicorum paruum aliquid ⁊ hic lapſus aut eſt omnium: aut aliquorum: aut ſecundum vtrūq;. xiij.

Genera aūt lapſuum eadē ſunt cum his que vtutem eorum cōplent tēperantia in habētibus ſimiles ptes: numerꝰ vo ⁊ formatio ⁊ magnitudo: ⁊ poſitio ī organicis: vtriſq; vo cōe vnitas: quā ⁊ cōtinuitatē eoꝝ nominamus. xiiij.

In eiſdem vo ipſis generibus lapſuū ⁊ egroꝝ corpoꝝ ē vitiū ſm ſingulū egri ſignificatū. Terminꝰ vo vtriuſq; diſcretiuus eſt operationis ſenſibilis leſio. xv.

Ab optima vo deficientia cōpoſitione corpora qdē breue leſa ſunt ⁊ ipſa ſʒ veritatē: nō tn̄ ſenſibile ē hoc xvj

Determinat autem ea magis ⁊ minus in operationibus ⁊ egris cauſis repugnare. xvij.

Simpliciter vo egra corpora determinata ſunt eo quod facilius ab egris cauſis vincantur ⁊ ab eo quod ſm multum aliquid ſm virtutem operationum delinquatur. xviij.

Sunt vo horum vtrorūq; in medio neutra: ⁊ que vere dicūtur neutra: ⁊ que cum latitudine quadam. xix.

Et diuiditur totius ſanitatis latitudo in tres partes latitudinē habentes ⁊ ipſas multā: quaꝝ prima qdē erit ſanoꝝ corpoꝝ: ſecunda vo egroꝝ: tertia neutroꝝ. xx.

A quibus deinceps ſunt egrotantia corporis leſionis ſenſibilius operationum determinata. xxj.

Dolentia vo ⁊ quoꝝ motiones ſunt delinquentes: aut oīno perierūt: manifeſtos habēt terminos. Quecunq; vo infirmas habēt opationes in maximis quidē diſceſſibꝰ facile

diſcerniuntur: ſm vo minores ambigue ſunt: ⁊ ꝓpter hoc ſm
hoc genus leſionis neutro contrario ꝑticipans conſiſtit in il-
la diſpoſitione quã ⁊ ipſam neutrã dicimus nominari. xxij.

Omnib⁹ his diiudicatis nõ ſm ipaꝫ reꝝ nãm ſẽſu. ꝑiculũ
eni eſt ſempiterne paſſiõis irrepere dogma. xxiij.

Signa vo hoꝝ ꝗ ſanant̃ corpoꝝ ⁊ egroꝝ ⁊ ſanoꝝ vt nũc
exiſtentium quantitate diſtantie differũt. xxiiij.

Ponẽtibus nobis duos extremos terminos contrarios
alterutrũ optimã cõpõnẽ ⁊ nũc factã egritudinẽ. Conſi-
derantibus vo cui hoꝝ ſunt viciniora: ⁊ ꝗꝓbãtur corpa: pro
pinquius eni eſt optime compõni ſanum: qḋ vo ab hac longi-
us: iã vo egrotãti ꝓpinquius egrũ: vtrorũqꝫ vo mediũ equali-
ter ab vtroqꝫ ab eſſe apparẽs neutrũ erit hoc. Optime ergo
compõnis corporis dicte ſunt cognitiones. Deficientium vo
ab hac equalia quidẽ numero ſunt his genera: ⁊ magis: ⁊ mi
nus diuidi potẽtibus ⁊ ſepatis in tres latitudines. xxv.
Signa vo egri corpis ſimplr dicemus: ex his enim erũt reli-
que due latitudines manifeſte Scḋm ergo genus dictũ eſt pri
us in optime compõnis oratione: ſm vo ſpeciem nunc dicet
prius nobis diuidentibus partes. xxvj.

Quattuor aũt ſunt eaꝝ differentie oẽs. ꝗdã eni eaꝝ ſunt
principales: ꝗdã vo ab illis exorte ſũt: ꝗdã vo neqꝫ alia
rum dñant̃ neqꝫ alie eaꝝ innatas habẽtes vtutes ⁊ regentes
eas dñant̃: ꝗdã vo ⁊ ĩnatas ſimul hñt ⁊ influẽtes. xxvij.
Principalia igit̃ ſũt cor: cerebrũ: epar: ⁊ teſticuli. xxviij.

Ab illis vo exorta ſunt: ⁊ illis famulantur nerui ⁊ ſpina
lis medulla cerebro: cordi vo arterie: vene epati: ſemi
nalia vaſa teſticulis. xxix.

Ipſa vo ſeipſa regunt cartilago oſſium coniunctio: mẽ-
brana: glandula: pinguedo caro. xxx.

Alie vo omnes ꝑtes cõe his habẽtes ad ſuiipſius regi-
men arterijs ⁊ venis ⁊ neruis indigẽt. xxxj.

Capillorum vo ⁊ vnguiuꝫ neqꝫ regimen eſt aliquod: ſed
generatio ſola. xxxij.

Hec quidem partium ſunt differentie: ſigna vo vniuſcu-
iuſqꝫ craſeos deinceps dicentur. xxxiij.
Principiũ aũt a cerebro nobis facientibus. Sunt eniꝫ quinqꝫ
ĩnata genera cognotionũ eius. Primũ qḋẽ toti⁹ capitis diſpõ.
ſm vo ſenſibiliũ opationũ vt⁹ ⁊ vitiũ. tertiũ opatiuoꝝ. qrtũ
principalium: ⁊ qntũ nãliũ. Aliud eſt gen⁹ in his oib⁹ generis

bus ab his que extrinsecus ei accidunt alteratio. xxxiiij.

TOtius quidē capitis dispositio ex magnitudine & figura eius & capillorum accipitur. xxxv.

PAruum vero caput praue compositionis cerebri proprium est signum. xxxvj.

MAgnum vō non ex necessitate bone compositionis est signum: si enim propter vehementiam factū est magnum eius que inest vtutis in materiam multā & bonā opantis bonum est signū. Si vō ppter solaz materie multitudinē nō bonum est signū: determinādū ergo est ex ea figura & ex his que ab eo nata sūt: figura quidē si bone forme est. semp enim bonum est signum hoc; his vō que ab eo nata sunt vt si collum forte est: & in alijs ossibus optime dispositū est: & si omne qđ ē eius neruosum est & plenum & viuidū. Propria vō capitis figura est velut si videas speram perfectā ceream ex vtraqz parte leuiter compressam. Necesse est enim huius talis gibbosa quidem sm speram posteriora fieri & anteriora: rectiora vō fieri que ex vtraqz parte. xxxvij.

SI vō sm occipitium eminentia fit minor alicui: considera & neruos & collum cum alijs ossibus secundum naturam si quidem his se habentibus indigētia materie non vtutis imbecillitate taliter factum est hoc. Ineptioribus vero existentibus infirmum est principium. In pluribus vō secundu occipitium indigentiam imbecillitas eorum que dicta sunt sequitur & rarum valde & tale contingit. Grossius vō secūdum occipitium considera caput eodem modo eisdem in toto magno nato determinatis. In pluribus & hec bona figura facta p acephalidos bonū signum: qđ quidam medicorū posteri⁹ cerebrum nominant: quēadmodum igit & est posterius determinatum: forma velut lauda habēte comissuram. Spine vō principium hec pars est & per illam omnium sm totum animalis corpus fiunt neruorū actiones. Ipsa vō posterior pars secūdum se in omnibus paucorum sensibilium participat: multorum vō operatiuorum. Sic igitur anterius sensibilium quidem plurimorum. paucorum vō operatiuorum. Itaqz hec & bene disposita perfectas habēt naturas sm vnūquodqz proprias. Eadem vō & in anterioribus capitis eorum que sūt sm frontē determinationes sunt his que sūt sm posterius ad prauitatem & magnitudinē eius nobis respiciētibus & figurā: & q sūt in his sensus. s. visum gustum & odoratū. Alterutrū enim

132

sunt cognitiones ꝛ sibi inuicem attestantes ꝛ a principio nata principij ṽtuti: ꝛ vitio ꝛ pricipiũ: his q̄ ab eo nata sũt. xxxviij

Principalium tamen opationum ṽtus ꝛ vitium eiusdē principij solius ſm seipsum sũt cognitiões. Voco at̄ pricipales opationes ea que a solo pricipio fiunt. xxxix.

Facilis igitur intellectus subtilis substantie cerebri est cognitio: tarditas ṽo intellectus pinguioris. xl.

Facilitas vero discendi est mollis: ꝛ memoria permanentis. xlj.

Sic ṽo ꝛ diffic⁊ltas discēdi dure obliuio ṽo fluētis. xlij

Et bene mobile in opinionibus est callide: manens vero frigide. xliij.

Adhuc ṽo mihi videnẜ duo deesse genera cognitionum que ex principio suscepi dicere: vnum quidem naturalium: alterum vero extrinsecus accidentium: erit autem communis de vtrisq; ratio. xliiij

Nam si eucratum cerebrum existit ſm quattuor qualitates omnia que dicta sunt habebit cum modo ꝛ mensura: ꝛ superfluitates: quecunq; per palatum: aut nares: aut aures: aut oculos purgantur: ꝛ hec habebit moderate: ꝛ minime leditur ab omnibus quecunq; extrīsecus calefaciunt ꝛ infrigidant: ꝛ desiccant ꝛ humectant. xlv.

Talibus quidē infantibus existentibus capilli fiunt subruffi: pueris vero subrubei: perfectis ṽo rubei. Medij vero quodammodo existentes crispor um ꝛ simplicium. i. planorum neq; calui fiunt facilius. xlvj.

Audire ṽo opꝫ que dicte sunt ꝛ que dicende sunt cognitiones vt in bene tēperatis habitationibus. xlvij.

Quecunq; ṽo ſm capillos nō in regionibus tantũ: sed in humorum temperantia,pportionem habent temperantie eorum que sunt ſm cerebrum. xlviij.

Si ṽo calidius temperato fuerit cerebrum: ſm ṽo alteram opositionem eucraton: siquidem plurimum fuerit calidius fortiora omnia que dicta sunt ꝛ dicēda fient signa. Breui ṽo superabundātia existēte leuia: cōmunis ṽo hec ratio sit in omnibus que dicende sunt mihi partibus earum que in omnibꝰ temperantijs dicende sunt cognitiones. xlix.

Deinceps vero signa eius que in cerebro est caliditatis in his que prius dicta sunt rubicundiora ꝛ calidiora que sunt circa caput omnia que in oculis vene sensibiles.

Capilli horum natorum citius in capite nascuntur: multum quidem calidioribus existentibus bene tēperatis nigri ꝛ fortes ꝛ crispi fiunt: non multum vō calidioribus: subrubei quidem primū fiunt: deinde nigrescunt: accidentibus vō etatibus calui fiunt ꝛ magis plurimum calidi: superfluitates vō ſm palatum ꝛ nares ꝛ oculos ꝛ aures breues ꝛ digeste his sunt quādo irreprehensibiliter sani sunt. Repleto aūt aliquando capite continue ꝛ maxime his quando dietam negligenter obseruant hoc tale accidit: plurima quidem sed non indigesta fiūt superflua. Replentur autem ꝛ grauantur caput ex cibis calefacientibus ꝛ potibus ꝛ odoribus ꝛ extrinsecus accidentibus omnibus calefacientibus in quibus est ꝛ continens aer. Adhuc autem magis si non solum calida sint talium natura: sed ꝛ humida: breuibus somnis huiusmodi temperantie dominātur adhuc me profundi ipsi fiant. l.

Frigidioris q̄ oportet cerebri cognitiōes sunt plurima superflua ſm ꝓprias effusiones: ꝛ capilli ruffi ꝛ recti ꝛ manentes ꝛ post multum tempus nascentes subtiles ꝛ exiles primum. Et facile a causis frigidis leduntur: ꝛ ſm idē tēpus lesionis catarris ꝛ corizis consumuntur: neqꝫ tangentibus calida que circa caput sunt: neqꝫ inspiciuntur rubea: ꝛ oculorū vene inuisibiles ꝛ somnolētiores quodāmodo sunt. lj.

Sicciois vō cerebri cognitiones: non superfluū est in effluxionibus ꝛ sensuum perfectio: vigilantes vō sunt ꝛ capillos fortissimos habent citissimeqꝫ producunt nati crispos magis q̄ rectos calui in breui fiunt: humidioris vero cerebri capilli fiunt plani: ꝛ non omnino calui fiunt ꝛ sensus hebetes sunt ꝛ superfluitatum multitudo: ꝛ hec quidem simplices distemperantie sunt. lij.

Composita quidem calida ꝛ sicca: prima quidem est ſm quam non abundantes sunt in superfluitatibus: sed ꝑfecti sensibus: ꝛ vigilātissimi ꝛ calui fiunt citius: prima tamen generatio capillorum citissima est eis ꝛ plenissima: ꝛ nigri capilli ꝛ crispi fiunt ꝛ calidi sunt tangentibus caput ꝛ rubicundi vsqꝫ ad status tempora. liij.

Si vero humiditas accedat caliditati: parum quidem superaggredientibus vtrisqꝫ mediocritatem fit bonus color ꝛ caliditas: ꝛ in oculis vene magne: ꝛ superfluitates plurime mediocriter digeste ꝛ capilli recti ꝛ subrubei ꝛ nō calui fiunt facile. Replentur autem ꝛ grauantur capita a ca-

lefacientibus: si vͦ humectentur: multo magis statim super abundantiam habent superfluitatum. Quando vͦ ad plurimum humiditatis ⁊ caliditatis venerint egrum his caput ⁊ suꝑfluitatibus plenum ⁊ facile ex calefacientibus ⁊ humectātibus leditur. Motus vͦ his semper contrarius: optime vͦ in borea degunt: neqꝫ excitari possent vsqꝫ ad multum: ⁊ ad somnum conuertentes seipsos: similiter ⁊ grauantur dormiētes: ⁊ vigilantes: ⁊ fantasias vident ⁊ sensus sunt imperfecti. Si vͦ multum temperato sit calidius cerebrum: parum vͦ humidius remanebunt calide craseos cognitiones: miscebuntur autem eis leuiter humiditatis cognitiones velut econtrario: ⁊ si multo qdē sit humidius cerebruꝫ paulo vͦ calidius: manifeste quidē erunt vehementes humiditatis: leues vͦ caliditatis cognitiones. Quia si qualitates intēduntur: ⁊ signa erunt intensiora: si vͦ remisse remittunt ⁊ signa. Cōis vͦ ratio est hec in omnibus ſm cōplexionem distēperātijs. liiij.

Frigide vͦ simul ⁊ sicce craseos cerebri frigidum ⁊ sine colore perficiunt caput quātum in ipsis est. Semper. n. oportet meminisse eius que in principio determinationis dicta sunt: considerandum autem quantum ex humorum crasi alterātur que circa illud sunt: statim vͦ huiusmodi crases sine venis circa oculos sunt: ⁊ a frigidis causis cito leduntur: ideo inequaliter sunt sani. Aliquando quidē leuissima sūt capita: ⁊ nō sunt suꝑflue effluxiones: aliquādo vͦ corrisis ⁊ catarris in puis causis cito cōsumunt. Sensus vͦ eis in puericia quidē ꝑfecti: ꝑuectis vͦ emarcescūt citius. Et vt breuiter dicam cito senes circa caput sunt omnes ideo canescunt citiꝰ. Capilli vͦ eis nati quidē veniunt vix exilles ⁊ ruffi. Accedente vͦ tēpore dominā te quidē amplius frigiditate ꝗ̄ siccitate non calui fiunt plurimū: econtrario vͦ si accidat siccitatē quidem amplius dominari humiditate: frigiditatem vͦ caliditate parum huiusmodi calui fiunt. lv.

Humide vero ⁊ frigide crases cerebri grauiter faciunt dormientes ⁊ somnolentos: ⁊ inutiles sensibus ⁊ facile pacientes a frigore ⁊ facile repletos caput: ⁊ facile pacientes catarrum ⁊ corrizam neqꝫ calui fiunt huiusmodi. lvj.

Hec igitur sunt signa eaꝝ que in cerebro crasiuꝫ. lvij.

Ex his ergo tendens ad vnūquodqꝫ organum sensus scies cognitiones transferens te de alio ad aliud: sufficiet vero in oculis tantum dicere. lviij.

Quicunq; ergo tangentibus oculi manifeste sunt calidi & mouent facilius & frequenter & venas latas habent: calidi sunt omnes hi. frigidi uero qui his contrarij: humidi quidem qui molles simul & multe humiditatis sunt: sicci uero q duri simul & aridi sunt. lix

Et leduntur quidem a similibus causis sue crassi facile: iuuantur vero a cōtrarijs sed moderato vsu. lx

Et hoc commune in omni cognitione craseos omnis partis meminisse oportet. lxi

Magnitudo vero oculorum cum proportione quidem & operationum virtute multitudinem substātie eucratā ex qua oculi facti sunt ostendit: que vero sine his multā quidem substātiā: sed non eucratā declarat. Paruitas vero oculorum cū proportione quidē & virtute operationū: paruam quidem sed eucratam declarat substātiā: ex qua facti sunt oculi: cum nō proportione vero quadam & vitio operationum: paruam simul & inutilem esse significat substātiā oculorum. lxij

Ea vero que sunt secundū colores sic oportet determinari glauci quidem oculi splendentes humiditate pura & non multa: luminis splendidi sunt continentia: nigri vero ecōtrario: medij autem sunt secundum medias causas. lxiij

Glaucus vero oculus aut propter magnitudinē aut splēdorem cristaloydos aut in summo positionē: aut per subtilis & aquosi humoris qui est secundum pupillam paucitatē & puritatem fit omnibus quidem simul cōueniētibus sunt glaucissimi. Si vero hec quidem horum adsint: hec vero nō: magis & minus in glaucedine consistunt. lxiiij

Niger vero oculus fit aut propter in profundo positionem aut propter paruitatem cristalloydos aut quia splendidū & rutilans perfecte non est: aut quoniam subtile humidum: aut amplius aut purum non est: aut propter quedam horum aut propter omnia natum est fieri magis & minus in eis quēadmodum dictum est prius. lxv

Subtile quidem huiusmodi humidum aquosius & amplius factum humidiorem demonstrat oculum quēadmoduz si spissius & minus fiat sicciorem. lxvi

Cristalloydos uero siquidem durius fit sicciorē operatur oculum: si uero mollius humidiorem. Ita uero vt si quid superaddatur contemperantie subtilis sicciorem: si vero deficiat contrarium.

¶ Pars secunda secundi libri tegni domini Galieni que est de corde.

De cordis autem crasibus deinceps dicat' prius hec commemorantibus nobis qd vnaquanq3 ptem calidiorez aut frigidiorem: aut ficciorem: aut humidiorem seipsa factã esse dicimus. nõ ad aliquã aliã cõparãtes: q̃ tũcũq3 eni cor fiat quadã natura frigidissimũ multo calidius est fm crasin calidissimo cerebro. ij

Calidioris ergo vt ad pprium modũ referam' cordis signa inseparabilia qdem & familiaria hec sunt magnitudo respirationis: & pulsus velocitas: & frequẽtia & audacia: & ad actiones impigrũ. Si vero cor ad plurimũ veniat caliditatis: furor est eis & maniaca cõfidentia. Est autem & pilosuz eis pectus: & que circa hypocundria & his proxima: in pluribus vero & totum corpus calidum ex calido corde fit: nisi maxime contra operetur epar: dicentur autem paulo posterius toti' corporis cognitiones. iij

Est autem latitudo pectoris calidi cordis cognitio: nisi & huic aliquãdo cerebrum maxime ɔtra operetur quando autẽ spinalis medulle magnitudo pportionalis est illi plurimũ: & tanta sunt spondilia fm magnitudinem q̃ta spinalis medulla: itaq3 & spina tota. Coniungunt vero thorax ad posteriorem ptem fm longitudinem qdez equalis methafremo scdm latitudinem vo cum quadam pportionali grossitudine spondiliũ: ɔiunctio fit fm illã spinaz cum vo caliditas cordis dñata fuerit augmẽtabit thoracem .i. dilatabit fm pmam gña tionem pportionabiliter huius caliditatis: ideo etiam & cum in paruo qdem capite thorax posit' fuerit: maxima fm cor fit cognitio caliditatis: qñ vo in magno pu' maxime & hoc ppri um signum est cordis frigidioris: si vo pportionẽ hẽat cuz capite: alijs signis determinandum erit de corde ita vt ex thoracis q̃titate nil accepturus sis. iiij

In frigidiori vo corde pulsus minores sunt cõplectẽtib' nõ tñ ex necessitate tardiores aut rariores. v

Spiritus vo siqdem tãto minor thorax fit q̃to cor frigidius pulsib' est pportionalis. Si vo thorax maior fuerit fm q̃titatẽ cordis frigiditate nõ minorem tantum: sed tardio

rem declarat pulsum natura. vi

Tales ꝛ timidi ꝛ curiosi:ꝛ nȭdũ eis pilosus est pectꝰ: de puritate vo eiꝰ determinãdũ est: vt prius dictũ est ƀƺ hoc vero ꝛ de totius corporis qualitate. vij

Siccũ vo cor pulsus operaꝛ duriores ꝛ furorẽ nõ ꝓmptũ qdẽ:sed ferocem ꝛ difficile placabilem vt multuz vo ꝛ totum corpꝰ siccũ si nõ epar ꝯtra opereꝛ. Humidioris vo cordis signa sunt pulsus molles:ꝛ consuetudo facile mobilis ad irã ꝛ facile placabilis ꝛ totum corpus humidius: nisi ea que ƀm epar contra operenꝛ. viij

Secũdũ cõpositionem vo ꝑmarũ q̃litatũ distempantie cordis sic se habẽt.calidi qdem ꝛ sicci cordis signa sunt pulsus duri ꝛ magni:ꝛ veloces ꝛ spissi ꝛ spiritꝰ sunt magni:ꝛ veloces ꝛ frequẽtes:ꝛ multomagis ad velocitatẽ accedũt:ꝛ frequẽtia non crescẽte ƀm ꝓportionẽ cordis thorace. ix

Omniũ pilosissimi sunt hi ƀm pectus ꝛ hypocũdria:ad actiones vo parati ꝛ animosi ꝛ veloces ꝛ tyrãnici moribus:ꝛ enim furiosi sunt ꝛ difficile placabiles:de totius vo corporis crasi adhuc ꝛ thoracis amplitudine ꝓportionaliter his que ꝑus dicta sunt determinandũ est. x

Si vo humiditas optinuerit cũ caliditate:pilosi qdẽ minus his qui ꝑus dicti sunt huiusmodi ꝛ pati ad actiones nõ minꝰ illis:nõ tñ ferociores in furore:sed in irã tñ pati. Pulsus vo moles ꝛ magni ꝛ veloces ꝛ frequẽtes ꝛ spiritꝰ thorace qdẽ ꝓportionaliter se habẽte cordi ƀm eãdẽ formã erit silr̃s pulsibꝰ Minore vo existẽte tãto velocior ꝛ frequẽtior est ꝑdictis spiritus q̃to ꝛ thorax minor multa vo cõuersione ƀm crasim facta ꝛ maxime si ƀm humiditatem accidit hec ꝑterea que dicta sunt adhuc ꝛ in putridas egritudines ex corruptis ꝛ putrescentibus in eis humoribꝰ incidũt:ꝛ expirationes maiores ꝛ velociores inspirantibus ꝛ in pulsibus sistoles velox. xi

Humidiores vo ꝛ frigidioris cordis signa:pulsus molles ꝛ ꝯsuetudo timida ꝛ formidulosa ꝛ pigra. Sunt vo ꝛ nudi pilis hij ƀƺ pectora:ꝛ minime irascunꝛ:ꝛ in irã nõ sunt parati. Qđ vo circa thoracẽ ꝛ totũ corpus his que ꝑus dicta sunt silr̃ determinandum est. xij

Frigidum vo ꝛ siccum cor pulsus qdem duros operaꝛ ꝛ paruos. Spiritus vo siqdem ꝓportionabiliter frigiditati paruꝰ thorax sit competẽtes:si uero maior.rarum ꝛ tardum.minime vero oium iracundi:hij coacti tamen aliqbus

138

frasci seruāt, memoriā. Sunt vero et hi non pilosi pectora ol‑uz maxime. De paruitate uero thoracis et totius corporis fr‑igiditate similiter determinandum est. xiij

O Mnum commune in oībus his que dicta sunt comemo‑rantes quod quecunqz de moribus aut nunc aut sm ali‑am aliq̄ scripta sunt orationem ad agnitionem craseos: non pro bonis aut prauis moribus ex philosophia excersitatoꝝ: sed pro naturalibus vnicuiqz dictum est.

Tertia pars scdi libri tegni domini galieni que est de epate.

E Patis vero calidi cognitio‑nes sunt uenarū amplitudo colera rubea mul‑ta. In tempore uero augmastice etatis nigra: ca‑lidior enim est sanguis eis: et ꝑpter hoc vniuer‑sum corpꝰ calidius nisi ea que sm cor cōtra ope‑rent: densitas uero coꝝ que sm hypocundriū et ventrem. ij

F Rigidioris uero epatis cognitiones angustia venaruz: flegma plurimū sanguis frigidior et vniuersa corporis habitudo frigidior nisi ea que circa cor calida fuerunt nuda pilis hypocundria et venter. iij

S Icciores vero epatis sanguis quidem spissior et paucior: vene dure et vniuersa corporis habitudo siccior vel durior. iiij

H Vmidioris vero epatis cognitiones: sanguis qdem plu‑rimus et humidus vene autez molliores: ita vero et vni‑uersum corpus nisi ea que circa cor cōtra operent. v

C Alidi qdē simul et sicci epatis signa pilosum hypocun‑driū dextrum. sanguis spissior et paucior amara colera multa: circa augmasticā vo etatem nigra: venarū amplitudo et duritia ita vo et vniuersum corpus. vi

C Aliditas siqdem a corde ꝓrumpens vincere potest ꝓrū‑pentem ab epate frigiditatem: quemadmodum et frigidi‑tas quidem caliditatem. vij

S Iccitatem vo impossibile est ad contrarium a corde hu‑midiori facto adduci. viij

M Edia vero est que ab epate humiditas eoruz que dicta sunt: et magis siquidem ab ea que in corde est vincit sic‑citate q̄ siccitas ab humiditate. ix

Minus vero caliditate amplius aut minus frigiditate: facile enim vincibilis est hec earum que ab epate prorum punt qualitatum. x

Manifestũ est ergo qm̃ si in idipsum concurrãt pncipioꝝ vtrorũqꝫ crases: totũ corpus pfecte circa eas disponet: dicent ergo paulo posteriꝰ totiꝰ corpis cognitiones. xi

Humidum qdem simul ⁊ calidum epar minus qdem calido ⁊ sicco ea que circa hypocũdria sunt operaẗ pilosa. Plurimum vo sanguinẽ ⁊ venas magnas ⁊ corpis habitudinem humidã ⁊ calidã si nõ ea que circa cor sunt cõtra operentur. Si vo amplius vtrisqꝫ qualitatibus auertaẗ ab eo qđ secundum nãm prumpte consumunẗ a cacochimijs ⁊ putrefacientibus egritudinibus adhuc vo magis si plurimũ augeatur humidũ: paululum vo calidum: si uero econtrario parum qdem humidum: plurimum vero calidum: minime uero cacochimi fiunt. xij

Humidius vo ⁊ frigidius epar sine pilis quidez habet hypocundrium: sanguinem uero magis operatur flegmaticum cum venarum gracilitate ⁊ vniuersum corpus similiter se habens nisi ea que a corde sunt ad contraria illud transducaẗ: frigidum vo ⁊ siccum epar pauci sanguinis ⁊ gracilium venarum efficit corpus: ⁊ frigidius ⁊ hypocundriũ nuduz pilis: nisi ⁊ hic vincat cor.

Quarta ps libri scdi tegni dñi galieni q̃ est de testiculis seqtur.

Testiculoruz vero crasis calida quidem maxime venerea est ⁊ masculoruz generatrix ⁊ citiꝰ pubescũt eis ptes genitales. ij

Frigida vero crasis est contraria. iij

Humida qdez ⁊ multi seminis ⁊ humidi est: sicca uero ⁊ pauci seminis ⁊ mediocriter spissi est. iiij

Calida uero ⁊ sicca crassis ⁊ spissi seminis est: ⁊ maxime generatrix masculorũ: ⁊ citissime ad collum excitat: a pncipio ergo ⁊ huiusmodi citissime pubescunt in partibus genitalibus ⁊ in oĩbus in circuitu sui: sursum qdem vsqꝫ ad regionem circa vmbilicũ: deorsum vo vsqꝫ ad medium coxarum. Petulca igiẗ est huiusmodi crasis satis ad ventrem: citissime vero satiaẗ: si cogatur nocet.

COnueniētibꝰ siqdē caliditate ⁊ humiditate pilosi qdem omīnꝰ huiusmodi hiſ qui dicti sunt:multi vͦo feminis magis.nō cōcupiscunt vͦo magis alijs. Sufficiunt vͦo sine lesione magis venereis plurimis. Si vͦo satis augeaꝛ vtraqꝫ ⁊ calidū ⁊ humidū:nō sine lesione abstinēt a venereis. vi

SI vero frigidi ⁊ humidi ꝟm crases fiunt testiculi:nuda fiunt que sunt in circuitu pilis:⁊ tarde coire incipiunt:neqꝫ vehementes sunt ad operationes:aquosum vero ⁊ tenue semen eis ⁊ parum generās vel non generans:⁊ si generat feminas generans est. vij

Sicca qdē ⁊ frigida crasis filis qdē plurimuꝫ ei que p̄dicta est crasi:spissus vero semen eis ⁊ oībꝰ magis exiguū. viij

TOtius vͦo corporis habitudines dicte qdē sunt prius in his que assimilanꝛ cordi ⁊ epati:dominaꝛ vero similitudo vehementiorem habētis membri ꝗlibet p̄marum qualitatum quas ⁊ op̄atiuas nominamus. ix

TOtius vͦo corpis habitudo in illis maxime discerniꝛ ptibus quecūqꝫ videntibꝰ p̄mo subiacent:musculi vͦo sunt his oībus ossibus circūuoluti ⁊ cōposite quedā carnes sunt ex simplici ⁊ p̄ma carne ⁊ neruis qbus he circumuolute sunt. Pro p̄ma eni musculoꝝ substātia hec est vraqꝫ ad eos vͦo cōueniētia hec vasoꝝ velut riui quedā sunt nō cōplectētes eoꝝ substātiā:sed seruiētes ad ꝯseruationem. x

DIcenꝛ igiꝛ ⁊ eoꝝ craseos cognitiones ꝟm bn̄ tēpatā habitationē.pmutāt eni distēperātie regionū cutes ꝟm se formātes:⁊ corrūpūt ꝗsdā cognitiōes:ita vͦo ⁊ ꝟm bn̄ tēperatā regionē tp̄e messis seip̄m soli aliqs nudū exponat ⁊ pmutabit eas cognitiōes quecūqꝫ ꝟꝫ colores sunt:⁊ in molliciе ⁊ in duricia ꝟm cōsistētiā. Si vͦo vt bn̄ tempata est regio:ita ⁊ ipse bn̄ tpata dieta vtaꝛ.neqꝫ exutꝰ in sole iaceat nudus vnaquaqꝫ die plurimū:neqꝫ vt qdaꝫ more vͦginis in vmbra degens:pfecte craseos demōstrabūꝛ signa:quasi in his igiꝛ in orōne futura intēdamꝰ iam intellectum est. xi

COmpetētis vͦo craseos cognitiones ꝟm totā aīalis habitudinē sunt:color qdē ex rubeo ⁊ albo cōmixtus:Capilli vͦo rubei ⁊ mediocriter mixti crispi vt in pluribꝰ: mediocritas vͦo carnositas in ꝗ̄titate ⁊ qualitate:medium enim pfecte est huiusmodi corpus oīum supfluitatū vt hec dicaꝛ ⁊ intelligaꝛ ad hoc.necesse est enim spissuꝫ corpus ad hoc diciꝛ spissus ⁊ tenue similiter adhuc ⁊ multam carnem habens ⁊ paucam

carnem ⁊ crassum: ⁊ macrum: ⁊ molle: ⁊ durum: ⁊ pilosum: ⁊ nudum pilis. nihil igitur horum est mediocre: sed quasi policleti regula ad summum venit mediocritatis vniuerse: vt tangētib⁹ qdē neq₃ molle neq₃ durum appeat: neq₃ calidum neq₃ frigidū: vidētib⁹ ṽo neq₃ pilosum neq₃ nudū pilis: neq₃ grossum: neq₃ crassile: neq₃ aliq̄ aliā hūs intēperātiam. xij

QVecūq₃ ṽo tempato calidiora qdem sunt nō tn̄ humidiora aut sicciora ſm carnē. de his eni p̄sens ratio est: apparēt qdē ⁊ tāgētib⁹ calidiora tāto q̄to scd̄m crasin sunt calidiora: ⁊ pinguedinis min⁹ habētia: colore ṽo rubea ⁊ nigros capillos habentia. xiij

FRigidioris craseos corpis signa nō pilosū ⁊ pingue frigidū tāgētib⁹. Color ṽo eoꝝ cū capillis magis ruffus: multa ṽo frigiditate existēte liuida quodā mō ē caro. sed vocare ꝯsuetudo qbusdā medicoꝝ ē hos tales plūbei coloris. xiiij Sicca ṽo crasis gracilior est ⁊ durior bn̄ tēperata tāto q̄to siccior ⁊ alia ṽo ꝓxima signa sunt his. xv

ET humida uero alia signa quidem similiter magis carnosa vero ⁊ mollior. xvi

ET ſm cōpilationem p̄marum q̄litatum qua fiunt distemperātie cōpositā cognitionū formā hn̄t: calida qdē ⁊ sicca crasis pilosior ⁊ durior ⁊ calidior ⁊ minus pinguis est ⁊ gracillis ⁊ nigri capilli: si ṽo ad amplius caliditas veniat ⁊ nigri coloris cutis. xvij

HVmida ṽo ⁊ calida crasis mollior ⁊ calidior ⁊ multo ⁊ carnosior optima crasi inq̄tu₃ aucte fuerit vtreq₃ q̄litates. Ad plurimum ṽo aucte putridis consumiſ egritudinib⁹ ⁊ cacochimi cito fiunt. Sic ṽo parum quidem humidior sit multo uero calidior molliores quidem parum temperato hi tales ⁊ magis carnosi: pilosiores non modicum ⁊ tangentib⁹ non parum calidiores: nigri vero his sunt capilli ⁊ caro non sine pinguedine. si vero parum qdem sit calidior: multo vero humidior: mollis est his caro ⁊ multa ⁊ color cōmixtus ex albo ⁊ rubeo et tangentibus paululum calidiores: vniuersaliter vero est dicere q̄ ſm copulatiua craseos semper dn̄antis qualitatis dn̄abunſ signa. xviij

FRigida ṽo et humida crasis paululū qdem vtrisq₃ augmētatis sine pilis est: et alba et mollis et spissa et piguis si vero amplius alia q̄litas augmēteſ considerantur signa quidem ſm ꝓportionem augmentationis q̄litatū. Color vero cū

capillis magis ruffus quemadmodum ⁊ plurimū vtrisqȝ aug mentatis liuidus fit in eis cutis color: si vō inequalis sit aug mentatio qualitatum. dominabunt magis augmentate quali tatis ꝓpria signa. xix

SI vero frigidum cum sicco equaliter augmentet: natura liter durum ⁊ gracile habet corpus ⁊ non pilosum ⁊ tan gentib⁹ frigidum: pinguedo uero similiter est in eis ⁊ gracili bus existentibus dispersa est per carnem. capilli vero ⁊ color ꝓportionaliter sunt mensure frigiditatis. xx

DEcidēte vō calida ⁊ sicca crasi tempore per augmastice etatis in frigidam ⁊ siccā habitudo vō taliū gracilis qd simul ⁊ dura ⁊ melācolica est ⁊ ꝓpterea nigra simul ⁊ pilosa: dn̄ante vō altera qualitate multū: altera vō parū a mediocri mutata dn̄abunt qdem dn̄antis signa: mediocres vero erunt alterius cognitionis. xxi

IN omnibus vō que p̄dicta sunt ⁊ qua dicēda sunt: cōis agnitio craseos: siqdem facile frigescens fit pars: aut fri giditate: aut raritate fit: si vō difficile frigescēs: aut calore: aut spissitudine. Si vero ex desiccantib⁹ fit aridum ⁊ siccum ⁊ dif ficile mobile fiat: ex siccitate fit quemadmodum se grauet hu midus ab humiditate. xxij

COnsiderare vō opȝ ⁊ si similē ad inuicē oēs musculi aut non similem crasim habent simul. xxiij

SImiliter opȝ considerare in omnibus quātitatem inuo lutoꝝ ossium. aliquando enim gracilior videt esse pars non existens gracilior q̄tum ad musculos: sed ꝓpter angustiā ossium talis videt eē apparens. Similiter autem ⁊ spissior vi det esse multotiens non ꝓpter amplitudinem ossium sed ꝓ pter carnis multitudinem. xxiiij

QDe aucta ⁊ diminuta ⁊ durior ⁊ mollior dum fit siccior: aut humidior appet parū ps: siqdē pauca ⁊ dura: siccior si vō multa ⁊ mollis humidior. xxv

Similiter vero ⁊ medie regiones similes partes habentium corporum aut ampliorem: aut minorem humiditatēȝ in seip sis continentes: aut tenuiorem: aut humidiorem: aut siccio rem: demonstrant partem: humida qdem pars est vbi tenuior ⁊ amplius est humiditas sicca vō vbi spissior ⁊ simul minor: ipsas tn̄ corporis solidas partes vere solidas ⁊ p̄mas ſm nul lum modum possibile est humidiores facere: sed satis est si qs prohibeat eas siccari non cito: eas vero cōtinentes regio nes: licet

nes:licet replere humiditate aut tali. Id vo ꝓpꝛium est nutri métum siles ptes habentiũ ex appositione nõ per vasa factũ communis vo hec ratio est oĩum ptium:⁊ de hoc dicet postea in sanarum ⁊ egrarum causarum doctrina:nunc vero que se quuntur dicamus.

Quinta ps scdi libri tegni dñi galieni de vẽtris dispõne seqt.

Entris cognitiones natu rã qdem sicciořis: velocius sitientes fiunt ⁊ par uus eis sufficit potus ⁊ grauant amplioři:⁊ flu ctuationes habẽt ⁊ supnatat supfluũ in eis:ci- bisqꝫ gaudẽt sicciořibus. ij

Humidiořis vo vẽtris signa si neqꝫ sitiẽtes fiãt ⁊ amplioře hu miditatẽ moleste ferãt cibisqꝫ gaudẽt humidiořibꝰ. iij

Calidior vo natura venter digerit qdem melius q̃ appe tat ⁊ magis quecũqꝫ dura sunt natura ⁊ difficile mutabi lia:gaudet vo calidis cibis ⁊ potibus:neqꝫ a frigidis nihil ledi tur fm moderatum vsum. iiij

Frigidus vo nã venter appetere qdem bonus. digerere vo non bonus maxime quecũqꝫ difficile mutabiles ⁊ fri gidi ciboꝛum fiunt:acce scunt enim cito in eo ꝓpterea ⁊ accide eructuãs est huiusmodi vẽter:⁊ gaudet qdem frigidis ledit vo facilius immoderate vtẽs:ita vo extrinsecus ei accidenti bus frigidis non fert eoꝝ diuturnam dispositionẽ quẽadmo dum neqꝫ calidus calidoꝛum. v

Egritudinibus tñ in vẽtre distẽperãtie in hoc differũt a nãlibus fm quod contraria ꝯcupiscunt ⁊ non similia: quemadmodum ⁊ naturales. vi

Secũdũ cõplexionẽ vo in vẽtre distẽperãtie cõposite per simpliciũ cognoscuntur compositiones. vij

Diligenter vero opoꝛtet adhibere intellectuꝫ his que di cta sunt discernentes ea ab his que dicenda sunt:nõ so- lum enim vẽter sitiẽtes ⁊ nõ sitientes operat:⁊ frigidum ⁊ ca- lidum potum desiderantes:sed etiam ea que circa thoꝛaceꝫ ⁊ epar ⁊ coꝛ ⁊ pulmonem. viij

Sed ꝓpter hoꝛum caliditatem sitientes inspirãt amplius ⁊ exsufflant longius:⁊ sentiunt fm thoꝛacem cauma nõ quemadmodum qui ꝓpter ventrẽ fm hypocũdriũ patiunt

calorem hi quidẽ bibentes non statim quiescunt: et frigidus potus sistit magis eorum sitim q̄ multum calidus: refrigerat autem eos ⁊ frigidus aer inspiratus: nihil alleuians ex ventre sitientes: ita vͦ ⁊ econtrario habentes a frigida inspiratione sensibiliter leduntur ⁊ maxime hec est cognitio in pulmonis frigiditate quemadmodum frigidum inspirantes sentiũt manifeste lesionem ⁊ infrigidationem: ita calidum est eis amicum: sed etiam flegmaticas superfluitates loquentes ⁊ cuꝫ tussi expuunt. ix.

Siccitates vͦ pulmonis sine superfluitate sunt ⁊ pure a flegmate: ⁊ vocem habẽt clarã: queãdmodum ⁊ hũidita tes obscurã quidẽ ⁊ raucã operant voceꝫ: incurrũt aũt eis superfluitates magis ⁊ acutius loqui volentibus. x.

Non vͦ ipsa vocis magnitudo a caliditate fit quemadmodum neqꝫ putitas a frigiditate fit: sed hoc quideꝫ ab amplitudine trachee arterie fit ⁊ ex exsufflatione vehementiori: paruitas vͦ contraria sequitur. xj.

Itaqꝫ neqꝫ semper neqꝫ principaliter: sed ſm accidens ⁊ ex solis naturalibus crasibus supuenientibus non sequitur vocis magnitudo ⁊ paruitas. xij.

Quoniam vͦ huiusmodi organa propter crasim facta sũt talia scilicet ampla vel stricta: talis vox consequitur: ⁊ ꝑpterea ex voce est aliquid de naturali crasi colligere. Etenim vox leuis: leuitatem trachee arterie sequitur ⁊ aspera: asperitatem: leuitas vero arterie contemperantiam craseos sequitur: asperitas vͦ siccitatem. Asperitas siquidem inequalitas quedam est secundum corpus durum: arteriam vero operatur duram omiomerum partium eius siccitas: inequalem vͦ eius disperse humiditatis indigentia: ad eundem vͦ moduꝫ neqꝫ acuta vox natura sine angustia gutturis: neqꝫ grauis sine latitudine fieri potest. Angustia eni naturalis filia est frigiditatis: amplitudo vͦ caliditatis ꝑportionabiliter vͦ nãlibus differentijs vocũ que ſm passionẽ ꝑficiunt cognitiones existentes efficientium causaꝝ sunt: de quibus oĩbus de his que de voce dicta sunt sufficienter determinatum est. xiij

Alie vͦ animalis partes que intrinsecus sunt non leues habent craseos cognitiones tentandũ est: tamẽ ea que adiuuatiua ⁊ nocẽtia cognoscere: amplꝰ ⁊ ſm nãlium potẽtiarum opationes: dictũ est aũt in tertio loco de causis q̄ vniuscuiusqꝫ potentie vͦtutis ⁊ vitij dominatrix est crasis: craseos

Igitur cognitiones & species dicte sunt. xliij.

QUe vo propter magnitudinem aut plasmationem: aut numerum aut positionem labuntur: ita se habent. Que cunqz igitur cadunt sub sensu cognosci facilia sunt. Eorũz vo que non cadunt sub sensu: hec quidem difficilia sũt ad cognoscendum: hec vo ignota sunt. xv.

CApitis igitur magnitudo & figura & cum eo cerebri manifesta est vt prius dictum est: ɓm hoc vo & thoracis: ita vo & quecunqz labuntur ɓm homoplatas: aut humeros: aut brachia: aut cubitos: aut summas manus: aut hyschion: aut suras: aut pedes: non est difficile cognoscere: siue ɓm plasmationem lapsum sit aliquid talium: siue ɓm magnitudinez siue ɓm numerum aut ordinationẽ cõponentium ea: manifeste vo & operationum in vnoquoqz sunt lesiones. xvj.

EA vero que intra corpus sunt: non omnia sunt cognosci possibilia. xvij.

VEntrem siquidem cuiusdam ita paruũz & rotũdũ & ppẽsum iuxta hypocõdriũ vidi: vt manifeste apperet & ɓm circũspectionẽ ppriã & vidẽtibus & tangẽtibus: similiter: vidi & vesicam cuiusdã extra positã & paruã: ita vt si aliquãdo tardaret ad egestionẽ vrinaꝝ tumor circũscriptus apparet: manifeste: nõ tñ alioꝝ que intrinsecus sunt manifestam dedit mihi cognitionẽ aliquãdo: temptare tamen opꝫ cognoscere vt possibile est p virtutem & vitium eoꝝ: & si nõ ɓm disciplinã certaz sed ɓm cõiecturã quandã artificialem. xviij.

VElut si ita accidat epati vidi quosdam iam & multos graciles quidem venas habentes: sicut colore vo vniuersum corpus: & si paulo amplius cibi intulerint: vt magis si sint inflantia & spissa & glutinosa: hos quidem velut quodam pondere ɓm dextrum hypocũdriũ sentiẽtes in pfundo: hos vo cum extẽsione quadam dolentes: in his ergo cõueniens est pauum esse epar & angustum in suis exitibus. xix.

ALterum autem vidi flegmaticum totum ɓm habitudinem: vomentẽ vo quottidie coleram citrinam: agnoui ergo oportere me egestiones eius videre: & minime habuerũt fel lis. Cognoui ergo ex hoc signo felleũ humorẽ emittentez porum non paruaz eius partem in pilleron ventris trãsmittere vt in quibusdam apparet animalibus. xx.

EX quibus manifestum est ꝙ in remotis a sensibus valde proficit ad cognitionẽ ex anathomijs apparentiuz mẽ

brorum noticia ⁊ operationum ⁊ vtilitatum inuētio. Quicūqꝫ igitur cognitor esse vult sicut dictum est nunc lapsorum corporum in anathomijs ei exercendum est ⁊ operationum ⁊ vtilitatū inuentionibus. Scriptum est autem de omnibus his separatim in alijs negocijs de quibus in fine totius orationis dicetur gratia cognoscendi amantes discere. singuli quorum desiderant scire ex quo maxīe negocio eligere opꝫ. xxj.
Sed de his sufficienter dictum est. xxij.

Quecūqꝫ vero in presenti egra sunt corpora cognoscere opꝫ sed et quidem sensibus subiacentia immutatione eorū cognoscuntur que ſm naturam eis insunt in magnitudine et colore et figura et numero et positione et mollicia et duricia et caliditate et frigiditate differentia. xxiij.

Non apparētia vero et vniuersaliter quidem discere sit lesionibus opationū aut egestionibus aut doloribus aut tumoribus ꝑter naturā aut qbusdā horum aut oībus. xxiiij.
Secundum vero partem ſm cerebrum quidem egre dispositiones aut desipientie speciebus aut sensibilium aut fantasiarum lesionibus: aut appetituum mouendi aut egestionibus per palatum ⁊ aures ⁊ nares ⁊ oculos: aut secundum illud dolorum differentijs. xxv.

Cetera vero que ſm cor patiuntur ex disnie speciebus ⁊ motibus ſm ipsum ⁊ arterijs ⁊ animositatibus ⁊ pusillanimitatibus ⁊ febribus ⁊ infrigidatio ⁊ in colore differentijs ⁊ doloribus qui circa ipsum ⁊ circa arterias. xxvj.

Cetera vero que ſm epar ex humorum indigentia ⁊ abundantia ⁊ conuersione coloris in nō naturales discolorationes: ⁊ adhuc ex his que sunt ſm digestionem aut nutrimentum aut supfluorum ſm digestionem immutatis: sed ponderibus ſm ipsum ⁊ tumoribus ⁊ doloribus non in regione epatis tantum sed secundū compassiones quecunqꝫ fiunt alicui membro vt sunt disnie species ⁊ tussis. xxvij.

Ita vero ⁊ ſm ventrem circa digestionem ⁊ orexim humide aut sicce oblationis aut superfluorum egestionibus peccantibus: similiter vero ⁊ nauseis ⁊ singultibus ⁊ eructuationibus et vomitibus ⁊ ipsis eorum que vomuntur formis ⁊ doloribus ⁊ tumoribus ⁊ disnijs. xxviij.

Cetera vero que ſm pectus ex disnijs ⁊ tussibus ⁊ doloribus adhuc ⁊ ex eorum que expuuntur differentijs oportet ognoscere in presenti egra. xxix.

Et ſm tracheam arteriam egritudines diſnia ⁊ tuſſis: ⁊ ſm locū dolor: ⁊ ſputū ⁊ vocis leſio innoteſcunt. xxx.

Proportionaliter vo his ⁊ in omnibus alijs partibus ex tumore ⁊ dolore ⁊ leſione operationū amplius ⁊ egeſtionum differentijs cognitiones erunt. xxxj.

Ex tumoribus quidem preter nām vt in flegmonibus: ⁊ in ſchiroſi ⁊ heriſipilis inſpiciendum eſt. xxxij.

Dolores vo ſm quem incumbunt locum aut continuitatis ſolutionem: aut alterationes ſubitas oſtendūt. Soluitur igitur continuitas inciſione ⁊ comeſtione: id eſt corroſione ⁊ fractura ⁊ tentione: alteratur vo ſubſtantia caliditate: frigiditate: ſiccitate ⁊ humiditate. xxxiij.

Nocetur autem ⁊ operatio: aut leuiter aut mediocriter: aut omnino non fit. xxxiiij.

Quecunqȝ vero egrediuntur: hec quidē vt particule eorum que patiuntur: hec vero vt in ipſius contenta ſecundum naturam. xxxv.

Et oſtenſionem ꝓpriam vnūquodqȝ faciet. xxxvj

Dictum eſt āt de huiuſmodi omnibus amplius in patientium locoꝝ negocio nullo hoc in artem prius redigente aut ꝑfecte aſſignante: quēadmodum igitur aliud nihil eoꝝ que incipiunt perfecerunt veteres. xxxvij.

Egrotantium quidē corporum ex illo negocio diſcere oportet cognitiones: egrotatiuorum vo ⁊ ſanandorum ex preſenti ſunt facultate. xxxviij.

Ea quidem que ſunt ſigna egrotatiuorum in medio ſm formam eorum ſunt que ſanis ⁊ egrotantibus accidunt ſm naturam quidem omnia ſanis inſunt: preter naturam vo egrotantibus inquantum egrotant. xxxix.

In medio vo his ſunt declaratiua egritudinum: quedā ex genere exiſtētia eoꝝ que ſunt ſm nām: ſed in q̄titatibus aut temporibus ꝑmutata: quedā vo ex his q̄ ſūt ꝓter nāȝ quidem: ſed minora his que in egritudinibꝰ fiunt. xl.

Et propter hoc et diſpoſitiones he corporum quecūqȝ egrotatiua eſſe videntur: neutrorum ſūt: ⁊ declaratiua vo ipſa ſunt ſigna. Primo quidem hec ſanitates deſignant. ſecundo vo egritudines: ⁊ fiunt eadem ſigna ſm primam habitudinem ⁊ ſana ⁊ egra ⁊ neutra. xlj.

In eo q̄dem quod iā exiſtentē diſpoſitionē demōſtrāt neutra: in eo vo quod futurā declarāt egra. xlij.

Secundum vo eandem rationem quecunq3 apparent in egrotantibus signa sanitatis: dicentur quidem sana eo q futuram sanitatem denuncient: dicentur vo et egra inquantu egritudinem existentem ostendunt: et manifestum est quidem quod si vtrorumq3 sunt declaratiua: dicuntur neutra sm vnu3 aliquod significatorum neutrorum voce. xliij.

Nihil vero mirandum est eadem signa tres habere rationes in differentibus habitudinibus: et sana et egra et neutra dici. xliiij.

Secundum vo alterum significatum quecunq3 ex egritudinibus conualescentibus insunt signa dicimus neutra sm quod arbitror: et ea que sunt in senectute: hac igitur rone oia sub plures cadunt intellectus et rationes. xlv.

Quecunq3 vo signa perfecte sanis insunt sub sola sanoru3 cadunt cognitione. xlvj.

Et quecunq3 egrotatibus no sunt manifestantia futura3 sanitate: sub sola et hec egrop cadut cognitoe. xlvij.

De his quidem deinceps dicetur. xlviij.

Nature vo egritudinis signa pnostica pcurramus: prius duplici vo existente eop differentia. xlix.

Aggrediamur priora quantitatibus aut qualitatibus aut temporibus non ipsis pprijs formis permutata ab his que sunt secudum naturam. l.

Velut orexim ciborum intensam aut remissam aut que non sm tempus consuetum fit. lj.

Aut non sm consueta3 ciboru3 egestione supfluoru3: sed sm egestionem esce paucorum: aut plurimoru3: aut humidorum: aut duriorum. lij.

Ita vo et humidorum superfluoru3 indigentia: aut abudantia preter naturam: aut coloris: aut consistentie permutatio: aut temporibus euacuationis. liij.

Et vigilie et multus somnus: aut i tempore non consueto sm hoc vo et superfluitas: aut amplior: aut minor: aut calidi: aut frigidi cocupiscentia pter consuetudinem: quemadmodu et circa venereop vsum inmensurata et no sm tepora cocupiscentia: et sudores plures q oporteat: aut pauciores aut pigricia admonitione: aut tentatibus moueri aggrauatio aut dissolutio maxima et valida: menstruorum etiam retetio: aut amplior: aut minor euacuatio. Sic vo et que p emorroydas: sed et sm eunde cibu et potum no similis ei que prior fuis

delectatio: cognitio est future egritudinis. Similiter & intellectus hebetudo non sm naturaz: aut obliuio in non cōsuetis: aut fantastici somni magis q̄ prius: & siquidem auditus: odoratus & visus hebetiores & infirmiores. Et simpliciter dicere est quecunqz sm naturaz sunt. Hec quidez aucta: hec vero diminuta: hec vo temporibus quibusdam aut quantitatibus p̄mutata & corporis tumor & minor & maior factus & rubicundior aut albior aut liuidior aut nigrior. Et eructuationes & sternutationes: & ventositates plures aut pauciores a naturalibus: signa sunt future egritudinis. Ita vo & quecunqz per nares & aures & palatum quibus cerebrum expurgatur quantitatibus aut qualitatibus aut temporibus p̄mutata: hec igit omnia generis sunt eo℞ que sunt sm naturam. liiij.

Torsio vo in ventre aut sm stomacuz aut sm aliquod intestinorum: aut in egestionibus: aut in his que euomuntur aut minguntur: aut alius aliquis mediocris dolor de genere est eorum que sunt preter naturam: nondum vero egrotare ita se habentes dicuntur. lv.

Quemadmodum grauati caput: aut dolores caput: aut vigilantes: aut dormientes quando nondum p̄pter hec a cōsuetis opationū impediunt: & terminus quidē iste est egritudinis in talibus dispositionibus discretiuis. lvj.

Et propterea ad aliquid eandem dispositionē & egram & neutram dicimus: adhuc & p̄pter vigorem enim ferētis facilius q̄ iaz victe virtutis: aut egra est: aut neutra dispositio singularum ea℞ que dicta sunt. lvij.

Ita vo & alia nocumēta quecunqz fiunt sm sensus nō in eo quod est & magis & minus differunt alterutrū: sed toto genere preter nām sunt: & hec sunt egritudinū signa: q̄diu tamen fuerint parua & nōduz a consuetis vnicuiqz actionibꝰ impedire sufficientia dicimus neutra. lviij.

Talia vero sunt secundū gustuz quidem quando salsez aut amare: aut alicuius alterius qualitatis manifestatio est in comestis & bibitis omnibus: aut sine acceptione cibi saliua eis videtur talis. lix.

Secundum odoratum vo quando aliquando sentimus vnam qualitatez odoratui nullo presente adorabili: aut afferentes plurima & diuersa omnia vt similia sentimus: plerunqz vero omnino sensus nobis est nullius: aut fetoris alicuius licet nullo presente fetore. lx.

Secundum auditum vo sonitus et strepitus generis eorum que preter naturam sunt. lxj.

Quemadmodum et sm visum quecunqz apparere videntur ante nigra et alba et rubea et ruffa hec quidem rotunda: hec vo oblonga: hec quidem gracilia: hec vo grossa et preteruolare omnia videntur. lxij.

Secundum tactum vo quando inequalitas quedam aut spissitudo aut grauitas aut tentio aut stupida aut dolens dispositio apparet sm totam habitudinem. lxiij.

Itaqz vo et sm quálibet partem tensio aut tribulatio: aut punctio: aut grauitas quando parue quidem fiunt et non manētes: dispositionem quidem neutram esse declarāt pronunciant vo egritudinem futuram. lxiiij

Quecunqz vo iam egrotantibus sunt signa: hec quidem sanitatem demonstrant: hec vo mortem. Sana quidem priora: altera vo genere quidem egra: sm speciem vo perniciosa dicuntur: accipiuntur vo vniuersaliter quidem differentie ex operationum virtute et vicio: sm vo partem ex his que sunt sm partem operationibus. lxv.

Quorum genera prius dicta sunt. primum quidem principalium: secundum vo eorum que ab illis nata sunt: et tertium quidem proprium habentium regimen: a principijs vo quedam supplementa recipientium: quartum vo genus eorum que dicta sunt ex se quidem inutile est ad cognitionem: secundum accidens vo ex his erit: aliquádo prenotatio quēadmodum et ex superfluitatibus: et ex his quidem ratione cōpassionis: et ex superfluitatibus vo semper: quoniam digestionis et indigestiōis in his erūt signa. Itaqz nō ɔtingit nō demōstrare ea semp: aut naturam superare materiam: aut materiaz superare naturam: aut neutrū: neutrū. Sana igitur dicentur signa superante natura: egra vo superata natura: neutra vo inequalibus pugnis. lxvj.

Manifeste quidem digestionis signa sanorū sunt. lxvij.

Quemadmodū et indigestionis egroꝝ signa. lxviij.

Neqz digestionē vo neqz indigestionē manifeste indicantia nature neutroꝝ: sunt neutra vero et quecūqz nunc quidē hoc: nūc vo contrariū declarāt quēadmodū denigrati digiti: tales vo sunt et cretice superfluitates. lxix.

Dictum est autem de his omnibus in his que de crisibus quemadmodum et de vniuscuiusqz vtutis ope-

ratione in libro de causis accidentiū morborꝫ dictū est. ex eis ergo opꝫ ſm ptem oēm naturā signoꝝ colligere. lxx

Ergo aūt iam longitudini pcēs hic qdē finio de signis orationem: trāseo vō ad cā que de causis.

Libri scdi tegni dñi galieni finis de signis.

Incipit liber tertius tegni galieni de causis.

Quoniam vero ⁊ haruꝫ causarū q̄dā sunt salubres: q̄dam egre: q̄dam neutre. Primū de causis sanis sermo erit. ij

Quoniā vō ⁊ harū ipsarum hec qdem conseruātes sunt: hec vō efficiētes sanitatēs sunt vō ⁊ dignitate ⁊ tpe priores ꝯseruātes faciētibꝰ. iij

A seruātibus incipiendum est. iiij

Qm igit sit nō vnū sanū corpus sed plura corpora quemadmodū p̄us determinatū est: ſm vnūq̄dq̄ꝫ eoꝝ erit cōseruatiua cā: quoniā ei oīs cā est ad aliqd. v

Rursus igit p̄ncipiū hic ab optima cōpositione corpis faciēdū est: ꝯsiderātes que sunt ad hanc salubres. Inuētionem vō earum rei ipsius natura demonstrat. vi

Si eni esse impassibile ⁊ immutabile corpus ⁊ semp maneret in optima cōpositiōe: tunc nihil indigeret arte ꝯstituente ipsum. Quoniam vero immutetur ⁊ corrumpitur ⁊ conuertit non seruans quam habuit ex p̄ncipio consistentiam: p curatione ſm hoc indiget. Scdm hoc igit quot modis alteratur corpus totidem ⁊ genera pcurationuꝫ habebit: hoc est cōseruantium causarum. vij

Que manifesta sunt iam ex his que dicta sunt vt corrigentia ex genera accidit existere. In eo vero quod velociter faciunt correctiones priusq̄ꝫ simul occurrat lesio non pseruatiua a futuro malo appellata sunt a medicis: sed seruātia p̄sentem consistentiam. viij

Alteratur igit cōpus a quibusdam ex necessitate: ⁊ a quibusdam non ex necessitate: dico autem ex necessitate qdem qbus impossibile est ipsum non approximare. Nō ex necessitate vero vt sunt reliqua. nāq̄ꝫ semp incontinenti imorari ⁊ comedere ⁊ bibere ⁊ vigilare necessarium est ei. Gladijs

152

vero ⁊ bestijs non necessarium est vti. Unde in priori quidem genere causarum circa corpus ars conficitur: circa secundum vero nequaquam. ix

QUot igitur ex necessitate alterantia sunt corpus diuidentes secundum proprium vnumquodque eorum aliquod genus causarum salubrium inueniamus. x

EST igitur vnum quidem ex continente nos aere alterum vero ex motione ⁊ quiete ⁊ totius corporis ⁊ secundum partem: tertium vero ex somno ⁊ vigilijs: ⁊ quartum ex his que egeruntur ⁊ retinentur sextum ex anime passionibus. xi

SUb his enim omnibus necesse est corpus quodammodo disponi: sub continente quidem: aut calefactum: aut infrigidatum: aut humectatum: aut siccatum: aut secundum complexionem eorum aliquid patiens: aut secundum totam substantiam alteratum totum. xij

Ex motione vero ⁊ quiete immoderatis vtrisque existentibus: aut calefactum: aut infrigidatum: aut siccatum aut humectatum: aut secundum copulationem eorum aliquid patiens. xiij

ITa vero ex sumno ⁊ vigilia necesse est pati ipsum secundum eandem rationem. xiiij

Et ex his que offeruntur. xv

Aut egeruntur: aut retinentur: ⁊ ex anime passionibus. xvi

OMnia enim hec: hec quidem manifeste: hec uero per medias causas alterant corpus. xvij

Et corrumpunt salutem. xviij

ET scriptum est de his omnibus separatim per singula in salubrium causarum negocio. xix

HEc igitur omnia nunc dicta genera salubrium causarum materie quedam sunt: ⁊ cum competenti vsu cause sunt conseruantes ⁊ salutem prestantes: peccantes vero a contemperantia egre constituuntur. xx

ITaque vero ex hoc iam manifestum est quod non alias quidem substantias earum que extra has rerum sanas nobis. Alias vero egras arbitrandum est: sed easdem in aliquid aliquando quidem sanas: aliquando vero egras factas. xxi

QUando siquidem motione indiget corpus gymnasium quidem sanum: quies vero egra: quando vero quiete quies quidem sana: egrum vero in cibis ⁊ in potibus ⁊ in alijs omnibus. Singulum enim si corpori adducatur ⁊ cum competenti quantitate ⁊ qualitate salubre fit: nihil vero indigenti omnino oblatum aut non in competenti mensura ⁊ quantitate egrum constituit. xxij

 T53

Et hec sunt due ɔsiderationes circa salubre ⁊ egrū.s.qlitas ⁊ q̄titas eius quod offert. xxiij

Et eni tēpus velut alterū aliqd ab his tertiū inducere in his que dicta sunt ɔtēptum:⁊ nō bn̄ dictum est. xxiiij

Si enim indiget corpus tāta ⁊ tali oblatione manifestum est qn̄ ⁊ s̄m tempus opportunū offert. Et generatio indigentie tēporis est ex eo quod fluxum est ⁊ mutabile:⁊ mortale corpus indiget s̄m mutationes alias alterātiū:⁊ alias adiuuantiū. Itaqz nō est qdem genere tertiū in his que dicta sunt tempus:ad doctrinā vo plerumqz quasi tertio vtimur ꝑpter eam que dicta est causam. xxv

Quoniā aūt in his ɔsiderationibus duab⁹ sunt alie ⁊ alie cārum salubriū:⁊ nūc nobis ꝓpositū est hoc genus earū rursus repetamus eas. xxvi

Perfecte igit̄ cōpositiōis corporis qn̄ siqdem bn̄ tempatum fuerit ɔtinēs ɔuenit vt sit tempantia ⁊ alioꝝ ꝑfecta:de qbus modo diximus quietis.s.⁊ motionis:⁊ somni:⁊ vigilie:⁊ oblatoꝝ ⁊ egestorum. xxvij

Qn̄ vo distempatum fuerit cōtinens in tātū ⁊ cōtemperātias minui opz inq̄tū eucrasia corrupta fuerit. xxviij

Considerationes vo contemperantie in continente hec quidem sunt: vt neqz regere per frigus:neqz sudare ꝓpter estum. xxix

In gymnasijs vo qn̄ p̄mum incipit dolere corpus:quiescere statim remediū est. xxx

In cibis vo perfectio digestionis ⁊ egestionis mod⁹ s̄m quātitatem ⁊ qualitatem. xxxi

Quat vo quodāmō in his orexis digestioni:ita vt pceptore nō indigeat q̄titatē in oblationib⁹ metiēte:optima eni nā tantū appetit q̄tum digerere pōt. xxxij

Ita vo ⁊ somni quantitatē metitur ipsa natura in his q sunt in optima cōpositione ⁊ quiescunt statim dormiētes cum non amplius indiget corpus. xxxiij.

Et ita eis dieta vtentibus in egestionib⁹ nihil derelinqtur circa ventrē ⁊ vrinas ⁊ totū corpus:has enim egestiones tēperātia metit̄ oblationum:scdm vero totum corpus gymnasiorum mediocris ⁊ salubris efficit vsus. xxxiiij.

Abstinere vero manifestum est quoniam ab intemperātie:oportet omnium anime passionum.scilicet ire: tristicie ⁊ gaudij:⁊ furoris ⁊ timoris:⁊ inuidie:⁊ sollicitudinis. Ex

terminant enim hec ⁊ mutant corpora ab ea que est ſm natu ram consistentia. xxxv.

Venereorũ vo ſm epicurũ nullus vsus salubris. ſm vo verum epicurum ex interuallis tantis vt in vsibus coi tus neqꝫ dissolutionẽ sentiat: ⁊ leuior ipse seipso videatur fa ctus ⁊ melius dormiens. xxxvi.

Tempus vo vsus est quando perfecte medium fuerit ea rum que extrinsecus omniũ circunstantiarum: neqꝫ super repletum corpus: neqꝫ indigẽs: neqꝫ sup infrigidatũ: neqꝫ sup calefactum: aut exsiccatũ: aut humectatũ imoderate. Si vo peccet aliquando corpus paruum esto peccatũ: melius vo est calefacto magis ꝙ infrigidato ⁊ repleto magis ꝙ euacuato: ⁊ humectato magis ꝙ exsiccato corpore vti venereis xxxvij

Qualitates vo singulorum eorum que dicta sũt eligere in his que sunt optime cõpositionis: oportet gymnasiorum quidem in quibus omnes partes corporis proportionaliter moueantur; vt hoc membrum quidem non super doleat: hoc vero minus doleat. xxxviij.

Horum vo q̃ comedunt: aut bibunt maxie eucrata elige re: hec eni maxie sũt ꝯueniẽtia eucratis naturis. xxxix

Similiter vero ⁊ in alijs. xl.

Si vo ſm aliquid ab optima compositione deficit corpus nõ multum vero huic ⁊ conseruantes sanitatem cause ſm pro portionem mutabuntur. xlj.

Pluribus vo talibus existẽtibus corporibus ſm singu lum genus separatim dicendum est. xlij

Crasi igitur permutatũ corpus in organicarum vo par tium cõuenientia nõ ꝑmutatum duplicẽ habent formã salubrium causarum alteram quidem seruantium eius crasin: al teram vo earum que ad optimam ducunt. xliij.

Seruantes vo eius crasin tantum permutantur ab eucrata natura cause quantum ⁊ totius corporis crasis ab illa perfe cta mutatur. xliiij.

Calidiora vo corpora calidioribus indigent adiutorijs: frigi diora frigidioribus: ⁊ ficciora ficcioribus: humidiora humi dioribus: ⁊ secundum complexionem calidiora ⁊ ficciora cali dioribus ⁊ ficcioribus: ⁊ his proportionaliter in reliquis tri bus complexionibus. xlv.

Vtetur vero ⁊ materijs causarum recte innatas virtu tes earum sciens. xlvj

QUoniā motio qdem ⁊ indigētia ⁊ vigilie ⁊ egestio ⁊ oēs anime passiones siccant corpus. xlvij
Contraria vero his humectant. xlviij
ITa vō ⁊ in calefaciētibus ⁊ ifrigidantib⁹ studijs vtetur et cibis et potibus. xlix
ET simpliciter est dicere omnibus his que ſm corp⁹ sunt cognoscens aliquas materias et virtutes: salubrib⁹ causis vtetur similia similibus offerens qñ seruare vult corporis crasim qualem accipit. l
SI vero pmutare vult et transire ad melius aliud est genus salubriū cārū ꝯtrariū qdem supradictis: equale vero distans ab altera crasi eucratarū et mediarum quas optimis naturis conuenire dicebamus. li
CAlidiorē eni ⁊ sicciorem crasim nō calide ⁊ sicce diete faciūt eucratā pfecte sed que tm̄ eucrata crasi frigidiora ⁊ humidiora ꝗtū nā eius erat calidior ⁊ siccior. lij
HOc siqdem genus cārum corrigit innatas discrasias: alterum vō prius dictum cōseruat. liij
UTilitas vō vtrorumqꝫ est in parte medicis corrigere q̄dem ex multo studio paulatim trāsferentes in melius: nō eni substinet nā repentinas immutationes seruare vō in eisdem ſm necessarias occupationes. liiij
QUomodo igit ⁊ huiusmodi specierum cārum ꝯseruātē nominamus: ꝯueniebat eni magis eā forsitan pmutātez ⁊ curantē ⁊ innata peccata corrigentē vocari. Quoniā vō ad totū genus sanitatis referētes: nō ad eas: que ſm speciē sunt in ea differentias. Quecunqꝫ qdem sanos custodiunt seruantes oēs vocabimus: siue ꝯseruādo salutē ad melius ducāt totam crasim: siue cōseruēt existētem a pncipio: quecūqꝫ vō deteriorem faciunt ꝯsistētiam egre. lv
Similē igit discrasiam habētibus oībus corpis ptibus similis est pcuratio: dissimilem vō dissimilis. lvi
POtest enim vēter alicui qdem frigidior ꝙ oporteat esse: caput vō calidius: ⁊ indigere adiutorijs pprijs singulas ſm vō hoc ⁊ aliarū vnaqueque ps aut humidior: aut siccior: aut frigidior: aut calidior: existēs pter modū pprijs distemperantie idigent dietis. Nō igit exercebim⁹ eq̄litates oēs huiusmodi corpis ptes: neqꝫ similiter humectabim⁹: aut siccabim⁹: aut aliqd horum faciemus. Amplius vō dicet de his in negocio de salubribus causis. lvij

O Rganicorum vero cause salubres secundum lapsus: et hec ab optima compositione adinuicem differunt. Alie siquidem sunt salubres circa plasmationem lapsuum. Alie vero eorum que circa magnitudinem: aut numerum: aut positionem. lviij

I N plasmatione quoque sunt plures lapsus. et enim figure partis et si alicubi in ea curuitas aliqua est aut concauitas eiusque secundum naturam: aut pori constrictio: aut orificium: aut asperitas: aut leuitas quando est aliquid extra propriam contemperantiam: parum quidem hoc patiens corpus sanorum corporum appellationem habebit. Amplius vero et neutrorum si vero sit tantum vt noceat operationi: iam egrotare videtur. lix

Secundum quantitatem vero superfluitas et defectus: ad easdem deducunt differentias. lx

I N numero vero deficiens aut abundans velut omniomerum vnum aut plura huiusmodi generis sunt: et quecunque preter naturam in nobis substantie consistunt. lxi

R Eliquum vero genus propter vniuscuiusque positionem simplicium partium in quo et ipse quattuor sunt omnes differentie. Prima quidem optima. Secunda vero parum permutata et propter hoc sanum adhuc perficiens corpus. Tertia neutrum quando amplius extra naturam fit. Quarta vero iam egrotans quam plurimum. lxij

Q Vecunque igitur peccauerunt partes secundum figuram quidem quemadmodum quecunque distorte intus vel extra et hec recenter nate quidem existentes et molles plasmatione et super ligatione ad id quod secundum naturam est reuertuntur: dure vero et si contingat ad augmentum peruenire: ad correctionem non perueniunt. lxiij

E T quecunque quidem circa curuitatem peccauerunt et hec similiter possunt corrigi quidem adhuc augmentando perfecte vero non possunt paruas igitur curuitates alligatio et quies: magnas vero operatio partium et retentio spiritus operatur. Ita vero et quecunque secundum poros aut orificia. lxiiij

E T quecunque quidem maiora quam oportet quies et alligatio apta nata est minora efficere maiores vero efficit partes motio secundum naturam cum fricatione moderata et alijs quecunque nata sunt ad superficiem sanguinem trahere multum. lxv

D Eficientium vero partium quecunque quidem ex sanguine habent generationem non impossibilis est eorum correctio: quecunque vero ex semine pauco habent generationem earum impossibilis est correctio: est tamen pro his aliquando facere alia proxima his ha-

bentia vtilitatem. lxvi

Omnium autem horum natura qdem operatrix medicus vero minister. lxvij

Quecūqz vo abundāt sm numerū ablatio eorum cā salutis est: ɔsiderādū vo in qbus possibile est: si vo impossibile appareat trāsponere temptare opz. lxviij

Eadem vero et eorum que secundum positionem peccāt est correctio. lxix

Manifestū est aūt qd duo vel tria plerumqz peccata ɔsistere pñt circa eandem vnáquáqz ptem. lxx

Quemadmodū in habēte ventrem paruum simul et rotūdum secundū dyafragma positum: peccauit eni in eo et magnitudo et plasmatio et positio: si uero et natura frigidior: hunc in id quod est secundum naturam ducere impossibile est: quando autem difficulter respirant repleto ventre pauciora et nutrientia et non tardius exeuntia offerantur bis vel ter in die. lxxi

Alijs vero eufrasim in epate habentibus propter angustiam vasorum continue factam salubris causa inuenta est extenuatus dieta. lxxij

Reliquum igit adhuc genus vnū cōmune est omiomerō et organicorum solutio cōtinuitatis. lxxiij

Quam forsitan aliquis non concedet pfecte sanis inesse. alioquin enim esse semp passionem diceret: nesciēs similem eē dubitationem pro omnibus lapsum generibus futuraz. si enim operationis sensibilis lesio non determinat egritudinem a sanitate: sed secundum qualitatem cuiusqz dispositionis agnoscitur tantum tunc necessarium est: sempiterne passionis irrepere dogma nullo optimas habēte operationes omnes. Sed hac quidez ergo vt subtilior consideratio sm se tractatum habeat. lxxiiij

Ad manifestos vo egros: salubres cāruz deinceps percurramus a discrasie incipientes genere. Determinandū est igit prius hic q omnes fere medici pretermittūt: quod alie quidem sunt salubres iaz facte discrasie. Alie vo eius que adhuc fit: quemadmodum et future. lxxv

Et huiusmodi qdem vltime he qdem in pseruāte parte artis sunt: hec vo in salubri. lxxvi

Prime vero oium in curāte parte sola. lxxvij

Vtrarū vo medie dicte in pseruāte et curāte. lxxviij

NAm siquidem factam et existentem egritudinem: medicari oportet. lxxix

NOndum vero existētem: futurā vero ex dispositione que est secundum corpus prohibere fieri. lxxx

EIus vero que adhuc fit: sanare quod iam factum est: quod futurum est prohibere fieri. lxxxi

PRohibetur igitur dispositione in qua nata est fieri ablata: nominatur autem huiusmodi dispositio causa precedens. lxxxij

FActa vero egritudo curabitur dispositione a qua principaliter que secundum naturam operatio leditur ablata: quam et ipsam dicimus esse egritudinis causam. lxxxiij

OPratio quidem vnum habet modū: et maxime cōmunē intētionem. scilicet ei quod soluendum est contrariū. huiusmodi enim generis sunt omnes pficiētes salutē cause. lxxxiiij.

Secundum vero partem sunt ex singulis cōtrarijs. lxxxv

Calide igitur dispositioni frigida causa contraria est: frigide vero calida et sic in alijs proportionaliter. lxxxvi

SI enim immoderatū est omne preter naturam moderatū vero secundum naturam necesse est omne immoderatum ab immoderato secundum cōtrarium ad moderatum adduci. lxxxvij

MAnifestum vero quod secundum virtutem nō secundum apparitionem calefaciens et infrigidans: et quecunque huiusmodi alia accipiendū est. Dico autem secundum virtutem quod essentialiter et proprie et vere est vt dicitur: secundum vero apparitionem quod secundum presentem sensum huiusmodi esse videtur. essentialiter vero nō existens huiusmodi: quomodo vero oportet cognoscere ea in negocio de simplicibus farmacijs dictum est. lxxxviij

AD inuentionem vero salubrium causarum quecunque quidem cause ad iam factam egritudinem sunt salubres: illa ratiōe vtendum est qua illud quod secundum apparitionem determinatur ab eo quod est secundum virtutem. lxxxix

QUecunque vero cause ad eam que adhuc fit ipsa eadem consideratione vtendum: et adhuc secundum quam inueniuntur egritudinum cause. xc

FErunt enim si ita contingat in humoribus putrefactis accēdi febrem demonstratio in talibus est euacuatio: et alteratio. Alteratio quidem est faciens cessare putredinē manente substantia. Euacuatio vero totam a corpore educens substantiam. xci

Sed dicta quidem species alterationis digestio est quas a quibusdam causis contingit facere scientes erim⁹ in illis si habeamus iá cognitioné ita causa℞ salubrium. xcij.

Evacuationes vo p flebothomia℥ ⁊ per clistere ⁊ per vrinas ⁊ per respirationes ẜm cutem fiunt: amplius vo per contrariam detractionem ⁊ deriuationé ad alia: huiusmodi enim generis sunt ⁊ menstrua mouere ⁊ emorroydas aperire ⁊ p nares ⁊ per palatum purgare. xciij.

Scientes igiť ⁊ hic materias ⁊ vtutes qbus in tépore ⁊ qlitate ⁊ qtitate ⁊ modo vsus oblatis euacuatio fit. xciiij

Secundum hanc parte℥ artis inuenimus salubria: ⁊ scripta é omnium inuentio in terapentico negocio: ẜm eunde℥ vo modum ⁊ in alijs tribus discrasijs. xcv.

Unum cómune habentes preceptum efficiente℥ vnamquáq℥ earum causa℞ oportet abscindere prius: deinde sic venire ad eam discrasiam que facta est ab illa egritudine salubrium causa℞ inuentione℥ facturos. xcvj.

Secundum vo compositas discrasias ex simplicibus compositio ostenditur salubria precepta: ⁊ hic habentibus nobis medicamen proportionale magnitudini discrasie ad illam conueniens inuenire. xcvij.

Velut si ita accidat: si dece℥ quide℥ numeris secundum calidius excedit aliquid ab eo quod ẜm naturam: septe℥ vero ẜm siccius esse oportet ⁊ salubrem causam in talibus dispositionibus: frigidiorem quidem decem numeris: septe℥ vero humidiorem. xcviij.

Si igitur ipsi parti pacienti adducas huiusmodi medicamétum intantum frigidius fit ⁊ humidius: inquantu℥ partis pacientis manifestatio precessit. xcix.

In profúdo vo posita que patiť parte op℥ considerare hmói efficere salubre vt nó contingat exolui in via. c.

Si igitur calidius esse op℥ moderato non in tanto fit solum calidius quanto indiget passio: sed supermodu℥ apponať ppter positionem necessario aduenienté. cj.

Si vo frigidius sit nó simpliciter op℥ tanto facere illud frigidius sed materiam medicaminis considerare prius: si enim parachimeres est non perueniet vsq℥ ad profundum multu℥ contrarium vero operatur aliquando spissam superficie℥. Si vero leptoneres sit: possibile est peruenire vsq℥ ad plurimum profundum. cij.

ITa vo ꝛ in humectantibus ꝛ desiccantibus perachimo-
res ꝛ leptoneres substantie cõsiderãde sunt. ciij.
Expositione quidem pacientis loci manifestatio inuenit
salubre: vt dictum est nunc. ciiij.
Ex plasmatione vo ꝛ positione quando fluxus sensibilis
habet cõsuetos ad aliud mẽbrū aut nullum hʒ. Naqʒ
ad principalia qui feruntur fluxus aduertemus: prouocabi-
mus vero eos ad non principalia. cv.
MAnifestū vo quoniã facientiū causaꝝ discrasiaʒ ꝑ eūatio
nẽ sanatio ẽ: ipsaꝝ ãt discrasiaꝝ alteratio sanatio ẽ. cvj
SOluta vo continuitate curationis quidẽ intẽtio vnitio
est: in organicis quidẽ partibus impossibilis est: in omio
meris vo non omnino impossibilis: sed in quibusdaʒ possibi
lis vt in carnosis ꝛ cõglutinatio est sanatio. cvij.
Non differt vo si consolidationẽ nomines. cviij.
PRecedit aūt eã quando maius fuerit vulnus adductio
distantiū partiū ex genere plasmationis existẽs. cix.
VT vo ea fiat ꝑmanens: supligatio conducens distãtia la
bia ꝛ consuetudine vtiles sunt ad hoc. cx.
COnglutinat vo distantiaʒ ꝛ eaʒ que est in principio vnio
nem reddit natura. Nostruʒ vo opus est primuʒ quidẽ
vt dictum est conducere in idipsum distantia labia: ſm opus
vo seruare in quo conducta sunt: ꝛ tertium vt nihil incidat
intra labia prouidere: ꝛ quartum ipsam partis substantiam
sanam seruare. cxj.
PRimum quidẽ ꝛ secundū opus quomodo aliqs faciat
dictum est. Tertium vo in cõducendo distantiã fiet qui
dem si nihil extrinsecus incidere ꝑmittamus: sicut plurimū pi
lus aut oleum: aut humiditas alia in medio cõstituta cõgluti
nando ꝓhibet eoꝝ vnitionẽ. In posteriori vo tẽpore per ef
fluxiones tertie intẽtionis custodia est: ad effluxiões vo ipas
ex subdiuisione ꝛ cõtraria diuisione ꝛ figura apta accedenduʒ
est: substantia vo partis sana seruabitur ꝑ mediocriter desiccã
tia: hec quidẽ curatio est cõtinuitatis solutionis in carnosa ꝑ
te facte eius ſm seipsam solius. cxij.
SI vo alicui alteri misceatur egritudinum erunt plures
intentiones preceptorum curationum quas in cõposito
rum doctrinis: deinde dicemus. cxiij.
IN presenti vo reliquas intentiones solutionis conti-
nuitatis veniendum est. cxiiij.

Fractura igitur in osse est quidē cōtinuitatis solutio: in sanabilis quidē quantū in prima cōsideratione. Iuxta vo secūdaȝ sm quēdam moduȝ curabilis quodammodo fit. Prima igitur cōsideratio est cōsolidatio impotens ppter duriciem partis fieri: secunda vero ligatio contingens fieri per porum ligantem in circuitu fracturam. cxv.

Generatio vo pori inquātum ex materia ⁊ natura fit cōmunis est ad alia: inquātum vo prope est formaȝ ossis ex illius est alimento. cxvj.

Molle vo ⁊ puerile os cōsolidari qdē possibile est. cxvij

Caro vo ⁊ huiusmodi passionis generatio siue compassione alterius membri est. Sepissime eniȝ circūpositi musculi cum alijs partibus corporis compatiuntur fractis ossibus: itaqȝ ⁊ intentio curationis duplex est: altera quidē in ossibus: altera in his que circa ea sunt corporibus: hec quidem talis in carnosarum partium dispositionibus dicetur. de fracturis vo dicendum est. cxviij.

Quoniam vo hax curatio est ex poro: vt vo hic fiat proprij alimēti ossis est opus: opȝ igitur supfluitatē nutrimenti ad pori generationē nature submitti. cxix.

Superfluitas vero hec ⁊ quantitate ⁊ qualitatē moderata esse debet. cxx.

Propterea deductione indiget talē ⁊ tm̄ influētē sanguinem ossibus pparantē ex quali ⁊ q̄to fiat porus: qm̄ vo ptransit hic p cōcaua fracti ossis attēdere opȝ eius multitudinem ēt qualitatē: ⁊ ita ficciorē opȝ facere deductionē vel magis humectantem: quam amplius in terapentice facultatis litteris sunt dicta. cxxj.

Nerui vo ⁊ thenantos pūctura propter plurimum sensum ⁊ propter hoc qd̄ continua est sm principium particula parata est aduocare spasmū: ⁊ maxime cum non respiret exterius excecata cutis perforatione. Hāc igitur oportet aperire ⁊ exsiccare substantia leptomeri pertransire potēti ad profundum vsqȝ ad perforatum neruum. Dictū est aūt de hoc pfecte in terapentice facultatis litteris. In simplicibus igit huiusmodi generis dispositionibus salubrium causarum est forma talis quam dixi. cxxij.

Secundum compositas vo complere vt in vlcerib⁹. pria qdē est cōcauitas quā qdā non aliā dispositionē: sed vlceris tantū arbitrantur differētiā. Est aūt non tm̄ differentia

162

hoc tale: sed alterꝫ quoddaꝫ genus egritudinis totius in quo substātie ipsius est pditio: ⁊ igit curatio ipsius in duplici passione duplici indiget intētione: cōtinuitatis eni solutio vnione: substātie vō perditio generatione indiget. cxxiij.
Dicte vō sunt paulo prius generatiōis intētiones. cxxiiij
Et quidem oportet curare primuꝫ hanc dispositioneꝫ: deinde aggredi vnire sicut ipsa natura reꝝ indicat quādo igitur repletuꝫ fuerit: quod concauum ⁊ equale vlcus extiterit: tunc alteram intentioneꝫ afferri oportet. Media eniꝫ noua carne existente labiorum vlceris vniri quideꝫ impossibile est distantiam. cxxv.
Intentionē ergo curationis aliaꝫ inuenire oportet. Inuentionem vō ex eo quod ſm naturam habebimus qd circūfacere parti cōuenit Secunduꝫ naturaꝫ vō erat eaꝫ cooperire cute: hoc igitur nobis est faciendum aut si impossibilis est intentio: aliquid simile cuti carneꝫ. scilicet calosam faciendum est. Erit aūt huiusmodi caro sicca similis priori cuti ⁊ calosa: siccantibus igitur ⁊ stipticis sine mordicatōe erit opus pharmacijs ad cicatrisationes. cxxvj.
Ita vō ⁊ si vlcus in putredinē vertat intentio quidem est purgare: pharmacū vō salubre ripticū. cxxvij.
Dicta est autem horum in his que de pharmacijs materia. cxxviij
Et quidem si flegmon ⁊ cassatio ⁊ sclirosis: aut tumor cum vlcere fuerit curanduꝫ illa prius per eas que dicte sunt rationes. Ita vero ⁊ si influat aliquid vlceri: curandum est secundum influentium curationeꝫ. Similiter vero ⁊ si discrasia aliqua fiat ſm vlceratum locum ad discrasie prius ire oportet adiutoria. cxxix.
Et de his quideꝫ sufficienter dictuꝫ est. cxxx.
Ad id vero quod propter plasmationeꝫ veniendū iaꝫ genus est in plures differentias diuisum: sed a manifestissimo principiuꝫ orationi ponenduꝫ est quod secūdum figure permutationem fit. cxxxj.
Eorum igit q̄ adhuc crescūt possibile ē figurā plurimaꝝ ptiū corrigē: hoꝝ vō q̄ excreuerūt nequaq̄. cxxxij.
Intentio vō vt si possibile est curari ad contrarium adducere distortiones. cxxxiij.
Si vō fractura non recte plasmata peccauerit alicui⁹ mēbri figura si adhuc recēns porus existat frāgere os iteꝝ: ⁊ hoc plas

mare cõfestim recte: deinde potuz fieri. cxxxiiij.
Est aũt et emphrasis ex hoc genere egritudinuz. cxxxv.

Hec quidez a glutinosis et pinguibus humoribus fit: vnã quidẽ et eandez intentionem habens contrariam passioni emphrasis. Cause vero salubres riptica et incisiua pharmacha. cxxxvj.

Que vo ex stercore duro quod adhesit intestino priorẽ quidem hẽbit in duricie correctionẽ ex hũidis et pinguibus clisteribus: deinde vo euacuationẽ ex acribus. cxxxvij.

Que vo ex lapide circa vesicam est presenti quidem transpositione indiget. Curationis vero perfecte gratia per incisionem cura est. cxxxviij.

Eius vo que preter naturaz in parte continetur humiditas est curatio in perfecta euacuatione: quemadmoduz in putredinibus. cxxxix.

Immoderata vo repletio idiget imoderata euacuatione: queadmodũ est in sanguine circa. cxl.

Quibuscũqz vo circa ventrẽ venas et itestinũ et tracheã arteriã et pulmonẽ putredo aut sanguis continetur: perfecta euacuatione indigent. cxlj.

Amplioris vo cibi et potus recentis adhuc sm euacuationem correptio est. cxlij.

Quecũqz igitur in pulmone et thorace cõtinent: cuz tussibus qdẽ euacuatio est et pharmacijs extenuãtib9. cxliij

Quecũqz vo sm epar aut venas aut arterias: aut lõbos: aut per vrinas aut per vẽtrem debent euacuari: sz p vrinas quidem ab extenuantibus vehementer: per ventrez vo attrahentibus et aperientibus. cxliiij.

Quecũqz igitur sm supiorem ventrem per vomitũ: quecunqz vo sm inferiorem per subductionez. cxlv.

Quecunqz vo sub cute per incisionem aut per cauteriuz aut pharmaca caustica. cxlvj.

Ita vero et quecunqz secũdum cõcauitatem naturalem: vt in thorace. cxlvij.

Uno vo capitulo breuiter me expediã hoz quidẽ q̃ a toto genere sunt preter nãm in quibusdã partib9 cõtẽtoz intẽtio curationis ablatio est. Si vo ipossibile est ita fieri: trãspositio fiat ad minus periculosũ locum. cxlviij.

Quecunqz vero non sunt toto genere preter naturaz: sed secundum quantitatem: intentio horum sanandorum

tantum superflui euacuatio est. cxlix.

INtentio vero sanandorum secundum partem quidem aliquam ex ipsa accipitur dispositione. Plurima vero est patientibus particulis. cl.

QVecunq; vero aspera facta sunt preter naturam eam que secundum naturam eis adducendum est lenitatem: secundum os quidem radentes: secundum tracheam arteriam aut linguam lenientes per humida sine mordacitate & per glutinosa. clj.

QVecunq; vero lenitatem preter naturam habent ad eam que secundum naturam est eis adducendum asperitatem per pharmaca sufficienter ruptica & per breuem facientia rasuram. clij.

QVecunq; vero emphraxes & angustationes egritudines alia sequuntur curandum est prius illas per eas que dicte sunt rationes. cliij.

OStensum est autem in tractatu de egritudinum differentia quod de flegmonibus & schlirosi & inflationibus & siccationibus immoderatis adhuc & ineptis figuris ipsorum continentium corporum consequuntur plerunq; ea que dicta sunt quemadmodum & in timoribus quibusdam eorum que sunt in circuitu corporum. cliiij.

SI vero adinuicem eorum que dicta sunt amplectuntur: aliqua ostensiones habebunt varias. clv.

SVfficiet autem manifeste vt in vno exemplo faciamus orationem: amplius enim de his omnibus in terapenticis dicitur litteris. Subiaceat igitur in exemplo alicui influere parti multitudinem sanguinis vt distendantur que secundum partem sunt vasa non magna solum: sed etiam parua prius effugienti visionem: ex plenitudine vero nunc apparentia queadmodum in oculis videtur manifestum: propter albedinem tunice oculorum: conueniens vero est alia vasa minora his que dicta sunt vasis distendi repleta: nondum vero ea apparere propter puitatem: & periculum est effundi aliquid magnum resudans ex vasis in eas que in medio sunt regiones vacuas aut effusum iam esse aliquid paruum. clvj.

HViusmodi vero passionis curatio habebit quidem considerationem per euacuationem: aut vero dicamus manifestius ex parte euacuationem: quoniam passio erat in eo quod repleta esset pars imoderate. clvij.

NEcessarium autem est aut per recurrens euacuari superfluum aut per ipsam pacientem partem: rursus igitur recurret.

aut per pulsum:aut p tractum:aut p transmissum:aut ẜm ali quod horum:aut ẜm omnia. clviij.

PEr ipsam autem que patitur ptem euacuabitur:hoc quidem manifeste ⁊ sensibiliter:hoc vero per euaporationes extenuatum. clix.

SI igitur fuerit totuȝ corpus plectoricum non oportet p ipsam partem pacientem euacuare:si enim carraxationibus ⁊ incisionibus sensibiliter euacuauerimus partes dolentes:attrahemus propter doloreȝ amplius:si vero calefacientibus dyaforesin aggressi facere fuerimus:trahemus p calorē amplius in partem pacienteȝ quaȝ dyaforesin faciamus:si vo velimus recurrere cogere quod influxuȝ est:non recipiet plenum corpus existens:ab vtraque igitur hec oportet euacuare totuȝ corpus:aut econtrario trahere omnino ad alias regiones quod est influxum pacienti parti. Hoc enim paciente repellere a parte prius:deinde dyaforesin facere aggredi: paratior enim euacuatio quanto p maiora. clx.

REpellemus autē a pacienti parte si infrigidemus ⁊ stiptica apponamus:sed euacuata ipsa vasa quod repellitur ad seipsa attrahent. Ostensum est enim:⁊ hoc per phisicarum virtutum orationem. ⁊ transmittunt vasa confortata stipticis pharmacijs:si igitur omne ita recurret rursus bene si habebit pars. clxj.

RElicto vero aliquo superfluo in parte:oportet quidem significari hoc conglutinosum esse aut spissum. Et propter hoc compactum esse indissolubiliter:potest igitur ⁊ non tale existens in eas que in medio sunt regiones effundi: tunc igitur iam est tempus venire ad euacuanduȝ illud p partem pacientem supponentibus supra iacentibus partibus apocrusticas influentium virtutes. clxij.

EVacuatio vero fit maxime si ẜm medias regiones significetur contineri aliquid per carraxationes simul ⁊ per pharmaca dyaphoretica. clxiij.

SEd quoniam dyaforetica omnia calidis sunt virtutibus eius vo craseos est opus mordere quando immoderatius fuerunt calida. obseruandum igitur in eis ne omnia sint nimis calida ⁊ maxime si in supficie corporis fuerit mēbrū qd patitur:dolebit eniȝ nō pax simul patitur ⁊ mordetur. Et ois dolor prouocat reuma:mediocriter igitur calido anodino:in his vtendum est:⁊ magis si humidum sit. clxiiij.

166

Et tamen sufficiens est dyaforesin facere in superficie si non vehemens sit dyaphoreticum pharmacum: si vo ea que in in superficie sunt sine passione omnino existant: in pfundo vo sit pars euacuatione indigens: intendere ⁊ augere oportet dyaforetici pharmaci virtutem ⁊ caliditatem: euanescet enim deficiens prius q̄ ad profundum veniat: neq3 tamē ledet aliquid ea que in superficie sunt que attinget: quoniam non passa sunt: itaq3 enim in idipsum vtraq3 accidunt ad calidorum simul ⁊ acriorum vsum medicaminū: ⁊ qui in superficie consistentia sunt: ⁊ que in profundo indigētia: hanc igitur ex positione partis accipiamus ostensionem. clxv.

Dehinc vo intēdam⁹ si deest aliqd ad curationē. clxvj.

Videtur aūt deesse nō pax: ipsorum enim membrorum in quibus que patiuntur est superfluitas reumatis: quedam rara ⁊ laxa ⁊ mollia ƀm naturam sunt: quedam vo spissa ⁊ stricta ⁊ dura. clxvij.

Priora igitur facile euacuantur: altera vo acrioribus indigent euacuatorijs ⁊ medicaminibus euacuantibus ea ⁊ eis que sunt leptomera: si vo ⁊ ƀm multam posita sunt pfūditatem: amplius aūt ⁊ magis indigēt his: hec igit rursus ostēsio altera est ⁊ substātia paciētis partis. clxviij.

Alia vo a plasmatione ⁊ positione. clxix.

Supponatur enim si ita accidat in epate predicta3 esse dispositionem in angustis finibus vasorum constrictis humoribus aut conglutinosis aut spissis: aut multis: ig itur promptu3 est vti cibis ⁊ potibus extenuantibus: spissitudinem quidem primum glutinositatem tenuem efficere. secundo vero non per inuisibiles vias ⁊ angustas solum vt in alijs partibus: sed per poros ⁊ per venas amplas euacuare: amplissime vero sunt secundum epar vene: quemadmodum ⁊ plurime finiuntur: hee quidem in gilbis ad kilin: hee vero in chimis ad pilam. Itaq3 iam tibi facillimu3 in quibuscunq3 fuerint constrictiones euacuare prompte eas trahenti quide3 in ventrē p trahētia medicamina quicunq3 humoru3 constricti erant ƀm eas q̄ in chimis sunt venarum: ad vrinas vo conuertenti per kilin venam quecūq3 ƀm eas que in eas sunt venas. clxx.

Altera vero consideratio in his que p̄dicte sunt ostēsionibus ab epate quasi a principio venarum: quonia3 vero non seipsum solum quemadmodum plurime animalis partes regere natum est: sed immittit suaз virtutē venis ꝓpriꝰ

lum enim est si dissoluamus eius virtutem eubrocis et capta plasmatibus calusticis: et ipsum principium debilitare circa operationem et imbecilles omnes venas efficere. vnde admisceri oportet stipticorum aliquid pharmacorum in curationibus eius. clxxi

Sed quoniã est in pfundo piculum est dissolui stiptici vtutem si non reducat ab aliqua substantia leptoneri quale aromatum est: melius vero si ipsum stipticum pharmacum statim sit et aromaticũ: incitas enim duas habẽs qualitates et vtutes fortius opabitur. clxxij

Igitur euacuet quod quidẽ pter naturam in partẽ illatum est vt habeat contẽpantiam humorum: secundum naturam: considerandũ igitur nobis in hoc ne aliquid a reumatis qualitate immutatum sit scdm crasin: si igitur magis erit flegmaticum infrigidatum est: si vo est magis colericum calefactum est: vt et hanc eius distemperantiam sanantes perfecte sanum relinquamus illud: sanabimus vo contrariaз adducẽtes qualitatum: queadmodum in distempantiarum dictum est curationibus. clxxiij

In quãtum vo vnũquodqз factum est calidius intãtum infrigidãtes itaqз hic rursus necessarium est scire eam que sm nãm eucrasiam eius. quomodo enim sciemus q̃tum ab eo qd sm nãm est frigidius: aut calidius: aut quãdo infrigidantes cessabimus: non cognoscẽtes modum eius que scdm nãm caliditatis: ita vo: et si frigidius factum est calefaciam⁹ nõ cognoscẽtes modum eius que sm nãm frigiditatis impossibile est nobis neqз calefaciẽdi inuenire medicamẽ ꝯueniẽter: neqз calefaciẽtes cessare. clxxiiij

Quoniam vero et de his sufficiẽter dictuз est transire iam tempus est ad ea que sm numerum non scdm naturam se habent. clxxv

Dupliei vo existẽte eorum differẽtia qbuscunqз qdẽ deficit pticula opari hãc intẽtio est seruiẽtes videlicet nature sm modum quẽ pauloante dixim⁹. clxxvi

Quibus vo supabundat particula intẽtio est hanc abscindere ipsam aut per nouaculam: aut per ignẽ aut p pharmacum causticum. clxxvij

Hac igit rõne possibile est fere oia curare: gignẽ vo omnia nõ est possibile: vt in ea que de semine ostẽsum est orone. clxxviij

Quedam vo et si ea nõ possibile est gignẽ possibile est tñ aliqd

168

facere pro eis: vt in osse pfecte ablato alteram substantiã sm eundem locum differentẽ ab osse ꝛ carne: est enĩ substantia que fit sm locum eius vt quedam caro poroidis aut porus sarcoidis ꝛ tpe pcedente in durius trãsmutat sm pncipium vo sarcoidos magis existens. clxxix

Secũdũ vo quãcũqꝫ ptē pdictã nec eandẽ substãtiã sm spẽm neqꝫ similẽ opari possumus: tertia nobis intẽtio est inuenire aliq̃ cõpositionem vt in decorationibus. clxxx

Epichenon vo manifestũ est qm̃ genus est totũ hoc eoꝝ que sm q̃tũ. Quãtũ enim eius circa hoc quod scd̃m naturã est appropinquat illi: hoc vo quod in genere pter naturam separatum est tantum. clxxxi

In quo qdẽ pma intẽtio est ablatio: si vo impossibilis est istaꝝ trãspositio est scd̃a intẽtio vt in infusionibus. clxxxij

Quecũqꝫ vo nõ in totis ptib⁹: sed in ptib⁹ ptiũ deficiũt: ꝛ supabũdãt ab eo qd̃ sm n̄ãm nutrimẽtũ qdẽ ꝛ gñatio in deficiẽtibus: ablatio vo ꝛ purgatio in supabundãtib⁹. clxxxiij

Unde nec intẽtio in eis altera nec forma medicaminum altera sm genus. clxxxiiij

SEd ad reliquum adhuc genus veniendũ salubrium causarum qdem quod est correctiuum eorum que propter positionem lapsa sunt corporum vt ex archimetra: ꝛ qñ labuntur intestina in oxeum. clxxxv

Fit aũt hoc qdem in cõtrariũ ex violentia tensione aut ex impulsiõe: hoc vo ex raritate: aut ex ruptura cõtinẽtis. clxxxvi

Itaqꝫ curatio qdẽ huic ex ꝯtraria tẽsione ꝛ in ꝯtrariũ ipulsione huic vo si fiat solidũ ex eo cõtinẽs. clxxxvij

Ex qb⁹ vo facultatib⁹ aliqs ea que sunt sm ptem inueniat per terapentice facultatis declaratũ est negociũ. clxxxviij

Deinde vo dicẽdũ est de eis quecũqꝫ sm priorẽ orationẽ accipiebamus: vocãt aũt ea pseruatiue. clxxxix

Triplex vo est ꝛ hoꝝ sm gen⁹ differẽtia. pma qdẽ pfecte sani hois: scd̃a impfecte. Tertia vo egrotãtis. Pmũ igit gen⁹ ex salubri negocio duplex existẽs vt pus dictũ: sm vo ex pseruatiuo: tertiũ vo ex terapentico. cxc

In humorib⁹ vo maxime hẽt ꝯsistẽtiã oẽ hoc genus. cxci

Quos neqꝫ glutinosos opꝫ eẽ neqꝫ spissos nec aquosos: neqꝫ multos: neqꝫ calidos ãpli⁹ neqꝫ frigidos: neqꝫ mordaces: neqꝫ putridos: neqꝫ venenosos. cxcij

Augmẽtati vo mali humores cause ꝯsistũt egritudinũ. cxciij

Augmētant̄ vō aliquādo qdē ab eadē causa que eos genuit: p̄mum est aūt qñ sunt nō cōmutātes eos sibi qui s̄m corpus sunt humores. cxciiij

Intentio vero in his curationibus duplex est: alteratio ⁊ euacuatio. cxcv

Alterant̄ igit̄ aut digesti ab ipso corpore aut a quibusdā pharmaticis virtutibus in quibus sunt ⁊ quedaꝫ virtutes que virtus venatorum animalium curāt ad hoc delynria pharmaca recipientes. cxcvi

Euacuant̄ vō sufficiēter a calidis pharmacijs ⁊ purgationibus ⁊ clisteribus sudoribusq̄ꝫ ⁊ vomitibus: hec igitur horum sunt communes euacuationes. cxcvij

Proprie vō ex loco in quo congregati fuerint accipiunt̄ quēadmodū in salubribus declaratū est s̄m tertiū ⁊ q̄rtū: maxime nobis de laboribus tractātib⁹ ⁊ quecūqꝫ adiacent alijs laboriosis dispositionibus. cxcviij

Euacuant̄ enim promptius qui qdem in p̄mis venis per ventrē: qui vō in his que s̄m epar per vrinas: qui vero sunt s̄m totam habitudinē per sudorē quēadmodū ⁊ qui s̄m caput aut per palatū aut per nares aut per vtraqꝫ qui vō in thoracis latitudinibus purgant̄ per guttur cū tussib⁹ qui vō s̄m renes ⁊ vesicā per vrinas. cxcix

Antipaseos vō communis omniuꝫ partium ostensio ad ea que longissima sunt. cc

Deriuatio vō ad proxima loca. cci

Omnia igit̄ quecunqꝫ curant huiusmodi dispositiones salubres vocant̄ cause. ccij

Quemadmodum ex acuentia egre. cciij

Neutre vō neqꝫ ledentia neqꝫ adiuuantia. cciiij

Potest aūt aliqs eas neqꝫ causas appellare omnino quales sunt multi sophistarum negligentes qdem ipsarum rerum inuenire differentiam: in nominibus vō plurimū temporis consumētes. ccv

Dictū est aūt ampli⁹ in alijs negocijs aduersus eos: p̄seruatiua qdem species artis talis est. ccvi

Resumptiua vō ⁊ enutriēs in cōualescētib⁹ ex egritudinibus ⁊ senibus qualis vō est ⁊ eoꝝ dispositio ⁊ a qbus causis maxime ad id quo s̄m nām est reuertunt̄. ccvij

Perfecte qdem in terapeutice facultatis litteris demōstratuꝫ est: per capitula vō dicat̄ ⁊ nunc. ccviij

170

Si igitur dispositio est talis bonus quidem est sed paucus sanguis: et cum eo vitalis qui appellatur spiritus et animalis: ipse vero solidi partes sicciores: et propterea virtutes earum debiliores et infirmiores et propter has totum corpus frigidus. ccix

Cause vero salubres eam que dicta est corrigentes dispositionem vno quidem capitulo vt apprehendatur quecunque perfectam et velocem digestionem operantur. Secundum partem vero immoderatis motionibus et cibis et potibus et somnis sunt materie quidem motionum: sunt suspensiones et deambulationes et fricationes et lauacra. ccx

Et si multum meliores adhuc fiant: ad consueta opera paulatim attingat. ccxi

Ciborum vero in principio quidem humidi et bene digestibiles et non frigidi: postea vero magis nutrientes. ccxij

Potus vero aptus vinum est: etate quidem medium: forma vero purum lucidum: in colore vero aut album aut sub rubeum et odore vero suaue. in gustu vero nec aquosum omnino nec aliquam vehementem qualitatem ostendens: nec stipticam: nec amaram nec dulcem. ccxiij

Dictum est autem vt modo dixi in terapentica facultate amplius super his.

Finis

Incipiunt aphorismi Joannis damasceni.

Liberet te deus fili amantissime a deuio erroris: et in via conseruet prosperitatis atque meum velle de te mihi dignetur posse concedere: teque in eodem agilem facere: sic desiderium tuum iunctum meo compleat in te. Nouerit dilectio tua fili mi quia petitionem tuam de aphorismis medicine scribendis propter nihil aliud prolongaui: nisi quia verebar ne aliquando fastidires tui desiderij meam longanimitatem velle tentare. et considerando cognoscere: iam nunc vero quantum inde cognouerim sufficere videatur. Quia cum maiores nostros peritissimos viros quenque fastidiosum noueris sepe arguisse non egre tibi ferendum est. Ceterum ipse presentisse potes me semper vtilitatem tuam quesiuisse: et nunquam te descerendo plus aliis coluisse. Deus omnipotens dirigat mentem tuam in beneplacito suo ad vtilitatem seruorum tuorum. Ecce iam aphorismos quos me scribere

rogasti tue dilectiōi mādo. Certe in medicina imensa pfundi-
tas est. Operari autem ꝭm libros absqꝫ pfecta rōne ⁊ solerti in
genio molestum est.
Ingeniū aūt nāle adiuuat artē ⁊ nām regētē ꝯriū aūt cōtra-
ria. Abundanter aūt libros peritoꝝ veterū relegere: ⁊ secreta
eoꝝ diligēter discutere iuuat oēm sapiētē ⁊c.
Vita breuis est ad cognoscēdū vires oium terre nascētiū. Tu
aūt ea que palā sunt: ⁊ in qb⁹ oēs ꝯueniūt ⁊ maxie que pbasti
tene. Que vo in dubio sunt ⁊ in qb⁹ dissētiūt omitte. Illud vo
nō debet nos cōmouere qd in sapiētū dictis habet.
Quedā sunt que nō videt nobis ad plenū rō attestari: sed po
ti⁹ credulos hēre. Illud quippe quo medicamur subtilis sub
stātia est: neqꝫ enī hūana nā erroris periculū icurrere nō pōt:
psertim in subtilibus.
Qui deditus oino secularibus negocijs. als. delitijs: negligit
fundamētū medicie philosophie: ⁊ artiū doctrinā nō ei fides
adhibēda est: ⁊ maxime in ea vbi Gal. ⁊ Arist. cōcordāt: vbi di
scordāt difficile verum inuenit.
Aial ꝭm frigidū ⁊ hūidū nutrit: ꝭꝫ calidū ⁊ humidū viuit. vt⁹
siue vtutes nāles vel spūales varia noīa habētes vna eadem
que est. s. vtus. Sed ꝭm diuersa in subiectis mēbris officia di
uersis vocabulis nuncupant. Complexio nālis ꝭm vicinitatē
qdē est sepabilis: actu tñ est iseparabilis. Quēadmodū tam vi
cia animi ꝙ figure corporis ab auis ⁊ a parentibus cadit. ⁊ he
reditatur: ita quoqꝫ morbus diuturnus: ⁊ maxime si fuerit in
principali mēbro.
Medicina que tempamēto vicina est ⁊ est odorifera si cibus
quoqꝫ fieri possit optimū est. Colligatio corpis ⁊ aīe ꝭm ordi-
nis nālis ꝯsonantiā facta est vt subsistat. Vñ cauēdū est ne des
ei fortē medicinā que fortiter mutet eā: vt ea que est in tertia
pte. Cōplexio corpis aīati ad figurā nerui ꝯsona est. Nō igit te
merari⁹ sis in medicina forti que eā dissoluat: ⁊ aperiēdo cor
pus in aliam complexionē mutet.
Medicina stiptica ⁊ odorifera. ⁊ tempamēto ꝓpinqua custo-
dit ⁊ ꝯfortat pncipalia mēbra: ⁊ vtuē nālē hmōi tibi sit semp
vtēdū vt ꝯfortes nām. Si enim nām cōfortaueris morbū me
dicādo iuuat curari. Si vo eam neglexeris: ⁊ neglectam defi-
cere pmiseris: nihil pdest.
Epar ⁊ stomacus sunt posita iter efficatia nāe vt nutriāt sicut
instrumēta; ꝙ si accidenti aliquo amiserint cōplexionē ⁊ mi-

nuũt cursuz nãe. Calidi morbi plus frigidis sunt mortiferi ꝓ pter ignei mot⁹ velocitaté. Qñ corpi aliqd acciderit: nõ ei dã dũ est qd noceat pncipalibus mẽbris qd si feceris inde nociu eris: magnũ iuuare nõ videris. Vitiũ aĩ sequit cõplexionẽ cor poris: cũ igit corp⁹ patit: ⁊ maxime pncipalia mẽbra. medicinã maxime aĩe exhibere mime negligas. vñ vz gaudeat vt odo ratu visu: auditu: qd nõnulla medicine ps est.

Medicinarũ q̃dã ⁊ marie que faciunt in summo capitis post cenã: ⁊ qñ itur dormitũ dãde sunt vt nã ad iferiora intẽta ab altissimis mẽbris attrahẽdo sensus alleuiet. Silr ãt vbi mor b⁹ iã pualuerit ⁊ marie in pncipalib⁹ mẽbris. Nulli medicine mẽbrũ cõmittẽdũ est aliqd nisi ei que ad cõplexionẽ ei⁹ aut ex pte aut ex toto ptineat ad silitudinẽ medicine nutriẽtis mẽ brũ que medicina si nutribilis quoqz fuerit vtilis est.

Medicina ꝯria ad cõtrariũ deponẽdum est: ⁊ nõ fm cõplexi onem eãdẽ. Infirmis defectis nulla medicina aut cibaria dã da sunt nisi ea que facile possic nã pati: ⁊ ꝓpue tẽperamẽtum in q̃titate ⁊ qualitate sit.

Medicamĩa pauca tibi tenẽda sũt nisi quoꝝ iuuamẽto sepi expertus ꝯfidere possis: totius eni multitudis noticia icõprehẽ sibilis est. Ne cũ per singula volueris ingrẽdo discurrere mul tiplici diuersitate sensuũ distract⁹ in nullo poteris fidẽ hẽre. Rerũ ꝓprietas dubia est. Eã nãqz multi olim expiẽtes arbi trati sunt facere a ꝓprietate qd pleriqz faciebãt natura.

Vñ videdũ est nĩ ꝓprietatis purgatõe negligat nãm que no tior est. Humores in hieme nã plus dispgit ⁊ vere itus: estate aũt ⁊ autũno min⁹: tũc itaqz opz vt medicemur qñ potior ẽ.

Frequẽtatio morbi in pncipali mẽbro dissolutionẽ corpis ꝓ nũciat hũores calefaciẽdo: ⁊ dissoluẽdo: ⁊ nãz ꝯfortãdo salu brius purgãt q̃ per katarticũ aut per vomitũ: quoꝝ neutrũ sine detrimẽto fit nãe. Si tñ eos calefaciẽdo dissolutos ad pn cipalia mẽbra defluere nõ ptimet: q̃ si timet ad qdlibet aliud ingeniũ recurrẽdũ est. Cauẽdũ est ne ab egritudine ꝯualescẽ tib⁹ iunatũ aĩa ad iteriora medicamẽto redire cogat ꝓpt pn cipaliũ mẽbroꝝ defectionẽ. Sed aliter dissolutũ expellat qd leuius fieri põt q̃ tãtũ addi: nec qd sibi sufficiat ad distributio nẽ minuẽdo ꝝ pncipaliũ mẽbrorũ. Habitãtes in qnto aut sex to climate plus minuere sanguinẽ expedit q̃ in septimo: aut in pmo: aut in secundo: aut in tertio.

Apostema in mẽbro pncipali sine dolore nãm in regimẽ dimi

tisse significat: maxie si ex co.ru.aut ex sanguie est qđ rarū est.
Corpa nāliter frida ꝛ hūida parū in vētre recipiūt:min⁹ vo
reddūt: vētres quoqȝ eoꝝ plurimū liqdi sunt: ꝛ isirmitas diu
turna. Calidis eni ꝛ siccis ꝯriū cōuenit.
Ab infirmitate surgētib⁹ cibaria sibi nociua petētib⁹ nō negā
da sunt sed igeniādū in q̄litaté sibi vtilē mutādo.
Opȝ aūt te isirmo salutē pmittere semp: nec vnq̄ illū a spe de
ponere: ꝛ si ipse desperes. Cōplexio eni corpis animi affectui
semper inheret.
Ingeniū nāle medici cū puo artis fundamēto adiuuat nām:
ínaturale ꝯriū. Medicorū illitteratoꝝ simpliciū: adolescētiū
luxui subiacētiū vt plūim homicide.
Opȝ ét egrotū de oíbus. vñ egritudo nasci solet tā exteriori
b⁹ q̄ iteriorib⁹ ingri: ꝛ ſm potiorē ptē iudicare.
Gloriosoꝝ supbiā ꝛ adnaturale multiloquiū si sapias ꝯtēnas
nec te egrū interrogare per oía pudeat. vrina enim vbi mor
b⁹ itra venas existit fallax est.
Si interrogat⁹ semp velociter respōdeas: dubitādus es.
Circa isirmū ꝯstitut⁹ sui sani qualitaté ꝛ ai affectioné ꝯuenit
cognoscas. ea vo que illū noueris amasse pceteris aut cōcupi
scere ad memoriā reuocādo laudare. Et si licitū sit ante ocu
los psentare: aut se mox facile habiturū constāter pmittere: ꝛ
sic in eoꝝ spe illū aiare non desinas.
Multū iuuat paliticos ad eoꝝ latera nālé calorē apponē: nō
tñ igneū: sed adolescētis puelle. Vna mediciarū in iuuamētó
equaliū: ꝛ sapore odorifero ꝛ leuior eligéda.
Mutare ꝯsuetudiné nociuū ꝛ pessimum ē ꝛ maxime veterē
Quó nulla ꝯueniētia sit int aquā ꝛ calorē nālē. Ita nó est pur
gādū nisi medicina q̄ nō sit lōge a tempamēto. Timēdū est. n. ne
horrēs eā natura reijciat: ꝛ nō misceat humorib⁹ nec corrobo
rata nociuū expellē possit. Opȝ ergo vt ad purgādū interclu
sos humores in silitudiné sibi ꝯuertat medicina: p ingenium
vt natura eā recipiat apte ꝛ receptā p venas deportet: ꝛ sic cō
fortata facile inimicū suū excludat. Nā si in qualitate fortior
fuerit deficit nā. nam contrariat ei.
Ante purgationé vo p aliquos dies hūores cōmouendi sunt
ꝛ dissoluēdi cū medicina cibali ꝛ cibo medicinali ꝛ sic cū psen
tis diei abstinētia sunt purgādi.
Balnea non sunt necessaria nobis ad refrigerandum ca
lidum: aut calefaciendum frigidum. Sed vt dissoluant ꝛ su

dare faciant desiccent: ꝛ humectent. Tyriaca magna necessa- ria est vt dissoluat: ꝛ dispergat ꝛ mundet. Sed pueris ado lescentibus ꝛ senibus ꝛ defectis parum dandum est inde.
Morbi exteriores vere ꝛ estate magis sunt curandi. Interio res vo per cõtrarium. Morbi ex penuria quãtitatis vel qua litatis non minus q̃ de plenitudine nimia nascunt. vñ medici multi in temeraria purgatione delinquẽt plerumq;.
Medicina data si victa natura non eos quos querimus ex- pulerit humores: remanet in corpe: ꝛ in humoꝝ mutata qua litate morbos inde intendit generare. Corpa frigida ꝛ humi- da ossa: ꝛ neruos iualidos habent: vñ sana egritudini ꝛ egra sanitati habiliora sunt. Apostema in pueris cum summa dili- gentia ꝛ cautela curandũ est. neq; eni introrsum violenta me dicina redigẽdũ ne natura in modũ valida ex humoris quez hẽt adhuc a matrice copia repssa succũbat. Morbido corpo ri nõ forte ꝯtrariũ vel eadem die post nimiũ aeris cal. dandũ est ꝛ in econtrario.
Acute egritudines plus in senibus q̃ iuuenibus timẽde sunt. citius enim in bonũ malũue firmant. cibaria qppe que recipi unt mutat nã eoꝝ in silitudinez frigiditatis. vñ celerius ad sa nitatem reuocant. Timende vo sunt: qz defect' caloris nãlis acumẽ egritudinis sustinere nõ põt. Frigidi morbi in seniori- bus difficilius in iunioribꝰ faciliꝰ curant. Balnea ꝛ temperata potio iuuat causam ꝛ ꝯtrarium cause.
In nimio exercitio positos ante cibum parũ qescere ociosos aũt parũ exerceri opz. Labor ꝛ exercitiũ qdam dolor est. vñ in eo positi non dolent de pluribus morbis illaboriosi. etenim sunt ad cõparationem illius laboris nisi cũ dolor morbi labo rem excesserit. Juuenibus spmatis emissio raro ex frigiditate accidit. Juuenibus epilepsia ꝛ spasmus in primo ꝛ secundo ꝛ tertio ꝛ quarto climate ex naturalis caloris inopia ꝛ tempe- ramenti defectione est. vñ sanitas eorum ex calore ꝛ tempera mento constare debet: magis euenit raro ex nimia frigiditate sub qualitate vel quantitate multiplici temperamẽti. Unde purgando preuidenda est medicina calidissima non ad vlti- mam subtilitatem perducenda.
Cũ qs vult caput purgare: aut cerebrum: aut instrumenta sen suum pillulis maioribus. i. grossioribus: ꝛ post cenã eunti dor mitum datis faciendum est. Ad nimiam humiditatem in sto- maco subtilem puluerem damus. Si cui principalia membra defecta

defecta habenti: aut debilitata katarticũ necessarium fuerit clistere faciam⁹. Abundantia stomachi pillulis paruis ⁊ recẽtibus humidis ieiuno stomaco datis purgãda est ⁊ his qui biberunt de ambulando cõmouendum est.

Pillule veteres ⁊ desiccate pᵘˢ q̃ dent humectande sunt per noctẽ in aqua calida. Oẽ katarticũ necessario co. ru. cõmouet

Qui. lx. annoꝝ aut plurium sunt in medicina eoꝝ nõ est insistẽdũ q̃ co. ru. purget. Quia ipsa per se facit ⁊ humectatio corporis fundamẽtũ est. Principalia membra nãliter defecta habẽtib⁹ cauẽdũ est ne acutã medicinã sed ad vicinitatẽ tẽperamẽti redactã accipiãt. Due spẽs si sil' mixte bibite sint necessario tanq̃ si sepatim: vtraq3 lacertos ⁊ carnẽ generando suum naturalẽ reddit effectũ. Cõualescẽtes ſm infirmitatẽ suã: debent qdẽ tractari: nõ tñ ex toto pmittant̃ haberi put ante cõsueuerũt sani. Op3 medicinã fieri ad silitudinẽ operãtis nature: ⁊ si dura aut tarda fuerit: ⁊ nõ ſm qd̃ videat̃ iuuamentum absq3 ratione. Absq3 rõne qdem fallax est. Eger diu fideli medicorũ cõmittẽdus est: cui⁹ error a recti distãtia rarus est. Qr si plurimos ɔsulit in singuloꝝ errorẽ plerũq3 cadit. Apostema in sedibus nõ retrorsum medicamine cogat̃. Vidẽdum est eni ne nã deficiat ad dispgẽdum illud. ⁊ qd̃ expulsione totas vires ɔsumpserit: extrahẽdũ qppe est. Sed nõ cũ forti medicina ne nã cũ eo exiens corpus eximaniat. Mediocriter igit̃ est extrahẽdũ: est nempe qd̃ deperdit̃ in senib⁹ multum ad differentiã illi⁹ qd̃ restaurat̃. Silr ⁊ in pueris. vis nanq3 medicine fortior est natura eorum.

Infirm⁹ ad solitũ statũ ex quo in egritudine ceciderit tãtũ reuocãdus est: nõ aũt ad tempamẽtũ in oĩ substãtia.

Cuius qualitatem cõplexionis nõ nouimus sani eius infirmitatẽ an grauis sit: nec ne non bñ ppendimus infirmi: vnde medicina incerta queq3 subsequitur. reddere enim sanum ad cõplexionem temperamenti morbus est ad sui sani qualitatis opationem. Nam v̄tus est causa motionis.

Vñ in purgãdo corpore si forte sit ipsum commouẽdũ est forti medicina ⁊ illi manifesta.

Singulis infirmitatibus ppria fieri medicamina ad ingeniũ: ⁊ ad arbitriũ medici pfectioni ppinquũ est.

Nulla res sub lunari globo vel circulo posita quocũq3 gradu mutet̃ circulus vltra reuocabit̃: in eternum ad illum qualitatis vel q̃titatis in quo fuerit in ipso circuli motu.

176

Nulla medicina leuis est in contemplatione et operatione: ea enim que leuis videtur grauem: que autem grauis leuem: si attentius eam inspexeris comprehendens. Non igitur leuiter vel absque rationis consideratione determinandum est. Credere experimento sine ratione fallax est.

Nulla egritudo est que non habeat opus interrogari infirmum.

Omnis fe. calor extra naturam est. Sed inter fortem et leuem differt secundum suam materiam: quapropter ei que ex co. ru. est, fortiter: que vero ex co. nigra lente resistamus oportet. Quodcunque membrum susceperit detrimentum aliquod seu naturali morbo seu quouis exteriori accidenti non vlterius priori statui perfecte reddi potest.

Morbum diuturnum: et defectionem membrorum hereditat quidem filius: sed differenter aut minorem si alter pater parentum fuerit sanus.

Nulli etiam credendum est studioso medico nisi etatis et probato.

In morbo diuturno cuius vrina vrine sani similis fuerit. et in vna eademque qualitate permanserit non euadet egritudinem.

Medicus mediocris qualitatis est: et ne nimis mundum admiretur: neque ex toto aspernetur oportet.

In tempore veris si ex multa humectatione fiat mutatio aeris. estate nascuntur variole apostemata frenesis et febres: nec solutione purgatiua curantur.

Mulier in dextera parte concipiens raro feminam pariet.

Katartico dato pregnanti: deficiunt principalia membra nati omnibus diebus vite sue.

Quoniam nascuntur morbi ex humorum quantitate vel qualitatis abundantia. Similiter est ex defectione: propterea vero medicum purgando et exinaniendo errare contingit.

Olfatus et maxime si saliat fumus in caput celerius quam bibitur cerebrum iuuat.

Ex mutatione stellarum in longitudinem et latitudinem vitia et consuetudines mutatur.

Ex diuersitate spaciorum regionum: variantur quoque complexiones et vitia: nature etiam: et cibaria atque medicine: adeo vt ea que fiunt in ij. ascendant in iiij. et econuerso: velut herba hortulana: et agrestia seu saluatica et domestica differunt.

Emplastra atque vnguenta secundum vicinitatem qualitatis complexionis in similitudinem illius membri cui apponuntur.

Co. iu. in iuuenibus forti medicina purgare noli. Eorum namque quantitas praua: et equalitas defecta. neque enim corpori coherentia sunt.

Si poterit medicus medicari cum dieta absq3 potione prospera euenient. Si quis per multum tempus neq3 vomitum neq3 solutionem habuit: ⁊ eueniat illa subito impetu vidēdū est ne restringere festines.

Fumus in corpore aliud est q̄ꝫ ventositas: ⁊ pauci nouerunt discernere.

Vrina sanitatē significās in omni homine non est equalis: nec in q̄ntitate nec in qualitate: nec in liquore.

Cuius vrinā3 nō ꝑnoueris sani: in eiꝰ medicina nō appropriabis virtutem egroti.

In conualescētibus apostema sic medicare vt nō egrediaꝣ intus sed foras nō fortiter qdē: sed leniter extrahaꝣ. Silr̄ quoq3 in pueris: sed in senibus.

Si demētia ex frigiditate ⁊ siccitate ꝓcedens ad cerebrum incutiēs fit. fumum odoriferum ca. ⁊ hu. tā intus q̄ꝫ foras ei adhibemus: ⁊ ad excitādum calorē. ad iras quoq3 interdum pacientem prouocamus.

Cōpositio cōplexionis sanitatē significās in omni hoie nō est equalis: nec in q̄ntitate: nec in qualitate.

Quibꝰ in iuuētute quater in anno tātū flebotomari ꝯsuetudo: fuerit huius. xl. annorū erūt ad ter in. l. aut. lx. semel ꝯferēdū est. Vlterius v̄o ex toto dimittēdum est.

Senes a. xl. anno cephalicā venam a. l. medianam post. lx. basilicam incidere desinant.

Qui in iuuētute ꝯstituti multum: ⁊ frequēter sanguine minuti fuerint post annos. lx. calor eoꝝ in frigidū ⁊ siccum conuertetꝣ: maxime si fuerit frigide nature.

Custodia v̄tutis ꝑncipalia mēbra confortat: ⁊ a mēbris tueꝣ.

Principalia v̄o mēbra ꝯfortata v̄tutes quoq3 vices reddēdo ꝯfortāt: ⁊ a morbis defendunt.

Nati a iuuenibus ꝑtiatibus ꝑncipalia mēbra fortiora ⁊ sana naturaliter habēt ⁊ econuerso.

Sicut ignis ad ea que sunt ca. ⁊. hu. semꝑ intēdit: ita ⁊ morbꝰ ad huiusmodi complexionē.

Qui aromatū abhorrēt odorē: nec saporitatem sentiūt dietaꝝ: vicium est corrupte complexionis illorum.

In omni regione qbuscunq3 ex vētis nubes ꝓcreari vidētur ex illis habitantium capita fumo replētur ⁊ sic corrize nascūtur: ⁊ sensus aggrauanꝣ.

In quacunq3 ꝓuincia quocunq3 anno muscule superabunda

uerunt: putredines quoqȝ morborum supabundabunt in cor poribus habitorum.
Jeiunare in estate corpus desiccat: colorē citrinat: melancoliā pcreat: necnō visum ad defectū pturbat.
Sanguinē mox vt exierit in aerē cōgelare: terre abūdātiā designat ⁊ q̄to magis ꝯtrariat tāto magis ꝯtrariū ꝯtingit.
Omnis puincia que longius est a mari remota nō in meridiē ꝯtensa: habitantium cor. sunt ficciora.
Non est eadē nā tēporis in oi regione qñ sol est in q̄drangulo circulo qppe extat hic estas ⁊ hyems alibi: ver quoqȝ in alio loco: ⁊ autūnus in alio: ad quaꝝ diuersitatū similitudinē differūt: ⁊ cōplexiones: ⁊ vitia: ꝯsuetudines habitatorū. qñ enim ver est in egypto ⁊ estas: in india vo ⁊ habitantes: sub equali die sunt due hyemes ⁊ due estates: ⁊ duo vera: ⁊ duo autūni in anno sunt. vñ illis fructus abundantes procreant arbores memoria est subtilis: ⁊ alia huiusmodi multa.
Deficiēte virtute deficiunt pncipalia membra ⁊ morbis afficiunt: neqȝ illam defendere possunt.
Ubi plurimi concordant: ⁊ rō attestat: ⁊ expimētū cōprobat illud ante oculos pone: ꝯrio vo ꝯtrarium.
Medicinarum q̄dam ⁊ maxime que faciunt in summo capitis post cenam: ⁊ quando itur dormitum dande sunt: vt natura sic intenta circa interiora ab altissimis mēbris attrahendo sensus alleuiet. ⁊ sic vbi morbus pualuerit hoc est obseruādū maxime in pncipalibus membris.
In nullum medicine aliqđ cōmittendum est morbum que ad complexionem eius aut ex toto: aut ex parte non ptineat: vel ad similitudinem cibi membra nutrientis que medicina si sic fuerit nutribilis quoqȝ vtilis est.
Accipe nunc fili carissime postulatos a te aphorismos quibus semper sc̄dus permanens sm eorum auctoritatem operare confidenter. Ad quos prout potui sudans ob tuam discretionem sollicite laboraui.
Nam te diligētem sapientiam noui pre oia.
Preterea valde ceptū opꝰ nō negligere hortor p qđ me nimis letificasti. Et qꝛ librū Galieni gloriosissimi transtulisti: cuius titulū ei placuit vocari metategni: qui liber est vbi maxima est pprietas medicorum. Nunc autem deo gratias ago: qꝛ te huiusmodi pmum translatorem inueni.
Expliciūt Aphorismi Joannes damasceni.

¶ Flosculi medicinales extracti ex libro Cornelij Celsi medi-
corum omnium ornatissimi: ex primo libro.

V T alimēta sanis corporibus
agricultura: sic sanitate egris medicina promittit.
Morbi non eloquentia sed remedijs curantur.
Cuius rei non est certa cognitio: eius opio certuz
remedium habere non potest. Verum est q ipsam curandi ra-
tionem nihil plus confert q̄ experientia.
Interest enim an fatigatio morbuz: an sitis an frigus an calor:
an vigilia: an fames fecerit: an cibi viniq; abundantia: an intē-
perantia libidinis.
Neq; ignorare medicum oportet que sit egri natura humi-
dum magis: an magis siccum corpus eius sit validi neruis an
infirmi: frequens valitudo: an rara: eaq; quum est vehemēs
esse soleat: an leuis breuis: an longa.
Quam par scientia sit: tamen vtiliorez medicuz esse scias ami-
cum: q̄ extraneum.
Ignauia quidem corpus hebetat: labor autez firmat illā natu-
ram senescentem: hic longam adolescentiam facit.
Bis in die potius: q̄ semel cibum captet homo potest.
Concubitus neq; nimis concupiscendus: neq; nimis pertime-
scendus est: rarus excitat corpus: frequens soluit: scire licet
eum non inutilem esse quem corporis neq; langor: neq; do-
lor sequitur idem interdiu peior est: noctu tutior: ita tamen si
neq; cum cibus neq; hunc cum vigilia labor sequitur.
Imbecillis stomacho: quo in numero magna pars vrbanorum
est: omnesq; pene litterarum cupidi: obseruatio maior est ne-
cessaria: vt quod vel corporis: vel studij: vel loci ratio detra-
hit: cura restituat.
Ex hominibus qui nocte bene concoxit mane tuto surget: q
vo parum: quiescere debet: qui non concoxit ex toto quiesce-
re dz: ac neq; labori: neq; exercitatiōi: neq; negocio se credere.
Si lucubrandum est: non post cibum id facere: sed post conco-
tionem facere oportet.
Quem interdiu vel domestica: vel ciuilia officia tenuerunt
huic tēpus aliquod seruandū est curationi corporis sui pri-
ma corporis curatio est exercitatio. que semper antecedere
debet cibum: exercitationis autem plerūq; debet finis esse su-

Porrant certe lassitudo: que citra lassitudinem sit.
Nunq̄ vtilis est nimia sacietas. Sepe inutilis nimia abstinencia. Sepe si qua intemperantia est durior in potione: quam in esca est.
Secunda mensa bono stomacho nihil nocet: in imbecillo accessit.
Post sacietatem nihil est agendum.
Ubi quis est expletus facilius concoquit si quicquid assūpsit potione aque frigide includit tum paulisper inuigilat: deinde bene dormit.
Neq3 ex salubri loco in grauem: neq3 ex graui in salubrem transitus satis tutus est: ex salubri in grauem prima hyeme: ex graui in eum qui salubris est prima estate transire meli⁹ est.
Neq3 vero ex multa fame nimia sacietas: neq3 ex nimia sacietate fames idonea est.
Periclitatur ꝛ qui semel: ꝛ qui bis die cibu3 inconuenienter assumit contra consuetudinem.
Neq3 ex nimio labore subitum ocium: neq3 ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est: ergo cu3 quis mutare consuetudinem volet paulatim debebit assuescere.
Omnibus fatigatis aptum est cibu3 summere: eoq3 humido vti aqua: vel certa diluta potione esse contentos.
Illud quoq3 nosce oportet: q̄ ex labore sudanti frigida potio pniciosissima est: atq3 etiam cu3 sudor se remiserit itinere fatigatis inutilis.
Quod est contra consuetudinem nocet.
Qui vomere bis in mense vult: melius consulet si biduo continuerit: q̄ si post quintumdecimu3 die3 vomuerit.
Purgationes vt interdum necessarie sunt: sic vbi frequentes sunt periculum afferunt: assuescit enim nonali corpus: ꝛ ob hoc infirmum erit.
Uinum dilutius pueris: senibus meratius conuenit.
In autumno propter celi varietatem periculum est maximū.
Hyeme venus non perniciosa. Uere tutissima: estate ꝛ autūno non vtilis: tollerabilior tamen per autūnum estate in totum si fieri potest abstinendum.

¶ Ex secundo libro.

Saluberrimum ver est: dein/de ab hoc hyems periculosior estas. Autumnus longe periculosissimus.

Ex tempestatibus pessime sunt que variant maxime: quo fit vt autumnus plurimos opprimat: nam fore meridianis temporibus calor: nocturnis: atq3 matutinis: simul etiam vespertinis frigus est: corpus ergo estate: ⁊ subinde meridianis caloribus relaxatum subito frigore excipitur: sed vt eo tempore id maxime fit: sic quandocunq3 euenit noxium est.

Saluberrimi sunt sereni dies: meliores pluuij: quã tantum nebulosi.

Nam fere ventus vbiq3 a mediterraneis regionibus veniẽs salubris a mari grauis est: neq3 solum in bono tempestatũ habitu certior valitudo est: sed priores morbi quoq3: si qui inciderunt: leuiores sunt: ⁊ promptius finiuntur: pessimum ergo celum est quod egrum fecit adeo vt in id quoq3 genus quod natura peius est: in hoc statu salubris mutatio fit.

Longis morbis senectus: acutis adolescẽtia magis patet.

Longa statura vt in iuuenta decora est: sic matura senectute conficitur.

Gracile corpus infirmũ: obesũ hebes est.

Si plenior aliquis ⁊ speciosior ⁊ coloratior factus est bona sua suspecta habere deb3: que quia in eodem habitu subsistere: neq3 vltra progredi possunt fere retro quasi ruina quadã reuoluntur: peius tamẽ signũ est vbi quis contra consuetudinem emacuit ⁊ colorẽ decoremq3 amisit: quoniã in his q̃ superant est quod morbus demat. in his que desũt nõ ẽ quod ipsum morbũ ferat.

Facile securus est aliquis in his: que sepe sine periculo euasit Ille sollicitari deb3 cui hec noua sunt: aut qui ista sine custodia sui tuta habuit.

Neq3 terrere deb3 ea fe. que eodem die finita est: ac nec ea quidem que q̃uis longiore tempore euanuit: tamen ante alterã accessionem quieuit.

Pessimum est si somnus neq3 noctu: neq3 interdiu accedit: id enim sine cõtinuo dolore eẽ non potest: eque vo signum malum est: sõno vltra debitũ vrgeri peiusq3 quo magis se sopo/

Interdiu:noctuq; continuat.

Mali etiam morbi testimonium est vehementer & cerebro spirare.

Sanguinem incisa vena mitti nouum non est:sed nullum pene morbum esse in quo non mittatur nouum est. Interest nō que etas sit eius a quo sanguis mittendus:neq; quid in corpore intus geratur:sed que vires sint.ergo si iuuenis imbecillus est:aut si mulier que grauida non est: parum valet : male sanguis emittitur : emoritur enim vis si que supererat hoc modo erepta est. At firmus puer & robustus senex & grauida mulier valens tuto curantur.

Tenuioribus magis sanguis:plenioribus magis caro abundat:facilius itaq; illi detractionem sanguis sustinent: celeriusq; ea si nimium est pinguis affligitur.

Satius est anceps experiri auxiliumq; nullum.

Si morbi ratio patitur:sanguinis detractioni tempus aptissimum est dies aduerse valitudinis secūdus aut tertius:sed aliquando & primo die sanguinez mittere est necesse.si vehemēs febris viget in ipso impetu eius sanguinem mittere hominē iugulare est:ergo remissio expectāda:& sanguinis detractio fere diuidenda in biduum.

Satius enim est primo leuare egrū:deinde ꝑpurgare:q̃ simul omni vi effusa fortasse precipitaret.

Cum ex vena incisa sanguis erumpit colorem eius:habitum que oportet attendere:nam si is crassus : & niger est viciosus extat:ideoque vtiliter effunditur: si rubet integer est:eaque missio alto non prodest:vt etiam non noceat:protinusque is supprimendus est. In acutis quibusdam cucurbicula sanguinem extrahimus cum ex vena vires non patiuntur:adq; auxilium vt minus vehemens:ita magis tutum:neq; vnq̃ periculosum est:etiam si in medio febris impetu:etiam si in cruditate adhibeatur:ideoq; vbi sanguinez mitti opus est incisa vena preceps periculū est huc potius confugendum cum eo tamen vt sciamus vt hic nullum periculum:ita leue ꝑsidiū esse neq; posse vehementi malo: nisi eque vehemens auxilium succurrere.

Initia morborū primū famē:sitimq; desiderant:neq; vlla res magis adiuuat laborantem:q̃ tempestiua abstinentia.

Plus alimenta est in carne q̃ in vllo alio cibo.

Brassica subcruda aluum mouet:biscocta stringit.

 783

Ex tertio libro.

Natura repugnante nihil medicina proficit.

Magis ignoscendum medico parū proficienti in acutis morbis q̄ in longis: hic eniꝫ breue spaciuꝫ est intra quod si quod auxilium nō profuit eger extinguitur: ibi ⁊ deliberationi: ⁊ remedioꝝ mutatiōi tēpus patet: adeo vt raro si inter initia medicus accessit obsequens eger sine illius vitio pereat: longus tamen morbus cū penitus insedit quod ad difficultatē ptinet acuto par est: ⁊ acutus quo vetustior: lōgus autē quo recentior facilius curatur.

Ignorari non oportet ꝙ non omnibus egris eadem auxilia conueniunt.

In acutis morbis serius eger alendus ē neqꝫ nisi iaꝫ iclinatis vt primo dempta materia impetū frangat in lōgis maturius vt sustinere spacium mali affecturi possit.

Multum interest ab initio quis recte curatus sit: an pperaꝫ.

Sola abstinentia sine vllo periculo medetur.

Asclepiades ait officium esse medici vt tuto: vt celeriter vt iocunde curet.

Id votum est: sꝫ fere periculosa eē nimium ⁊ festinatio ⁊ voluptas solet.

Medicamentoꝝ potiones: ⁊ aluum duci non nisi raro debere concedi.

Ex egri imbecillitate summū periculum est.

Infirmus neqꝫ nimium petet: neqꝫ nimium siti crucietur.

Optimum medicamentuꝫ est opportune cibus datus.

Vbiqꝫ seruandum vt egri vires medicus inspiciat.

Ab vno medico plures curari non possunt.

Scire oportet optimuꝫ cibo tempus eē febre finita.

Semper egros securos agere conuenit vt corpore tantuꝫ nō etiam animo laborent.

Periti medici est non protinus vt venit apprehendere manu egri brachium: sed primum residere hilari vultu: percontariqꝫ quemadmodum se habeat: ⁊ si quis eius metus est eum probabili sermone lenire: tam deinde eius corpori manum admouere.

Medicus neqꝫ in tenebris neqꝫ a capite egri residere debet:

184

sed in loco illustri aduersus eũ vt oẽs notas ex vultu pspiceret
Cum in sũmo incremẽto morbus est: vtiqȝ non ante diẽ quartam magna siti antecedẽte frigida aqua copiose prestanda est: vt bibat etiam vltra sacietatem: ⁊ cum iaȝ venter: ⁊ precordia vltra moduȝ repleta: satisqȝ refrigerata sunt vomere debȝ: quidem ne vomitum quidẽ exigunt: sed ipsa aqua frigida tantũ ad sacietatẽ data pro medicamento vtuntur vbi vtrũlibet factum est multa veste cooperiẽdus est: ⁊ collocãdus vt dormiat: fereqȝ post longaȝ sitiȝ ⁊ vigiliaȝ: post multã sacietatẽ: post infractum calorẽ plenus somnus venit: per quẽ ingẽs sudor effũdit: idqȝ pstãtissimuȝ auxiliũ est: sed in his tamẽ in quibus preter ardorẽ nulli dolores: nullus pcordiorum tumor: nihil phibẽs vel in thorace: vel in pulmone: vel in faucibus: nõ vlcus: non deiectio: non alui profluuiũ fuit.
Sepe pertinacia iuuantis: corporis malum vincit.
Quarta fe. neminem iugulat. Det⁹ q̄rtana raro nisi vere soluit.
Facilius in seruis: q̄ in liberis tollitur hydropisis: quia cum desideret famẽ: sitim: mille alia tedia. longamqȝ paciẽtiaȝ: promptius his succurritur qui facile coguntur: q̄ quibus inutilis libertas est: sed ne hi quidem qui sub alio sunt: si ex toto sibi tẽperare non possunt ad salutem pducuntur.
Et iõ nõ ignobilis medic⁹ crisippi discipulus apud antigonũ regẽ: amicum quẽdam note intẽpantie mediocriter hydropico morbo implicitum negauit posse sanari. Cum alter medicus epirotes philippus se sanaturuȝ polliceretur: respondit illum ad morbũ respicere: se ad egri animuȝ: neqȝ enim res fefellit: ille. n. cũ sũma diligẽtia non medici tantũmodo: sed etiã regis custodiretur: tamẽ maligniata sua deuorãdo: bibẽdoqȝ suam vrinam se precipitauit.

¶ Ex quarto libro.

No die fluere aluũ sepe pro valitudine est: atqȝ ẽt pluribus: dũ fe. absit: ⁊ itra septimũ diẽ id cõquiescat: purgat. n. corpus: ⁊ qd̄ intus lesurũ erat vtiliter effundit. Deꝑ spaciũ piculosuȝ ẽ. iterdum. n. tormina: ac febriculãs excitat: viresqȝ cõsumit. interdũ euenit vt fluxus diu neglectus curari difficilius sit.
Medicamẽtis vti nisi in vehemẽtibus malis superuacuũ est.

Corneli celsi
Ex quinto libro.

Uibus articulorum dolor certis tēporibus reuertitur: hos ante: et curioso victu cauere oportet: ne inutilis mā corpori superſit: et crebriore vomitu.
Cum omnia fere medicamēta ſtomachū ledāt: non ſine cauſa aſclepiades ad ipſius victus rōnem potius omnē curam tranſtulit. Uerum vt illud in pleriſq; morbis utile eſt: ſic multa admodum corporibus noſtris incidere conſueuerunt que ſine medicamētis ad ſanitatē puenire nō pnt.
Uti ſomniferis niſi nimia neceſſitas vrget alienum eſt: ſunt. n. ex vehemētibus medicamētis et ſtomacho alienis.
Eſt enim prudētis hominis pmum eum qui ſeruari non pōt non attingere. nec ſubire ſpeciem eius vt occiſi: quem ſors ipſius peremit. deinde vbi grauis metus eſt ſine certa tn̄ deſpatiōe īdicare neceſſarijs piclitātis in difficili rem eſſe. vt ſi victa ars malo fuerit: vel ignoraſſe: vel fefelliſſe ſe videat. Sed vt hec prudēti viro conueniunt: ſic rurſus hiſtrionis eſt paruam rem attollere quo plus pſtitiſſe uideatur.
Dubia ſpes certa deſperatione eſt potior.

Expliciunt floſcula Cornelij.

Iusiurandum hypo.

Incipit iusiurãduꝫ hypocratis.

Estoꝛ apolinem ⁊ esculapium higinẽqꝫ ⁊ pannaciem esculapij filias: ⁊ deos ⁊ deas omnes: me ꝙ in me erit ⁊ ꝙ ingenium meũ valebit: hec omnia obseruaturuꝫ: que hoc iureiurãdo atqꝫ his tabulis continent: tributurũ me ꝑceptoꝛi meo a quo hanc artẽ sum edoct⁹ nõ minus ꝙ parẽti a quo sum genitus: vitam cum eo communicaturum: res omnes: quas illi necessarias esse intelligã pꝛo viribus meis subministraturum. pꝛogeniem eius fratruꝫ loco habiturum: hãc artem sine mercede ⁊ sine pactionibus edoctuꝝ ꝑcepta omnia libenter ⁊ fideliter traditurum meis ⁊ ꝑceptoris mei liberis: ceterisqꝫ discipulis: qui se legib⁹ medicine astrixerint: atqꝫ iurati fuerint: alij ꝑterea nemini. In curãdis egrotis pꝛo viribus: ⁊ pꝛo ingenio meo necessarijs rebus vsuruꝫ: nemini egritudinem dilataturum nihil per iniuriam factuꝝ: rogatum nemini daturum. neqꝫ id cuiqꝫ consulturum: neqꝫ ꝑgnanti mulieri ad interficiẽdum conceptum fetum potionem poꝛrecturum vitam meam atqꝫ artem meam puram atqꝫ integram seruaturum: laboꝛanti lapido haud quenqꝫ excisturum: sed expertis eius artis hoc negocium ꝓmissurum: quẽcunqꝫ domum ingressus fuero dum taxat liberandis egrotis operam daturum: omnem iniuriam omnem coꝛruptelaꝫ omne genus turpitudinis. res etiam venereas sponte mea euitaturum: siue muliebꝛia coꝛpoꝛa curauero siue virilia siue hominis liberi siue serui: que inter curandum vel videro vel audiero vel etiam extra curã in vita hominum cognouero que reticenda esse intelligam nemini apperturum: sed intemeratam taciturnitatem seruaturum. Pꝛesens igit̃ iusiurandum integre atqꝫ coꝛrupte seruãti mihi omnia tã in vita ꝙ in arte mea ꝓspera feliciaqꝫ succedant ⁊ gloꝛia in eternũ ꝑata sit trãsgrediẽti vo atqꝫ periuro ꝯtraria omnia eueniãt.

Iusiurandũ dñi hypocratis finis Deo grãs.

Impꝛessum venetijs per Joannem ⁊ Gregoꝛiũ de gregorijs fratres Anno Dñi. M.D.ij. Die. xxi. Junij.

790

Sumaria delecta · p. 5

13-12-20